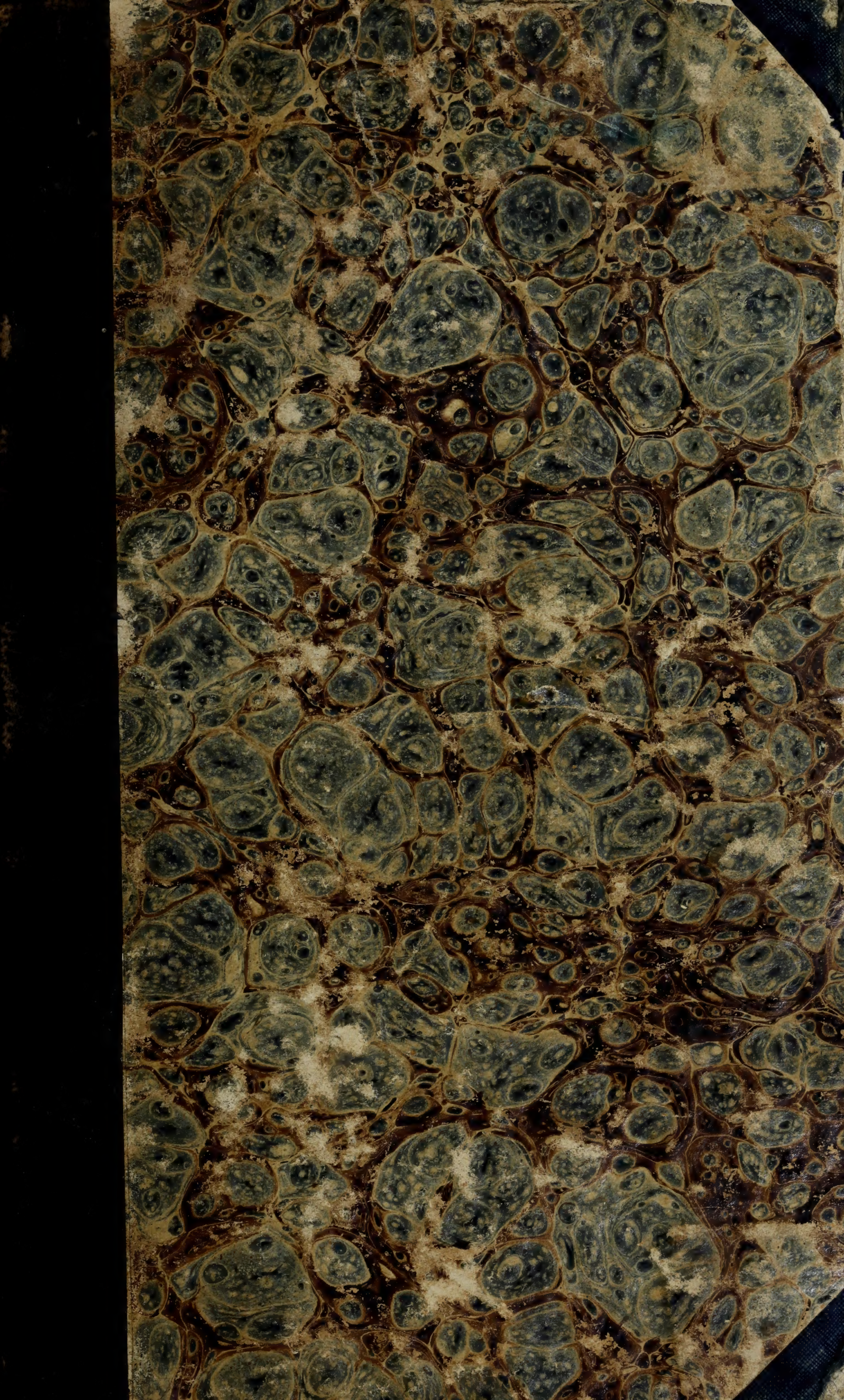

УПРАВА ... ГРАДА БЕОГРАДА
ОДОБРЕНО
1939

СРПСКЕ НАРОДНЕ

ПОСЛОВИЦЕ

И

ДРУГЕ РАЗЛИЧНЕ КАО ОНЕ У ОБИЧАЈ УЗЕТЕ

РИЈЕЧИ.

издао их

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ.

У БЕЧУ

у штампарији Јерменскога манастира

1849.

ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНОМЕ

ГОСПОДИНУ И ГОСПОДАРУ

ПЕТРУ ПЕТРОВИЋУ

ЊЕГОШУ II.,

ВЛАДИЦИ

ЦРНОГОРСКОМЕ И БРДСКОМ.

ВАШЕ ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВО,

ПРЕМИЛОСТИВИ ГОСПОДАРУ!

Цијела трећина овијех пословица остала би од мене за сад (а може бити и на вијек) нескупљена, а Бог зна и ове друге кад би на свијет изишле, да ме срећа није с **ВАМА** упознала. За то се усуђујем посветити **ВАМ** ову нашу народну књигу. Истина да ја **ВАС** до сад нијесам молио за допуштење о томе; али познајући **ВАШЕ** родољубиво срце и **ВАШУ** милостиву к мени благонаклоност, надам се не само да ми част ову одрећи не ћете, не-

го и да ћете књигу ову примити онако милостиво и радосно као што сте примали мене у Бечу и на Цетињу.

ВАШЕГА ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА

препокорни слуга
Вук Стеф. Караџић.

У Трсту
на Илијн дан
1835 год.

ПРЕДГОВОР ПРЕЂАШЊИ.

I.

Колико је мени до сад познато, у народу нашему нема имена за *пословице*, него кад се која хоће да рекне, обично се говори: ***Штоно (има) ријеч;*** или: ***Штоно стари веле;*** или: ***Штоно бабе кажу*** и т. д.

II.

Из пословица које је покојни *Јован Мушкатировић* скупио и издао (први пут у Бечу 1787, а по други пут у Будиму 1807 године), узео сам само оне за које сам слушао да се и по народу говоре, и за које нико не може рећи да су срамотне.

III.

Ја сам пословице наше почео скупљати још прије 20 година, кад и пјесме и ријечи. За пјесме и за приповијетке може чоек кога питати да му и̓х каже; али за пословице не може (као ни за ријечи), него, кад се с ким говори, ваља пазити и

чекати док се која не рекне у разговору. Може бити да ће се наћи и такова која пословица коју сам ја још из Тршића упамтио а овђе у књизи не ће бити (јер ми није пала на ум да је запишем).

IV.

Пословице би се могле раздијелити на више редова, а особито на праве пословице, које се свагда једнако говоре, н. п. *Тешко лонцу из села зачине чекајући!*; и на онаке које се различно говоре, н. п. *Превео би жедна преко воде, превео би те жедна преко воде, превешће те жедна преко воде; Узео утреник, узеће утреник, ако узме утреник* и т. д. Оваке сам пословице ја овђе метао као што сам мислио да се највише говоре: ђекоје ће се наћи метнуте и по двапут, а може бити и по трипут. — Поред свега овога што би се пословице могле раздијелити на више редова, ја сам их за сад све заједно пометао азбучним редом.

V.

Да би се пословице лакше разумјети могле, ја сам код многијех додавао по коју ријеч; а да би читатељ одмах познати

могао што је пословица народна, што ли је мој додатак, пословице су штампане већим (и будући да грађанскијех других онђе за сад није било) црквеним словима*). Које су ријечи у пословици заграђене оне ђекоји кашто у говору изостављају. Код ђекојих пословица (ђе сам знао) додао сам приповијетке од којих су пословице постале, и по којима ће читатељ ласно моћи дознати у каквим се догађајима оне пословице сад говоре (понајвише је обичај да се уза сваку оваку пословицу цијела њена приповијетка најприје приповједи). Код ђекојих пословица (понајвише ради ријечи које се у њима налазе) додао сам и мјесто ђе се говоре.

VI.

У народу нашему има много малијех приповиједака које се као пословице приповиједају, као, н. п. Како је некаква ђевојка сједећи сама у кући угледала више себе на тавану крушац соли, па стала у себи говорити: „Да се ја удам, па да родим сина, па да му нађену име Јован, па да се он овуда стане играти а да падне онај крушац соли с тавана, и да убије мога сина Јована;

*) Ово је било онда, а сад је као што треба.

што би онда мајка кукавица!" Па онда удри у плач и у тужњаву иза гласа. У том јој дође мати, и једва је утјеши. — Како је некакав Циганин разрећујући пред смрт имање своје казао да му је нестало једнога коња, који ако се нађе, нека га узму његови синови; ако ли се не нађе, нека иде на цркву (Црногорци на Цетињу приповиједају да је онђе пред црквом свете Госпође некаквом чоеку пропала крајцара у гроб, па кад је никако није могао извадити, а он казао „Нека иде на славу свете Госпође!"). — Како је некаквом чоеку, који је полазио у воденицу, свезала жена врећу, па се у путу врећа одријеши, и он је девет пута до воденице везао, а кад је дошао кући, он ћео жену да убије што му је врећу рђаво свезала. — Како су запитали бабу, кад је ишла на панађур, куда ће, а она пуна радости одговорила: „Идем на панађурђур!" А кад се вратила на траг, па је запитали ђе је била, она, љутита што на панађуру не да нико ништа без новаца, одговорила: „На панађуру и на врагађуру."— Како је међед, изишавши у прољеће гладан из јаме, виђео дријен ђе је уцватио прије свега осталога воћа, па помислио да ће и род његов тако најприје сазрети,

и за то лежао под дријеном чекајући до мртве јесени, док све остало воће сазрело и прошло. — Како је пас, скупивши се у клупко на мразу од зиме, рекао да друге зиме не ће чекати без куће, него да ће је одмах градити како љето дође, додајући још да му велика кућа не треба (како се био скупио од зиме), и да ће је ласно начинити; а кад се љети на врућини извалио и разбацио све четири ноге и реп и главу свако на своју страну, онда рекао: „Ко ће мени оволику кућу начинити?" И тако опет остао чекати зиму без куће. — Како су питали премудрога Соломуна какво је најбоље месо, и каква је најбола риба, и какво је најбоље воће, и какво је најбоље зеље; а он, поћутивши мало, одговорио: „Поћерала свиња угора испод смокве кроз купус" (т. ј. месо је најбоље *свињско*, риба *угор*, воће *смоква*, а зеље *купус*). — Ја мислим да је и оно више овака приповијетка него права пословица, како су (на страни 256*) питали Краљевића Марка како је постао онаки јунак, а он одговорио да је научио од ђеце и од паса и т. д.

---

*) Сад на страни 284.

VII.

За читатеље ће моје бити најновије у овој књизи слово *х*; за то ваља и о њему опет што проговорити. Као ствар позната може се само напоменути:

1. Да се глас овога слова (као што га у Славенском језику читамо, т. ј. као што се у Њемачком језику изговара *ch*) међу народом нашим у Србији и у Маџарској не чује, него или се изоставља са свим, као н. п. *ора*, *вла*; *оћу*, *итар*; *лад*, *ром*, *леб*; *дођо*, *дадо*, *реко*; *говора*, *говорау*; *манути*, *данути*, *усанути*, *кинути*; *дођомо* (у Шумадији, мјесто *дођохмо*, или, као што се обично по другим мјестима говори, *дођосмо*) и т. д.; или се претвара у друга слова, и то: а) у *в*, н. п. *сув*, *глув*, *уво*, (а говори се и по горњему правилу *уо*), *кувати* (или *куати*), *дувати* (или *дуати*) и т. д., б) у *к*, н. п. *женик*, *грек*, *ћакнут*, в) у *ј*, н. п. *смеј*, *греј*, *проја*, *чоја*, *снаја*, *аждаја*, *кијати* и т. д.

2. Да се у Херцеговини ово слово, поред таковога изговарања као у Србији и у Маџарској, на крају ријечи изговора као *г*, н. п. *ораг* (а даље *ораа* — или *ора̑*, — *орау* и т. д.), *пра̑г* (*праа* — *пра̑* — *прау*),

вр̏г (врђа, врђу), *граг (граа — гра̑ — грау)*, *смијег (смија, смију)*, *мијег (мија, мију)*, *дођог*, *дадог*, *реког*, *чуг*, *говораг (говорау)*, *овијег* (род. мн.), *нашијег*, *иг* (н. п. ја сам *иг* виђео) и т. д. (али *суг* и *глуг* не вјерујем да би ко рекао, него *сув* и *глув;* тако ни *тиг*, него *тиј;* мјесто вєтхїй говори се *вети* и *вегди;* даклем у прилагателним именима не претвара се у *г!*).
Ово је све до сад говорено ђе се и како се прави глас овога слова не изговара; али ћу сад да почнем говорити ђе се и како се изговара.

Колико сам ја до сад народа нашег виђео, могу казати да се данас у Дубровнику прави глас овога слова најбоље изговара: онђе се он јасно чује и у почетку ријечи и на крају и у сриједи и пред самогласнима и пред полугласнима словима, н. п. *орах* (*ораха*, *ораху* и т. д.), *страх*, *прах*, *гријех*, (*гријеха*, *гријеху*), *дадох*, *реког*, *говорах* (*говораху*), *хоћу*, *хитар*, *ухо*, *сух*, *глух*, *хлад*, *хром*, *хранити*, *храна*, *сахранити*, *сахрана*, *уздахнути*, *кихнути*, *кихавица* и т. д. За чудо је да се говори *худ*, и *худоба*, а *худити* не каже се, него *удити*, н. п. *уди* ми море; не ће ти то *наудити!* Мо-

же бити да би се онђе још која овака ријеч нашла у којој се за *х* као заборавило; али је ја нијесам чуо. А још је за веће чудо што се у ђекојим ријечима изговара *х* ђе му (према осталим Славенским нарјечијама) није мјеста, н. п. *зијехати* (мјесто *зијевати*), *зијехање* и *зијехалица* (м. *зијевање*, *зијевалица*), *зијехнути* (м. *зијевнути*). По свој прилици ће бити и онђе више овакијех ријечи, но ја за сад ни једне више нијесам познао; а по другим мјестима оваке примјере напоменућемо послије. — *Хвала*, *захвалити*, *похвалити* и т. д. пишу списатељи Дубровачки; али ја ни од кога онђе нијесам могао чути да тако говори, него: *фала*, *зафалити* и т. д.; а кад сам кога, особито од онијех који знаду читати и писати, запитао о томе, казивали су ми да се говори и једно и друго. По свој прилици би Дубровчани овако рекли (као и многи остали Срби што говоре) и *фатати* (*уфатити*, *дофатити*, *зафатити*, *прифатити*) мјесто *хватати* (*ухватити* и т. д.), али они ове ријечи немају никако, него мјесто ње говоре *хитати*, *ухитити*, *дохитити* и т. д.

Осим Дубровника глас овога слова чује се како онуда по околини, тако и горе

к југу *) по свему приморју народа нашега и по Црној гори до самога Скадра; али слабо ће здраво, постојано и на свакоме мјесту у ријечи. По околини Дубровачкој боље се чује поред мора и по острвима него горе к Херцеговини. А прије него станемо говорити како се ће горе уз приморје изговара, ваља најприје казати што о онијем мјестима; јер су слабо позната по источним и сјеверним крајевима народа нашега **). Од Дубровника идући поред мора к југу на крају Дубровачке државе одваја се од мора у суху земљу (к Херцеговини) отока, готово свуда шира од Дунава ниже Биограда, која се онуда зове *канал* и *конао*, и кривудајући између превеликијех каменитих гора, отеже се к југоистоку око шест сахата хода до под саму Црну гору (но вода у отоци овој није све морска, него је има више слатке, која извире испод Црногорскијех гора, па од успора морскога нарасла: пред сје-

*) У Дубровнику учени људи к Трсту зову *горе*, а ка Котору *доље;* али народ к Трсту зове *доље*, а ка Котору *горе*, као и ја овђе што узимам.

**) У Србији се к југозападу зна најдаље за Црну гору; али одонуд *иза Црне горе* шта је, јамачно не зна нико ко онамо није био; тако се исто у Сријему и у Бачкој и у Банату не зна шта је иза Далмације, или најдаље иза Дубровника горе уз приморје.

верним вратима Которским извире у прољеће ријека на којој би педесет камена могло мљети; а пред јужним вратима види се у свако доба године како вода у виру из дубине извире). Како се с мора дође у отоку, одмах је с десне стране под брдом до саме воде десетак кућа, које се зову *Рȏсе:* ту је царина и стража од отоке, и когођ у њу улази или из ње излази, ваља онђе да се пријави, и да каже одакле је, куда иде, и шта носи. Према Росама је на лијевој страни на поузвишеноме од воде мјесту *Нови*, град стари готово разваљен, и више њега на брду новији и тврђи. Од Новога око три сахата на оној је страни, али тако у куту да се са сриједе отоке не може вићети, *Рѝсан* (варош и зидине од старијех градова, и на бријегу и на води), који је из народнијех наших пјесама и у Србији познат; више Рисна је на планини кнежина *Кривѐшије*, са још двије мале кнежинице, од којих се једна зове *Ȗбли*, а друга *Ледѐнице.* Од Рисна идући уз отоку око једнога сахата је варош и више ње градић *Пѐраст;* према Перасту је на другој страни *Стѐлив*, неколико кућа крај воде, а остале чак горе готово под самијем врхом од брда.

Даље идући уз отоку око по сахата од Пераста неколико растрканијех кућа зову се *Дра́жев вр̀т*, у којему на самој води има стара зидина, за коју се приповиједа да је била кула *Лима* арамбаше; а на другој страни према Дражеву врту за једну кућерину надно *Маркова врта* говори се да је била кућа *Баја Пивљанина.* Око по доброга сахата од Дражева врта почиње се вадош *До̀брота*, и отеже се поред воде испод брда око читав сахат хода; а према Доброти на десној страни исто тако стоји *Пр̀чањ.* Више Доброте се отока свршује, и на десној страни свршетка њена стоји *Ко̀тор*, велики стари град на води, а мањи и може бити новији горе на стјенама; са зидова обадва ова града може се добацити из пушке на Црногорску границу. Ово су главна мјеста поред отоке, а села око ње има највише између Рисна и Новога. Између мора и отоке су мале двије кнежине или капетаније: *Лу̑штица* и *Кр̑толе.* Сву ову земљу око отоке, од Котора па доље до мора, звали су Млечићи (Венецијани) Bocche di Cattarro= *Боке ди Катаро* (ушће Которско), откуда је и међу народом нашим онуда постало име *Бока*, или, као што Дубровчани го

воре у мн. броју (управо по Талијанскоме) *Боке*. — Од Котора к југу око по дана хода сухијем путем на мору је мали градић *Бу̏два.* Између Котора и Будве онај комад земље зове се *Гр̏баљ*, у коме су четири кнежине: *Лаза̑ревићи*, *Бо̑јковићи*, *Ту̏јковићи* и *Љу̏бановићи* (прве су двије између мора и пута којим се иде из Котора у Будву, а друге двије између пута и Црногорске планине *Ло̑вћена*). Између Будве и Црне горе у брдима су три мале кнежине или општине: *Ма̀ине*, *По̀бори* и *Бра̀ићи;* а мало више Будве поред мора (к југу) почиње се кнежина *Па̀штровићи* (или *Па̀штројевићи*), и отеже се између мора и планина које је растављају од Црне горе, око шест сахата хода, до брда *Дубовице* и *Цмилове улице*, која њу раздвајају од нахије Барске, а државу Аустријску од Турске Арбаније (Арнаутске). Сав овај комад земље, који од југозапада граничи с морем, од сјевера с (Турском) Херцеговином *), од сјевероистока

---

*) Ваљало би овђе да граничи с Дубровачком државом; али су Дубровчани негда молили Турке, да их раздвоје од Млетачке државе, и тако су Турци (у Карловачкоме миру 1699. године) узели и од ове стране и од Далмације по комад земље до мора; па тако остало и до данас (те се ни из Далмације

опет с Херцеговином (до више Рисна), од правога истока с Црном гором (од више Рисна до Цмилове улице), а од југоистока с Турском Арбанијом, звао се отприје, док су Млечићи њим владали, *Млетачка Арбанија*, као и сад Њемачки што се зове *Аустријска Арбанија;* а наши многи људи, особито који оданде даље к сјеверу живе, у говору узимају ово све за *Боку.* — У свима овим поменутим мјестима има око тридесет хиљада душа (све правијех Срба, какови и гђе бити могу); једна четврт од овога биће закона Римскога, а остало је све Грчкога. У Новоме, Котору и Будви измијешани су људи од обадва закона; у Рисну има само једна кућа закона Римскога; у Перасту и у Прчању мало има кућа закона Грчкога, у Столиву само двије (доље код воде), а у Доброти нема ни једне; у Луштици и у Кртолама има неколико кућа и закона Римскога, а по Кривошијама, Ублима, Леденицама, Грбљу, Маинама, Поборима,

---

у Дубровник, ни из Дубровника у Нови по суху друкчије не може отићи, него — с пратиоцима од лазарета — *преко Турске земље!*). С јужне се стране овај комад зове *Су̑торина* (и управо узевши није шири од једнога сахата), а онај са сјеверне *Клѐк.*

Браићима и Паштровићима, све је закона Грчкога. Може бити да никако мјесто у народу нашему није тако важно и знатно за језик наш, као (права) Бока. Не само што онђе (као и у Дубровнику) Срби закона Римскога не говоре (као н. п. по Славонији, по Далмацији и по Босни) *вира*, *липо*, *дите*, *дид*, него (као и они закона Грчкога) *вјера*, *лијепо*, *дијете*, *ђед* и т. д.; него се у свакоме мјесту друкчије говори: Доброта се почиње од самога Котора, тако да чоек који није оданде, не може знати које су куће Доботске, које ли су Которске, па Доброћани са свим друкчије говоре него Которани; из Пераста у Рисан нема више од једнога сахата, а у говору је већа разлика између Ришњана и Пераштана него између Неготинаца и Требињана; Прчањане и Доброћане раздваја само отока, преко које се дозвати може, и у Котору се сваки други дан на пазару мијешају, па опет вјешт чоек свакога од њих, док проговори, може познати из кога је мјеста. Могло би се рећи да је н. п. између Ришњана и Пераштана узрок ове разлике што су Ришњани закона Грчкога и што су отприје дуго времена били под Турци-

ма и мијешали се више с Херцеговцима него са Бокељима, а Пераштани закона Римскога и били јоште од неколике стотине година једнако под Млечићима; али између Пераштана и (н. п.) Доброћана нема ни једнога од овијех узрока, и опет се у говору разликују! Тако ја бих рекао да је највећи узрок овоме што су ова мјеста које водом, које камењацима тако затворена да се из њих без невоље никуд маћи не може, па се житељи њихови (а особито жене и ђеца) слабо мијешају са околним сусједима својим, него проводе вијек свако у своме мјесту: тако, н. п., у Перасту има жена од 60 година које се оданде никуд нијесу макле. — За сад и о овоме нека буде доста; а други пут, ако Бог да здравље, може бити да ће се и више што говорити о народу овијех крајева. Само ћу још овђе напоменути да се и у нахији Барској много говори нашим језиком, али је народ понајвише закона Римскога.

Сад опет да се повратимо к изговарању слова *х*. Уз приморје горе, по Боци, боље га изговарају Срби закона Римскога него Грчкога; а између онијех првих најбоље га изговарају Пераштани, а нај-

мање Доброћани (за које се приповиједа да су се негда из Црне горе онђе саселили, и који се с Которанима сваки дан готово мијешају); између другијех пак најмање Ришњани и Новљани, који су отприје били под Турцима, и који се и сад много мијешају с Херцеговцима. А по осталијем онуда мјестима (у Котору, Луштици, Кртолама, Грбљу, Будви, Маинама Поборима, Браићима и Паштровићима) и по Црној гори и по нахији Барској чује се глас овога слова врло добро на крају ријечи, у сриједи пред полугласним словима (н. п. у ријечима: *уздахнути*, *махнути*) мало слабије, пред самогласним словима (н. п. у ријечима: *хоћу*, *ходим*) и међу њима (н. п. у ријечима: *находим*, *праха*, *муха*) још слабије (и то ђе мање ђе више), а у почетку пред полугласним словима (н. п. у ријечима: *хлад*, *храна*, *хром*) нимало, или врло ријетко. Што су сјеверни крајеви Црногорски ближе к Херцеговини, то се *х* мање чује; али к истоку не губи се тако одмах, него се, истина све слабећи, протеже преко Зете може бити чак до Метохије и до Косова, ђе га одонуд опет Бугари са својим изговором подупиру (као што се и доље

око Тимока може познати). И у Босни од варошана, особито који су Турскога закона, може се чути танак изговор слова *х* (од прилике као у Њемачком језику *h*). За сад и о том доста. По овоме што је до сад казато може читатељ дознати како се у коме крају народа нашега изговарају оне ријечи у којима се *х* у овој књизи налази. Да се по границама између овијех мјеста, ђе се *х* различно изговара, изговор његов мијеша, као што га мијешају и људи који пређу из једнога мјеста у друго, то се разумије само по себи; тако се, н. п., у Рисну и у Новоме може чути и *чух* и *чук* и *чуг*, *гријех* и *гријек* и *гријег*, *овијех* и *овијек* и *овијег*, и *овије* *) и т. д. Тако су у Тршићу, ђе сам се ја родио, само стари људи, који су се изродили у Херцеговини, говорили: *граг*, *кожуг*, *мијег*, *овијег*; а остали не само што су говорили: *гра*, *кожу*, *мије*, *овије*, *оније* и т. д.; него су се онима још и подсмијевали.

Овђе је потребно још напоменути да

---

*) *Овај* (род. мн.) падеж код свију прил. имена и мјестоименија (која се као и она склањају) може се овако без *х* чути и у Котору, и усред Црне горе (а може бити и Херцеговине).

Црногорци прави глас слова *х* изговарају на крају у род. мн. код свију сушт. имена, н. п. десет *пушаках*, наших жена, *јунаках*, *ријечих*, *луђих*, (*људих*) и т. д. Поред Црногораца овако говоре и приморци готово сви од Роса до иза Бара, а особито Доброћани. У Дубровнику овога обичаја нема, али *ниже* Дубровника на полуострву *Рату* може се чути, само не онако здраво и постојано као у Црној гори. Може бити да је ово изговарање слова *х* (ђе му ни у Славенском језику мјеста није) постало поред изговарања тога гласа код прил. имена и мјестоименија у овоме (род. мн.) падежу. Сад ће се лакше моћи погађати за што Срби закона Римскога (по Славонији, Хрватској, Далмацији) на оваким мјестима пишу *х* (Латинско *h*), ако га и не изговарају. — Као што је већ напоменуто да се у Дубровнику говори *зијехати*, тако и у Црној гори има примјера да се *х* изговара ђе му није мјеста, н. п. говори се *ланих* (мјесто *лани*), а у пјесми чуо сам и *паха* мјесто *пава* (пауна *). Јамач-

*) Ја сад сумњам да је овђе *паха* мјесто *пауна*, него може бити да је од *пахати* (*пахам* или *пашем*).

но ће и onђе бити још више оваковијех ријечи, које показују како се ђешто народ побркао у изговарању *х*, као и другијех ђекојих слова или гласова.

Видећи ја по народу нашему овако различно изговарање слова *х*, ћео сам у овој књизи да га наштампам свуда ђе му је гођ право мјесто (по етимологији), па читатељи нека га изговарају како је коме обичније и повољније; но будући да сам је најприје био написао и (још 1833 год.) у Бечу почео штампати оним нарјечијем као што је „*Милош Обреновић*, кнѧзь Сербїи; *или Грађа за Српску историју нашега времена*", по том однесавши је у Црну гору, и умноживши је пословицама из онијех крајева, поправљао сам рукопис по овоме нарјечију, колико се узгред могло, мислећи остало при штампању поправити и изједначити; но кад послије видим да не могу чекати док се она наштампа, ја поправим само прва четири листа, а остало препоручим пријатељу своме, Г. *Димитрију Милаковићу*, Црногорскоме народном секретару, да при штампању (у коректури) према ономе поправи; но Г. Милаковић наскоро по том отиде оданде народним пословима; Високопрео-

свештени пак Господ. Владика, који би се поред свега свога високога чина и поред свију премногијех послова у оваковом догађају драговољно примио барем једну коректуру да прочита, отиде такођер својим пословима с Цетиња; и тако коректура ове књиге остане на штампарима. За то је поред многијех другијех погрјешака и *х* не само на много мјеста изостављено (као н. п. у ријечима: *оћу* мјесто *хоћу*, *ранити* м. *хранити*, *њиов* м. *њихов* и т. д.), него је ђешто уметнуто и ђе му није мјеста, као н. п. на страни 56. у ријечи *хусне*, м. *усне!*

VIII.

У писању сваке моје дојакошње књиге ја сам се једнако старао да би се из ње народни језик наш управо познати могао; за то ћу овђе још да назначим најглавније разлике у језику нашему, које сам за прошавшу годину дана познао у оним нај јужнијим крајевима народа нашега ђе је књига ова штампата. И тако:

1. На оним мјестима ђе је у староме Славенском језику мало *јер* (ь), у новоме Славенском и у Руском *е* или *о*, а у Српскоме *а:* или, другим ријечима да кажем,

ђе је гођ у Српскоме језику између полугласнијех слова *(благогласија ради)* уметнуто *а*, прави Црногорци и готово сви њима сусједни приморци изговарају глас између *а* и *е* (али наличнији на *е* него на *а*), који ја овђе не знам друкчије назначити, него са *ь*, н. п. *дьн*, *дьньк*, *сьн*, *сьньк*, *кьд*, *петьк*, *опьньк*, *мьгла*, *мьска*, *отьц*, *пупьк*, *бьдьњ*, *бьдњи дьн*, *чьст*, *гладьн*, *узьк*, *љубьзьн*, *једьн*, *седьм*, *осьм*, *дошь* (мјесо *дошао* — јер као што се у Србији и у Сријему и у Бачкој и у Банату у оваким догађајима у говору често изоставља *а*, а изговара се само *о*, н. п. *дош'о*, *рек'о*, *кош'о* и т. д., тако се онамо и по свима приморским крајевима изоставља *о*, а изговара само *а*), *нашь*, (м. *наша'*), *рекь* (м. *река'*), *пекь* (м. *пека'*), и т. д. Овако се изговара и оно *а* у род. мн. на крају пред *х*, н. п. *јунакьх*, *женьх*, *пушькьх*, *опьнькьх* и т. д. Доброћани, за које се, као што је и прије казато, приповиједа да су се онђе негда саселили с Цетиња, на оваким мјестима не изговарају *никакво самогласно слово*, него управо онако као да је *ъ* (по данашњему Каравлашком изговору), н. п. *дън*, *къд*, *петък* и т. д. Ђекоје оваке ријечи

они тако тешко изговарају да их само они управо и без муке могу изговорити; за то им се Которани и други сусједи и подсмијевају, и тим их нагоне те се људи у разговору с њима чувају од тога (колико знаду и могу); а жене и ђеца код кућа друкчије и не знаду него тако. Слушао сам у Перасту од једне врло старе жене из Бара, која је одонуд онђе *скоро* дошла, ђе говори исто тако као и Доброђани.

2. Прави Црногорци у ђекојим ријечима мимо остале Србе претварају *з* у *ж*, *с* у *ш*, и *ц* у *ч*, и, колико сам ја дознати могао, чини ми се да би се ово за главно правило у том узети могло да се *з* у *ж*, и *с* у *ш* претвара: а) пред *н*, н. п. *жнам* (мјесто *знам*), *беж нас* (м. *без нас*), *пражно* (м. *празно*), *љубажни* (м. *љубазни=љубезни*), *шниjег* (м. *снијег*), *шнијет* (м. *снијет=кукољ*), *кршно* име (м. *крсно* име), *чашни* крст (м. *часни* крст), *шнаха* (м. *снаха*), *дешни* (м. *десни*), *јашни* (м. *јасни*) и т. д. б) пред *л* (али највише кад за њим иде *е* или *и*), н. п. *жли* час (м. *зли* час), *кожле* (м. *козле*), *кожлићи* (м. *козлићи* — али *кожлад* нијесам могао чути, него *козлад*), *крож* лијепи пелихор (м. *кроз* лијепи), *ниж* лива-

де (м. *низ* ливаде), *мишлим* (м. *мислим*) и т. д. в) у глаголима учесним, н. п. *завеживати* (м. *завезивати*), *кажевати* (м. *казивати*), *опишивати* (м. *описивати*) и т. д. А може се чути *ж* мјесто *з* и у друкчијим ђекојим глаголима, н. п. *мржјети* (м. *мрзити*), *лежи* (м. *лези*). — *Ц* у *ч* претвара се како у глаголима учесним, тако и у другим, н. п. *бачити* (м. *бацити*), *пребачивати* (м. *пребацивати*), *разбучити* (м. *разбуцити*), *мичати* (м. *мицати*), *речи* (м. *реци*), *сијечи* (м. *сијеци*), *печи* (м. *пеци*), *вучи* (м. *вуци*) и т. д. *) Ово се мени за сад чини да је главно правило у томе; али се и осим њега у другим ђекојим ријечима ова промјена може чути, као н. п. *шенат* (м. *сенат*), *шкерлет* (м. *скерлет*), *шежањ* (м. *сежањ*), *чртало* (м. *цртало*); ђекоји реку и *чар* (м. *цар*); а од некога може бити да би се и више оваковијех примјера могло чути, н. п. *шве* (м. *све*) и т. д. (Кад Бокељи у шали што приповиједају како је говорио Црногорац, они свуда говоре *ж* мјесто *з*, *ш* мјесто *с*, и *ч* мјесто *ц*, но то је које шала које

*) Ова три пошљедња примјера (*сијечи*, *печи* и *вучи*) слушао сам и у Србији од људи из Старога влаха.

несавршено знање). Ово се претварање слова највише чује у западним крајевима Црне горе, а што се од нахије Катунске и Ријечке одмиче даље к истоку и сјеверу, све рјеђе постаје: већ се у Бјелопавлићима подсмијевају ономе који рекне *кршно* име, говорећи му: „Твоје нека буде *кршно*" (од *крша=камена*), „а моје је *крсно*." Да ли ово претварање слова у Црну гору није дошло из Талијанскога језика, у коме се (по Млетачкоме нарјечију) онуда по приморју тако чини? У ред овијех ријечи иде и од rosa *ружа*, које се говори по свему народу нашему, осим Дубровника, а онђе *ру̑са*. Тако је по свој прилици Талијанско изговарање узрок што се ђешто у Црној гори и по сусједноме приморју у ђекојим ријечима *з* изговара као што Грци изговарају *ђ* и *џ* (као од прилике *дз* или *дц*), н. п. *дзипа* (м. *зипа=камен*), *дзуб* (м. *зуб*), *дзора* (м. *зора*). По изговору је на ове ријечи налик и *дзенерал* (м. *џенерал*, *ђенерал* или *генерал* *).

---

*) Вриједно је овђе напоменути да се у Босни по варошима и градовима, а особито у Сарајеву, слабо изговарају прави гласови *ж*, *ш*, *ч*, и *џ*, него се *ж* изговара као Пољско ź, *ш* као Пољско ś (као што је у предговору к Српскоме рјечнику на страни XXIX. напоменуто, да се у Херцеговач-

3. Двојесложна имена женска у којих се први слог врло отеже (са знаком ´), и која су, као од милине, скраћена од другијех имена, н. п. *Ма́ра*, *Ка́та*, *Ви́да*, *Ста́на*, *Јо́ка* и т. д.; овакова имена не само у Дубровнику и по свему онуда приморју, него и у Црној гори имају на крају *е* мјесто *а*, а на првом слогу глас са знаком ̑ (као што је и по осталом народу у зват. падежу), н. п. *Ма̑ре*, *Ка̑те*, *Ви̑де*, *Ста̑не*, *Јо̑ке*, *Го̑рде* (од Гордана) и т. д. Но ово је само у имен. и зват., а у осталим падежима говори се по оппітему обичају. Тако сам слушао у Конављу (више Дубровника) ђе се пјева *не̑ве* (и у у имен. и у зват.), а *Је̑ле* у зват. пад. чуо сам ђе се пјева и у Србији:

Селе, *Јеле*, што се не удајеш?

Може бити да је с овим сродно и *селе*,

ком нарјечију изговара *з* и *с* пред *ј*), *ч* као *ћ*, *џ* као *ђ*, н. п. *źена* (м. *жена*), *дуśа* (м. *душа*), *ћаśа* (м. *чаша*), *свједођба* (м. *сведоџба*), *филђан* (м. *филџан*) и т. д. Овђе се још може напоменути, што приморци (као што су ми приповиједали) око Сења и Ријеке, као тепајући, *ж* изговарају као *з*, *ш* као *с*, *ч* и *ћ* као *ц*, а *џ* и *ђ* као *дз* или *дц* (као што је у Српскоме рјечнику на горепоменутој страни казато да калуђери у Србији говоре), н. п. *зена* (м. *жена*), *ноз* (м. *нож*), *дуса* (м. *душа*), *цаса* (м. *чаша*), *нас* (м. *наш*), *хоцу* (м. *хоћу*), *додзи* (м. *дођи*) и т. д.

које се у Србији понајвише у зват. чује у пјесмама, но у Конављу слушао сам и у другим падежима (како гођ да би се говорило и *се́ла*), н. п.

Пођи с Богом, наша неве, не обзири се
На *селино* миловање,
И твој рабро *селу* има,
Она ће те миловати
Боље него *селе* твоја.

Овђе се може споменути и *ма̑ле*, и *бра̑ле* (које се и у Србији чује у пјесмама), и *та̑ле* (од *тата=отац*), које се у Доброти, Прчању, Столиву и Перасту *говори* (а особито кад се куну жене и ђевојке, н. п. „Жив ми *тале*! Тако ми Бог *тала*" — сачувао или здрава кући довео), и *Кри̑ле* (које сам слушао у Перасту ђе се говори од *Крста*). На ово је доста налик што сам слушао у Црној гори ђе се говори (у имен. и у зват.): *Гавриле* (м. *Гаврило*), *Михаиле* (м. *Михаило*), *Даниле* (м. *Данило*) и т. д.

4. У Паштровићима, у Црмници (у Црној гори) и у нахији Барској говори се *ге* мјесто *ђе (гђе)*, тако и у свима догађајима ђе је ова ријеч сложена с другима, н. п. *ниге*, *сваге* и т. д.

5. У Паштровићима тешко се на кра-

ју ријечи (или слога) може чути *м*, него све *н* мјесто њега, н. п. *говорин* (м. *говорим*), *иден* (м. *идем*), *водон* (м. *водом*), *ножен* (м. *ножем*), *седан* (м. *седам*), *седандесет* (м. *седамдесет*), *осан* (м. *осам*), *осандесет* (м. *осамдесет*), и т. д. (али кад дође самогласно слово, онда се *м* опет говори, н. п. *говоримо*, *идемо* и т. д.). Што се у Србији и у Херцеговини говори *наком* (послије), а у Дубровнику *након*, овђе ће бити *н* претворено у *м*.

6. У Црној гори додаје се код мјестоименија (а каткад и код прилагат. имена) на крају *зи*, н. п. *овизи*, *тизи*, *нашизи*, *вашизи*, *којизи*; Докле мудри мудроваше, *лудизи* град примише и т. д. Овако сам слушао у пјесми од неке старе сљепице Живане, која је сједила у Земуну, а родом је била однекуд из Србије, и као сљепица ишла је чак и по Бугарској:

О давини о *другојзи* грани —
О давини о *трећојзи* грани —

Јамачно је овако *зи* и у *њојзи*, које се говори по свему народу Српскому; а Добровски мисли да је и у тєзоименитый таково *з*, и кад помислимо да Дубровчани и данас говоре не само *тега* (м. *тога*), него и *тези* (м. *тизи* = тај), као и *овези*

(м. *овизи*), *онези* (м. *онизи*), онда се о том нимало сумњати не можемо.

7. Напоменуто је у предговору к првој књизи народних наших пјесама (у Липисци 1824) на страни XXXVI, да се ђешто у народу нашему узима падеж винит. мјесто сказ.; но у Црној гори и у Боци тешко је друкчије и чути да се говори него тако, н. п. Тога нигда није било *у Црну гору* (м. *у Црној гори*); сједи *у Боку* (м. *у Боци* или *Боки*); носи вино *у мијех* (м. *у мијеху*); опраштам и змију *у крш* (м. *у кршу* — кад ко на смрти опрашта); Ако те срећа не причека, не стиже је *на вељега хата* (м. *на вељему хату*) и т. д. Докле ово иде к сјеверу у Херцеговини, ја сад не могу казати, али к истоку чини ми се да ће преко Зете бити отишло у Метохију и у Косово. У пословици: „Или лонац *о кршу*, или крш *о лонцу*, лонцу ками свакојако” изврнуто је наопако, т. ј. сказ. мјесто винителнога; а у пословици: „Удала би се и кћерца и мајка, но нема су чим, а нема *за ким*” узет је творит. мјесто винителнога; но ја бих рекао да ово није прави обични говор, него да су *погрјешке*, као, н. п., што у Сријему, у Бачкој и у Банату не само

многи говоре, него, несрећом језика нашега, ђекоји и у *књигама пишу: у Новим* Саду (мјесто *у Новом* Саду — творителни мјесто сказателнога!), *на добрим* коњу (м. *на добром* коњу) и т. д.

8. У Српскоме језику (као и у осталим Славенским нарјечијама) родителним се падежом само онда може казати да је што чије, кад оно име које се склања, има поред себе или име прил., или још каково сушт., н. п. круна *Силнога Стефана*, задужбина *кнеза Лазара*, гроб *Милоша Обилића*, кућа *једне жене*, коњ *мога пријатеља* (у шали се рекне и: ово је *нашега мене* — мјесто *моје*) и т. д.; а у противном догађају сушт. име претвара се у прилаг., н. п. задужбина *Лазарева*, гроб *Милошев*, *Марково* рало, *царев* двор и т. д.; *) но у Црној гори и по сусјед-

*) Ово је опште правило и у Славенскоме (црквеном) језику, и што се против њега налази примјера, они или су се увукли из Грчкога језика, или су онако од старине узети у обичај, као ђекоји и у Српскоме језику, н. п. Ето, царе, *заточника* главе; у име *Бога* (истина да се говори и: дошао у име *брата*, отишао у име *оца* и т. д.; но ја бих рекао да је овђе *у име* као предлог *мјесто*); а особито је у обичају код презимена која се свршују на *ић*, н. п. Од бијеле куле *Драговића*, До крваве ступе *Поповића; Мркоњића* и калпак и перје; Добро јутро, *Бијелића* бако! код *Остојића* винограда, код *Добриловића* куће и т. д.

номе приморју од *он* говори се прави род. падеж у женскоме роду, н. п. мати *ње* (м. *њена*), отац *ње*, *ње* сестре и кћери и т. д.

9. Од правијех Дубровчана може се чути да се у именима прил. која се свршују на *г* и *к* пред *и* претвори *г* у *з*, а *к* у *ц*, н. п., *убози*, *убозијем*, *убозијех*; *високи*, *висоцијем*, *висоцијех* и т. д. Може бити да је ово претварање онуда било негда више у обичају него што је данас, јер списатељи њихови готово свуда пишу тако, а сад се више чује од старијех људи него од младежи, која се више мијеша с људма из околине него што су њени стари отприје (за времена републике) чинили. Овђе иде и оно штò се у Црној гори у *пословицама* говори *мнози* („На кога су *мнози* на тога и Бози", и: „Чиј су *мнози*, онога и Бози"); но у простоме говору оваковијех примјера ја онђе нијесам могао чути.

10. Ђе се гођ *а* у говору отеже (са знаком ˊ или ̑), онђе прави Дубровчани изговарају глас између *а* и *о*, н. п. у ријечима: *jȃ*, *jȃje* (jáje), *рȃдим*, *хрáна*, *мáј-ка*, *ћáћа* и т. д.

11. Како у Дубровнику и горе по Боци, тако и по приморју испод Дубровни-

ка (к сјеверу) ђекоја сушт. имена средњега рода имају мн. број који се свршује на *ија*, н. п. *селија* (од *село*), *мјестија* (од *мјесто*), *житија* (од *жито*), *винија* (од *вино*), *месија* (од *месо*), *сјенија* (од *сијено*), *пољија* (од *поље*), *воћија* (од *воће*), *зељија* (од *зеље*), *гвожђија* (од *гвожђе*), *грожђија* (од *грожђе*), *сунцја* (од *сунце*) и т. д. Све се ове ријечи у говору употребљавају као прави мн. број, н. п. ове *су* године *добра житија;* било је на обједу *свакојакијех винија* и т. д.

12. У Трсту сам слушао од људи из Хрватске да се сказ. падеж мн. броја у мушк. и средњему роду и код сушт. и код прилагателн. имена свршује на *ије* (мјесто *ијех*), н. п. у *градовије приморскије*, на *нашије воловије*, по *околније селије*, у *нашије вода* и т. д. И у Црној гори чуо сам од једнога чоека с Његуша: по *Брдије*, по *Кучије* (управо овако без *х* на крају!). Да рекнемо да је код сушт. имена *ије* (*ијех*) постало од Славенскога ѣхъ (мјесто кога се у Маџарској говори само *и*, н. п. по *градови*, на *коли*); али откуда код прилагателнијех? Да није код њих и у овоме и у родителноме падежу (мн. броја) *је* додато (или пред *х* умет-

нуто) према овоме сказателноме?

13. У Српскоме језику на много је мјеста *ј* послије *б*, *в*, *м* и *п*, претворено у *љ*, н. п. *зобљем*, *сабља*; *здравље*, *уловљен*; *умље*, *безумље*, *сломљен*, *земља*; *снопље*, *копље*, *капља*, *утопљеник* и т. д. Како у Дубровнику и по свему онуда приморју, тако и у Црној гори у оваким ријечима говори се и *љ* и *ј*, н. п. *зобљем* и *зобјем*, *здравље* и *здравје*, *уловљен* и *уловјен*, *земља* и *земја*, *сломљен* и *сломјен*, *снопље* и *снопје*, *копље* и *копје*, *скупље* и *скупје*, *Жабљак* и *Жабјак* и т. д. *) Истина да има Славенскијех нарјечија (н. п. Бугарско) у којима се у оваким ријечима *љ* не чује никако; али бих опет ја рекао да је ово у народ наш дошло од Талијана (а особито од Млечића), који у своме језику претварају *љ* у *ј*. Тако на острву Корчули (ниже Дубровника) око шест хиљада душа народа Славенскога, који је морем одвојен од остале своје

---

*) За чудо је да је народ по поменутим мјестима међу оваке ријечи помијешао неколико ријечи од другога реда, у којима се у Славенском језику овај слог пише са *ѣ*, и тако изговара *љ* ђе му никако мјеста није н. п. *обје* и *обље*, *бјеше* и *бљеше*, *побјеже* и *побљеже*, *бјечве* (чарапе) и *бљечве* и т. д.

браће, и који се више мијешао с Талијанима, у цијеломе свом језику нема гласа за *љ* ни за *ђ*, него мјесто обадва говори *ј*, н. п. *жеја* (м. *жеља*), *кошуја* (м. *кошуља*), *постеја* (м. *постеља*), *јегуја* (м. *јегуља*), *пријатеј* (м. *пријатељ*); *преја* (м. *пређа*), *меја* (м. *међа*), *лаја* (м. *лађа*), *којен* (м. *рођен*) и т д. *)

14. Ђекоје се ријечи у гласу друкчије изговарају. Напоменуто је у предговору к Српскоме рјечнику на страни LXXI да се ђешто у нахији Биоградској говори *ло́нац* (м. *ло̀нац*), *куку́руз* (м. *куку̀руз*), *ко́нац* (м. *ко̀нац*), *се́ло* (м. *сѐло*) и т. д. Сад ћу овђе да назначим такове разлике које сам опазио на овим нај јужнијим странама народа нашега. И тако: а) Имена мушка двојесложна која су као од милине скраћена од другијех имена, и која се у Сремачкоме нарјечију свршују на *а*, а у Херцеговачкоме на *о*, а свуда им се отеже први слог са знаком ´, н. п. *Ђо́ко*, *Ва́со*, *Па́јо* и т. д.; овакова имена у Црној гори имају (на првоме слогу) глас са знаком ̑ (као по осталоме народу у ват. падежу), н. п. *Ђо̑ко*, *Ва̑со*, *Па̑јо*, *Пе̑ро*,

*) Ово ваља испоредити с онијем што сам сад у *Ковчежићу* писао о *Чакавцима* и њиховом језику.

Нӣко и т. д. б) У Црној гори говори се *млӣјеко* (м. *млијѐко*), *дӣјете* (м. *дијѐте*), *рѝјека* (м. *ријѐка* — опомињем се да сам овај посљедњи примјер слушао и у Тршићу). Јамачно ће бити и више оваковијех примјера, но ја за сад не знам ни једнога. в) У Доброти слушао сам ђе се говори: *какȍ* си (м. *кȁко* си)? — добро, *какȍ* ти? У Дубровнику се говори *госпȍђа* (м. *гȍспођа*). г) Као што се и амо по свему народу говори: *Добрȍ* јутро! *добȁр* вече! тако сам у Дубровнику и по цијелој Боци слушао и *добрȁ* ноћ! у очи *светогȁ* Вида, код *светогȁ* Луке и т. д. На ово је налик и оно што у бројним именима, кад се слажу с њекојим слушт., дође глас на посљедњи слог, н. п. *двијȅ* литре, *четирѝ* литре; *двијȅ* паре, *двијȅ* кокоши, *двијȅ* куће, *двијȅ* пушке; *седȁм* пара, *осȁм* пара, *девȅт* пара и т. д. У оваком догађају једносложно бројно име добије други глас, н. п *двá* цара (м. *двȃ*), *трú* литре (м. *трȋ*), *трú* брата, *трú* чоека, *пéт* пара (м. *пȇт*), *шéст* пара (м. *шȇст*) и т. д. Многе сам од овијех примјера ја слушао и у Србији, а по овијем јужним крајевима тешко се друкчије може и чути; него ваља знати да бројно име оваки глас добије *само онда*

кад се сложи са сушт. именом које у овоме падежу (који је до *пет* остатак од двојственог броја) има глас или врло оштар (са знаком ̏), или округао (са знаком ̑), или онај са знаком ^; а с оним којега се глас управо протеже (са знаком ́) не, н. п. може се рећи: *двá цȁра*, *двá сӯнца*, *двá мјесе̑ца*, *двијѐ мȃјке*, *девѐт кӯћа;* али не може: *двá рáста (него двȃ рáста)*, *двијѐ лýке* (него *двȉје лýке*), *четирѝ нóжа* (него *чѐтири нóжа*) и т. д. И међу самим оним сушт. именима која у овом падежу имају глас са знаком ̀, има их с којима се бројно овако не може сложити за то што им глас није *врло* оштар, п. п. каже се: *двијѐ* куће, *двијѐ* ватре, *двијѐ* жеље; али се не може рећи: *двијѐ* жене (него *двȉје* жене); јер би се онда први слог у *жене* морао изговорити онако брзо као што се изговара у зват. падежу мн. броја, и тако брже него што се говори у именит. мн. Тако се не може рећи ни: *двијѐ* сестре, *двá* попа, *двá* топа и т. д. *)

д) Ђекоји прости глаголи у времену дав-

---

*) О овоме бих ја сад још сила имао говорити, али ми главобоља никако не да; само ћу напоменути н. п. *нà рану* и *ȕ рани*, и *нà воду* и *у вòди*; *нà преслици* и *на дѐсници; ȕ Дунаву* и *у грáду; прѐко брда* и *прекò куће* и *преко вòде̑*.

ноирошавшему у мушк. роду један. броја имају глас са знаком ̀, а у женск. и у сред. роду у обадва броја, као и у муш. у мн. броју са ́, н. п. *да̀о, да́ла, да́ло, да́ли, да́ле, да́ла; ира̀о, ира́ла, ира́ло, ира́ли; бра̀о, бра́ла, бра́ло, бра́ли; ии̏о, ии́ла, ии́ло, ии́ли; мр̀ъо, мр́ла, мр́ло, мр́ли;* овакови глаголи *сложени* у муш. роду јед. броја премјесте само глас на предлог, а у женскоме и сред. роду у обадва броја, као и у мушкоме у мн. броју, осим оштрога гласа на предлогу, имају на другоме слогу глас са знаком ̑, н. п. *иро̀дао, иро̀да̑ла, иро̀да̑ло, иро̀да̑ли, иро̀да̑ле, иро̀да̑ла; о̀ирао, о̀ира̑ла, о̀ира̑ло, о̀ира̑ли; о̀брао, о̀бра̑ла, о̀бра̑ло, о̀бра̑ли; ио̀иио, ио̀ии̑ла, ио̀ии̑ло, ио̀ии̑ли; у̀мрђо, у̀мр̑ла, у̀мр̑ло, у̀мр̑ли.* Колико је мени до сад познато, овако се говори по народу нашему; но у Дубровнику само у мушк. роду јед. броја говори се *овако*, а у свима осталим догађајима задржи се онај глас простога глагола, н. п. *иро̀дао, ирода́ла, ирода́ло, ирода́ли, ирода́ле, ирода́ла; о̀ирао, оира́ла, оира́ло, оира́ли; у̀брао, убра́ла, убра́ло, убра́ли; ио̀иио, иоии́ла, иоии́ло, иоии́ли; у̀мрђо, умрла, омр́ло, умр́ли; иовио, иовила, иови́ло, иови́ли* и т. д.

Доста је по гласу на ово налик и оно што се у Дубровнику говори *ста́ла* мјесто *ста̏ја̑ла*. Вриједно је овђе споменути што се у Сријему, у Бачкој и у Банату ђекоја презимена (која се свршују на *виħ*) изговарају с друкчијим гласом него у Србији и по осталим крајевима народа нашега. Овакова презимена постају (као што је напоменуто у *Даници* за годину 1828 на стр. 30 — 31) од мушкијех имена, и, по општему обичају и правилу, без и каке премјене у гласу, н. п. *Милу̏тин*, *Милу̏тинов*, *Милу̏тиновиħ*; *Ста̏нимӣр*, *Ста̏нимӣров*, *Ста̏нимӣровиħ*; *Вла̏дисав*, *Вла̏дисављев*, *Вла̏дисављевиħ*; *Весѐлин*, *Весѐлинов*, *Весѐлиновиħ*; *Јо̏ван*, *Јо̏ванов*, *Јо̏вановиħ*; *Ла̏за̑р*, *Ла̏за̑рев*, *Ла̏за̑ревиħ* и т. д. Но у Сријему, у Бачкој и у Банату сва ова поменута и многа друга (четворосложна и петоросложна) презимена изговарају се с гласом другим (са знаком ˊ), а ђекоја и на другом слогу, н. п. *Милути́новиħ* (м. *Милу̏тиновиħ*), *Станими́ровиħ* (м. *Ста̏нимӣровиħ*), *Страшими́ровиħ* (м. *Стра̏шимӣровиħ*), *Владиса́вљевиħ* (м. *Вла̏дисављевиħ*), *Весели́новиħ* (м. *Весѐлиновиħ*), *Јова́новиħ* (м. *Јо̏вановиħ*), *Ива́новиħ* (м. *`Ивановиħ*), *Лаза́ревиħ* (м. *Ла̏-*

заревић), *Обра́довић* (м. *О̀брадовић*), *Сте-фа́новић* (м. *Стѐфа̂новић*), *Стоја́новић* (м. *Сто̀јановић*), *Макси́мовић* (м. *Ма̀кси-мовић*), *Вукаши́новић* (м. *Вука̀шиновић*), *Ја́нковић* (м. *Ја̂нковић*), *Милова́новић* (м. *Мѝлова̂новић*) и т. д. Ја сад управо не знам или би било правије рећи да је овај изговор међу народ наш у Мацарској дошао из Русије, или да је постао од Нијемаца; а да једно од тога двога мора бити, свједочи и то што је он више у обичају код варошана и код људи који су се по варошима бавили, него код простога народа.

15. Осим овијех главних разлика, које се простиру на више ријечи, има много разлика у значењу јединственијех ријечи, од којих ћу неке, опет само најглавније, овђе да назначим, н. п. код свију Србаља закона Грчкога *владика* значи епископ, а у Дубровнику *владике* се зову властеоске жене и ђевојке, а мале ђевојчице зову се *владичице*. *Дјевојка* се онђе зове свака слушкиња, била удата или неудата, удовица или баба од 60 година; а *дјевојчица* зове се свака она, која се није удавала, и није слушкиња, макар била и усиђелица од 80 година. *Баба* се зо-

ве свака дојкиња и дадиља, макар била и ђевојка од 15 година или још млађа. У Котору се зове *ђетић* сваки слуга, макар био старац од 80 година. У Дубровнику и у свој Боци *слуга* се зове и женско и мушко (н. п. *моја слуга* каже се и за слугу и за слушкињу), и по томе како мушкарци, тако и жене и ђевојке, кад се с ким поздрављају, говоре: *слуга ваша!* (у Боци се још и од људи и од жена може чути и *слу̀жица*). У Дубровнику се магарац зове *то̀вар*, магарица *то̀варица*, магаре *това̑рче*, а мали *то̀ва̑рчић* или *то̀варић* (а у Херцеговини се магарац зове *ке́њац*). *Година* у Дубровнику значи вријеме (das Wetter), н. п. данас је ружна *година*, јуче је била лијепа *година*, и т. д.; а око Ријеке Сењске (као што су ми *приповиједали*) *година* се зове лијепа киша (а што код нас значи година, то се онамо свуда зове *го̀диште*). *Почастити* у нас се каже само оним стварима које се у онај мах потроше, н. п. *јелом*, *пићем*, *лулом духана* и т. д., а у Дубровнику говори се и за све остале ствари, и значи управо поклонити (verehren), н. п. *почастио га цревљама* (ципелама), *хаљином*, *јагњетом* (живијем), *пушком*, *ко-*

њем и т. д. *Пи̏тати* у Дубровнику значи *ѝскати* (begehren), а *ѝскати* значи *тражити* (suchen); с овим ваља да ће бити сродно и оно што се у Сријему говори *ѝскати* и *поѝскати* (м. *бискати* и *побискати*); *гулити* онђе значи *чупати* (н. п. траву по врту), тако је у пословици: *Изгули* комару ногу, и цријева су му на двору. У Србији *гуја* значи што и *змија*, а у Дубровнику се *гуја* зове глиста. У Боци свиње се зову *бугари*, а једно *бугар*; ово се може и у Дубровнику чути, али највише за оне свиње које долазе из Србије (као од *Бугарске*). По Црној гори и по свим околинама њеним *блато* значи језеро. *Лу̑д* у Дубровнику значи неслан, н. п. *луд крух*, *луда јуха* (чорба), *лудо месо* и т. д.; а у Црној гори реку и: *луде паприке*, *лудо зеље* (т. ј. младо, за пресађивање — као што се обично и по другим мјестима говори: *лудо дијете*). *Диња* по свему приморју зове се лубеница, а права диња *пипу̑н* (од Латинскога *pepo*). *Тѐ* у Црној гори значи и *што* (који), н. п. чоек, *тѐ* је био с нама; жена, *тѐ* смо је срели; љуђи, *тѐ* су тамо били и т. д. Напоменуто је у предговору к *првој* књизи народних наших пјесама на страни

XXXVI и у предговору к *четвртој* књизи на страни **XXIII** — **XXIV**, да се ђешто говори *ће* мјесто *ће;* у Црној гори и по свима околним крајевима то се врло много чује, и прем да би ђеко рекао и у јед. броју, али се мени чини да би се за правило узети могло само у мн. броју: *ћȇ* и *хо̀ћȇ* (према јужнославенскоме црквеном хотетъ, а према данашњему хотѧтъ). *Војска* у Боци значи чељад (људи, жене и ђеца), н. п. у овој кући има много *војске*; обична *војска* у овоме мјесту и т. д. *Пѐро* у Дубровнику значи лист, н. п. *перо од ру̏се* (руже), *од јабуке, од зеља* и т. д. (као и у нас што се каже *перо лука*?); тако и *перо из либра* (лист из књиге). **У** Црној гори и у свему сусједноме приморју преслица се зове *куђеља* (као што сам у Рисну и у пјесми слушао: Сковаше јој сребрну *куђељу*). *Из* у Црној гори и у Зети говори се и мјесто *од*, н. п. донеси *из Јована* сјекиру; донеси *из Јане* ракије и т. д. (као што се по осталим мјестима говори само код *мјеста*, н. п. *из куће, из поља, из планине, из воде* и т. д.) — Ђекоје се ријечи друкчије изговарају него код нас, н. п. по свему приморју и по сусједним крајевима Црне горе мјесто *вријеме* говори

се *бријеме* (које се у оним падежима који су друкчији од именит., не може разликовати од *брѐме*, н. п. да ко у Дубровнику или у Котору рекне: *немам бремена*, ваљало би погађати или значи да *нема кад*, или да нема шта *носити*). На Корчули говори се *бретено* мјесто *вретено*. У Црној гори говори се *љуђи* мјесто *људи*. По Црној гори и по свим околинама њеним говори се *цмиљети* мјесто *цвиљети*, *кам* м. *камен*, *крем* м. *кремен*, *плам* м. *пламен*, тако у пјесмама, *љу̀би*, м. *љуба*. У Боци се спуж зове *шпуг*. У Дубровнику се каже *греб* м. *гроб*; и *гребље* мјесто *гробље*; мјесто *расти* (wachsen) може се чути и *рѐсти* (*узрѐсти*, *нарѐсти* и т. д.); мјесто *пиле* говори се *пипле* (*пиплићи*, *пиплица* и т. д.); мјесто *господар* каже се *го̀спа̑р*. По свему приморју и по Црној гори говори се *ластовица* м. *ластавица*, а у Црној гори *срабац* мјесто *врабац*; *болијест* м. *болест*; *дријево* м. *дрво* *). — По неким мјестима, а особито у

*) У Дубровнику се данас говори *дрво*, али кад ко у шали приповиједа како је какав ондашњи властелин говорио, онда се и ондје може чути *дријево*. Ова ријеч свједочи да су правије имали они који су у Србуљама писали и штампали дрѣво, него они који сад у Славенском језику пишу древо

Дубровнику, чују се од најпростијих људи ђекоје праве Славенске ријечи, које у нашим крајевима или нијесу познате никако или су узете из црквенијех књига, н. п. *пе̑ст* (песница), *пи̑р* (свадба), *тли̏* (патос, der Boden), *пла̏ш* (род. *плашта*: Славенски плащь — као кабаница), *у̏боги̑* (просјак), *у̏бога̑* (просјакиња), *утро* (м. јутро — у Доброти), *улица* (сокак), *искрњи̑* (Славенски искренїй, der Nächste), *влас* (коса), *бо* (јер), н. п. он *бо* је знао; а особито се говори послије *зашто*, н. п. *зашто бо* је знао (отуда ће бити дошло и у Маџарску *јербо*), *пот* (зној — и у Црној гори), *објед* (ручак, које у Дубровнику значи *доручак*, као и *ручати=доручковати*), *о̏дар* (кревет — и у Црној гори), *убрус* (пешкир), *убрушчић* (das Schnupftuch), *се̏бар* (кажу да су отприје у Дубровнику тако звали *тежаке*), *му́ка* (брашно, das Mehl, — у Дубровнику, Перасту, Столиву, Прчању и Доброти, дакле све код онијех који су Римскога закона! А *брашно* мјесто *јело* може се чути у Црмници, н. п. *кућа од брашна*, рекне се за газдинску

(оваковијех примјера показаћемо други пут више, кад станемо говорити о изговарању онијех ријечи које се у Славенском језику пишу са ѣ).

кућу, ђе се гости дочекују и часте), *ва̀здŷх* (по данашњему Славенском воздȣхъ — у Котору), *ѝнђе* (Славенски индѣ = на другом мјесту — у Доброти), *вериге* (сваки синџир), *мјерила* (терезије), *ма̀ска* (мазга — и у Црној гори), *сјета* (жалост — у Перасту), *посијешити* (похитити), *повиједати* и *повједити* (казивати и казати — и у Црној гори). *Гу̏са̑р* у нашим се крајевима само у пјесмама може чути, а у Доброти и у говору значи *хајдук* или јунак. У Славенском језику има доколѣ (откуда је и наше *докле*), а у Црној гори говори се и без предлога, само *ко̀ље*, и значи, од прилике, *вријеме* (die Zeit), н. п. *није ми ко̀ље*, т. ј. немам *кад*; коме је путовати, није му *ко̀ље* дријемати и т. д.

Још само о *двије* ријечи: *много* и *чоек*. Као што је познато, у нашим се крајевима тешко изговара *м* и *н* (или *њ*) заједно (једно до другога), него или се *м* претвори у *в* (као н. п. *гувно, тавница*), или *н* у *л*, а *њ* у *љ* (као н. п. *млого, млим, Млеци; грмљава*); по оним крајевима пак не само што се говори и *тавница* и *тамница*, и *много* и *млого*, него се врло често може чути и *м* мјесто *в*, н. п. *гламња* м. (*главња*), *рамно* (м. *равно*), *омно-*

ви (м. *овнови*), *димно* (м. *дивно*) и т. д. Па овако изврнуто слушао са̂м у Рисну ђе се говори и *мнада* мјесто *млада!* За то сам ја у овој књизи ћео свуда да буде *много* (као и *гумно*, *тамница* и т. д.), но наштампано је готово свуда (осим прва четири листа) *млого*, као што је још отприје било написано. — Славенска ријеч чловѣкъ претрпљела је у нашему језику различне премјене: у Сријему, у Бачкој и у Банату, као и у Србији око Саве и око Дунава, говори се *човек;* у Славонији, Хрватској, Далмацији (особито по острвима) и Босни (особито код онијех који су Римскога закона) *човик* *); у Херцеговини и по колинама њеним *чоек;* у Црној се гори *е* изговара, од прилике, као *ä* (или као *ь* у ријечи *дьн*), и у род. каже се *чо̑јка*, и отуда *чо̑јство*; у Боци мијеша се Херцеговачки и Црногорски; Дубровчани прави кажу *човјек*, а по свој околини њиховој (осим острва) говори се као и у Херцеговини. У Перасту, а и у Дубровнику од Никшићана (Турскога закона) слушао сам *че̑к* и *чо̑к*. *Чо̑к* у имен. падежу нијесам још чуо ни од кога, али у зват. слу-

*) По острвима и *чловик*.

шао сам од ђекојих Бошњака и Славонаца Римскога закона, н. п. добар *чо̂че!* Истина да је *човјек*, као што Дубровчани говоре, најближе к Славенскоме; но ја сам у овој књизи ћео свуда да буде *чоек* (према нарјечију којим је она у осталоме штампана), и тако ђе се гођ нађе друкчије, оно ваља узети за штампарске погрјешке.

IX.

ꙉ и ꙋ значи ђ и Ћ. У црквеним словима за сад нијесам знао овијех слова љепше начинити.

X.

Пошто се ова књига почела штампати, ја сам до данас скупио наново још неколике стотине лијепијех пословица, а надам се да ћу их и више, ако жив будем, скупити, и тако да ћу до неколико година или ове све пословице по други пут умножене, или к њима додатак издати. За то молим свакога Србина, кад би му пала на ум каква пословица које у овој књизи нема, да би је записао и са згодном приликом мени послао; а ја ћу свакоме за такову љубав к својој народности у предговору јавно благодарити.

XI.

Не могу пропустити да на свршетку овога предговора не објавим моју благодарност Г. *Филипу Лучићу*, комерције совјетнику и кавалеру. Овај славни и родољубиви Србин не само што ми је у Одесу скупио на ову књигу *сто и шест (правијех)* пренумераната (од којијех је *педесет само из његове куће!*), него ми још, правдајући се што више није могао учинити, пише: ако би се у штампању ове књиге догодила новчана какова сметња, да оно што ми недостаје, на његов рачун метнем, и да му јавим колико је, новце да ми пошље!

У Бечу 10. Јулија 1836.

В. С. К.

ПРЕДГОВОР САДАШЊИ.

Осим онога што је у пређашњему предговору казано о пословицама, додаћу овђе још ово: да су заклетве у овој књизи од стране 297 до 311 из Црне горе и из њезинијех околина: ђекоје сам од њих ја писао од Црногораца, а највише ми их је написао и дао пријатељ мој *Вуко Врчевић*, којега сам споменуо у предговору к првој књизи Српскијех народнијех пјесама на страни VII, и сад у *Ковчежићу* на страни 98.

Штампарскијех погрјешака може бити да ће се и више наћи; али ја сам за сад опазио само ову повећу: на страни 21 у пословици: „Боља је истрага него рђава натрага” наштампано је *натрата* мјесто *натрага*.

У Бечу на Ђурђев дан 1849.

В. С. К.

А.

А да за што те имам кад ми у невољи не ћеш помоћи? Кад ко пријатеља моли за што. У Црној гори.

Адамско кољено. Каже се за врло поштену жену.

А за што шиче на свеца? Курјак се зарекао да не коље више ништа и да не једе меса, и пошао у пустињу да се посвети. Ударивши у том путу негђе поред гусака, гусак по обичају своме дигне главу и стане шикати, а он га ухвати и поједе. Кад га доведу на суд и стану га питати за што је то учинио, он одговори: „А за што шиче на свеца?"

Ако био торбоноша, био мајци жив! Ако био гочобија, не био јој жив! Казала Циганка кад јој се син родио; јер ће торбоноша просити, па хранити и себе и њу, а гочобија, т. ј. бубњар, отићи ће у свијет.

Ако Бог да! Штагођ Срби уговарају да раде, свагда обично говоре: „Ако Бог да!" Некакав Турчин запита у вече свога комшију Србина хоће ли и он сјутра на панађур, а Србин му по обичају одговори: „Хоћу, ако Бог да!" Онда Турчин рече: „Вала, ја хоћу, Бог дао, не дао." Кад буде у јутру Србин се спреми, и дошавши Турчину више куће зовне га: „Хајде комшија, да идемо на панађур;" али му он одговори: „Богме ја не могу, ујели ми ноћас вуци коња."

Ако Бог да? Мјесто: *куда* ћеш, *куда* си пошао или *куда* си наумио, које ниједно кажу да не ваља рећи; ако ли би се ко заборавио те запитао кога са *куда*, ђекоји му одговоре: Идем у *Кудиљево* да те *скудим*.

Ако буде по реду мријети. Кад се говори н. п. да од старијега остане што млађему.

Ако були Турчин нестане, други јој настане (јер се може одмах удати макар који пут било, или макар била пуштеница). У Рисну.

Ако Веље не вељује, Маре опакује. У Боци. Гледај: Кад Вељача не дажди, Марач добра не мисли.

Ако враг није разбио колијевку, разбиће гроб. Ако се чоеку несрећа не догоди у младости, догодиће се у старости.

Ако га Бог зна колико ја, зло поњ. Кад ко пита за кога ко је, а онај који се пита не познаје га.

Ако га је ударио, није га убио.

Ако дође прав, не изиђе здрав; ако дође крив, не изиђе жив. Приповиједа се да је ова пословица постала од некаква Млетачкога суда.

Ако ђе знаш боље, зови и мене. Кад ко, н. п. слуга, не ће да остане онђе ђе би га ради имати, и значи: иди куда ти драго.

Ако зима устима не уједе, она репом ошине. Гледај: Курјак није зиме изио.

Ако злотвора немаш, мајка ти га је родила. У Црној гори. Гледај: Брат брату најдубље очи вади.

Ако знаш што ти је било, не знаш што ће ти бити.

Ако и живимо у појату, не гриземо (ни ми) сламу. У Црној гори.

Ако је Бог дао, није записао (да ће тако до вијека остати, него може ласно и натраг узети, н. п. власт, богатство).

Ако је Бог узео коњу ноге, није њисак. Кад стар чоек говори као младић.

Ако је далеко Багдат, близу је аршин. Рекли некоме који се хвалио да је у Багдату врло далеко скакао.

Ако је димњак накриво, управо дим излази. Казала некаква разрока ђевојка, кад су просци гледајући је рекли између себе: Лијепа кућа, али димњак стоји накриво.

Ако је дуг, одужио сам, ако је ред, одредио сам. Више нијесам дужан ништа.

Ако језик не излаја, глава не исклима. Или:

Ако језиком не изланда, главом не исклима.

Ако је и амбар, варићак је мјера. Не ваља преко мјере узимати ако има и доста онога што се узима.

Ако је и Богу, много је. Калуђер и ђак дошли код некаке бабе да свете водицу. Кад калуђер заиште свијећу, баба му донесе велики сирац воска, говорећи да нема свијеће готове, већ нека је с ђаком сам начини. Калуђер видећи велики сирац воска, и знајући да свијећа она што у такијем догађајима претече, остаје њему, повиче на ђака да донесе с коња улар, да око њега од свега онога воска граде свијећу. Кад ђак улар донесе, и баба види шта они хоће, она истргне калуђеру восак из руку говорећи: Не ћеш, Бога ми! Ако је и Богу, много је.

Ако је и го, али је соко.

Ако је и зло, моје је.

Ако је и змија, од срца је. Ако је и најгоре дијете, опет је родитељима мило и жале га. Може бити да је ова пословица још од оне приповијетке што се пјева и приповиједа, како је жена змију родила. Гледај: Змијо шарена!

Ако је и рђаво вријеме, путници путују. Казала баба, кад су некаки путници били засјели око ватре, те ђеца нијесу могла приступити да се грију.

Ако је и цар, није Цигански харачлија.

Казао Циганин кад му је неко рекао да устане, или да се уклони с пута: ето цара ђе иде; јер се Цигани највише боје харачлије, који је њихов највећи господар и судија.

Ако је и црна крава, бијело млијеко даје.

Ако је ко јачи, но и Бог је свачиј. У Црној гори.

Ако је кратак дан, дуга је година. Што се данас свршити не може, свршиће се други пут.

Ако је мало млијека, а оно је близу ријека.

Ако је ме́д и сладак, ма не ваља прст угризати.

Ако је мука трпљети, није памтити. Кад се пријети осветом.

Ако је мучно дати, није искати.

Ако је нетко луд, не буди му друг.

Ако је пас питу изио, тепсија је остала. Гледај: Ако коза лаже, рог не лаже.

Ако је преша, није судни дан. У Црној гори.

Ако је преша тебе, није мене.

Ако је преша умријети, није копати.

Ако је све Бог убио, није трпеж и лијепу ријеч.

Ако је сила силовита, ма је мало мјеховита (не траје за дуго, него прође, као из мјешине пара што изиђе).

Ако је трава покошена, остало је коријење.

Ако је ћорав коњ, није грош. Кад су двије коњокрадице у пољу ухватиле нечијега коња, један од њих опазивши да је коњ ћорав каже то ономе другом,

а онај му одговори: Ако је ћорав коњ, није грош, т. ј. продаћемо га макар за грош, па смо опет на добитку.

Ако је црн, није ђаво.

Ако ко други скочи у воду, хоћеш ли и ти скочити? Кад се ко изговара, да је што рђаво за то учинио што је од другога виђео.

Ако коза лаже, рог не лаже. Ваља да је неко бијући козу одбио јој рог, па се послије одговарао да није истина.

Ако комшијнска кућа гори, пази на своју.

Ако коре, не море.

Ако кућа изгори, дуг на оџак излети.

Ако лаже, брада му не смета (млад је, може му још поднијети; јер је стару чоеку особито срамота и грјехота лагати).

Ако љето не даде, јесен нема чеса. У Црној гори.

Ако ме сниш, преврни узглавницу, да и ја тебе сним. Рече се у шали у вече на растанку. У Рисну.

Ако ми бране пјевати, не бране ми плакати.

Ако ми је брат, ма ми није друг.

Ако ми не метеш куће, мекше ми је спавати, ако ми не переш судова, гушћа ми је чорба. Казао некакав свекар снаси, и значи: не можеш ми напркосити ничим.

Ако ми не можеш помоћи, немој ми одмагати.

Ако ми што можеш на силу узети, не можеш дати.

Ако на чоека не ће срамота, оно ће он на њу. Кад ко као силом ради да се осрамоти.

Ако не буду гости бијесни, не ће бити кућа тијесна.

Ако не знаш што је слано, знаш што је вруће.

Ако нема другијех ногу за зиму, зло. Рече се млитаву чоеку.

Ако нема памети, оно има ноге (да иде и сувише, што би с памећу могао заштеђети). Гледај: Тешко ногама под лудом главом.

Ако не мирише, а оно барем и не смрди.

Ако не можемо како хоћемо, а ми ћемо како можемо.

Ако не начува, не натече.

Ако не ће Божић каше, а оно ће ђеца. Кад ко више људи понуди каквом части, па један између њих, особито који је понајстарији, рече да не ће; и значи: ако не ћеш ти, хоће други. У Рисну. О овоме ће јамачно бити некаква приповијетка, али ми онђе нико ништа друго није могао казати, осим да Божић не значи чоека, као што ја мислим, него прави Божић 25. Декемврија.

Ако не ће брука на чоека, чоек ће на бруку.

Ако не ће нећо, а оно хоће хоћо. У Црној гори.

Ако не ће чоек на напаст, а оно ће напаст на чоека.

Ако не ћеш, а ти пољуби па остави. Кад се ко чим понуди, па одговори да не ће.

Ако не ћеш ти, оно ће друга три. Кад се ко шчиња да проси ђевојку.

Ако не умијем напити, а ја умијем попити.

Ако не умије рећи, (а оно) умије лећи

(т. ј. коњ, кад се нађе много натовари, или кад се добро не храни).

Ако не ухвати за главу, за реп никад.

Ако не цури, а оно капље. Ако се не добија по много, добија се по штогођ.

Ако нигђе кума не нађем, да ми будеш кум. Као укор ономе који дође коме за што пошто је другима ишао, па се није могао помоћи.

Ако није врач, а он је погађач.

Ако није, ја цркла, а кад цркнем није ми од преше то ђавоље. Заклињу се жене у Црној гори кад што доказују.

Ако није лијепо, није ни скупо.

Ако нијесам Гаван, нијесам ни сиромах. Овђе се мисли *богаши Гаван* који се спомиње у народнијем пјесмама и приповијеткама.

Ако нијесам кумовао, а ја сам кроз плот гледао.

Ако правда не поможе, кривда не ће помоћи.

Ако рекох, не посјекох.

Ако сам гадљива, оно сам радљива.

Ако сам и црн, нијесам Циганин.

Ако сам рекао, нијесам узео. Кад продавац за какву ствар много заиште, а купац се поплаши, па не ће ништа више да говори. Гледај: Један је рекао бињашче, а други бирашче, па су се опет погодили.

Ако сам се најмио, нијесам се помамио.

Ако сам се начучала, а оно сам ручала. Ваља да је некаква негђе дуго чекала, док су јој дали те је јела.

Ако свој свога и не храни, али тешко оном ко га нема да га брани.

Ако се кусом не накуса, језиком се не нализа. Или:

Ако се не накусасмо, не нагребосмо се.

Ако се не освети, не посвети се.

Ако си гладан, поглади се по трбуху. Говори се у шали, и то највише ђеци, кад које каже да је гладно.

Ако си ми узео појање, не можеш плакање. Ако ми штету чиниш, не можеш ми забранити да се не тужим. У Црној гори.

Ако си својој кући ђидија, мојој си чипчија. Ако и јеси сам свој господар, нада мном немаш ни какe власти.

Ако си се ти шâле женио, ја сам се (од) збиље удавала.

Ако слаже, лаж му на поштење! Гледај: На част му лаж!

Ако слијепац слијепца води, обадва ће у јаму пасти.

Ако смо и црни, нијесмо Цигани.

Ако смо ми браћа, нијесу кесе сестре. Гледај: Браћа ка' и браћа, а тобоци ка' и крвници.

Ако стијена котлуши, јао котлуши; ако котлуша стијени, јао котлуши.

Ако су брзи волови, земља је подијељена. Кад ко рече да је што туђе не знајући узео, т. ј. ако су брзи волови, те орући претрче на туђу земљу, земља је подијељена и зна се што је чије.

Ако тај дувар зна, тако и ја знам.

Ако талијеру манка газета, већ талијер није.

Ако те на једна врата ишћера, а ти на друга опет уђи. Кад се коме свјетује да се кога држи.

Ако те онај пре који ти и суди, онда (само) од Бога ваља суда искати.

Ако те срећа не причека, на вељега је хата стић' не можеш. У Црној гори.

Ако ти кажем гријех, не ћу грјешника.

Ако Турчин погине, були други не гине.

Ако ће триста, без попа ништа (н. п. на свадби, на крштењу).

Ако ћеш да се осветиш Турчину, моли Бога да почне пити ракију; ако ћеш да се осветиш Србину, моли Бога да оде у хајдуке. Јер Турчин кад почне пити он пије док не пропадне са свим; а Србин како оде у хајдуке већ је кућу своју раскућио, а и глава му је готово на коцу.

Ако ћу криво, не смијем од Бога,
Ако ћу право, не смијем од бега.

Ако у селу, Турци, ако у пољу, вуци.

Ако хоћеш кога да познаш, подај му власт (у руке).

Ако чанак не изда, кашика не ће. Док у чанку има, и малом се кашиком може чоек најести.

Ако чини што зна, оно не зна што чини.

Ако чоек не може бити лијеп и богат као што би ћео, може бити добар и поштен.

Ако чоек не штеди сврх вреће и саврх пила, залуду штеди кад је у дно. У Боци.

Ако што не би у кусало, не би у гризало. У Црној гори. Гледај· Ако се не накусасмо, не нагребосмо се.

Ала се украсио! Опио се.

Алија и балија два брата. Какав је један онаки је и други.

Али ми свадбу, али брадву (*дај* или *кажи*). Кад се ко за што моли или чека каку пресуду; и значи: или ме обрадуј, или убиј, посијеци *брадвом*. У Црној гори.

Али си ми прасицу шишао? Кад који кога зовне: *куме*, а није му кум. У Боци.

Анате га мате било! Говори се: 1) кад се ко чему чуди, као ђаволском послу; а 2) кад се ђаво спомене.

Анатемате врага и његова брата амата! У Боци. Гледај:

Анатемате ђавола (и његова имена)! Гледај: Анате га мате било! Ђаци у некаквоме манастиру узму живијех рака, па прилијепивши свакоме упаљену воштану свјећицу на леђа, пусте их ноћу по порти, да би поплашили калуђера, који је врло ранио у цркву и није им дао спавати. Кад калуђер, поранивши по свом обичају у цркву, види по порти упаљене свијеће ђе иду, он се стане крстити и говорити: „Анатемате ђавола и његова имена!” а ђаво му онда из зида одговори:

Анатемате тебе и твојијех ђака! јер то ни ја до сад нијесам виђео!

Ао мој гласе, на зло ти ме напасе!

Ао мој тупи тупане! С тобом зло, а без тебе и горе.

Аратос ти кирије, сађи ми с кола.

Аферим је магарцу, кад из блата изнесе. Одговори се у шали ономе који рече коме за што: *аферим*.

Б.

Баба баби гребла лан,
Да јој заман прође дан.

Баба старца звала уз врбопуц, а старац јој се одазвао уз винобер. Кад ко не одговори одмах на питање, него тек послије.

Бабине есређ (коме посао иде у назадак). У Котору.

Бадавад се ни Божиј гроб не чува.

Бадањ меса, а кашика јухе. Велики тијелом, а мален ђелом. У Дубровнику.

Ба̀ка реплије! Кад се ко кити. У Црној гори.

Батина има два краја. Кад ко пријети коме да ће га тући, и значи да онај кога пођу да бију може бранећи се отети батину, па избити онога који пође да бије.

Бацио као у мутну воду. Кад се што узалуд потроши.

Бацио кост међу њих. Завадио их, као кад чоек баци кост међу псе.

Бацио поткове. Умръо, као коњ кад липше, па му скину поткове.

Бацише годишта у ништа. Реку стари луди, и ваља да значи: године (старост) их у ништа учинише.

Беговац је беговац, ако не ће имати ни новац; а магарац је магарац, ако ће имати и златан покровац.

Без бритве обријати. Преварити.

Без глогова коца ништа му бити не може. Не ће ласно умријети, већ ако да га убију, — као вампира.

Без друштва нема јунаштва.

Без збора нема договора.

Без здравља нема богатства.

Без зеља нема весеља. У Црној гори, гдје зеље значи купус.

Без једнога чоека може вашар бити. У војводству.

Без лијека хоће до добије. Кад ко много иште за каку ствар. У Црној гори.

Без муке нема науке.

Безобразан као пашче.

Без па̑ра̑ ни у цркву.

Без стара пања сиротно огњиште. Кад се хоће да каже да без стара чоека нема посла.

Без старца нема ударца.

Без трага му глава! Као клетва.

Без треће није среће (н. п. без треће чаше, кад се пије).

Без халата нема заната.

Бенеће као пијан на даћи.

Бесједи као с коња (оштро, брзо).

Бесједи у вјетар (узалуд, лудује).

Беспослен Мујо фишеке савија. У Рисну. Гледај:

Беспослен поп и јариће крсти. Беспослен чоек забавља се свакојаким беспослицама.

Бечи се као крава на изјаловче.

Бечи се као убодено јуне.

Бибер је зрно малено, али пред господу излази.

Биједа на правога кривца (у шали, као правдајући кривца).

Биједа на суху путу. Кад кога на правди нађе биједа.

Бијези су срамни, ал' су пробитачни.

Бијеле новце ваља остављати за црне дане.

Бијеле руке туђ посао милују. У кога су бијеле руке, знак је да не ради радо, тако ништа и нема, него мора туђ посао радити, да се храни? Ја мислим да се ово највише говори за жене и за ђевојке.

Бијели се ка' и Циганска мајка.

Бијело баби на оку, па не види. Кад ко за ману какве ствари каже да је то ништа.

Бијело као (бијели на гори) снијег.

Бијело као јаје.

Бије се као хала с бириђетом. Гледај: Бори се као хала с берићетом.

Бијес те сколио! Клетва псету.

Била би глава здрава, али је пуна ушију.

Била крава на орање. У Црној гори. Гледај: Орала крава, па посрала оје.

Биле се јетрвице преко свекрвице (па обадвије на свекрву).

Било бешкота, биће фратара. У Дубровнику. Гледај: Било проскура, биће попова.

Било би га добро по смрт послати. Кад се ко куд пошље, па за дуго не дође.

Било глава, биће барета. У Паштровићима. Гледај: Док је главе биће капа.

Било и битисало. Било и прошло одавно.

Било му пробитачно као јарцу јуфка! Ваља да су каквога јарца тукли, или заклали, што је попио јуфку.

Било, па (и) није. Било па прошло, и већ нико и не мисли да буде друкчије него што је.

Било па и прошло, ка' и лањски снијег.

Било проскура, биће попова. У Паштровићима. Гледај: Било глава, биће барета.

Био и на ситу и на решету. Свашта је огледао и трпљео.

Био је у Рим, а није видио папе. Кад ко буде у какоме мјесту, а не види онога што је онђе најзнатније. У приморју.

Био рват' на Косово. Рече — у Подгорици — Турчин Србину, кад га чује ђе се тужи на тежак живот; а он му кашто — ако није Турчин какав велики господар -- рече: „Кад смо рвали на Косово, онда смо једно

били." Гледај: Јао ти је још како је Лазо на Косову погинуо.

Бира као међед гњиле крушке.

Бирташ мисли једно а пијаница друго. Бирташ мисли: овај је сад пијан, наплатићу му коју холбу више; а пијаница мисли: кад сам оволико много попио, ваља да ће се бирташ смести, те ћу му платити коју холбу мање. Или пијаница мисли: попићу, па му немам чим платити; а бирташ мисли: ако овај не узима чим платити, скинућу му хаљину. У војводству.

Би се на сребрној пари обрнуо. Кад се за кога хоће да каже да је лак и окретан.

Бисер не ваља пред свиње бацати.

Бистра вода као ракија.

Бит' ми брата и жељети,
На гламње му не сјеђети. Сестра воли брата и жељети, него да је он храни — до вијека. У Боци. Гледај: Ни ми дај Боже, брата жељети, ни му на гламње сјеђети.

Биће гаће, али не знам кад ће.

Биће једном и у паклу вашар. У војводству.

Биће кише! (играју се магарци). Мјесто *кише* једни реку: *лијепо вријеме.* Гледај: Играју се магарци, биће кише.

Биће мишја рупа за дукат (кад дође невоља).

Биће свашта, као и на Божић (на трпези).

Биће среће доврх вреће. Каже се у шали кад се чему нада.

Бјегунац се држи једног пута а поћера сто.

Бјежанова мајка пјева, а Стојанова плаче.

Бјежао од вашке, пак пао међеду у шаке.

Бјежи као ђаво од крста.

Бјежи као од куге.

Бјежи од људи као дивље паче.

Бјеж'те, ноге, по..ах вас! Кад се приповиједа како је ко ода шта бјежао, или му се прориче да ће бјежати. У првоме догађају дода се пред овијем: *било је*, а у другоме: *биће*.

Бјеж' у село вођо! Каже слијепац вођу, кад му на питање како је вријеме, одговори да је паведрина, т. ј. облачно па се ђешто проведрава; а кад вођ одговори да је облачно, онда слијепац каже: Разведриће се.

Бјен зна како боли а сирак како се моли. У Црној гори.

Бјени зна плакати.

Беше ми га давати
Докле могах жватати. Казао во жени кад је од глади пао, а она му онда стала давати кукољ да једе.

Блага лоза, а проста газета! Кад ко купи чашу вина и слатко је попије.

Благовијест приповијест (што се зиме тиче). Ваља да је ова пословица остала од оне приповијетке, како је некаква баба негђе око благовијести ишћерала јариће у планину, па дунуо сјевер и ударио снијег, а она рекла: „Прц, Марцу! не бојим те се, моји јарчићи петорошчићи." На то се расрди Март, па навали са снијегом и с мразом, те се смрзне и окамени и баба и њезини јарићи.

Благо добром чину и свијетлом образу! У Рисну.

Благо мене! ево мога кума, самљеће ми без ујма. Казао некакав у себи, који је ишао у воденицу да меље, па нашао кума воденичара; али воденичар опазивши њега са житом помисли у себи:

Благо мене! ево мога кума, даће ми два ујма.

Благо мјесту отклен иде, а тешко ономе у које иде! Рече се за неваљала чоека.

Благо оном кога срећа храни, а тешко оном кога снага храни!

Благо ономе ко дава, а куку ко изгледа! У Рисну.

Благо ономе ко што зна! Некаква снаха полије свекра, који је ћео да се измије, врућим цијеђем по глави; кад га цијеђ ожеже, он скочи па брже боље главу забоде у снијег. Снаха видећи то помисли да он нешто врача, па рече: Благо ономе ко што зна! а ја сирота не знам ништа.

Благо тебе, кад си луд!

Благо томе који памети нема! Кад се ко не брине, ђе би се ваљало бринути, или се не плаши ђе би се ваљало плашити.

Благо томе коме Бог помага! У Црној гори.

Благо тому кому коњ уз воду иде! (а кад пође низ воду, оде све за њим).

Блажене душе чоек (добар, поштен).

Блажене су многе ручице, ал' су проклете многе г....е. Многи много ураде, али много и поједу.

Блебетуша као жаба. Каже се говорљивој жени.

Блеји као јуне. Гледај: Загледао се као теле у шарена врата.

Ближа је кошуља него хаљина.

Ближе сам гробу него дому. Рече у разговору стар чоек.

Бога не превари.

Богати на мазгу сједе, а сиромаси иду на ноге. У Црној гори. Гледај:

Богати чоху носе (а ја блато газим, или: **ти газиш).** Кад ко за беспослицу рече: Бога ти!

Богат једе кад хоће, а сиромах кад може.

Богатство покрива хорјатство.

Бог високо, а цар далеко.

Бог говори: Помози се сам помоћ' ћу ти и ја.

Бог гријех! Или:

Бог гријехове, а цар дугове! Одговори се кад ко рече коме за што: опрости! У Боци и у Црној гори.

Бог дај господину! Одговоре жене — у Паштровићима и у Црници —, кад им изврстан чоек назове Бога.

Бог даје да се грјешник каје.

Бог да му души покој да! Гледај:

Бог да му душу прости! Кад се каже за кога да је умръо, или се онако спомене какав покојник.

Бог да наспори и берићет учини! Рече се обично послије јела.

Бог дао, а цар нема шта узети. Кад се у шали хоће да каже да у кога нема ништа.

Бог дао, Бог и узео. Особито се говори, кад коме умре дијете.

Бог затвори једна врата, а отвори стотину. Ако се кашто и учини да Бог чоеку што с једне стране узме, али му с много страна оно може накнадити и накнађује.

Бог знаде како ваљаде.

Бог зна шта је за боље.

Бог и Божја вјера (и по три пут)! Заклетва. У Херцеговини и по околини.

Бог и душа (моја)! Заклетва.

Бог је јак! Или:

Бог је јакостан! Што Бог да! Да ако баш не буде тако као што неко говори или жели.

Бог је најприје себе браду оставио. Сваки чоек себи највољи.

Бог је пандур, секо! Казала некаква пандуровица, кад јој је друга жена рекла: „Ласно је теби, секо, твој је муж пандур," — као што се у таким догађајима говори: Бог је богат, или: Бог је господар. У војводству.

Бог је спор, али је достижан (ако се кашто и чини да полако иде, опет *достигне* свакога и свашто).

Бог је стари давалац.

Бо је стари чудотворац.

Бог је шалу оставио, а ђаво цркву. Који ово рече, онај мисли да се Бог не шали, а ђаво да не иде у цркву; али би рад у шали онога коме говори као да превари, да он мисли да је шала постала од Бога, а црква од ђавола.

Бог на небу а цар на земљи (заповиједа).

Бог не да једном чоеку сва добра.

Бог не плаћа сваке суботе (као што се надничари исплаћују). Ово се највише говори кад ко учини какво зло па му прође.

Бог не спава.

Бог не суди сваки осми дан. Гледај: Бог не плаћа сваке суботе.

Бог не труби за што чоека губи.

Бог ником дужан не остаје.

Бог помаже, али нема коме.

Бог помаже лежаку као и тежаку.

Бог с вама! Одговори се у Котору ономе који полазећи рече: С Богом остајте! У Србији се мјесто тога одговори: С Богом пошао! Или: У добри час! А дако у Србији или у Сријему рече коме: Бог с вама! помислило би се на: *Бог с нама де!*

Бог с добријем! Кад се коме стане штуцати рече ово сам, или му други ко рече (у Рисну), и ваља да значи да би га Бог споменуо с добријем ђелима; јер се обично говори да се за то чоеку штуца што га неко спомиње; за то ђекоји погађају ко их спомиње, па ако штуцање у погађању престане, онда мисле да су погодили.

Бог се брине сиротама.

Бог с нама де! Кад се чему чуди, као луду или ђаволском послу.

Бог с нама и анђели Божији! Гледај: Бог с нама де!

Бог срећу дијели, а ашчија чорбу.

Бог срећу дијели, а влахиња сурутку. Мјесто *сурутку* у Дубровнику се каже *ундурулу*.

Бог те сачувао ведра божића и облачна Ђурђева дневи! У приморју. Гледај: Јужну божићу и пријатељском колачу не ваља се радовати.

Бог ти, а душа ти (а враг ти, а душа ти)! Кад заклињу кога, и значи: ако си рад да ти Бог душом управља, не куни се криво; ако ли се криво закунеш, ђаво ће ти душом управљати.

Бог ти добро дао! Гледај: Добра ти срећа!

Бог ти здравље дао! Гледај: Здрав си!

Бог ти и братска! Кад ко што моли кога, и да речемо да се овђе мисли братска *љубав;* али на другијем мјестима говори се овако у женскоме роду а не може се казати за што, н. п. обријала главу на *хајдучку,* — Стани, Митре, *гора* би!

Бог ти је с медом пресјекао (т. ј. ријеч, кад ко што право рече)!

Бог ти помогао! Гледај: Добра ти срећа!

Бог ти пошту удржао! У Грбљу.

Богу Божије а цару царево (ваља давати).

Богу се молећи (н. п. смије се радити на какав мали светац).

Богу се моли, али к бријегу греби. Гледај: Махни и ти рукама, махни!

Бог чуо, а ђаво не чуо! Или:

Бог чуо, а зла срећа не чула! Кад се ко хвали да му се што зло није догађало, н. п. Бог чуо, а зла срећа не чула, ја нигда нијесам лежао од врућице.

Бодљивом корову није Бог дао рогове. Бог није крив што људи зло чине.

Боже, Боже, куд ће наше коже? Рече се у шали.

Боже дај то што бестија мисли! Кад ко жели једно а други друго. Бестија овђе значи луд чоек; а луди људи понајвише мисле о добру. У Котору.

Боже ми не дај брата жељети, ни на гламњама му сјеђети! Гледај: Бит' ми брата и жељети, на гламње му не сјеђети.

Боже помози! нове новине од нове године. Кад се што ново први пут од године окуси.

Божиј вазда био! Одговори се ономе који рече: *Слуга ваша!* У приморју.

Божиј сам и твој. Кад се ко коме препоручује. У Херцеговини и у Црној гори.

Божић дође, зима прође. Казао Циганин молећи некаква чоека да му да сијена, а пошто сијено излаже, онда рекне:

Божић је јесенски светац.

Божић је Божић, а пециво му је брат. Божић без печенице не може бити. У Рисну.

Божја кућа и ваша! Овако се обично почиње, кад се зове на крсно име.

Божја (ти) вјера (и по трипут)! Заклетва. У Херцеговини и по околини.

Боља је унча памети него сто литара снаге. У Црној гори.

Боји га се као врана скелеџије.

Боји се да се испод њега ћебе не извуче (да га не преваре).

Боји се да се у њему људско сјеме не затре. Кад који свој живот врло жали и чува, као да ће сав род лудски с њиме пропасти.

Бој не бије свијетло оружје,
Већ бој бије срце од јунака.

Бој се најприје Бога па мужа. Свјет ђевојци кад се удаје.

Болан да се лијечиш. Кад се хвали какво јело.

Болан се пи̂та, а здравоме се даје. Гледај: Болесни се људи питају.

Болесник мало једе, али много троши.

Болесни се питају. Гледај: Здрави се људи не питају.

Болест га јела! Женска клетва.

Боли влахињу пета, да не чешља вуне.

Боља је добра штедња него рђаво течење.

Боља је и бобова слама него празне јасли.

Боља је и празна торба неголи враг у торби.

Боља је истрага него рђава натрата. Боље је да се чоеку кољено затре, него да зао пород иза себе остави. У Црној гори.

Боља је једна размишљена него стотина учињенијех. У Црној гори.

Боља је мршава погодба него претила правда. Правда овђе значи распра и ћерање по суду.

Боља је размишљена него смишљена.

Боља је сложна инокоштина него несложна множина.

Боља је унча ума него сто бадања мозга. У Црној гори.

Боља је штедња него и добра радња.

Боље би било да сам родила камен. Гледај:

Боље (би било) да сам родила клупко пређе (него њега). Рече мати за своје неваљало дијете.

Боље виде два ока него једно.

Боље га је на путу одријети него на дому похарати. Више му вриједи одијело него све остало имање. У Црној гори.

Боље да те смрт пријека дигне
Него суза сиромашка стигне. У Црној гори.

Боље злато и поиздерато
Него сребро из нова ковато.

Боље зна папа и вилан него папа сам. У приморју.

Боље је бити господар од паља него слуга у Нови. У Котору.

Боље је бити и избијену него по све убијену.

Боље је бити пијевац један дан него кокош мјесец.

Боље је божић кужан него јужан. Јер међу људма више болести има кад је зима слаба него кад је јака. Гледај: Јужну божићу и пријатељском колачу не ваља се радовати.

Боље је вјеровати него пробати (какво зло н. п. болест).

Боље је вјеровати својим очима него туђим ријечима.

Боље је врећу отрести него торбу начети.

Боле је (гледати) из главице него из там-

нице. Боље је од суда утећи и постати одметник него да те ухвате и затворе. У Црној гори и у приморју.

Боље (је) данас пет него сјутра шест.

Боље је да питају: чија је ово невјеста, него: чија је ово ђевојка.

Боље је да село пропадне него у селу обичај.

Боље је да те други фали (него да се сам фалиш). Гледај: Ко се фали сам се квари.

Боље је да те змија упекне него да те Марчано сунце огрије. У Дубровнику. Онђе се мисли да је сунце Марта мјесеца врло нездраво.

Боље је данас јаје него сјутра кокош.

Боље је дијелити него просити.

Боље је доброга служити него рђаву заповиједати.

Боље је за годину волом него сто година кравом (бити). У Црној гори.

Боље је земљу продати него јој обичај изгубити. У Црној гори.

Боље је знано с маном него незнано с фалом.

Боље је и заћи а здраво дома доћи.

Боље је и кад него никад.

Боље је имати рђаву годину него рђаву сусједу.

Боље је и на најрђавијем коњу јахати него пјешице ићи.

Боље је и празну врећу под пазухом носити него врага у њој.

Боље је и рањен него убијен (бити).

Боље је и рањену него (по све) убијену (бити).

Боље је и суха крушца појести него се наопако у смок хватати. У Дубровнику.

Боље је и шта него ништа.

Боље је једно држ' него сто узми. *Узми* ваља да се мисли кад је даље и од онога који даје и од онога коме се даје, а *држ'* управо кад му се пружи.

Боље је кукавицу у руци но сокола у планини (имати).

Боље је мало слијепа но премного лијепа.

Боље је наврх лаза него надно лаза (договарати се). У Црној гори. Гледај: Боље се наврх њиве договарати него се на увратинама карати.

Боље је на мекињама добити него на злату штетовати.

Боље је на путу десет пута умријети него код куће једанпут. Јер за многога кажу да је на путу умръо, па опет дође кући.

Боље је на се него у се (метати). Боље се ођенути него јести.

Боље је не обрећи него ријеч не држати.

Боље је не почети него не дочети.

Боље је неправо трпљети него неправо чинити.

Боље је ништа не знати него којекако.

Боље је омјерити, па кројити. Гледај: Двапут мјери, а трећи крој.

Боље је о свој астал и лош него о туђ богат нож отирати. У војводству.

Боље је повиђети него виђети. Боље је него што се чини на очи. У Црној гори.

Боље је поклизнути ногом него језиком.

Боље је попа везати него за њим натезати. Ваља да су Турци некаква попа водили, па им утекао.

Боље је поштено умријети него срамотно живљети.

Боље је поштење у сиромаштву него богатство без поштења.

Боље је празна врећа него враг у врећи.

Боље је пригута наопарна него земља смочана.

Боље је рећи: не ћу, но: сад ћу. Кад ко што не ће да учини одмах кад му се говори, него одгађа говорећи: сад ћу.

Боље је самоћовати него срамотовати. Боље је сам мучити се него се с другијем срамотити.

Боље је са старим папати него с младим плакати. Боље се удати за стара који што има него за млада који нема ништа.

Боље је свашто јести но свашто говорити.

Боље је своје јаје него туђа кокош.

Боље је своје лијено него туђе чврсто.

Боље је своју цркву покрити него туђу.

Боље је сите комарце трпљети него гладне напуштати.

Боље је с миром него с чиром.

Боље је у добра дворити него у зла годити.

Боље је с мудрим плакати него с лудим пјевати.

Боље је с мужем од гумна до гумна него (самој) од сина до сина. Боље се удовици удати, макар с мужем просила, него да је синови хране. **У Котору.**

Боље је с памећу него са снагом (радити).

Боље је умјети него имати.

Боље је у појату фукати но у полачу хукати. У Црној гори и у приморју, *фукати* значи јести, а *полача* значи велика кућа, палата.

Боље пити а зло бити
Но не пити а зло бити.

Боље се и задужити него наружити.

Боље се из даљега љубити него се из близа мрзити.

Боље се и на брани возити него пјешице ходити.

Боље се и од по пута вратити него рђавим (путем) до краја ићи.

Боље се један пут заплакати но сто пута уздахнути.

Боље се један пут зацрљенити него сто пута блијеђети. Боље је један пут прегнути, те казати оно што чоеку није по вољи, него да га оно мучи.

Боље се наврх винограда договарати него се надно њега карати. Или:

Боље се наврх њиве договарати него се на увратинама карати. Или:

Боље се на увратинама договарати него се насред њиве карати.

Боље се повратити а имати него чекати а немати.

Боље се поштено скрити но срамотно приказати. Особито се говори, што се тиче части и дочека.

Боље се с бољим ружити но с грђим дружити.

Боље се с дужником нагодити него судом потезати.

Боље се с јунаком бити него с рђом љубити. У Црној гори.

Боље се с чоеком побити него с рђом целивати. У Грбљу.

Боље ти знаш спећи него ја трчећи. Кад ко хвали кога да је паметан. У Рисну.

Боље (ти) је да те ћера Турчин са сабљом него Швабо с пером. У Хрватској.

**Боље ти је изгубити главу
Него своју огр'јешити душу.**

Боље ти је ноћас овсенице него сјутра погаче.

Боље ти се с чоеком убити но с рђом љубити.

Боље у гроб но бит' роб.

Боље удно лаза него наврх лаза (договарати се). Гледај: Боље се на увратинама договарати.

Бољи аша него паша. У Кривошијама. Гледај: Бољи је његов аша него мој паша.

Бољи бољим отидоше, а тебе једва допадох и ја.

Бољи је гост него пријатељ.

Бољи је добар глас него златан пас.

Бољи је драм среће него сто ока памети.

Бољи је и мршав мир него добео процес. У војводству по варошима, а по својству Српског језика ваљало би казати *проћес* мјесто *процес*, као што прости Срби и говоре.

Бољи је и црн колач него празна торба.

Бољи (је) Лука но сва Жупа. Лука је Ђурашковић био некакав главар Црногорски, а Жупа мисли се Цеклинска у нахији Ријечкој.

Бољи је његов аша него мој паша. Ваља да је око нешта на суду један ударао у 'ашу, а другоме помагао паша?

Бољи је срачак у руци него соко у планини.

Бољи је стар него букила. Рече се ономе који за какво старо чељаде каже да је боље од другога млада. *Стар* и *букила* житне су мјере: у један стар иду четири букиле. У Црној гори и онуда по приморју.

Бољи ти не могу бити, а грђи немам куђ. Или:

Бољи ти нијесам могао бити, а грђи немам куђ. Кад се ко правда што му какав посао није бољи. У Црној гори.

Бољу ћеш чути него ћеш рећи. Више ваља слушати шта други говоре него говорити.

Боници се питају (а здравима се даје). Гледај: Болесни се људи питају.

Бори се као ала с бирићетом (кад води облаке, па хоће љетину да побије градом).

Бос као пас.

Бостанџији краставце продавати. Казивати што ономе који оно боље зна.

Боца је страшни суд. Дали се мисли што се може ласно разбити, или што се из ње, кад је пуна, може чоек опити? Или су ова обадва значења навалице смијешана?

Брада нарасла, а памети не донијела.

Брани се док те људи не објашу, а пошто те објашу није фајде бранити се. У Црној гори.

Брат брата над јаму води, али га у њу не тиска.

Брат брату најдубље очи вади. Гледај: Ко ти је извадио око?

Братићу мој драги. И:

Братићу мој свој си ми. У разговору додаје се. У Рисну.

Брат је мио, које вјере био
(Када братски чини и поступа).

Брат пуна су уста. Брат није мала ријеч.

Браћа била, браћа мила. Ако ме свој и избије, опет је мио и он мени и ја њему.

Браћа Дрињани (то су, све су, један као и други).

Браћа ка' и браћа, ама сир за аспре. У Црној гори.

Браћа ка' и браћа, а тобоци ка' и крвници. У Црној гори. Гледај: Ако смо ми браћа нијесу кесе сестре.

Браћа подијељена сусједи назвати.

Брбла као прасе по празним наћвама.

Бргља као јаре по лупатку. Кад који брзо и неразговијетно говори.

Брдо с брдом не може се састати, а живи се људи састану.

Брже је његово магаре него другога ат.

Брже седло него коњ. Кад ко преко мјере хита, па квари свој посао.

Бржи од овуд него од онуд. Или:

Бржи од онуд него од овуд. Кад се ко откуда одмах врати.

Брза освета готова штета. У Црној гори.

Брз као зец.

Брз као пас.

Брз као тица, а фруг као штица. У Црној гори.

Брзо иде, али изван пута.

Брзорека пун гријеха.Ваља да значи: који брзо говори, не размишљавајући, ласно се може огријешити; а *брзорека* ваља да је према *гријеха*.

Брз се много пута преметне, па га и тром стигне.

Брига баби за удова старца.

Брига сиједи.

Брњицу на губицу! Ћути! језик за зубе!

Броји залогаје. Рече се псетету, кад чоек једе а оно гледа уњ; и за то га обично ћерају и бију, јер се мисли да то није добро, као да псето чоеку завиди и коби га.

Бројио зубе на длану! Кад ко броји туђу стоку; јер људи нијесу ради да им се то чини.

Брци су му ка' и два (ждрмњани) омета. У Црној гори. Кад ко има велике чупаве бркове.

Брчиште му је као пета од древље. У Црној гори.

Будала кад ћути мисле га да је мудар.

Будаласта снага брзо малакше.

Будалаштина је различна.

Будале куће зидају, а мудри их купују У војводству по варошима. Мјесто *их* говори се и *готове*.

Будале се много смију.

Буд их Бог даде, како их састаде? Кад се двоје чељади једнако састави: *састаде* мјесто *састави* да би било слично са *даде*.

Буд снаха у род, туд свекрва у попрд. Кад ко оставивши кућу отиде куд беспослен.

Бујур Муса купуса! —
Нека бако и меса.

Бунар вода свака грозничава,
Удовица свака самовољна.

Бунар украј ријеке копати. Чинити оно што није потребно.

Бунца као баба у болести. Кад ко говори што лудо.

Бура гони, враг се жени. У приморју.

В.

Вазда и Марија! Одговоре кршћани око Спљета кад им се назове: Фаљен Исус!

Ва устину васкрс! Гледај: Христос васкрс!

Ва истину роди! Гледај: Христос се роди!

Валај си и чоек и жена. У Рисну рече се ваљаној жени.

Вала нам је све једно, немамо никаква посла ни код куће. Казали пси болесном коњу, кад су они чекали више њега док липше, а он им говорио да иду кући, јер он не ће липсати.

Ваља да је нестало воде или дрва. Казао магарац, кад су га позвали на свадбу.

Ваља да ће једанпут бити и у паклу вашар. Кад се нада да ће се што обрнути на боље. У војводству.

Ваља запети, па запјевати. Без труда не може се ништа учинити.

Ваљало би га бити, па му не дати плакати.

Ваљало би га по трбуху бити (а не куд се људи бију).

Ваљало би му читати велику молитву. Кад који што лудо говори, као да није при себи.

Вара га као дијете шареним јајетом.

Варвара вари,
Сав-Сава хлади,
Никола куса. Или:

Варварица вари,
А Савица хлади,
Николица куса. Варица се на Варин дан вари, на Савин дан хлади, а на Никољ дан једе; јер су та три свеца један за другим.

Варка пред Марка. Сјела четири калуђера да ручају; кад се донесе пред њих у једној чинији с чорбом ри-

ба расјечена на троје, онда игуман узме главу говорећи: „Глава пред главу;" други узме сриједу говорећи: „Ребра сјеверова и град царја великаго;" а трећи, коме ваља да је било име Марко, узме варку говорећи: „Варка пред Марка;" четврти пак видећи да они сву рибу узеше, узме чинију с чорбом врућом, па по њима свој тројици говорећи: „Излија сја на вас благодат Божија!"

Васкрсеније је ручак без вечере. Ваља да се мисли према Божићу, а особито за то што се у почетку прољећа премакло свашта: од старе године се појело, а од нове још није приспјело.

Вас свијет живи на вјеру и на аманат. У Црној гори.

Вати кују Рејо! Рејо је некако име, али ја не знам како је. Каже се кад ко ћера кога. Ја сам ово слушао у ђетињству.

Ватра ватру не жеже! Или:

Ватра ватру не пржи! (прикучивши оно ђе се ко опржио, као да ватра извуче ватру и бол).

Ватра и вода добре су слуге, али зли господари.

Ватра и слама не могу у близу стајати.

Ватра се зеитином не гаси. Или, које је у народу обичније:

Ватра се сламом не гаси. Или:

Ватра се уљем не тули. У Црној гори.

Ваше пришествије наш празник. Кажу да говоре калуђери кад им дођу гости, јер се и они онда мало боље почасте.

Ваши играју, а наши ридају.

Ваши пију, а наши пјане бију.

Вашке онда највише бјесне кад је много стрвине.

Ведро као пјена. У Дубровнику.

Ведро (*небо, или на пољу*) као стакло.

Веже лико на узицу (једва живи којекако).

Вежи коња ђе (ти) господар заповиједа.

Вежи, па не натежи.

Велика господа (само) и пси врата за собом не затворају. Кад ко остави врата отворена.

Велика дрвета дуго расту, али за час падну.

Велике господе молба по готову заповијест.

Велике рибе мале прождиру.

Велики је као буре од краставаца. Мали.

Вељача превртача. У Дубровнику. Јер је онђе вријеме у Вељачи непостојано као у Србији у Марту, а у Бечу у Априлију. Гледај: Непостојан као Март мјесец.

Веље хвале у мале бисаге. У Котору. Гледај: Хваљене јагоде празне котарице.

Вељи гласе, зло ли ме напасе! У Црној гори.

Вересија гола шија.

Вересија педевсија. Вересија је мука; ко да на вересију, каје се.

Весели као на даћи. Жалосни.

Весели се ка' и мати мртву сину.

Весели се торбо пртењаро!
Иде теби Рацка задушница. Кажу да говоре просјаци. У Сријему и у Бачкој.

Весело срце куђељу преде.

Весео гост, а жалостан домаћин. Гледај: У туђој кући кнез, а у својој јеж.

Већа глава више главобоље.

Већ ако се превари, па рекне истину. За кога се мисли да радо лаже.

Већега крвника чоек нема од рђаве куће и баштине. Нити је може држати, ни оставити. У Црној гори.

Веће прекреће.

Вечерај свекре, па хајде (за пећ) да те побиштем. Кад ко показује да би коме рад што добро онда учинити кад му није вријеме.

Видим ја твоје добро јутро! Кад је коме зло.

Види моја ока ђе се пече кока.

Види онај који ведри и облачи. Бог.

Види туђу длаку, а свога брвна не види.

Видиш ли, баба, кулу? — Не видим. — А видиш ли старца? — Назирем.

Вид'ла баба иглу на кули, а куле не вид'ла.

Вид'ла вода свекрвину кошуљу. Приповиједа се како је некаква снаха узела свекрвину кошуљу да опере, па је само умочила говорећи јој: Виђи, водо, свекрвину кошуљу.

Вид'ла жаба ђе се коњи кују, па и она дигла ногу. Ја сам ову пословицу још као мало дијете слушао у Тршићу; а сад 8. Маија 1835 године чуо сам је у Перасту од једне средовијечне жене као пјесмицу ево овако:

Јунак поткива коња храбрена,
Виђела га је жаба зелена,
Подиже ногу, јунаку рекла:
Поткуј и мене, млади јуначе!
Нека бих коњем у гору утекла.

Иста жена казала ми је још неколико овакијех пјесмица, које се онђе на свадби пјевају кад ко хоће да пије, и зову се *почашнице*. За ову ми рече да се у шали пјева уз чашу рђи, т. ј. чоеку који није ништа а гради се даје што велико.

Вид'ла млада ђе се смију ђетићи на гумну, па се и она смијала.

Виђела се свиња у чем није била.

Вије се као гуја у процијепу. Кад кога што боли, па се превија и премеће.

Виле те однеле! Женска клетва у војводству.

Виноград не иште молитве, него мотике.

Вино и мудрога побудали.

Вино и старца заигра.

Вино не вели: хајде, него: сједи.

Вино не му́чи него бучи (кад је у човјеку).

Вино од лозе, млијеко од козе, чоек од чоека (ваља).

Вино пити а не опити се
Нит' је било, нити бити може.

Ви пјевате, а нама крваве полијећу (сузе).

Вири као миш из трица.

Вири као спуж из љуске.

Висе му ноге у гробу. Гледај: Једном ногом корачио у гроб.

Виси као капља о листу. Н. п. кад ко нема ни куће ни кућишта, нити другога чега што би га за какво мјесто везало.

Виси о длаци (н. п. чиј живот).

Високо полијеће, ал' ниско пада.

Више би попио него би бискуп благословио. Каже се за великог пијаницу.

Више бу́че него у̀че. У Хрватској.

Више ваља вјеровати очима него ушима.

Више ваља један ваљан него слаби да је златан.

Више ваља стар но букила. У Боци.

Више виде очи него око.

Више виде четири ока него два.

Више зна папа и вилан него папа сам. У Дубровнику.

Више је дана него година.

Више је дана него кобасица. Не ваља појести, или потрошити, све за један дан.

Више је јагњећих кожа на пазару него овчијих. Обично говоре стари људи кад им млади приговарају о смрти.

Више је људи помрло од јела и од пића него од глади и од жеђе. Кад ко хоће да каже да се не боји да ће умријети од глади макар му се каква несрећа догодила.

Више ум замисли него море понесе.

Виш' попа на греди (па у попа гледи). Одговори се у шали, кад ко запита ђе ћу ја сјести.

Вјера и Бог! Заклетва.

Вјера је да се држи а закон да се брани.

Вјера мјера. Гледај: Кантар кадија.

Вјеру ко ломи њега ће вјера.

Вјетар кад хоће да престане онда највећма душе.

Вјетар капом ћерати. Мислити или чинити оно што бити не може; бити вјетрогоња. Гледај: Лети по небу.

Вјешт гору ломи, а невјешта гора (ломи). У Црној гори.

Вјештица на своју крв трчи. Гледај: Куд ће вјештица, до у свој род?

Вјешт као магарац у кантару.

Во без рогова. Рече се чоеку за кога се мисли да је луд, као и во.

Вода га однијела! Клетва, и значи да оде без трага, да пропане. Тако и у III. књизи (у Липисци 1823) народнијех Српскијех пјесама на страни 287 у стиху 30 куне љуба Крсманова свог мужа: Ђе је Крсман? вода г' однијела!

Вода не пази кумства ни пријатељства.

Вода није ни у чизму добра. Говоре они који воду радо не пију.

Вода риче, а млини мељу.

Вода свашто опере до погана језика.

Вода свашто опере до црна образа.

Вода све носи изван срамоте. Срамота се не да опрати с чоека.

Вода све пере освем гријеха.

Вода ти стала! Клетва марви, а особито волу и коњу.

Воде и злобе никад не ће нестати.

Воденица која меље божићу колаче она не ће ускрсу погаче.

Води коло, мој рукав;
Ако Стака жива буде,
Биће к љету још и стан. Приповиједа се да је у колу подвикивала некака злопреља.

Водокрште зими око прште. Кад прође богојављење, прошла је и зима. У Хрватској највише говоре кршћани *водокршће* или *водокршће* мјесто *богојављење*, али поред њих сад говоре и хришћани.

Воду у авану тући.

Војници су у мирно доба (онако), као фуруне у љето.

Волела би да се Дунавка (воденица) откинула. Веле преље кад им се жица прекине. У Сријему.

Волиј сам брата за крвника но туђина за господара (имати). У Црној гори.

Волиј сам да ми газиш по гробу но по трбуху. Волим погинути бранећи се, него да ме жива мучиш.

Волиј сам да ми моја земља крв попије него туђа. Волим погинути бранећи своју кућу и баштину него је оставити.

Волиј сам до ноћи него његове помоћи. Волим сам радити до ноћи него да ми ти поможеш. У Црној гори.

Воли Куле на коцу чучати него зао ручак ручати. Казао с коца некакав Кулаш арамбаша, кад су му Турци светећи се говорили: „Ори Куле! копај Куле!" Кулаш арамбаша је био у Босни. Још у ђетињству слушао сам пјесму, како су га Турски сватови из Подажепља затекли негђе у кући рањена, па га ухватили и поклонили некаквом Топал-паши; али га Топал-паша није смио погубити од његова друштва, од Кокора и од Јездимира, него га послао Босанском везиру, а он га набио на колац.

Волим вјеровати него ићи те питати.

Волим да ми завиде него да ме жале.

Волим данас печену шеву него сјутра кокош.

Волим ја постити (понеђељник) за њега него он за мене да пости. Крвницима духовници на исповијести осим осталога заповиједају да посте понеђељник и тако да се кају што су крв учинили; за то овђе значи: волим ја убити њега него он да убије мене.

Волим мастан капати
Него гладан плакати. Ваља да је казао некакав крадљивац, да воли капати с вјешала, или с кола, или с коца? Гледај: Воли Куле на коцу чучати —

Волим рећи: не ћу, него вас дан: кец! кец! Ваља да је неко казао, кога су ћерали да чува козе.

Волим себе него тебе.

Волим с мудрим плакати него с лудим пјевати.

Волим у добра служити но у рђава заповиједати.

Волио бих пилићима воду сјецати (него то радити).

Воли своје зло него туђе добро. Кад је ко врло завидљив. У Црној гори.

Волови ору, а коњи зобљу. Овђе се мисли јахаћи коњ, и значи да он више троши него заслужује.

Вољ' ти пити, вољ' капу купити. Приповиједају Шијаци у шали, како је Херцеговац с обале бацио талијер у воду, да дарује жабу што му је крекећући казала ђе су му коњи, које је тражио. Кад талијер падне на жабу, она јекне и да од себе глас *пит*, а он мислећи да она пита хоће ли за оне новце пити, одговори јој: „Вољ' ти пити, вољ' капу купити."

Во се веже за рогове, а чоек за језик.

Враг би и главу скинуо, али Бог ни длаке не да.

Враг врагу очи не вади.

Враг не спава. Зло се ласно догодити може.

Враг ни сам себе није добра учинио.

Врана врани очију не вади.

Врана о буњишту, а соко о месу (живи), **па обоје на Ђурђев дан излете.** У Црној гори.

Враћај дуг да нијеси тужан.

Вргао се у деветнаест. Рече се ономе који се укочи у новијем хаљинама. У Рисну.

Време гради низ Котаре куле,
Време гради, време разграђује.

Време сламу једе. Кад је зло *вријеме* а нестане сијена, онда стока и сламу једе.

Време сламу једе, јечам блато гази. *Јечам* овђе значи коњ угојен јечмом.

Вриједи роба (н. п. крава).

Вријеме временом ваља да прође. Зима са зимом а љето с топлином и т. д.

Вриједи царева града.

Вријеме град гради па га вријеме и разгради.

Врти г....ом као водени кос. Кад ко немирно сједи или иде.

Врти се као чиков.

Вруће се гвожђе кује.

Вруђ с леђа. Ко има јако братство, те не смије нико нањ. У Кривошијама. Гледај: Студен с леђа.

Вук длаку мијења, али ћуди никада.

Вук му пут пресјекао! Кад се ко помене за кога не би ради онђе да дође, н. п. вједогоња. У Котору. Гледај: На путу му броћ и глогово трње!

Вук на вука ни у гори не ће.

Вук не вије што је меса гладан,
Него вије да дружину свије.

Вуку се клипка. Кад се ко с киме гони и препире.

Вуци те изјели! Клетва марви као што и Момчило у II. књизи народнијех Српскијех пјесама на страни 22 куне свога коња: Јабучило, изјели те вуци!

Вуц' се зло из куће! Кад се што врача, н. п. ђевојци да би се удала.

Вуче за собом личину. Заслужно је вјешала.

Вуче се као пребијена змија. Кад ко иде полако.

Вуче се реп за њим. Говори се за њим којешта ружно.

Г.

Гад овога свијета! Рече се за ружно чељаде.

Галија једнога не чека.

Гарбин љути, који море до дна мути. У Дубровнику *Гарбин* се зове некакав вјетар, чини ми се западни.

Гатала баба да није мраза, па освануо снијег до г . . . . е.

Гвожђе ваља ковати док је вруће. Или: **Гвожђе се кује док је вруће.**

Где је цвет ту је мед. Челе без цвијета не могу меда скупити.

Гиздавој неви не мош оврљ око главе обмотати. Кад је коме тешко угодити.

Гизда ломи, а глад мори. Гледај: Мало једе, ал' се лијепо носи.

Глава а! (подигнувши руке и раширивши шаке према глави) **а у глави на!** Као ухвативши се палцем и кажипутом за зубе, и значи: глава велика, али празна.

Глава је скупља с језиком него без језика. Вреднији је чоек који умије говорити него онај који не умије.

Глава је старија од књиге.

Глава ли га боли? Кад се казује да ко нема узрока с чиме бити незадовољан.

Глава пред главу. Гледај: Варка пред Марка.

Главица му цв'јећа иште,
А г . . . . а гаћа нема.

Гладак као растова кора.

Гладан и патријар хљеба ће украсти.

Гладан као курјак.

Гладан као псето.

Гладан курјак усред села иде.

Гладан пас о комађу сања.

Глад и курјака из шуме ишћера.

Гладила се попадија пород ђака? Није то за тебе приправљено.

Гладни хрти боље лове. Кад се хоће да каже да је сиромах чоек бољи за какав посао него богат.

Гладно господство г...у брат. У Дубровнику.

Гладно око не спава.

Гладну свату и дивљаке у сласт иду.

Гладну уш мучно је наситити.

Гладну чоеку слатке су и дивљаке.

Гладом пате, а чисто носе.

Глад очију нема. Глад може чоека наћерати на свако зло.

Глас до неба, а кад добро погледиш, а оно мућак.

Глас народа глас сина Божијега. Највише књижевници говоре.

Гледај коњу је л' дебела врата,
А ђевојци каква јој је мајка.

Гледај мајку, а узми шћерцу. По мајци ћеш познати каква је ћерка.

Гледајући на Бога,
Одох просит' за Бога. Кад ко чинећи другима добро сам падне у зло.

Гледај чоеку брк а делији трк.

Гледи као да је два убио а трећега мисли.

Гледи као заклана овца.

Гледи као кобац.

Гледи као маче у тиче.

Гледи као поплашен.

Гледи као свиња на сјекиру.

Гледи као смрт.

Гледи као теле у шарена врата.

Гледи као тетријеб (бистро).

Гледи као убодено јуне.

Гледи као штрк у јаје. Мушкатировић има: *ној* мјесто *штрк*, али ја тако нијесам чуо никад.

Гњави мачиће. Кад ко рђаво свира у гадље.

Говори, за попом говорио! Болестан на исповијести?

Говори, за попом говорила! Рече се ђевојци, и мисли се да би за попом говорила на вјенчању.

Говори као без вилица.

Говори као Бог с нама. Тако лудо, као да није при себи, да му се мора рећи: Бог с нама!

Говори као да није синоћ вечерао.

Говори као из бадња.

Говори као чекало. Кад дијете не може одмах (на вријеме) да проговори, онда жене замијесе колачић чекалом, па му даду, те изједе, да би почело онако брзо говорити као што чекало одскаче од камена и звечи.

Године и потреба мало се могу сакрити.

Го као липа. Ваља да кад јој се огули кора?

Го као од мајке рођен.

Го као прст.

Го као шипка.

Гола г....а тврда фортеца. У Далмацији. Гледај:

Гола је г....а тврђа од Будима. Од кога се нема што узети, онај се не боји ни Турака ни хајдука. Ја сам ово чуо у Тршићу још прије педесет година.

Голи више скачу.

Голо а оло. Кад је ко сиромашан а поносит; *оло* је мјесто *охоло.*

Голу кост ни псето не ће.

Го (наг) као од мајке рођен. Мјесто *наг* говори се и *голцит.*

Гони брате по жлобу. Кад се кмету хоће да каже да суди право. У Кривошијама.

Гонтунар те предрљо! У Црној гори.

Гора је одвала него повала. Горе је кад се

чоек придигне, пак се по други пут разболи, него прва болест.

Гора се с гором не састаје, а чоек с чоеком вазда.

Горе јој очи као у ченгије. Рече се женскоме које безобразно гледи.

Гори је женски језик но Турска сабља.

Гори је од Турчина.

Гори му глава као Футошком кнезу. У Бачкој.

Госа ти се репом накитио! Као псовка или клетва туђем псетету у војводству.

Госино му тане! Псују обично Бачвани. Приповиједа се да је у Пешти некакав Бачванин не гледајући преда се нагазио на велико тане од камена које је пред нечијом кућом стајало, и паднувши преко њега, опсовао госино тане, и од тога да је остала ова псовка.

Господареве очи коња гоје. Кад се господар не ослања са свијем на слугу, него га и сам често надгледа.

Господар не пита магарца кад ће га товарити, но кад је њему драго.

Господ га минуо, а анђели га не сусрели. Кад се коме рече *господин*, који то не заслужује.

Господскоме смијеху и ведру небу не ваља вјеровати, јер се за час промијене!

Господује а гладује. Или:

Господује а липсује. Гледај: Кафу пије а профунту ије.

Гост је за три дана. Гледај: Најмилијег госта Три дана је доста.

Гост мрзи на госта, а домаћин на обадва.

Гост ће бити пак и отићи, али ће домаћин остати.

Госту је у госта вазда јутро. Рекао Херцеговац приморцу, кад је у њега заискао послије подне ракије и кафе, а онај му казао да се то у јутру пије.

Готовину, као и поп Косто (н. п. хоће, иште). Кад је Млатишума 1729 године дошао у Куче, неко од људи које је био подигао на Турке, замоли га да му да Турску кућу, т. ј. кад Турке проћерају, неко њиву, неко воденицу и т. д., и он свакоме све обрече; али некакав поп Косто, или, као што га Турци зову, Костро, који је слушао та искања и обрицања, пруживши му своју раскриљену капу рекне: „Ја сам, господине, стар, нити ми треба Турска кућа ни воденица, ни њива, него ми дај што овђе готово." Млатишума, не могући на ино, извади неколика дуката и баци му у капу. Пошто Млатишума побјегне натраг, и нико не добије ништа до поп Косто оно што му је дато у готову, остане ова пословица на ономе крају.

Готов као баба на кар.

Готов као бос у трње.

Гради кућу у сваком мјесту. Приповиједа се да је некакав отац на самрти казао сину, и мислио је да би се син старао у свакоме мјесту да стече пријатеља; али син то није разумио, него је помислио праву кућу и био се забринуо како ће он толико кућа поградити, докле му није некакав старац показао што је отац управо мислио.

Гради ражањ, а зец у шуми.

Гра̀д је ка' и војска. Некуд удари, а некуд и не удари.

Град се плијени, а баба се чешља. Кад се ко забавља какијем беспослицама кад би требало што много преча радити.

Гракнуше (на њега) **као на бијелу врану.**

Граматика дрвена мотика.Ваља да за то што је суха и опора. У Сријему.

Грани сунце да огријем руке. Говоре дјеца на облачну времену.

Грди Боже, имаш и кога! Кад се какоме чоеку какво зло догоди за које се мисли да га је заслужио. У Будви.

Грдило је и брука брат и сестра.

Грђа је глад од куге.

Грђа је глад од смрти.

Грђи је невјерник него кривоклетник.

Грижа те изјела!

Гријех иде из уста а не у уста.

Гријех каже, а у гријех лаже. У Црној гори.

Гријех ти кажем, али грјешника не ћу.

Грклан чује сласт а трбух маст.

Грко као чемер.

Грлу не може се наћи дно, ако кад (чоек) умре. Жив чоек не може се наситити. У Грбљу.

Грнуо би ватру рукама. Кад се казује за кога од млађијех да је послушан.

Гроб неопојан. Каже се стару чоеку, који је готово умръо.

Гроница вас поморила! Клетва свињама.

Губа вас поморила! Клетва козама.

Гују за реп не би извукао (таки је шибљак).

Гулозан као брећа жена. У Боци.

Гуска колико леда може прождријети онолико ће и одбити.

Гуска прасе
Свак нек гледа за се. Свак нека гледа свој посао, а у туђ нека се не мијеша.

Д.

Да ако и мени кад сване!

Да бих знао и на кози не орати. Да бих знао све волове продати.

Да бих знао хљеб у пепео (мјесто соли) **умакати.**

Да Бог да! али како ја знам —. Насрадин хоџа у некакој врлети сјекао велику букву за дрва, па кад види да ће буква да му падне низ брдо, он одозго привеже свога магарца, да је натегне уз брдо; али буква паднувши низ брдо однесе и магарца за собом и свега га разбије низ некакве стијене, да му ни кост с кошћу заједно не остане. Виђевши то све Насрадин хоџа, заметне сјекиру на рамо, и пође кући, а кад у путу сустигне некаквог чоека, запита га није ли онуд ђе путем виђео његова магарца, чоек пак, који је однекуд гледао шта је он са својим магарцем урадио, одговори му да је мало прије онуд прошао и однио кући товар дрва; онда Насрадин рече: „Да Бог да! али како ја знам, не носи он више дрва." — За чудо је да се о Насрадин-хоџи, који је морао бити паметан чоек, оваке будалаштине приповиједају! Тако се н. п. приповиједа како је негђе наврх брда виђео лијеп скок, па почео правити воденицу, и није му прије пало на памет да воденица без воде бити не може, докле га некакав чоек није запитао ђе ће људи појити коње кад стану долазити да мељу.

Да Бог да да роди и по дрву и по камену, али да га ја не једем! Рече се за оно што чоек не једе радо, н. п. за грах, за кукурузан хљеб и т. д.

Да Бог да ми свака срећа посахнула и не имала напретка као ова сламка по јутрос! (прекинувши сламку). Заклетва.

Да Бог да пилићи ти хљеб из руку отимали! Клетва, и значи: да тако оствриш и ослабиш да ти живот омрзне а да не можеш умријети.

Да Бог да прометнула ми се летурђија жабом корњачом и по кући ми проскакала!

Да Бог да сам да не знаш, а другога да не питаш!

Да Бог ђетету не да оно што му отац и мати мисле! Јер отац и мати обично мисле о свакојакој несрећи која би се ђетету, кад није код њих, могла догодити.

Да Бог наспори и берићет учини! Највише се говори послије јела.

Да Бог не украти! Кад се говори о какву добру.

Да Бог у гријех не упише! Кад ко казује да је што чинио што није прави гријех, н. п. да се много смијао, да је много јео и т. д.

Да була есапи шта меће у питу, никад је не би јела.

Да вас Бог живи док вас ја (не) упрдим! (а ја то учинити не ћу никад; тако може живљети сто година и више). У Далмацији. Ово се онамо говори без икаке шале, као и *упрђети* мјесто *убити*. Ја сам се десио у Лици у Смиљану код обор-лаћмана Николе Боројевића, кад му се један старац тужио како је неко ћео каменом да га убије, и машивши се у торбу извади и пружи му камен говорећи: „Ево господине, овијем је ћео да ме *упрди*."

Да види да пати. Кад се казује, како се ко врло клео за што.

Да ви чујем здравље! У Паштровићима викне тако домаћин и домаћица госту на походу.

Да га земља не вуче к себи, полећео би. Кад се ко врло поноси.

Да га објесе, донио би кући вјешала. Кад је ко врло велики.

Да га чоек пошље по смрт, могао би се наживљети. Кад који полако иде, или се дуго бави, кад се куда пошље.

Да змија окуси од мене, отровала би се. Тако сам љутит.

Да зна кадија што је ракија, он би мјесто ћитапа држао бардак под главом.

Да знам да ми није боље, не бих ни у цркву ходио.

Да имамо масла, како немамо брашна, па бисмо посудили у селу тепсију, те бисмо начинили питу. Приповиједа се да је рекла некаква Циганка. — Онда једно Циганче рекне: „Ја бих је однио у пећ да се испече," а друго — мичући руком као да што нагло испред себе узима и трпа у уста — „А ја бих је овако јео." На то Циганин размахне шаком, те дијете по глави, говорећи: „Полако, враг ти матери! шта си навалио: зар хоћеш ти сам све да поједеш?"

Да има овса, била би му жена госпа. Кажу у Херцеговини, јер се онђе за невољу и овсеним брашном хране.

Да има сира и масла, и моја би мати знала гибати гибаницу.

Даје Богу душу, а Бог је не ће (да прими). Кад се казује да је ко у каквој невољи.

**Да је Божо добар био,
На божић би дома био.**

Да је вина, и стрина би пила.

Да је град за динар, кад динара није, залуду је.

Да је девет џигерица за пару, не би се могао хранити. Кад ко није вриједан ништа стећи.

Да је кућа добра, и вук би је имао. Рече се у шали, кад ко ђе не ће да остане, него се изговара да хоће кући да иде.

Да је мене и полоша вина,
Само нек је крчмарица млада.

Да је мене ћело добро бити, не би Лазо на Косову (ни) погинуо.

Да је млика колика је Лика,
Био би сир колико Зир. Лика је рјечица у Хрватској, а Зир је поред ње округао бријег.

Да је моја жена врач, а ја да сам трговац, нигда не бих штетовао.

Да је на пасју (вољу), ниједе коња не би било.

Да је памет до кадије као од кадије! Или:

Да је памет до суда као од суда!

Да је сваки дан божић, не би било дуба вражијега (сви би исјечени били на бадњаке).

Да је ткати како зјати (свак би ткао, а не би зјао).

Дај ме мајко на далеко,
Нека ти се родом хвалим. *Нека* мјесто *да* казано да би се стих испунио.

Дај ми мало хљеба, да поједем ово сира; па онда: Дај ми мало сира, да поједем ово хљеба. Приповиједа се како је некакав тако искао једно по једно, док се није најео, а у један пут да је искао хљеба и сира колико му треба, не би му дали.

Дај ми срећу, а остави ме у врећу. У Црној гори.

Дај ми срећу, пак ме стави (и) у врећу.

Дај ми чоека, па ми с њим и очи извади. С правим се чоеком и у највећему злу може лакше живљети него с рђавим у добру.

Дај ми што у жива уста (а у мртва ми не треба). Ако ћеш ми учинити добро, учини ми кад ми је потреба.

Дај нај (из руке у руку; дај новце, па онда носи).

Дајте жита да га поспемо (као полажајника, који само од божића до божића долази). Кад ко дође у чију кућу ђе одавно није био, а ваљало би чешће да долази.

Дај ти мене весели дан Ђурђев,
Даћу тебе сира и млијека. Мјесто *сира и млијека* једни говоре: *траве и цвијета.*

Дај ти мене плачидруга, а пјевидруга је ласно наћи.

Да кусоњу пусте под пласт (нарастао би му реп).

Дала баба пару да се ухвати у коло, а послије двије да се пусти.

Далеко је хљебарова кућа. Рече се ђеци кад често ишту хљеба.

Далеко као небо од земље.

Далеко му лијепа кућа! Кад ко није рад кога имати код себе.

Далеко одавде било! Кад се приповиједа за какву болест или другу несрећу. Гледај: Овђе се не десило!

Далеко од очију далеко од срца.

Далеко си забраздио!

Да може метнуо би га у њедра (тако му је мио).

Да може попио би га у кашици воде (тако мрзи нањ).

Да му је милост! Рече се кад — понајвише други

ко — помене каквога свеца н. п.

А. Сјутра је свети Лука.

Б. Да му је милост!

Да му ко длаку од бркова попије, би се отровао. Рече се за зла чоека.

Да му рече: магарац лети, он би изишао да види куд лети (тако му свашто вјерује).

Данас везир сјутра резил.

Данас јесмо, а сјутра нијесмо. Данас смо живи, а сјутра можемо бити мртви. Гледај: Данас чоек сјутра црна земља.

Данас сјутра, док и смрт за врат. Гледај: Дан по дан, док и смрт за врат.

Данас ће ти јести, јести,
Докле не пукне;
А сјутра ће гладовати,
Докле не крепа.

Данас у дом, а сјутра у гроб. Гледај: Ближе сам гробу него дому.

Данас чоек сјутра црна земља.

Да не би предњих зуба, оде преко девет брда. Каже се кад ко што заусти да рече, па се премисли и оћути, и овђе значи да би ријеч отишла преко девет брда; а (у шали) и кад ко посрне или падне на уста.

Да не једе бијелога лука, био би врач. Кад ко што погоди. Може бити да се ово за то говори што се обично мисли да вјештице не једу бијелога лука.

Да нема носа, пасао би траву.

Да није бољи од тебе! Кад ко пред ким кога држи за пријатеља рече за кога другога да му је пријатељ, н. п. Живко је мој велики пријатељ, да није бољи од тебе!

Да није крштен, би ваљало од њега месо јести. Луд је као марвинче.

Да нијесам патила, не бих се у сриједу спратила. Ухвати курјак козу, која је била легла на крају осим осталијех коза, па пође да је изједе, а она му се стане молити говорећи да је сад мршава, него да је остави до јесени, док утије, па онда нека дође и нека је изједе. Приставши курјак на то, запита козу како ће је наћи кад други пут дође, а она му одговори: „Мени је име Патила, тако кад дођеш, ако ме не нађеш на овоме мјесту, а ти ме зовни по имену, па ћу ти ја изићи." По том курјак отиде, али коза више нигда не легне на крају, него све усред сриједе другијех коза. Кад једно вече курјак, мислећи да је коза већ дебела, дође и не нашавши је на ономе мјесту стане је звати: „О Патила! О Патила!" она му из сриједе одговори: „Да нијесам патила, не бих се у сриједу спратила."

Да није сирота, не би сунце гријало. Или:

Да није сиротиње, не би ни сунце гријало.

Да нијеси са мном љетовао, не би тако кметовао. Уза ме си се помогао; или: од мене си научио то што знаш.

Да није Турчин под капом? Кад ко хоће за ким што зло да каже, и види се да је ово најприје речено говорећи зло за Турцима. Гледај: И зид уши има.

Да није урок! Или:

Да није урока̑! Кад ко жели да се што не уречe. Гледај: Не буд' урока.

Дан и комад. Што заслужи то поједе.

Дан по дан, док и смрт за врат (не дође, или не ухвати). Гледај: Ум за морем, а смрт за вратом.

Дан по дан, пак ће доћи и Ђурђев дан (али је много нећеља — додала баба).

Дао би му и кошуљу своју. Мјесто *своју* говори се и *с леђа*.

Дао би око за њега.

Дао би ти и капу с главе (тако је добар и поштен).

Дао Бог, али није имао коме.

Да окуси гуја од мене, отровала би се. Гледај: Да змија окуси од мене —

Да опрости Бог и твој образ! Кад ко казује што срамотно.

Да падне на леђа, разбио би нос. Кад се казује за кога да је врло несрећан.

Да падну кускуни с неба, Вујашу би се о врату објесили. Приповиједа се да је некакав Вујаш сједио негђе између Мучња и Јавора, па га Турци све биједили које за што и глобљавали, а кад му се већ досади онда рече:

„Јаох Мучњу, мучан ти си!
„О Јаворе, јадан ти си!
„Да падну кускуни с неба,
„Вујашу би се о врату објесили."

Да пусте кусоњу под пласт. Гледај: Да кусоњу пусте под пласт.

Да пустим пијетлу крв. Рече ђетко у шали кад хоће да мокри.

Дарни у Циганку, да те наружи.

Дарнуо му у живац.

Дарнуо му у зјеницу.

Даровна рука сиромашка мајка.

Даровноме коњу зуби се не гледају. У Црној гори. Гледај: Поклоњеној се кобили у зубе не гледа.

Да сам га на уста родила (ударила бих га). Рече се за дијете кад што скриви.

Да сам јуче умръо, не бих то данас чуо.

Да седло с неба падне, мене би кускуни око врата заврзли (тако сам несрећан).

Да се за зелен бор хватим, и он би се зелен осушио.

Да се није мама уздала, не би се ни удала. Или:

Да се нијесам уздала, не бих се удала.

Да се нијеси бринуо, не би се тако сринуо. Као укор дебелу чоеку. У Црној гори.

Да се овђе гуцало, не би се овђе пуцало. Казала Циганка, кад су је прекорили што је изјела скоруп који је искала да намаже испуцане усне.

Да си јабука, да те у њедра метне! да си цвијет, да те за капом носи! Говори обично Циганка кад врачајући казује коме како га ко милује.

Да си као што и јеси! Као благосов у шали.

Да си поштен! Рече се обично ономе који на питање одговори како му је име н. п.

А. Како ти је име?

Б. Мирко.

А. Да си поштен!

Б. И ти да си жив и здрав!

Да си се бринуо, те би се сринуо. Рече се дебелу чоеку који се слабо за што брине.

Да си ти жив и здрав! Кад се хоће да каже да је ко умръо.

Да си цвијет, да те за капом носи! Гледај: Да си јабука, да те у њедра метне.

Да су бољи гости, била би боља и част.

Да те бијасмо привезали? Рекли Турци на конаку некаком чоеку кога су водили, а он им одговорио: **То је ваш посао.** А кад му они на то реку: **Да те**

оставимо тако, утећи ћеш, он им одговори: То је мој посао.

Да те Бог сачува ведра божића и облачна Ђурђева дне! У Дубровнику. Гледај: Бољи је божић кужан него јужан.

Да те сачува Бог од ненадне! (смрти или друге какве несреће).

Да ти је добра срећа! Каже се ономе који полазећи рече: *С Богом остај!* У Црној гори.

Да ти је на здравље! Кад ко казује да га што боли, н. п. да ти је на здравље, боли ме глава. Овђе иде и оно што су казале јетрве једна другој у пјесми о зидању Скадра: Тебе здравље, мене боли глава — Тебе здравље, мене боли рука —

Да ти капа фали, купио бих ти, али памет не могу. У војводству.

Даће Бог гаће, али не знам кад ће.

Да ћемо се поклат' као Лужани. У Брдима. Приповиједа се да су онамо у пољу које се зове *Бриштвићи* негда сједили *Лужани,* који су се између себе поклали и затрли и раселили.

Да што ми ти да што? У Бачкој и у Сријему. Гледај: Што ми ти је за што.

Два ата на једним јаслима не могу бити.

Два без душе трећи без главе. Кад се двојица против кога закуну он је пропао.

Два вечера госту доста. Гледај: Гост је за три дана.

Два дедака обадва једнака.

Два краја и сриједа. Одговори се у шали кад ко запита има ли још много неурађено од каква посла.

Два лоша избише Милоша.

Два љешника ораху (су) војска.

Два љуца камена никад добро брашно мље-ти не могу. Два једнако љута чоека не могу заједно бити.

Два пеливана на једном конопу не могу играти.

Два пута мјери, а трећи крој.

Два пут је чоек у своме вијеку весео: првом кад се ожени, а другом кад жену укопа.

Двапут мјери, трећом крој.

Два се зла чоека могу свадити, ма два руч-ка никад. Кад кога нуде ручком а он се изговара да је ручао.

Два трећега не чекају.

Два ће се зла друга свадити, а два ручка не ће. Гледај: Два се зла чоека могу свадити, ма два ручка никад.

Два хајдука девет капетана. Хајдуци овђе зна-че пандури или четници, као што се обично у војвод-ству говори.

Двије се рибе на једној ватри пеку, па једна другој не вјерује.

Двије те воље, ка' и кадију лећу зобат'. Мјесто *те* ја бих рекао *ти*; али сам тако чуо у Црној гори од више људи! да ли се не мисли: двије те воље гоне?

Двије ти воље, а четири ћуди (па чини сад како ти драго).

Дебело лијепо, а богато мудро. Дебело је живинче, н. п. коњ, во, лијепо; а богат је чоек мудар, ако је и луд.

Дебело месо као сир.

Дебело (прасе) као наливак.

Дебео као тенац. Рече се дебелу чоеку. У Рисну.

Дебло али узебло. Каже се за чоека који је на очима велики и пун а у себи слаб.

Девет браће (а)једне гаће.

Девете пећке жарило. Гледај: Моја баба и његова баба двије рођене бабе.

Девети у плугу. Не значи ништа.

Деветога (мјесеца) **биће јој лакше.** Каже се болешљивој жени за коју се мисли да је трудна.

Девет чапара има на образу. У Црној гори. Гледај: Кожа му је на образу као ђон.

Девом вила а невом гњила.

Деде комшија, учини и мени један пут оо! Рекао Нијемац Србину, кад су пили заједно па Србин све препуњао своју чашу и говорио: оо!

Делија се ликом опасала,
А још пита ђе је љепше вино.

Дере га као вола у купусу.

Дерем ногавицу, па крпим тур. Кубурим.

Дере се уз туђа носила. Кад ко без узрока жали за туђом ствари.

Деспет баби душу губи. У Котору.

Дигни магарету клашње, магарету лашње.

Дигни ногу! Кад ко мокри пред људима, и значи да учини са свијем као псето, кад се и онако већ не стиди.

Дигни се, тако се не мучио као они што међу воду у вино! У Кртолама овако заклињу вола кад падне под рало.

Дјеца су невјерна дружина. Јер само једу и троше, а ништа не помажу. У Рисну.

Дјеца су сухи гра̀д. Сиромаху су чоеку честа

ђеца тако на досаду какогођ да га највећи град — сухи, т. ј. чист, сам, без кише — бије. У Дубровнику.

Длака по длака, ето бјелача: зрно по зрно, ето погача (капља по капља, ето Морача)! У Црној гори. Мјесто *ето бјелача* у Котору сам чуо: *чини бјелачу* и т. д.

Длаку на четворо цијепа. Кад ко што до најпошљедње ситнице истражује.

Добар вече! Гледај: Добра ти срећа!

Добар глас далеко иде, а зао још даље.

Добар гласе на зло ли ме напасе! Кад ко са свога доброга и великога имена допадне какве муке.

Добар еспап ласно купца нађе.

Добар је Бог (али су и ђаволи јаки)! Чоек се узда у Бога и у правду, али и непријатељи кашто учине напротив.

Добар као добар дан у години.

Добар коњ или ће охронути, или оћоравити.

Добар поп до смрти се учи.

Добар се коњ и у штали нађе.

Добар сир, него штета што је у пасјој мјешини.

Добио као чела на брусу.

Добио реп. Говори се ружно за њим.

До божића: Краљевићу Марко!
Од божића: Јаох моја мајко! Гледај:

До божића није ни глади ни зиме. У Боци.

Добра коб! У крајини Неготинској и горе уз Тимок рече један од двојице људи кад се на путу сретну — *скобе* — мјесто: *помози Бог!*

Добра овца много не блеји, али много вуне даје.

Добра ријеч не коштује новаца. За то је не треба изоставити, па ако помогне, добро; ако ли не помогне, нема штете. У војводству.

Добра ти срећа! Одговори се у Црној гори кад ко назове Бога, т. ј. кад ко рече: *Добро јутро!* или: *Помоз' Бог!* или: *Добар вече!* У Србији се мјесто овога одговори: *Бог ти помогао!* или: *Бог ти добро дао!* или: *Дао Бог добро!* или: *Добро ти Бог дао!*

Добре ви сиједе! Кад се дође људима који сједе; а они одговоре: *Добра ти срећа!* или: *Добро дошао!* У Црној гори. Гледај: Добра коб! и:

Добре ходе! Рече се, кад ко кога сретне или стигне, мјесто: *Помага Бог!* Или: *Добро јутро!* А онај одговори: *Добра ти срећа!* У Црној гори и у приморју.

Доброга је пастира (посао) овце стрићи, а не дерати.

Доброг је вина и киселица добра.

Добро је и у паклу имат' пријатеља. Гледај:

Добро је (кашто) и ђаволу свијећу запалити. Некаком чоеку, који је дању ђаволу свијећу запалио, дође ђаво у сну, и запита га шта ће да му да за то, а чоек одговори да му каже ђе има новаца у земљи. Онда га ђаво изведе у дуго и широко равно поље, ђе нема ни трна ни грма, па на једном мјесту проживши руку у земљу, рече: „Ево овђе има закопан пун казан дуката, него сјутра дођи с колима, те га ископај и носи кући." Чоек обазревши се око себе и виђевши да је то мјесто у равну и широку пољу без и каква знака тешко запамтити и погодити, запита ђавола: „Како ћу ја то мјесто сјутра познати и наћи?" а он му одговори да се онђе онереди. Чоек ђавола послуша, али кад се у том прене, а то се он у постељи онередио у гаће. — Ова приповијетка по-

казује да народ мисли да слабо помаже ђаволу свијећу палити.

Добро је (кашто) и паметну жену послушати. Некакав Херцеговац запитао кадију ваља ли жену послушати, а кадија му одговори да не ваља; онда Херцеговац настави: „Моја жена јутрос бјеше навалила да ти понесем један ћуп масла; но сам ја међер добро учинио што је нијесам послушао.” Онда кадија рече: „Добро је кашто и паметну жену послушати.”

Добро је ласно доћерати и на руку окренути. Ово се највише говори за жену и за остале млађе.

Добро је свашто знати, ма није све творити.

Добро јутро! Гледај: Добра ти срећа!

Добро ми је, и бољем се надам:
У чем ходим у томе и спавам.

Добро му је као раку на угљену.

Добро му је као у материну трбуху.

Добро му је као црву у хрену.

Добро пошли! Рече се у Шибенику мјесто: *с Богом пошао!*

Добро се брзо заборави.

Добро се прољеће из рана познаје.

Добро се само хвали.

Доброта се по свијету гласи, а на љепоту купус се вари. У Рисну.

Добро ти Бог дао! Гледај: Добра ти срећа!

Добро ти је Хајдару у хладу!
Нит' га кољу мухе ни обади,
Него му је помучно од глади.

Добро тиши, а у главу не тичи. Рече се за челе кад се сабијају у кошницу, и значи да их звиждећи ваља звати, а у главу од кошнице не тицати, да буду добре. У Рисну.

Договор куће не обара.

Договорна је најбоља.

Договорна селу одговара (договорна уредба, или бесједа, или ствар). У Црној гори.

Догорео већ луч до ноката. Гледај: Кад дође зубла до ноката.

До госпојине с прахом, а од госпојине с калом.

До гроба: јао њој!
А од гроба: ко је мој? Кажу да тако жена мужа жали. *Њој* је мјесто *мени*: прво за то, да се *јао* не би примијенило ономе који ово говори, а друго, да би се сложило са *мој*.

До гроба: леле! а од гроба: ко ће к мене? Гледај: До гроба: јао њој! —

Додрљо је већ враг опанке. Кад се хоће да каже да су чија неваљала дјела већ на крај изишла. Гледај: Доста је ђаво опанака подрљо.

Дође гост па разори пост. Особито говоре калуђери по манастирима у војводству.

Дође као у шуму. Рече домаћин кад му ко од куће пође, а није га ничим почастио.

Дође ноћ ка' и синоћ. Рече се у Црној гори при првоме мраку.

Дођоше дивљи, па ишћераше питоме. Кад гости у чему сметају домаћима. Мјесто *ишћераше* говори се и *рашћераше.*

Дозвао га на част, а посадио га за пећ.

До јако је преко девет брда. Отишао је далеко. Приповиједа се како је некакав чоек дошао у земљу ђе се не лаже, па бјежећи од некога замоли људе који су купили сијено, те га сакрију под пласт, и рече им кад дође онај од кога он бјежи, и кад запита зањ, да му кажу да је прошао давно, и да је већ преко девет

брда. Кад поћера ту стигне и запита за бјегунца, људи они одговоре: „Како он рече, до јако је преко девет брда; а како ми знамо, ето га ту под пластом” пруживши руку на пласт.

До јако је ручао и ко је говеда изгубио. Кад се одоцни с ручком.

Док би длан о длан ударио (т. ј. брзо, за тренуће ока).

Док Бог види (у чоека) **једно** (добро), **не да друго.** Говоре у шали они који су ради да потроше оно што имају; а говори се и кад чоек што изгуби па му се оно с друге стране накнади.

Док дијете не заплаче, мати га се не сјећа.

Док ђевојка, дур ђевојка;
Кад невјеста, баш ни с мјеста. Гледај: Девом вила а невом гњила.

Док змија змију не прождере, не може аждаха постати.

Док имаш, донде и чувај.

Док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, нема правог пријатељства међу нама. За кућом некаквога чоека, који је имао једнога сина, дијете од неколико година, била под каменом у рупи змија, која је често излазила, те се пред рупом својом сунчала. Један пут син онога чоека узме сјекиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни бојала, пред рупом одсијече реп; а змија се расрди те њега уједе и зада му смрт, па утече у своју рупу и престане више излазити на сунце. Пошто чоек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му вријеме жалост мало утиша, онда дође једном змији пред рупу, и дозвавши је стане јој говорити да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као и прије што су, до-

дајући да се оно већ не може повратити што је учињено. А змија му одговори из рупе: „Можемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле правог пријатељства међу нама бити не може."

Док је Бога и добријех пријатеља, донде се ништа не ваља бојати.

Док је Врдничке куле (н. п. тако ће бити; не ћу ни ја живљети и т. д.) У Сријему.

Док је главе, биће капа.

Док једне козе не легну, а друге не устану (н. п. сједићемо, т. ј. задуго).

Док је дрво младо, мож' га савијати куд хоћеш.

Док је комада, доста паса.

Док је медведу гњилијех крушака, не боји се глади.

Док је мој бабо облазио, донде је кући долазио, а сад како пође на пречац, онако и заглави.

Док је моје главе, биће господара.

Док је на гумну (н. п. узми, или: да ти дам, и значи: док се није спремило и оставило, као жито с гумна). Мјесто *на гумну* говори се и *на вршају*.

Док је среће, није штете.

Док је телаца, биће и новаца. Мјесто *телаца* говори се и *оваца*.

Док је аша, дотле је кућа наша. Гледај: Од инћара нема бољег ћара.

Док је чоек здрав, и вода му је слатка.

Док је чорбе, доста чорболока.

Док је шиба танка, треба је исправљати.

Док куја репом не вине, не ће пас за њом потрчати.

Доклегођ Бог (чоеку) не узме ум, не може мал.

Докле жњела дотле јела. У Рисну.

Докле мудри мудроваше, лудизи град примише. У Црној гори.

Докле не би коме зло, не би некоме добро.

Докле некоме не буде жље, не може некоме да буде добро.

Докле проси, златна уста носи,
А кад враћа, плећа обраћа.

Докле ружица мирише, дотле свак је бегенише.

Докле Тале заходјаше,
Здраво дома дохођаше;
А кад пође у пријеко,
Донеше га попријеко.

Докле ти је код мајчице,
Мирнија је од овчице;
А када се с мужем здружи,
Од аршина језик пружи. У Рисну. Или:

Докле шћерца с мајком стоји,
Под косама језик гоји;
А када се с мужем здружи,
Од аршина језик пружи. У Котору.

Докле трајало,
Дотле лајало;
А кад нестало,
Онда престало.

Док ми је абе,
Не бојим се аге.

Док не рекнеш крајцара, не мож' рећи форинта. У војводству.

Док не стече, мал' не црче,
А кад стече, а он црче. Кад умре какав богат тврдица.

Докопао се као ћелав капе.

Док памет дође, благо прође.

Док пече дотле и тече (ракије). Обично је да се сваки чоек који дође на казан почасти ракијом; за то у ђекојијех, који немају много, оваковн гости попију све.

Док пушка не пукне, чути се не може.

Док се баба довуче, свадба се провуче. Гледај: Док се нева обуче, свадба се провуче.

Док се један не отегне, не може други да се протегне.

Док се једноме не смркне, не може другоме да сване.

Док се клинац испече. Каже се у шали кад који што не може да чека.

Док се лисици проуче берати, оде кожа на пазар.

Док се мудри намудроваше, луди се наживоваше.

Док се нева обуче, свадба се провуче.

Док се не намучи, донде се не научи.

Док се прави не намучи, не може се криви наћи. Н. п. кад се у какоме мјесту што украде или се какво друго зло учини, пак се заокупе и муче сви људи, док се кривац не нађе.

Док се чоек дима не надими, не може се ватре нагријати.

Док се чоек сам не осрамоти, не може га нико осрамотити.

Док се чоек чува, и Бог га чува.

Док смо живи радимо, кад умремо лезимо.

Док смо нек смо, кад умремо нек се спомињемо.

Док срце не заболи, не може око заплакати.

Док су међеда навукли на крушке, отргли му уши; а док су га свукли с крушака, отргли му и реп.

Док чоек с чоеком врећу брашна не изије, не може га познати.

Долијао. Похватале му се лажи. Гледај: Е лијо, сад си долијала!

Дома и у зле не манка никад. Рече се у шали кад ко навали да иде дома. Гледај: Да је кућа добра, и вук би је имао.

Домаћи конат на путу не ваља ништа. У Црној гори.

Донеси собом, па сједи са мном. Говори се да калуђери по манастирима реку госту. У Боци.

До подне Алија, од подне Илија. Веле Срби закона Турскога у Босни за Илијн дан, јер га и они светкују; а тако исто кажу и за Ђурђев дан:

До подне Јуре, од подне Але.

До светога Луке
Куђ ти драго руке,
А од светог Луке
Тур' у њедра руке.

Досјетљив као Шијак. У војводству. Сриjемци, Бачвани и Банаћани зову Шијацима Хрвате, Далматинце, Бошњаке и Херцеговце.

Доспјела Маре завјет је.

Доста блага, ал' му нема трага.

Доста је било на Косову. Кад који за што вели да је доста.

Доста је ђаво опанака подерао док је то и то учинио. Приповиједа се како је ђаво некаквога побратима свога све варао, и на зло навраћао, докле га није на вјешала довео, а кад га објесе онда га запита види ли што, а он му одговори да не види ништа осим једног магарца и на њему читав товар подеранијех опанака; онда му ђаво рече: Све сам ја оно подерао, док сам тебе ту виђео.

Доста је кад бију. Кад се ко затеже од јела и од пића говорећи да је доста.

Доста је купуса изио. Има му доста година.

Доста је твога! Много чиниш којешта што не ваља. Мјесто *твога* рече се и *његова.*

Доста ће дотле воде Дунавом протећи.

Доста ће дотле пустих капа остати.

Доста (н. п. новаца) **ка' и Балатина.**

Доста се хоће болу и богату дому.

До сто година ни костију ни меса (од нас неће бити).

До суда као крвници, а од суда као браћа (ваља парци да буду).

Дотле је твоје. Рече се у шали ономе који падне на земљу. У Црној гори.

Дођерао до Милићева крста. У каквоме послу кад се слабо иде у напредак.

Дођерао до паса (да га мртва поједу, као стрвину, т. ј. осиромашио или обољео).

Дођерао до торбе (до прошње).

Доћи ће Видов дан (виђећемо ко је вјера, ко ли је невјера).

Доћи ће враг по своје.

Доћи ће вранац у тијесан кланац.

Доћи ће и мени божић.

Доћи ће и њему зло јутро.

Доћи ће и њему црн петак.

Доћи ће плата на врата.

Доћ' ће кока на сједало.

Доћ' ће коса до бруса. Мјесто *до бруса* говори се и *до камена.*

Доћ' ће овца на солило.

Доћ' ће сунце и пред наша врата.

Доћ' ће тиква на воду.

Дохватио би с неба таране (тако је висок).

Доцкан је онда штеђети кад нестане.

Доцкан, куме, по подне у цркву.

Дочекаће маца врапца на стожеру.

Дошао гост на голу кост.

Дошао му луч до ноката.

Дошао онда кад и мој отац из гроба!

Дошли гости, да оглођу кости. Гледај: Ко месо изије, ваља и кости да глође.

Дошли смо и ми зли и опаци, па и бријеме. Кад се ко тужи на зла времена. У Боци.

Дошло до густа (до невоље).

Дошло ми је хака главе (н. п. то и то, т. ј. тако ми досадило да сам већ готов умријети).

Драго је сам себи најприје врат сломио. Који свашто чини без и кака другога узрока, него само што му је тако *драго.* У Црној гори.

Дрво украј пута одмах насјечено.

Дрва у шуму носити.

Дрво се на дрво наслања а чоек на чоека.

Дрежди као (гладан) коњ за празним јаслима.

Дријема као кобила пред сувачом. У војводству.

Држати јалову краву и сахат то је све једно. Гледај: Ко нема спахије нека купи сахат.

Држи га као мало воде на длану.

Држи га као очи у глави.

Држи га у шкрипу. Не да му се маћи по вољи.

Држи као да су му руке воштане.

Држи ријеч ка' и решето воду.

Држи се главе, а махни се ногу. Иди господару, а прођи се млађијех.

Држи се (*кога* или *чега*) као пијан плота.

Држ' се зуб'ма за вјетар. Каже се у шали кад ко падне или посрне.

Држ' се куме зида. Рече се у шали пијану чоеку.

Држ' се лежећи. Рече се у шали ономе који падне.

Држ' се

Нова пута, стара пријатеља.

Држ' се плота Вукота! Говори се страшљивцу, а и пијану чоеку кад посрће.

Држ' се проjo, на свадби сам била! Кад ко послије какве части једе наново.

Дркће као прут (н. п. чоек од зиме).

Дркће (од страха) као фуруна. Кад се хоће да каже да се ко кога не боји ни мало.

Дркћу му руке као да је туђ аманет појео.

Други дан друга навака. Што други дан треба — за јело — то ће Бог дати. Ово је доста налик на оно

што Христос каже: „Не брините се дакле за сјутра; јер сјутра бринуће се за се." Мат. VI. 34.

Другоме хатер, а себи затер (учинити). *Затер* је начињено према *хатер*, а у говору кад би се говорило, било би *затар* од *заtrти*.

Другом на вољу, а себи невољу (учинити).

Друг ти зрцало, а сермија памет.

Дуга болест смрт готова.

Дуга ноћ као у очи божића. Јер се онда једва чека кад ће сванути.

Дуга ноћ (као) царева година. Каже се зими кад су ноћи дугачке.

Дуг дан и покладе (и онда се још може удати и оженити).

Дуг дан (као) царева година. Каже се љети кад су дани дуги.

Дугих руку. Хоће да украде.

Дуг је зао друг.

Дуг неплаћен гријех неопроштен.

Дужан је и косом на глави.

Дужан кесе не веже.

Дужи освануо! Клетва псету, и значи да цркне ноћу, да се отегне.

Дуни југе, нек се бабе пруже!

Дуни југе по божићу пете,
Не хвала ти кад буде девете (нећеље).

Духа као крмак на сјекиру.

Душа је благо, не знам (*нијесам виђео*, или *не могу рећи*). Кад кога питају да што посвједочи што он не зна, а криво не ће да каже. Мјесто *душа је благо* говори се и *душа ваља*.

Душа једна врата има.

Душа му у носу стоји (готово умръо).

Ђ.

Ђаволу пакла не манка.

Ђаво ни оре ни копа, већ све о злу мисли и ради.

Ђаво растовара на вељи стог. Ко много има онај и добија.

Ђаво си ти кад се натрћиш. Рече се у шали кад се ко гради одвише паметан.

Ђак изгуби попу ручак. Што је и он пошао с попом, па кад их чоек вићео, учинило му се много частити двојицу; а да је био поп сам, частио би га.

Ђаче по себи знанче. Кад ко за другијем говори зло, па ко хоће да му каже да он то зна по себи, т. ј. што је сам онаки.

Ђачина као и бачина. У Хрватској.

Ђе велика звона звоне ту се мала не чују.

Ђе вељизи коњи играју малијема трбуси пуцају. У Грбљу.

Ђевојачког села нигђе нема. Свакој ће вријеме доћи да се уда.

Ђевојка мала или велика, једнако јој се хоће сватова.

Ђевојка се сватовима нада,
Удовица нада и не нада,
Стара баба заиста не нада.

Ђевојке расту ка' и зла трава.

Ђевојке су ископ али част кући. Јер кућу затиру својом удајом, али се с њима опет стеку пријатељи, којима се чоек дичи.

Ђевојку лице удаје.

Ђе га није на скуту није га ни на путу. Ђе нема малога ђетета да се држи у рукама и отхрањује онђе нема ни великога за посао какав. У Рисну.

Ђегођ кокот попијева онђе свашта има. Међу људима се свашта налази и догађа.

Ђегођ се крава води, дома се тели. У Кривошијама

Ђе двоје говори ту је трећи кост у грлу.

Ђе двоје дише треће се пише. Каже се за мужа и жену. Гледај: Ђе се двоје ваљају трећему се надају.

Ђе ђаво не може што свршити онђе бабу пошаље.

Ђе зуб боли ту и језик бјежи.

Ђе је било ово онђе још има. Некакав Турчин зликовац заиште на конаку да му се донесе меда. Кад домаћин каже да меда нема, он га стане бити, да му нађе макар најмање наврх кашике лијека ради. Кад му домаћин наћеран бојем донесе мало меда у кашици (ваља да од онога што је био оставио, да храни кошнице преко зиме), он га стане бити на ново, да донесе више, говорећи: Ђе је било ово онђе још има.

Ђе је боље вуку него у Раковцу? Ваља да је Раковац некаква планина или поток, као што се један у Тршићу зове.

Ђе је браће ту је и дијела. Више људи више урадити могу.

Ђе је више репова ту је мање глава. Кад сваки хоће да заповиједа.

Ђе је више ту претеже. Гледај: Теже претеже.

Ђе је гладно ту је и хладно.

Ђе је ђевојака биће и ђетића.

Ђе је много бабица килава су ђеца.

Ђе је много маја ту је мало јаја.

Ђе је много радости ту има и жалости.

Ђе је образ ту је и душа. Што је срамота то је и грјехота.

Ђе је папра доста и коприве се папре.

Ђе је речено да буде стечено. На вјеридби напијају овако, и значи: што је уговорено, да се сврши. У Рисну.

Ђе је свадба да си делибаша,
Ђе је софра да си долибаша.

Ђе је село без паса лако је ићи без штапа.

Ђе је слама ту је слава. Мушкатировић мисли да је ово Бачка пословица, али ја мислим да је и општа Српска; јер може бити да се овђе мисли и на оно што се слама о божићу простире по кући, а и о крсним именима простире се пријатељима да спавају и у зимно доба не може кућа ласно да се мете, него се слама једнако види по њој.

Ђе је слога ту је и Божиј благослов.

Ђе је сова излегла сокола? Гледај: Ђе је врана излегла сокола?

Ђе је срећа ту је и несрећа
(Ђе несрећа ту и среће има).

Ђе је страх онђе је и стид. Гледај: Ђе нема страха нема ни стида.

Ђе је стрвина тамо се (и) пси купе.

Ђе је танко онђе се и кида. Или:

Ђе је танко онђе и пуца.

Ђе је твоја длака ту је наша глава. Све ћемо чинити за тебе. Понајвише народ говори својијем старјешинама.

Ђе је тор ту и мор. Ђе има онђе и умире.

Ђе је шенлук, нек и а́ла гори. Ваља да је негђе на некаквом весељу запаљена ала.

Ђе кога боли онђе се и пипа.

Ђе кога сврби онђе се и чеше.

Ђе кога тишти то он најбоље зна.

Ђе који ниче ту се и обиче.

Ђе ко мре онђе се и копа.

Ђе ко никао ту обикао. Или:

Ђе ко никне ту се и обикне.

Ђе косови суде. У шуми, ђе нема никаква суда.

Ђе курјак стрвину изије онђе се често ваља. Мјесто *стрвину* рече се и *јагње.*

Ђе кучак лоче ту и лаје. У Рисну.

Ђе лажа омркла ту и осванула.

Ђељај колац као ти и отац. Гледај: Плети котац као ти и отац.

Ђе марјаши звече философи муче. У војводству.

Ђе мишљах масло изјест' пас ме закла. Гледај: Откуд сам се надао да ме сунце огрије одонуд ме лед бије.

Ђе могу двојица може и трећи (н. п. јести).

Ђе му је бан ту и стан. Нема ни куће ни кућишта, него туђ слуга.

Ђе нема маленог нема ни големог (ђетета).

Ђе нема ограде, по злу иде баштина.

Ђе нема парца нема ни суца.

Ђе нема страха нема ни стида.

Ђе није браће ту није ни дијела.

Ђе није добријех ту нема ни добра.

Ђе није жене онђе није ни куће.

Ђе није мачке ту и миши коло воде.

Ђе није мачке ту су и миши господари.

Ђе није оца није ни лонца.

Ђе није паса ту вуци урличу.

Ђе није свађе ту није ни мира.

Ђе ово пада рђа не пада. Кад ко какву дебљину једе, па му ко рече да то није добро.

Ђе очи гађају ту и памет.

Ђе очи гледају ту је и памет у послу.

Ђе пас лоче ту и лаје.

Ђе сам сам ту ми (је) стан.

Ђе свиња сало тече ту и оставља.

Ђе се гођ кравица води, дома се тели.

Ђе се гођ пасло, дома се нашло.

Ђе се гођ пуши онђе ватре има.

Ђе се двоје ваљају
Трећему се надају. Гледај: Ђе двоје дише треће се пише.

Ђе се ко не сије нека не ниче.

Ђе се коњи играју (онђе) магарци мртви падају.

Ђе се куца ту и пуца.

Ђе се не једе и не пије ту љубави нема.

Ђе се пије примакни се, ђе се бије одмакни се У Кривошијама.

Ђе се п..и, не да се клањати. Ђе људи не слушају не помаже ништа паметно заповиједати ни казивати. Пошто Турчин узме авдес да клања, ако пусти вјетар или чује да то други ко учини, већ му је онај авдес покварен, нити може клањати, док се наново не умива. Исто је тако у Турака обичај кад дуванџија пуши па чује кога ђе пусти вјетар, да ону лулу истресе, и наново да је напуни. Приповиједа се да је негђе у Аустриј-

скоме царству на граници отишао Турчин к обрштеру да се тужи на некаква чоека, који га је пред каваном тако наћерао, те је неколике луле истресао једну за другом. Обрштер не знајући с Турчином говорити, посади га у соби, те сједне, а каплара пошаље по толмача. Турчин како сједне, одмах по обичају своме напуни лулу и запали; обрштер пак ходајући по соби учини ону исту погрјешку за коју је Турчин дошао на тужбу. Чувши то Турчин одмах удари лулом о патос и као опржен скочи да иде псујући и говорећи да ту нема суда, кад судија чини оно за што је он дошао да се тужи. Обрштер пак не знајући шта би Турчину у један пут, те се тако расрди и хоће да иде не разговоривши се с њим, ухвати га говорећи му да причека још мало, сад ће толмач доћи. У тај исти час дође толмач, и обрштер дознавши шта је и како је, није се могао од смијеха уздржати; али по том умири Турчина говорећи му да то у овоме царству није таква погрјешка као у Турској, и да њега тако муче вјетрови да се радује кад то може учинити и т. д.

Ђе се старији не чују ту Бог не помаже.

Ђе се хиљада добије, стотина се може поклонити.

Ђе се чоек не запоти али не препрти, свакако му је лако. У Црној гори.

Ђе се чује нек се купи! Кад се ђеца играју купе, пак кад које добије онда ударивши руком или треснувши оно ђе су му ораси, рече.

Ђе си био? — Нигђе. — Шта си чинио? — Ништа.

Ђе си пјевао љетос пјевај и зимус. Казале челе бумбару, кад је био дошао да презими код њих, па га питале шта је љети радио те се није за зиму старао, а он рекао да је пјевао.

Ђе си ту си.

Ђе су данци ту су и лијеци. Док чоек још има дана да живи, ласно му је лијек наћи.

Ђе су кола мудрости ту су двоја лудости.

Ђетао у кљуну нађе (зло; чује га ловац ђе кљује па га довреба и убије).

Ђетету подај, а не обреци никад, као ни Турчину.

Ђе ти кажу много, мали кош носи.

Ђетићу није кам врх главе.

Ђетлићи с језика гину (јер их по кликтању налази ловац).

Ђе ће крушка но под крушку?

Ђеца, будале и пијани правду говоре.

Ђеца се чуде свачему, а људи ничему.

Ђеца су невјерна војска. Јер само једу и троше, а слабо помажу.

Ђе Цигани пију онђе је добро вино. У војводству.

Ђе чоек ниче ту и обиче.

Ђешто и слијепац напипа.

Ђипа као (и) помаман.

Ђипила на њега и хала и врана. Сви устали нањ.

Ђурђев данак хајдучки састанак,
Митров данак хајдучки растанак.

Ђурђев дан је љетни светац.

Е.

Ево моје главе! Кад ко што доказује или се правда за што, и значи: ако не буде тако убиј ме.

Е лијо, сад си долијала! У некакој земљи огла-

си се лажљив врач. Цар од оне земље дозове га преда се и изнесавши у завезаној врећи лисицу, рече му: „Ако погодиш шта је у тој врећи, прави си врач, и не ћу ти ништа; ако ли не погодиш, погубићу те." Онда он замисливши се мало рече сам себи: „Е лијо, сад си долијала!" Чувши то цар одмах повиче: „Погоди, лисица и јест!" И тако га отпусти као правога врача.

Есап ћитап
Торба и штап. Кад су новци само у тефтеру — н. п. вересија, то је готова прошња.

Ето поља, а ето коња. Да се огледамо ко је јачи.

Ж.

Жали Боже! (н. п. *толике муке*, *толикијех новаца* и т. д.). Кад се што узалуд потроши. Мјесто *Боже* рече се кашто и *Бог*.

Жали Боже три оке сапуна, што поарчи була на Арапа.

Жали ме жива а немој мртва.

Жалосна и невољна ласно је расцвијелити.

Жао ти је жао ми је. Као што је теби сад жао кад сам ти зло злијем вратио, тако је и мени било жао кад си ми га учинио.

Ждере као хала. Кад ко нагло једе.

Жедан коњ воде не пробира.

Жедна преко воде превести (преварити кога).

Жежен кашу хлади.

Жена је (тврда од смрти) **као мачка** (јер се говори да је мачку врло тешко убити). Гледај· У жене има девет душа.

Жена мужа коротује толико колико ври земљана пињата кад се с огња дигне. У Боци.

Жена мужа носи на лицу, а муж жену на кошуљи. Ако је муж жени добар она је здрава и весела, а ако је жена вриједна муж лијепу и чисту кошуљу носи.

Жена се узда у плач а лупеж у лаж.

Жена ће само ону тајну сачувати коју не зна.

Жене се бију чибуком а људи ножем али пушком. У Црној гори.

Жене су да зборе а људи да творе. Жене само говоре, а људи могу творити.

Жени га да не пјева. У Дубровнику. Гледај: Ожени се, стаће ти волак на ногу.

Жени сина кад хоћеш, а кћер удаји кад можеш. Ја мислим да ова пословица није стара, и да је постала у Аустријским државама, јер је у Србији и данас још лакше кћер удати него сина оженити.

Жени сина отклен знаш, а удај шћер куд можеш.

Женити се млад рано је, а стар доцне је.

Жени чоека да не плахује. У Дубровнику.

Женски донос празни донос.

Женски посао приложак од меса (ништа).

Женско је љето послије Петрова дне.

Жену и издерану капу ласно је стећи.

Жену, пушку и коња може чоек показати, али у наруч не давати.

Жену с одра да му поиште, дао би му. Кад се казује да се ко кога врло боји. У Црној гори.

Жесток као жеравица. Каже се љуту чоеку, а и коњу.

Жива жељо кукурузна projo!

Жива жељо подгријана чорбо!

Жива ти je мати. Кад ко стигне баш када хоће да се једе. Мјесто *мати* говори се и *пуница.*

Живи Бога хвале.

Жив и здрав дерао, на бољу промијенио (под њом те глава не забољела)! Честитање ономе који обуче што ново. Ђекоји још додаду: *Колико у њој жичица толико ти годиница!*

Живи као бег на Херцеговини (добро).

Живи као бубрег у лоју.

Живи као и свирац (добро; јер свирац иде по свадбама и по другијем весељима те свира и части се). У војводству.

Живи као ничиј пас насред сокака.

Живина га јела! Клетва. Мјесто *јела* говори се и *точила.*

Живи паски, а спава на голој даски. Да није *паски* казало би се *на дасци.*

Жив ми Тодор да се чини говор. Кад се што говори у беспослицу.

Живот му од Бога.

Жив се посветио. Кад је ко сух и жут у лицу.

Жив ће чоек све учинити. Тако се више ваља старати за живот и за здравље него и за какав посао.

Жиле се коријена држе. Треба се старјешине држати.

Житни купац и ђевојачки отац не могу срећни бити. Ђевојачки отац зна се за што, а житни купац ваља да за то што је грјехота трговати оном ствари без које се не може живљети?

Жуто као восак.

Жут посао! Зло, рђаво.

З.

Забада трн у здраву ногу.

За Бога просити, а за душу дијелити (није право).

Забоље и одоље.

Забости папак у ледину. Побјећи.

Забринуо се као курјак у јами. Гледај: Стида се као курјак у рупи.

Заборавио сам и (за) своје име. Или:

Заборавио сам и име како ми је.

Забунио се као Циганин у луку. Ваља да кад су га, као што се приповиједа, нашли ђе краде лук, пак га запитали што то чини, а он одговорио да не чупа лук да краде, него се ухватио зањ да га вјетар не обори на земљу, па се лук сам ишчупао из земље. А кад га господар од лука запита: „а што ти је то у торби?" из које су вирила пера од покраденога лука, он видећи да се већ нема куда одговори: То зло и јест што је у торби.

Завадио би два ока у глави (такови је плеткаш).

Завио се (у постељи) као породиља.

Завирићемо и ми њему под кошуљу. Показаће се и његови трагови.

Завукао се као црвљив пас (у коров).

Завукао се црв у роткву, а до њега репа.

Заглавио негђе. Пропао, погинуо.

Загледао се као теле у шарена врата.

За госом! Кад вије чије псето; јер кажу да то слути на пустињу или да ће неко умријети.

Загрепсти (н. п. у свијет, т. ј. утећи).

За дажд и за смрт не треба Бога молити, сами ће доћи. У Дубровнику.

За добрим се коњем бат чује.

Зађести кога за појас. Бити претежнији од њега.

За злато рђа не приања.

За злом ђевојком реци добро а за добром како ти драго.

За испокој душе (н. п. *нашега брата Милована, Бог да му душу прости*)! Напија се на даћи.

Зајам се дава да се враће.

За језик се уио! Гледај: Пресјекао језик!

Закла ме без ножа.

Закла ме и удави.

Закла ме по заклану. Кад ко коме учини велику штету.

Заковао патарицу (добио, помогао се).

За колико сам купио (лаж) за толико и продајем. Гледај: По што купио по то и продао.

Закрвавио очима. Зао.

Закрвавио очима као дивљи пијетао.

Закрљештио очима. Пијан.

Залуду је град за динар, кад динара није.

Залуду је зачина, кад није начина. Залуду чоек што има, кад не умије њиме управити.

Залуду је лијепа брада, кад је слаба глава.

Залуду ми је бисер, кад ми врат откида.

Залуду (пасју) кост мећеш на сто, она под сто, ђе јој је мјесто.

Залуду се чоек чува, ако га Бог не ушчува.

За мајстором гора плаче. Мајсторија се свачему хоће. Гледај: Од невјешта и гора плаче.

Заметнути коме мрежу (као да би га ухватио у њу, т. ј. намјестити плетке).

Замео као свињама. Кад се што ружно зготови.

Замислио се као јемин о Марту. Јер се онда јемини обично мијењају.

Замлатио га Бог, па не повратио. Кад хоће да се каже да је ко луд или сулудаст. *Замлатио га* као ковач сјекиру, *па не повратио* као ковач сјекиру што исклепље пошто је замлати.

За моје добро сломише ми ребро.

За муку смо саздани. Кад се ко тјеши што се мучи.

Занат је у невољи храна.

Занатлију посао показује.

Занат те задужио! Клетва у Црној гори.

За невољу бабу воде
Кад ђевојке не находе.

За невољу и крмка ујаком зовнути. Реку Срби Турскога закона.

За нећу се ђеца бију. Или:

За нећу туку. Рече се у шали ономе који рече за што: *не ћу*.

Зао горег побратио.

Зао је, и гору је задерао. Рече се за зла чоека. У Црној гори.

Зао је комшија велико зло.

Зао као кучак.

Зао као пас.

За оно што је било не да Чивутин ни динара.

Зао спахија оћера једну краву, а добар

двије. Јер се од зла чоек чува, а добар лакше превари и излаже. Приповиједа се како су људи из некаквога села тужили и кренули између себе субашу што није шћео с њима да се мијеша и лијепо разговара. Дознавши то нови њихов субаша заповједи да се данас зготови част код једнога сељака и ту да дођу сви да се часте и веселе, а сјутра код другога, и тако редом док се сви не изреде, па онда опет из почетка. Кад сељаци виде не само да хоће тако да поједу све што имају него и да не могу својијех послова да раде, онда се дигну те туже и овога субашу; а кад их запита онај коме су се тужили: „каквога ћете сад да вам дам?" они му одговоре: Дај нам онога првога.

Зао ти божић! Као клетва. У Дубровнику.

Зао ти сам! зло ти ми је!

Зао ум готов суд.

Зао чоек с тобом једе и пије, а јаму ти копа.

Запануло Циганину царство, па објесио свог оца.

Запекла (му) се душа у костима. Кад се за кога хоће да каже да је стар врло, па опет не ће да умре.

Запиши у оџак. Гледај: Пиши куком по леду.

Запевала му шева. Нашла га срећа.

Заплео се као пиле у кучине.

Запопићу ја тебе! Избићу те, или управо, спопашћу те за косе као што чине владике кад попе и ђаконе.

За права правцита Бога (н. п. глобили га, т. ј. без и какве кривице).

За путника добро а за чобанина зло. Одговорила баба кад је један од путника који су били засјели око ватре, те чобани нијесу могли приступити да се

огрију, запитао како је вријеме на пољу. Гледај: Вријеме је рђаво, али путници путују.

Запухао се као пискавица. У Боци.

Зарана се познаје у којој води може сир бити.

Заредио од куће до куће као водичар.

Зарекла се свиња да не изије г...о, па деветоме врх одгризла (а осам ваља да је изјела са свим?). Кад се ко зариче што да не чини, па не држи ријечи.

Зар из њега млијеко иде (а не иде крв)? Не ваља га се бојати, него га чекати и бранити се.

Зарио се као свиња у ђубре.

Зар крмача зна за боље?

Зар ми је он женин брат? (да му то и то учиним).

Зар на ушима сједиш? (те не чујеш).

Зар сам ја твоја жена? Гледај: Нијесам ја твоја жена.

Зар се свака оплетена уда? Може бити да се ово за то каже што у Херцеговини и женској ђеци брију косу, и приповиједају да млађа сестра не смије пустити косе док се старија не испроси; па овђе ваља да се мисли да се ђекоја уда док јој и не нарасте коса, да се може оплести?

Зар ти га је мати родила? (те га жалиш).

Зар ће и кнез с нама ручати? Рекао Циганин харачлији, кад се и кнез пред ручак умивао; а харачлија му одговорио: „Хоће кнез, али не ћеш ти.”

Засјекао брке као на трупици. У Црној гори.

За сланом руком свашто иде. Гледај: Пружити коме слану руку.

За старим уз брдо не ваља ићи (а добро га је послушати).

Засукао бркове као да ће амове њима крпити. У војводству.

Затворен дуга не плаћа (него га ваља пустити нека ради и нек саставља новце).

Затворено не потворено. Ваља да што је добро затворено за оно не ће човјек никога потворати да му је украо.

Затеже се као кобила у вршају.

За то и Бог зна.

За то сам крив јере сам жив. Особито говоре људи који живе под владом Турском.

За хајдуком у гору не иди.

За храну псето служи.

Зацрвенио се као вампир.

Зачудио се као да је виђео лијеву брадву.

Зачудио се пребијеној голијени! Каже се ради урока кад се чоек чему зачуди.

Зачудио се што довече вечерао! Говори се по гдјекојијем мјестима мјесто: Зачудио се пребијеној голијени!

Зашао као Бијела по пазару.

Зашао као зијев по чељадма. Приповиједа се како се некакав чоек с туђом женом у друштву договарао зијевањем. Кад жена позна да је њезин муж то опазио и да сумња, онда она рече уз ријеч: *Зашао као зијев по чељадма.* Чувши то муж помисли да људи зијевају нехотице кад други зијевне, и престане мислити зло о жени својој.

Зашао од куће до куће као водичар.

Зашао па не изишао! Кажу да одговори сунце кад му ко рече да је *зашло*; а кад му се рече да је *сјело*, оно одговори: *сјео па не устао!* Него му ва-

ља казати: *смирило се*, па онда и оно одговори: *Смирио се и ти!*

За што враг зна много? — За што је стар.

За што? — За бабино брашно (одговори се у шали).

За што купио за то и продао (какав нов глас).

Збабале ти се ноге! Одговори жена кад је ко назове *бабом*, а она мисли да је још млада за то име.

Због сирота сунце сјаје.

Због такијех сунце грије. Рече се за добра и безазлена чоека.

Збоде па оде. Оде у један пут.

Збори право, сједи ће ти драго.

Зван гостован. У Црној гори. Гледај: Кума нуђена као и чашћена.

Зван дому не суди.

Зван као гошћен (а псован као бијен).

Зван поштован. Или:

Зван прибран.

Звао га на част, а посадио га за пећ.

Звек за мирис. У приморју. Гледај: Мило за драго.

Звекнуло му у главу (пало на ум).

Звонити не умијем, а престати не смијем.

Звоно куца: ко за чим, ко за чим! Свак нека гледа свој посао.

Зврчи као муха по празном лонцу.

Згода дуг и до сто година наплаћује.

Згодно као Циганину у кладама.

Згрчио се као прчевит јарац на пртини. Приповиједа се да јарац у јесен виче: „*Све моје, све!*" А у зиму стане на пртини па се криви: „*Чекај!*"

Згрчио се као срп у планину! Клетва у Кривошијама.

Здрава ти глава! Кад се казује за каку болест.

Здрав болесну не разумије. Мјесто *не разумије* говори се и *не вјерује.*

Здрав, ђевојци на руци! Рече се у шали ономе који кихне; али будући да се кашто додаје и више којешта неповољно, за то онај обично одговори одмах: „*Само немој даље.*"

Здрав здрављаче! нов новљаче! Каже се поскочивши мало новоме мјесецу кад се први пут угледа. А ђекоји још изваде и новчану кесу, ако у њој доста новаца има, те је тресну према мјесецу. За то свакога мрзи с празном кесом нов мјесец угледати.

Здрави се људи не питају. Гледај: Ко пита, рад не даје.

Здрав као лав.

Здрав као пудар. За женско се рече: *Здрава као пударица.* У Дубровнику.

Здрав као тријесак. Каже се здраву и јаку чоеку.

Здравље је највеће благо овога свијета.

Здравље је највеће богатство.

Здрав, Османе, ако ти остане! Кад се пије из чутуре или из другога каквог суда у коме се не види колико још има и хоће ли што остати ономе коме се наздравља.

Здрав си! Рече се мјесто: *Спасуј се!* и одговара се: *Од Бога ти здравље!* или: *Бог ти здравље дао!*

Здрав стрјељач кад на банак сједне, у пећ погоди.

Земља му кости изметала! Клетва.

Земља по земљи ходи (т. ј. чоек, који је или који

ће бити земља). Приповиједа се како је некакав чоек казао цару: „Помози Бог, *земљо, земљи* господару!”

Земља тврда а небо високо (па се нема куда). Рече се у невољи какој.

Земља те прогонила, а море те избацивало! Клетва у приморју.

Зец ће се окоти онђе и погине.

Зец у шуми, а он ражањ гради.

Зида куле по облаку.

Зија као ћуп за бијелом неђељом. Јер се уз бијелу неђељу поједе масло, па ћуп остане празан.

Зима гизде не гледа. На зими се не гледа која је хаљина лијепа, него која је топла.

Зимној ведрини и љетној облачини није вјеровати.

Зимно штене и љетна млада не ваља.

Зинуо као Аврам на тањи. У Вуковару.

Зја — Гледај: Зија —

Зла жена зајма не врати. Или:

Зла жена зајма не враћа (а добра и два врати). Когођ што учини зло вратиће му се.

Зла колача! Штета! Кад се жали ђе се што неповољно догодило.

Зла као куја. Каже се злој жени. Мјесто *куја* рече се и *кучка.*

Зла се година може на штапу прескочити. Приповиједа се како је некакав цар питао које је зло највеће на ономе свијету, па кад је један одговорио да је зла година, а он му рекао: зла се година може на штапу прескочити (т. ј. не траје дуго). Кад је други рекао да је зла жена, он му одговорио да је зла жена, истина, велико зло, али се може оћерати, или од ње утећи. И тако

се послије дугога погађања нашло да је *зла ћуд највеће зло*. Гледај: Зла је ћуд највеће зло на свијету.

Златан кључић гвоздена врата отвара. Или:
Златан кључић царев град отвори.

Златна балота пробија врата. У Боци.

Златна брда обећавати.

Злато се у ватри пробира а чоек у несрећи. Мјесто *у несрећи* говори се и *у невољи*.

Злату ће се кујунџија наћи. Добра ће ствар дочекати онога који је ње достојан.

Зла успрема штета готова.

Зла уста могу свашто рећи. Кад се за ким говори што ружно, а мисли се да није истина.

Зле је клетве а добре молитве. Рече се за добра свештеника.

Зли биљези мрке кукуљице. Гљедај: Мрка капа зла прилика.

Зличино неваљала! Рече се злу ђетету. У Дубровнику.

Зло брзо дође а полако пође.

Зло годиште рода иште,
А невоља пријатеља. У Хрватској.

Зло добра донијети не ће.

Зло за зло, а шљиве за брашно. Ко што узајми оно ће му се и вратити. Сријемци обично носе шљиве и друго воће по Бачкој те мијењају за брашно и за жито.

Зло и наопако!

Зло је брашно у кућу унио. Кад ко што украде. У Рисну.

Зло је звијере међед! Ваља да је ово остало од оне приповијетке како је некакав чоек ишао читајући јеванђелије преко некакве планине, па таман кад дође

на ове ријечи: *Се дају вам власт наступати на змију и на скорпију и на сваку силу вражију*, удари међед преко пута, а он онда потрчи за њим те га удари. Онда се међед обрне и ухвативши га стане га газити, у том, срећом, ударе некакви људи путем те чоека мало жива отму од међеда и однесу га кући. Пошто чоек поздрави, он узме опет јеванђелије, и прочитавши онај стих на ново рече: *Али не вели на међеда: дакле ја сам крив.*"

Зло је ко не зна а учити се не да.

Злој тици кљун отпао.

Зло рађење готово суђење. Кад се зло ради онда је по готову суђено да зло и буде.

Зло се даље чује него добро.

Зло се злим ћера.

Злоткаља се јаду домишљаше:
Стражње скуте спријед обрташе.

Зло чинила Ђурова Јерина,
Зло чинила, горе дочекала.

Зло чинио, сијасет примио.

Зло чинити а добру се надати није могуће.

Злу браву зла паша не гине.

Злу дај, а добра познај.

Злу не требовало! Кад се што оставља, па ко рече: што ће то?

Змија га шинула! Као клетва, и значи: ујела га змија!

Змији на реп стати. Дођи близу зла.

Змијо шарена! Кад жене ђецу карају као жалећи их. Може бити да је на ово налик и оно што је Бановић Страхиња казао своме сужњу у II. књизи народнијех Српскијех пјесама на страни 274: „Ропче моје, *змијо* од Турака!" Гледај: Ако је и змија, од срца је.

Змију у њедрима носити. Кад онај коме се чини добро, чоеку зло мисли.

Зна Бог чије масло у кандилу гори. Ова пословица показује да су Срби негда и *зеитин* звали *масло*. У приморју и у Црној гори и у Херцеговини говори се — у овој пословици — *уље* мјесто *масло*.

Зна врана ђе је бара.

Зна да је пара сребрна. Чува новце добро.

Знаду пси за мир? Казала лисица почевши бјегати, кад је са земље говорила кокошима, које су биле на дрвету, да не бјеже од ње него да сиђу доље, јер је мир између свију животиња, па јој пијевац рекао: Ето и наших паса ђе иду и носе гласове од мира!

Зна ђавола на леду потковати. Зна много којешта. Особито се рече за онога који се чини миран и прост, а пун је ђаволства и лукавства.

Зна и ковати и духати.

Зна и свирати и играти.

Зна као (и) поп.

Знам ја у коју ногу храмљем. Ја свој посао знам најбоље. У Дубровнику.

Знам шта у њему лежи.

Зна он куд се опасује. Зна шта чини.

Зна он својој капи ћуд.

Зна свиња што је диња.

Зна свиња шта је поскурно брашно. Кад се хоће да каже да што није за кога.

Зна се злато и у ђубрету.

Знати ми и кокотом орати (н. п. не ћу то учинити). У Црној гори.

Знаће враг кашу хладити.

Знаћеш по што је Муса јарца продао. Зло ће ти бити.

Зна шта је цар вечерао. Који много разбира и казује ђе се што догодило.

Зрела воћка сама пада.

Зрно до зрна погача,
Камен до камена палача.

Зрно по зрно, ето погача; длака по длака, ето бјелача; капља по капља, ето Морача! Гледај: Длака по длака, ето бјелача.

Зубато сунце (на мразу кад сунце сија па је опет зима).

Зубат чоек (који се ријечма зна добро бранити).

Зуји као тиква на орању (кад се вода из ње попије па се празна ђе баци или објеси).

И.

И ако је мој мали градац, али сам ја у њему диздарац. У Црној гори.

И Бог се именом зове. Кад се ко срди што га зову именом.

И Бог ће нам опростити,
А Турци нам не ће разумјети.

И Боже помози! Којекако, може поднијети, н. п. ако је тако, и Боже помози!

И браћа се сваде.

И бројене овце курјак једе.

Ивер не иде далеко од кладе. Мјесто *не иде* говори се и *не пада*. Гледај: Куд ће ивер од кладе?

И вода зубе има. Што се често пере, брзо се подере.

И враг зна што је право (али не ће да чини). Или:

И враг зна што је право, ма не ће, него како му је мило.

И вриједи! Поставила кума куми чанак граха и мало хајвара, па сјеле обје да једу. Кад се гошћа наклопи на хајвар а граху ни мукает, онда домаћица рече: „Узми, кумо, и граха.” А гошћа јој одговори: „Хвала, кумо, добар је и хајвар.” На то домаћица рече: „Али је хајвар скуп: ока по то и по то,” а гошћа одговори: *„И вриједи.”*

Игла ако и кроз злато прође, гола изиђе. Или:

Игла кроз злато и сребро пролази, па је опет гола.

Игла ће пробости прије младу кожу него стару. Млад чоек ваља од свашта да се чува више него стар. Гледај: Више је јагњећих кожа на пазару него овчијих.

И го и бос, и још му је зима.

Играј, играј, међеде,
Што наиграш то тебе. Каже се ономе који што зло ради.

Играју јој очи као на зеитину. Рече се за несташно женско.

Играју се магарци, биће кише. Кад се матори људи играју као ђеца. Мјесто *кише* једни реку: *лијепо вријеме.*

Игра мечка пред чичином кућом. — Доћи ће и пред нашу.

Игра Рајко свакојако,
Па најпосле наопако.

Играчка плачка. Н. п. кад се ђеца најприје шале и играју, па се послије сваде и побију.

И гуска каткад на леду посрне.

Иде време носи бреме.

Иде зима као оштра сабља. Ваља приправљати храну за стоку и остало што треба.

Иде као без главе.

Иде као да вуче кола за собом.

Иде као да јаја на глави носи.

Иде као коло без наплатка.

Иде као накаламљен.

Иде као сапета квочка.

Иде киша и из неба и из земље (врло).

Иде киша као из рукава.

Иде коло наоколо. И зло и добро долази редом на људе.

Идемо да видимо. Виђећемо шта ће бити од тога.

Идем у Кудиљево да те скудим. Гледај: Ако Бог да?

Иде му назадак ка' и орјатском ђетету.

Иде му посао као чарапин почетак (ружно).

Иде нагуске као рак. Или:

Иде натрашке као рак.

Иде напријед ка' и комад у шаци (у назадак).

Иде на чекрк. Иде господски, кочи се.

Иде ни по земљи ни по небу. Кад се ко врло поноси.

Иде снијег како је милом Богу драго (врло).

Иди јаде и чемере!

И до сад се ђеверивало, ал' није овога поштипивања било. Ваља да је казала некака снаха коју је ђевер штипао.

И дувар уши има. Што није за говор не треба нигђе говорити.

Иду као разбијена војска.

И душо ту ли си! Радо, драговољно што учинити н. п.

А. Би ли она пошла за њега?
Б. Би, и душо, ту ли си!

И ђаво душу причека. Кад ко што навали, па не ће да чека ни мало.

И ђаво зна што је право (али не ће да чини).

И ђаво кад говори право, ваља му дати разлог.

И ђецу ми храни, и храну ми штеди.

Иза вука и лисица се наије. Или:

Иза вука и лисица фука. У Рисну.

Иза гладне године дође и сита.

Изагнала шуша рогушу.

Иза зиме топло, иза кише сунце (бива). Приповиједа се да у мору има некаква тица, која на ружну времену пјева (јер се нада лијепу) а на лијепу плаче (јер се боји зла).

Избирач нађе отирач. Особито се говори о женидби и о удаји.

Избуљио очи као варен зец.

Избуљио очи као Сарајевски Чифутин. У Босни и у Херцеговини.

Извалила магла пањ. Кад што казују што није прилике да је истина.

Извалио се као пас.

Изван очију изван памети. Гледај: Далеко од очију далеко од срца.

Извести кога на вашар. Осрамотити га пред свијетом. У војводству.

Из вране што испане, тешко соко постане.

Изврће као пијан торбу.

Изгледа као озебао сунца.

Изгорење слама, али ће и миши сјести ђе не ваља. Гледај: Хоће кућа да изгори —

Изгореше Мостарске свијеће есапећи Сарајевско благо.

Изгули комару ногу, и цријева су му на двору. У Дубровнику.

Издире као ревка на увратинама.

Издирала! Бјежи! Нокат у ледину!

Из драче ружа се рађа.

Изиђи, лисица ти на пут а вук пред пут, и сјутра дошла да ти соли узајмимо! Говоре у Грбљу кад чују да што ноћу лупа по кући па мисле да је вјештица или мора; па ако би се догодило да сјутрадан дође како женско да иште соли у зајам, заиста би мислили да је она била. Виђео сам и у Србији кад ухвате у вече какога великог лепира мислећи да је вјештица да га мало напале на свијећи, па га пусте рекавши му: „Дођи сјутра да ти дам соли." Пак сјутрадан ако дође каква жена да иште соли, или ако виде каку нагорјелу, мисле да је она била.

Изио би масно ћебе (на велики петак). Тако је лаком на јело.

Изио вук магаре. Било па и није.

Изио пас таламбас: рђава част, а голем глас.

Изићи ће ђело на виђело. Или:

Изићи ће коло на тркало.

Изићи ће то њему на нос. Платиће он то; скупо ће га стати.

Изишао као мара (у прољеће) на сунце. Кад ко ријетко излази међу људе. *Мара* се овђе разумије она мала шарена бубица.

Изишао на магарећи вашар. Осрамотио се. У војводству.

Из јалове би краве теле измамио.

Изједе коња трава. Кад је скупа коњска храна.

Изједе коња ћирија. Ваља да кад ослаби носећи што често под кирију? У Црној гори.

Изједеноме трага нема (марвинчету, кад га изије курјак, или кад га ко украде и поједе).

Изједе теле краву. Кад се око мање ствари већа потроши.

Из једнога дрвета икона и лопата (бива).

Изједоше га уши из опанака. Кад се хоће да каже да је ко рђа и ништа.

Изјеши ништа доста није.

Из јутра се види какав ће дан бити.

Из камена би суза ударила. Кад се што жалостиво говори или чини.

Из кесе, па преда се. Плати па узми те једи. Гледај: Кум кеса а торба пријатељ.

Из кога си врата, брато? Некаква млада чешљајући госта загледала му се у дебео врат, па пође да га запита из кога је мјеста али у мисли о врату зарече се те рече: *из кога си враша.*

Излази пред кога ти драго, само не иди више преда ме. Казао некакав Турчин својој — ружној — жени, кад га је прво јутро запитала пред кога ће од његова рода излазити, т. ј. од кога да се крије.

И зла (је) жена добра жена.

Измамио би у Циганке дијете.

Измамио би из јалове краве теле.

И змија је лијепа, али је зла.

Измити кога без сапуна (преварити га).

Измјери једнако, да је мило свакоме. У Црној гори.

Измјерити кога од пете до главе (познати га добро).

Из много је фуруна јео хљеба. Много је ишао по свијету.

Из облака грми.

Из ове коже нема се куд. Или:

Из ове коже никуд ни камо. Или:

Из ове коже никуд се не може. Кад је чоек у какој невољи а не може да се помогне.

Из ока из бока. Макар откуд, откуд ти драго, н. п. наћи што, саставити.

Изостао као баба за крстима.

Из очију красти (са особитом вјештином).

Из петних жила (н. п. трудити се око шта, т. ј. из све снаге, што се гођ више може).

Из празна чанка нити се ије, ни пије.

Из препуна чанка није грјехоте одсркнути. Мјесто *препуна* говори се и само *пуна.*

Изриј као свиња а изједи као господар. Добро ради а добро једи.

Из ропства и кад а из гроба никад. Гледај: Робом и кад а гробом никад.

Из сваког пања не може се светац истесати.

Из твојих уста у Божје уши! Кад ко говори што добро.

Из туђе њиве и ваган прге заувар је.

Из узде у Будим. Кад ко оно што је тешко вели да је лако учинити. *Из узде* ваља да се мисли: узјахавши коња и узевши узду у руке отићи не одморивши се. Гледај. Сиј, виј, па у кош.

Из уста ти у њедра (а из њедара око ребара)! Кад ко куне кога, ово му се рече.

Из шале и просо никне. Или:

Из шале просо роди. Мјесто *просо* говори се у Србији и у војводству *проја.*

Из шале се ђеца рађају.

И измеђ светијех има ријечи.

И ја знам што је слано.

И ја могу и коњ ми може, али Бог не да.
Гледај: И ти можеш и коњ ти може —

И ја сам соли зобао.

И јеванђелије дуго није лијепо слушати.

И једем и пијем, а пестиш ми је на уму.
Ја сам ово слушао још у ђетињству, али не знам ни сад што је *пестиш*. Може бити да је и име каквога Турчина коме је ко био дужан, или онако каквога зла чоека. Димитрије Поповић, ђакон и учитељ Сегедински, писао ми је да је он мјесто *пестиш* слушао *постиш* са овом приповијетком: Некаква жена пође својој удатој кћери у походе, и понесе пуну торбу печења и колача. Кад дође близу села ђе јој је кћи била удата, сустигне је некакав чоек на колима, којега она запита је ли из тога села и познаје ли јој кћер. Кад јој он одговори да јест и да јој кћер познаје, она га замоли да би јој понио торбу, која јој била дотежала, и да би је предао њезиној кћери и да би јој казао да ће и она скоро доћи. По што чоек торбу узме, жена га запита како му је име, а он јој одговори: „*Постиш*" мислећи у себи да ће она *постиши* по томе што је у торби. По том чоек отиде и однесе торбу својој кући. Кад жена приспије својој кћери и дозна да чоек торбе није донио, она се врло сневесели. Кад по том стану вечерати, зет видећи пуницу забринуту стане је нуткати да једе и пије, а она му одговори: И једем и пијем, а *Постиш* ми је на уму.

И камен би ријечма подигао. Кад ко лијепо или жалостиво говори.

И код нас је добра нестало. Гледај: Нема куд ни амо.

И коњ од сто дуката посрне.

И крава се репом брани. Гледај: И мачка се испод себе брани.

И криво сједи, а право реци.

Или вук не доћи или шуше не наћи. Обоје се мисли *други пут,* јер се приповиједа како је вук био ухватио некаку шушу и шћео да је изије, а она га молила да је за онај пар остави па други пут да дође.

Или јаје камену или камен јајету (прикучио, све једно, јаје ће се разбити те разбити).

Или купи халат, ил' остави занат. Највише се говори дуванџијама који немају кресива, него ишту да им други ватру укреше.

Или лонац о кршу или крш о лонцу (ударио), **лонцу ками свакојако!** У Црној гори. По правилу нашега језика ваљало би казати *о крш* и *о лонац* мјесто *о кршу* и *о лонцу,* али се онамо тако говори.

Или лонцем о камен или каменом о лонац, тешко лонцу свакојако!

Или мала или велика (била) **невјеста, хоће се сватови** (и трошак).

Или се сапунило ил' не сапунило, ваља ми те јести кад сам за те новце дао. Гледај: Клапило се не клапило —

Ил' ћеш ђе гледиш или ђе мислиш? Питао друг зракава чоека који је био измахнуо сјекиром да удари свињче које је он држао.

Има врапца под капом. Кад ко капе не скими у војводству по варошима.

Има зубе, ал' нема шта у зубе.

Има и девојачког млека. Има свашта, н. п. у дућану, у кући.

Има и над попом попа. Гледај: И над попом има попа.

Има и у Паића топуз, али у бисагама.

Кад се ко хвали онијем шта нема при себи. *Паић* је био бег у Невесињу.

Има их ка' и кусијех паса. Много (али кусијех паса нема тако много!).

Има једно око, па и оно врљооко.

Има као у жабе длака.

Има мало и мога Бога.

Има науке, ал' нема памети (чоек).

Има паса и осим шарова. Кад се говори о каком чоеку поименце, па ко помисли да се говори о какоме његовом имењаку.

Има пасји нос (слабо се што од њега може сакрити).

Има погана уста. Говори зло за сваким. Овђе иде и оно што се пјева:

Пјесма иде од уста до уста,
Пак ће доћи у погана уста.

И масло је зачина, али му се хоће начина. Вјештина се хоће свачему.

И мачка има ноге, пак се гребе.

И мачка је краља гледала, ама га се није бојала. Гледај: И мачка цара гледа.

И мачка се врх себе брани. Или:

И мачка се испод себе брани. Ако је чоек и нејак, опет се у невољи брани чим се гођ може. Гледај: И крава се репом брани.

И мачка цара гледа (ма га се не боји). Одговори се кад ко рече коме: што ме гледаш?

Имаш ме, не знаш ме! изгубиш ме, познаш ме.

И мећед низ крушку слазећи почива (а камо ли чоек од посла да не почине?).

И мене је мати родила као и њега.

И мене ће мати умријети, и ја ћу панаије јести. Кад ко има корист од несреће или се поноси њоме,

Име ти погинуло!

И моја би мајка знала гибаницу умијесити да је сира и масла.

И над попом има попа.

И на смрт ко иде даду му зборити. Кад коме забрањују говорити, особито кад хоће да се брани.

Инат баби душу губи.

Инат је Марка у Стамбол зајмио.

Интерес душу губи. У Дубровнику.

И он је од наше горе лист.

И оца би за новце продао. Каже се тврдици.

И пањ је лијеп обучен и накићен.

И пас и чоек (н. п. он је, т. ј. има у њему и зла добра).

И пас познаје свога господара.

И патка на леду посрне.

И пијана кока зна што је јастријеб.

И поп у књигу фали. У Црној гори.

И праве муке половину ђаво носи (а камо ли што је с неправдом стечено).

И решето срце има: стани му на један крај, оно ће те другијем по голијени Свак се у невољи брани. Гледај: И крава се репом брани.

И сам Бог за то знаде.

И све овце и сити вуци (не може бити).

И свети су гријешили, па су се опет светили (јер су се кајали).

Искесио зубе као лисица на шипак. Ваља да је негда лисица видећи како се шипак лијепо црвени, ћела да га једе, па је избо по устима, за то се послије кад га је вићела, срдила нањ и кесила зубе?

Искесио зубе као одрта лисица.

Искривио главу као црвљиво псето у копривама.

Искривио ноге као теле недоношче.

И смрекиње вријеме продаје.

Испекао занат (изучио добро).

Испеци, пак реци. Смисли добро, па онда реци

Испод Бога нема се куђ.

Испод жи̑та̑ отићи (тајом, утећи — као крајем градине куд су жита посијана?).

Испод мире девет (ђавола) **вире.** Кад се ко чини миран, а пун је ђаволства.

Испод мукла и два вука. Гледај: Чувај се псета које мучки коље.

Испред Бога не може се никуд. Или:

Испред Божије воље никуд ни камо.

И стара овца со лиже. И стару се чоеку мили весеље као и младу.

Истиха се печеница пече.

Истражује Маркове конаке (којекаке старе ствари и бесполице).

Истура ногама као кулашица у вршају.

И сунце пролази кроз каљава мјеста, али се не окаља.

И ти можеш и коњ ти може, али ти Бог не да. Приповиједа се да је рекао анђео високом Стефану кад је прећерао Турке преко мора па бацио буздован у море говорећи: „Кад овај буздован изишао на сухо онда се и Турци вратили амо!" а буздован одмах сам изишао на бријег.

И то било, зла не било! Кад се говори да ће се догодити што повољно.

И то ће проћи. Све ће проћи и највеће зло као и највеће добро. Некакав путник дође у једно село у коме

је господар имао велики прекрасан двор, па код двора једнога свог роба ухватио у јарам те орао на њему. Кад путник то чује, буде му врло жао, и отишавши господару на орање стане му говорити да то није право, и заиште да би му продао онога роба да се онако не мучи; али прије него му господар одговори, окоси се нањ роб говорећи: „Шта је теби стало за то? *и то ће проћи.*" Путник се нађе у чуду па окрене својијем путем. Кад се путник послије дугога времена врати на траг, и дошавши опет у оно село дозна од сељака да је цар чувши како је господар свога роба мучио господара погубио, а његов двор и остало све имање дао робу. Путнику то буде врло мило, и дигне се к робу и стане му срећу честитати захваљујући Богу што се тако догодило. Али роб не марећи ништа за то одговори му: „И то ће проћи."

И ту има његова масла. Он је узрок што се то догодило.

И ћорава кока нађе зрно.

И у бухе жуч има.

И у сувачи се редом меље. У војводству. Гледај: Поредом се и у воденици меље.

И храну ми штеди, и ђецу ми храни.

Ица трица, ока на момка. У војводству.

И цријева се у трбуху покарају.

И црна крава има бијело млијеко.

И чоек чини (кашто) што хоће, а камо ли Бог!

Ишла би баба у Рим, али нема с чим; купила би свашта, али нема за шта.

Иш, не праши! Кад ко што слаже или се хвали.

Ишћерао га из коже (досадио му).

Ишћерао грош золоту. Кад се изгуби на какој трговини.

Ишћерао му мачку на оџак. Досадио му, оси-

ромашио га. Угасио му ватру у кући да се мачке могу по оџаку пети?

Ишчупај комарцу ногу, и цријева су му на двору.

J.

Јабука која доцкан сазри, дуго стоји.

Ја вук (други пут) **не дођи, ја шуке не нађи.** Гледај: Или вук не дођи или шуше не нађи.

Ја га крстим, а он п..и (и не било живо!). Кад ко не ће да разумије шта му се говори.

Ја га љубим, а он се утире.

Ја га мећем на полицу, а он иде под полицу.

Ја говорим, а он ни у балту.

Ја говорим, а он ни у ухо.

Јадан Дука, залуду ти мука!

Јадан је онај који нема дијела од Бога. Кад ко рече за себе или за другога да је јадан. У Дубровнику.

Јаде несити!

Ја дерем јарца а он козу. Ја говорим једно а он друго.

Ја заповједих ђаку а ђак црквењаку. Кад се коме рече да што учини а он опет другоме заповиједа.

Ја ја, ја он (живљети или умријети). Кад се коме пријети у главу.

Јаје за јаје, ако и није шарено.

Ја је чела, ја је брус, ја од мотике штене.

Приповиједа се да је одговорио Херцеговац кад је први пут виђео рака, па га неко запитао шта је то. Ваља да му се учинило да је налик на челу по ногама и по брковима а на брус по оним зрнцима што се виде по самару а на штене од мотике по шији. — Сад се рече кад ко двије врло различне ствари пореди једну с другом.

Ја кад виђех зелен дријен, предадох му вас мој дријем и лијен. Који хоће да му се љети не дријема, рече ово кад угледа у прољеће први дријен с цвијетом.

Јака је кобила народ! Он може много учинити.

Јаки на бранику.

Јак као вједогона. У Рисну.

Јак као земља.

Јак као међед.

Јако браство брзо за̀плеће. У Црној гори.

Јако је магаре,
Али два товаре (па ће га претоварити те ће пасти).

Јаку браству јака и правду. У Црној гори.

Ја куј, ја не мрчи гаћа.

Јами мртве прћије, већ држи за моћ. У Сријему приповиједа се у шали да је казао Хрват своме другу који је вукао за уздице кад им се поплашао коњ у таљигама на којима су сједили. Мјесто *прћије* — као да су уздице биле од *прштенијех* узица? — једни веле *кожештине*; а *моћ* овдје значи *реп*.

Ја (му) кажем адумац сам, а он пита колико ђеце имам!

Ја му тамо колача не спремам. Ја му не велим тамо да иде, јер може зло проћи.

Ја му угађам као чиру на прсту.

Ја њега ни у квак. Небојим га се ни мало.

Јао вране, зла и тога гласа! Кад се чује што зло. У Рисну.

Јао мајци, сви ти смо једнаци!

Јао мој Влахо! ни ти рад ту лежати ни се ја више тебе дерати, али не даду Власи за бадава пити и јести. Приповиједа се да је казао Турчин кад му на Хришћанском гробљу нијесу дали да једе док не плаче.

Јао мој до гроба, а од гроба ко буде (мој). Говори се да жене тако жале мужеве.

Јао мој тупи тупане! С тобом тупо, а без тебе зарубљено. Гледај: Ао мој тупи тупане —

Јао ономе кога жале!

Јао ти је још како је Лазо на Косову погинуо. Рече се ономе који особито због Турскога зулума рече: јао! Гледај: Да је мене ћело добро бити, не би Лазо на Косову ни погинуо.

Јаох злотвору и цару Турскоме! Кад ко јаукне.

Ја послах сина у Рим да промијени турин, а он кад дође из Рима, донесе два турина. Казао у Котору некакав отац кад га је син вративши се из Рима из школе запитао да ли је и онђе онај исти мјесец што и у Риму сја. *Турин* значи *уста* или управо *рилица.*

Ја правим држалицу, а оно се начини кијак: ја кијак и волим. Кад чоек почне што да учини, па се окрене на нешто друго што му је готово милије од онога што је мислио да учини.

Ја право, ја никако.

Ја псето из бунара вадим, а оно ме уједа.

Ја псу, а пас репу, а реп длаци: иди длака ти си лака. Гледај: Ја заповједих ђаку а ђак црквењаку.

Јармове на таван дигнути. Продати или погубити волове.

Ја сад, ја никад.

Ја сам лањски и ономлањски. Казао врабац кад су га питали како ће презимити.

Ја сам то држао (као) у десној руци. Зацијело, поуздано.

Ја силом не улових зеца. Ја силом не могу ништа учинити, већ нека буде тако како је.

Ја тебе рогом, а ти мене родом! Кажу да ваља тако домаћин да рече трипут ударајући по жилама воћку нероткињу рогом од пецива што је на божић печено, пак ће послије родити. Једни опет кажу да мјесто тога на божић ваља узети сјекиру, па замахнути као да посијече воћку, а други ко да говори: „Не сијеци, родиће.” И када се то трипут засопце учини послије ће родити. У Грбљу.

Ја тебе, а ти коме ти драго. Кад ко запита: ко то каже?

Ја тебе глас, ти мене муштулук. Кад ко иште муштулук за какав повољан глас.

Ја те зовем и молим,
А кад не ћеш, још волим.

Ја тикву у воду, а тиква из воде. Кад би ко шћео коме добро какво да учини, па онај сам квари.

Ја ти тамо колач не спремам. Гледај: Ја му тамо —

Ја ћу умријети, а не ћу лако ђаволу душу дати. У Црној гори.

Ја угњиват' а неко уживат'. У Рисну.

Ја умио а не имао, ја имао а не умио (све једно је).

Јача рђа од бијеса.

Јача су двојица него сам Радојица.

Јачега капом а нејачега шаком. Јачему ваља се молити с капом у руци, а од нејачега може се и бранити.

Јаче је ђело него бесједа.

Јаче је село од сватова.

Јаче село од међеда.

Ја што могох помогох.

Један дроби а други куса.

Један душом, други ћесом. Гледај: Моја мука његова душа.

Један пут ми је умријети. Или:

Један пут се мре. Овим се ријечма показује да се чоек не боји смрти.

Један пут се почиње. За то ваља добро очи отворити кад се што почиње.

Један рекао бињашче а други бирашче, па су се погодили. Ово обично рече продавац, кад купац за то не смије да каже колико би дао за ствар која се продаје што је он много заискао, и значи: један је рекао *хиљаду* а други *један* па су се погодили, не гледај ти што ја много иштем, него кажи колико би ти дао.

Један ти Бог а једна Божа вјера!

Један у клинац, други у плочу (удара). Кад један говори једно а други са свим друго.

Један чоек не може све знати.

Једва крај с крајем састављам. Једва набављам оно што ми треба за живљење.

Једва му кожа кости држи (мршав, готово умръо.

Једва сам пасјим зубима отклао. Једва сам измолио или издрљанчио.

Једе као мећава (сијено и сламу).

Једем, једем, па не могу. Тужио се неко како јести не може.

Јединa руко Божја! Кад се што особито приповиједа, н. п. кад се помоли Турчин, једина руко Божја! рекао би нигђе чоек у свијету није остао; — удари киша, једина руко Божија! какогођ из кабла и т. д.

Једна глава хиљада језика. Кад ко зна много говорити.

Једна (кћи) као ниједна, двије ка' и једна, а три мисли ти. Једну је ласно удати, а и двије којекако, али кад су три онда је невоља.

Једна кожа не може два меса дати.

Једна крушка на десет међеда.

Једна ласта не чини прољећа.

Једна му нога другој добра не мисли. Каже се за чоека који ником добра не мисли.

Једна палица ни пред царем не гори. Као што једно дрво само не може да гори тако је и многи посао тешко једноме чоеку учинити.

Једна смрт тисућа узрока. У Дубровнику.

Једна смрт триста узрока.

Једнаци као лињаци.

Једна штета сто гријеха (н. п. кад се што украде па чоек час потвора на онога час на онога).

Једна шугава овца цијело стадо ошуга.

Једним до зуба (јело?) **а другим до суза** (до глади?).

Једно али вриједно. Или:

Једно али једро.

Једнога називало а другога издирало. Кад се један око чега труди и мучи, а за другога се мисли да то ради.

Једно другому (ваља да помажемо) **а Бог (ће) свакому.**

Једно другом до уха. Кад се казује да ко има много мале ђеце.

Једно зло не може чоеку досадити.

Једно коло из блата а друго у блато.

Једно мисли, друго говори, а треће твори. Каже се за дволична чоека.

Једно мисли пијаница, а друго механџија. Гледај: Бирташ мисли једно а пијаница друго.

Једном мјери, другом крој.

Једном ногом стао у гроб (готово умријети).

Једном руком даје а двјема узима.

Једном се рађа а једном умире.

Једно му је на срцу а друго на језику.

Једно ради а друго одрађује.

Једну мање! Кад се коме оштро пријети да не говори више. Гледај: Језик за зубе.

Једну цркву кварити а другу градити (слаба је задужбина).

Јеђи зеље из свога врта. У Котору. Гледај: Од знана зеља глава не боли.

Језа парала, г . . а плаћала. Кад кога бију за рђаве ријечи.

Језик горе може посјећи него мач.

Језик за зубе! Ћути!

Јеко јечи а здрав звечи.

Јелесије просо сије,
Иде Виде да обиде. Просо се сије испред *Видова дне* а Јелесије је уочи Видова дне.

Јели зрела лубеница? Рече се у шали ударивши кога зврчком у главу.

Јемац платац.

Јеремије у поље,
А све змије у море. На Јеремијев дан (9 Маија) у ју-

тру лупајући у просуљу око куће говори онај који је рад да му онога љета змије не досађују. У Боци.

Јесен је богата а зима рогата.

Јеси ли дигао росу са срца? Јеси ли попио чашу ракије и што заложио?

Јеси ли при себи? Кад ко говори што лудо, т. ј. да нијеси сишао с памети?

Јеси ли ти падао с тавана? Питао Насрадин хоџа љекара, кога су му били дозвали да га лијечи, кад је пао с тавана, па се убио. А кад је љекар одговорио да није, он га оћерао и казао да зову чоека који је падао с тавана.

Јеси ли читав? Гледај: Јеси ли при себи?

Јест пушка, да је праха.

Јефтин еспап кесу празни.

Јецалу језик смета, а мене не.

Јечам трче а ракија виче. Ухрањен коњ трчи, а пијан чоек виче.

Још кад је цар каплар био (давно). У војводству.

Још му нијесу очи падале. Рече се у шали кад се за кога говори да је млађи него што је.

Још није ни до воде дошао, а гаће засукује.

Још се није зима изјаловила. Доћи ће зима макар и доцније. Гледај: Ако зима устима не уједе, она репом ошине.

Још није лула дувана погинула. Још ће чоек чоеку дати лулу дувана.

Још (се) није коза окозила, а козле игра по пољу. Гледај: Сад јаја какоћу а кокоши ћуте.

Југ баби за фуруном. Кад ко у соби говори да на пољу није зима, а јесте.

Јужну божићу и пријатељском колачу не ваља се радовати. Јер кад је божић јужан, не само што је за људе нездраво, него и зима послије у невријеме досађује и чини штету; а пријатељ ако донесе један колач, он поједе три — четири, па кад пође ваља опет један да понесе.

Јунакова мајка најприје заплаче.

Јуначки је умръо. Кад се замијени.

Јуче везир данас резил.

К.

Кад би трговац свагда добивао, не би се звао трговац, него добивалац.

Кад Бог даје (срећу он) не пита чиј си син.

Кад Бог не ће, не могу ни сви свети.

Кад Бог хоће кога да казни, најприје му узме памет. Ове ријечи *казнити* ја нијесам чуо у народу да се говори, али се пословица говори особито у војводству. Истина да су народу нашему познате ријечи *наказа* и *наказити*, али опет може бити да је ова пословица постала негђе у вароши од књижевника.

Кад брже! (н. п. дође, учини, поједе).

Кад Вељача не дажди,
Марач добра не мисли. Или:

Кад Веље не вељује,
Маре опакује. У Дубровнику.

Кад видим онда ћу и вјеровати.

Кад видио моја леђа онда и тебе!

Кад видиш шта је, што питаш? Носио некакав чоек отворена кола пуна кукуруза, а кад га неко запита шта има на колима, он одговори да су дрва. Виђећи онај који га је питао да на колима нијесу дрва него кукурузи рече му: „Бог с тобом! шта ти говориш, то нијесу дрва него кукурузи!” А он му онда одговори: *„Кад видиш шта је, што питаш?”*

Кад врба грожђем роди. Никад. Слушао сам у ђетињству ђе се пјева како је удата сестра молила брата, који се на њу био расрдио, да је походи, а он јој одговорио да ће је онда походити

Када врба грожђем роди,
Суви јавор јабукама.

Кад га види онда га се и сјети.

Кад га видиш онда га и пиши.

Кад га пожељео онда га и виђео!

Кад грми, свак се себе боји.

Кад догори зубља до ноката. Кад дође така невоља да се више не може трпљети.

Кад дође до густа (до невоље).

Кад дођу виле к очима. Кад дође до невоље. По гласу ове ријечи *ви̑ле*, рекао би чоек да је од *ви̑ла;* али би готово приличније било мислити да су то *вѝле,* т. ј. кад хоће ко кога *вилама да удари.* Ја се опомињем да сам слушао ђе се овој пословици додаје и ово: *Или виле пукнути или очи скочити,* које је такођер приличније за *ви̑ле* него за *ви̑ле.*

Кад ђевојке нема, добра је и баба. Гледај: За невољу бабу воде.

Кад егедуш правду свира, гудило га по носу бије. У војводству.

Кад закуне, као у труд (прими му се, стече му се).

Кад идеш вуку на част, поведи пса уза се.

Кад изврнем кожух наопако. Кад се расрдим као што је Марко Краљевић у II. књизи народнијех Српскијех пјесама на страни 338 стих 265 — срдит пригрнуо *ћурак наопако.*

Кад и камо! Кад се казује да је што давно било.

Кад има хљеба, нема соли; а кад има соли, нема хљеба. Кад се хоће за кога да каже да је сиромах.

Кад је војску војевати онда се виче: камо јунак Краљевићу Марко? А кад је шићар дијелити, говоре му: Откуда си незнана делијо?

Кад је каше, није млијека; а кад је млијека, није каше. У Црној гори.

Кад је коза губава, рада би свако да је губав.

Кад је кози добро онда иде на лед те игра да се рашчепи. Кад се хоће да каже да сваки чоек не може добра подносити.

Кад је лијепо вријеме, јапунџе понеси (са собом), а на зломе чини шта ти драго.

Кад је масла, није брашна; а кад је брашна, није масла.

Кад је највише стрвине онда највише пси бјесне.

Кад је преша: ђе си Теша? Кад није преша: оклен си Пеша?

Кад је рат, нико ником није брат.

Кад је чоек гладан и озебао, најбоље је пржити. Гледај: Пржио бих, господару.

Кад киша хоће да удари, најприје почне прокапљивати.

Кад кокош хоће да пронесе, она најприје какоће.

Кад курјаку што у гркљан упадне, тешко је ишчупати.

Кад кућа гори, барем да се чоек огрије. Да се чоек и од штете своје помогне колико се може. Приповиједа се како је рекао Насрадин хоџа кад су му казали да му је кућа изгорела и покућство и имање све да су људи разграбили: Штета што нијесам био да и ја што уграбим!

Кад лажеш, крећу ли ти се зуби?

Кад лажеш, тако лажи да и сам мислиш да је истина.

Кад ли се прије потурчи, кад ли чалму стече? Приповиједа се како је некакав Турчин подсмијеха ради полагано скинуо улар с Херове кобиле, коју је Херо за собом водио, и метнуо га себи на главу, па он мјесто кобиле ишао за њим. Кад Турчин у један пут стане и затегне улар, Херо се обазре, и виђевши мјесто кобиле Турчина рече: *Кад ли се прије потурчи, кад ли чалму стече!*

Кад лисица предикује, пази добро на гуске. У војводству.

Кад лисица преко леда пријеђе онда можеш топове возити. Кажу да лисица кад хоће да пријеђе преко смрзле воде, најприје метне ухо на лед те слуша како вода тече, и по томе суди колико је лед дебео, па онда иде преко њега.

Кад лопата пукне виш' главе. Кад умре, п. п. одучиће се ода шта; јер обично кад чоека сахране лопату му којом га загрну баце на гроб.

Кад магарац уз брдо иде, лагано иде; али кад се окрене низ брдо, све се премеће.

Кад матор пас лаје (онда) ваља виђети шта је.

Кад ма́чка код куће није онда се миши веселе.

Кад ме глобише, крива ме нађоше.

Кад ме сунце грије, за мјесец и не марим.

Кад ми гусле не могу да гуде, не мили ми се ни што сам слијеп. Приповиједа се да је рекао некакав слијепац у шали.

Кад може барио вина купити стар жита, није зла година. У Боци.

Кад му Бог ништа не ће, прођи га се и ти.

Кад му ја дођем онда му кум у кућу дошао!

Кад му је жље, нека му је грђе.

Кад највише грми, најмање кише пада.

Кад не били по два за једнога,
Не родила мајка ни једнога!

Кад нестане петка у години. Никад.

Кад не ће Бог, не ће ни свети.

Кад није мачке, миши су господари.

Кад падне шљеме на тјеме. Кад падне кућна брига на главу, н. п. сину послије очине смрти.

Кад повичу људи на кога: курја! Приповиједа се да је протрчала лисица, а људи повикали: „*курја!*” па тако и остало као да је *курјак* протрчао.

Кад пси буду људи онда ћеш и ти бити чоек.

Кад пси поспе (отићи ће, т. ј. побјећи ће ноћу).

Кад сам сит и шта, нијесам гладан ништа.

Кад сви повичу: пјан си, лези ако и нијеси. Или:

Кад сви повичу: пјан си, поведи се.

Кад свјетина узме ӯк. Кад се народ на што изузме и стане викати.

Кад се арчи, нек се арчи.

Кад се види село Пирош, не треба нам калауза. У Новом Саду.

Кад се вилан наије, мисли да не ће никад огладњети. У Дубровнику *вилан* значи *сељак*.

Кад се два петка састану заједно. Никад.

Кад се ђаво дохвати скута, откини скут.

Кад се ђевојка проси, торба се не носи. Торба се код простога народа носи, али се овђе мисли да у њу јела не треба спремати надајући се да ће ђевојачки отац или род просце лијепо дочекати и почастити.

Кад се ђетић роди, и тигле се на кући обеселе. У Боци.

Кад се једе и пије онда је доста пријатеља.

Кад се кола сломе, путова доста. Кад се каква штета учини онда је ласно казивати како је ваљало радити да се то не учини.

Кад се кучка научи ждрмње лизати, или кучку убиј или ждрмње сломи. Или:

Кад се кучка научи на ждрмње, или кучку убиј или ждрмње сломи. Кад се кучка научи брашнаве жрвње лизати — У Црној гори.

Кад се лијен накани, сав свијет попали.

Кад се оспе као чарапа. Рече се н. п. кад стане војска бјегати, па бјега један за другим.

Кад се прасе наије, оно корито превали.

Кад се синовац жењаше, стрица не питаше, а кад се ражењаше и стрину припитиваше.

Кад се сиромах међу богате помијеша, ваља да и за њега што прионе.

Кад се твој враг родио онда је мој гаће носио. Гледај: Кад су се твоји (ђаволи) рађали, моји су у колу играли.

Кад се тиква покондири. Кад се погосподи онај коме не приликује; или кад се ко понесе и стане се стиђети свога пређашњега стања. Гледај: По што Влаше кикош?

Кад се хрсузи сваде онда један другог издају.

Кад се чоек шта прихвати онога нек се и држи.

Кад се што има, не говори се: гварди ме, него: мањи ме! У Боци.

Кад си у колу, ваља да играш.

Кад с лукавим чоеком посла имаш, пази на себе.

Кад спава, хљеба не иште. Дода се кашто у шали кад се рече за кога да је добар.

Кад стари пас лаје, ваља виђет' шта је.

Кад су очи пуне, и срце је сито. Ђе у кући има свега доста онђе чељад мање једу. У Рисну.

Кад су се моји из школе враћали, твоји су у школу ишли. Или:

Кад су се твоји (ђаволи) рађали, моји су по гори скакали. Или:

Кад су се твоји (ђаволи) рађали моји су у колу играли. Не ћеш ти мене преварити, знам ја то боље од тебе.

Кад, тад.

Кад те видим, веле мене,
Кад не видим, леле мене!

Кад те ко не зове, што се одзиваш?

Кад те опанке подереш, ја ћу ти купити друге. Рече се у шали босу чељадету.

Кад те пожељео онда те и виђео! Кад ко кога не жели виђети.

Кад ти дођем на сну, преврати узглавницу (да и ја о теби оно исто сним). У Рисну.

Кад ти ђевојку просим, љубав ти носим (у кућу, да будемо пријатељи). У Хрватској реку просци ђевојачкоме оцу или другоме коме од рода.

Кад ћу пити, а зло бити,
А не пити, а зло бити;
Волим пити па зло бити.

Кад устане кука и мотика
(Биће Турком по Медији мука).

Кад хоћеш о Турчину да проговориш, маши се за капу (да ти није за њом или под њом).

Кад Чивутин осиромаши он премеће тефтере (те гледа ко му је што дужан).

Кад чоек нада се пљуне, на образ ће пасти.

Кад чоек нема свога добра, туђе зло премеће. Кад чоек нема свога посла, он говори којешта за другим људма.

Кад чоек пса убије, ваља да га и за плот завуче.

Кад чоек тоне, и за врело се гвожђе хвата.

Кад чоек умре онда је ласно за њим свашта говорити.

Кад чоеку пукне међу очима. Кад му се отвори памет, да свашто може ласно научати. Говори се да у чоека има више очију изнутра — око мозга — некаква

кожа, па кад она пукне онда се чоек у један пут опамети и стане мислити као што треба.

Кад чоек што изгуби, и по својим њедрима тражи.

Кажи, маро, откуда ће сватови доћи. Говоре ђевојке бубици мари метнувши је на прст, па на коју страну полети од онуда кажу да ће им доћи просци и сватови, т. ј. на ону страну да ће се удати. Овђе се може споменути и оно што ђевојке кашто начине на земљи од кучина као коло и усред њега посаде вавољак од кучина — као малу лутку —, по том коло у једанпут запале са четири стране, па с које се стране запали лутка с оне стране кажу да ће доћи суђени просци.

Кажи (ми) да ти кажем. Или:

Кажи ми, казаћу ти. Кад кога питају за оно што не зна.

Казао све као попу на исповијести.

Казаће и што је матер за сису ујео (н. п. на мукама или онако кад ко мајсторски испитује).

Казаћу ја њему по што је восковарина. Кад ко коме пријети.

Ка' и да не ће! Т. ј. хоће.

Ка' и ковач без угљевља.

Ка' и по мачки утробицу (послати).

Какав господар онаки и млађи.

Какав гост онака му и част.

Какав дан така част (н. п. кад се пости).

Какав изглед така и прилика.

Какав је ко тако и чини.

Какав је (издрпан), **опросио би њиме бијели свијет.**

Какав је ко на јелу онаки је и на ђелу.

Какав ми је гост дошао онаки му и пешкир дајем.

Какав отац таки син.

Какав поздрав онаки и одздрав.

Какав сам да сам, твој сам. Кад се ко коме препоручује и моли за што.

Какав си да си, тешко оном чиј си!

Какав чоек тако и збори.

Каква бачва таки и тоњ даје. У Дубровнику.

Каква вјера онаква и вечера. Кад се ко уз пост правда што је рђаво јело. Гледај: Какав дан така част.

Каква исповијест онаква и молитва.

Каква (је) дупља још добре челе излијећу. Или:

Каква (је) дупља онаке и челе излијећу. Кад ко што лудо говори.

Каква јеђа таква међа. Како га храни онако му и ради.

Каква је коза таква и лоза. Стара коза слабо даје и млијеко и костријет, а тако и стар виноград слабо рађа. У Далмацији.

Каква мајка онака и ћерка.

Каква мати така и шћи.

Каква му је зелена долама:
Да искрпи, нова би му била,
Да измјери, претегли би конци.

Каква служба онака и плаћа.

Каква част таки глас.

Каква шала онаква и одшалица.

Какве си, море, вјере? Питали Циганина, а он одговорио: Какве хоћеш господару.

Какве су му руке као да је из Циганке ђецу вадио. Гледај: Као да је из Циганке ђецу вадио.

Какви гости така и част.

Какви сватови таки дарови.

Какви сватови такова и ђевојка.

Какви смо да смо, своји смо.

Какво гниздо таква тица,
Какав отац таква дица.

Какво рило такво дило.

Какво сјеме посијеш онако ћеш и жито врћи.

Какву ко питу жели јести онаке и јуфке развија.

Како Бог хоће. Одговори се на питање: *како си?* У Дубровнику.

Како га заведе као да ће га шкопити. Реку Црногорци кад ко кога из дружине њихове изведе на страну да с њим проговори на само.

Како га славио (свеца) тако ти помагао.

Како господар свира онако млађи игра.

Како дошло онако и прошло.

Како ја коме тако мене Бог. Кад се ко правда да никоме зла не мисли и не чини.

Како је да је, наше је.

Како је дерано, (и) није крваво. Како је рађено, могло је и горе бити.

Како је дигао реп као да га је обад убо. Кад се какав чоек понесе или раскомада.

Како је радио, добро је прошао. Или:

Како је радио онако је и прошао.

Како ко зна онако и пјева.

Како који вјетар пуха тако му се ваља обртати.

Како који слијепи, све горе гуди.

Како ко мене тако њему Бог.

Како кому напијеш онако ће ти и отпити.

Како кум прасе, ти одмах врећу. Кад ти ко хоће што да да, не скањуј се, него узми одмах, док се онај није премислио. На Цетињу је прије наштампано *просо* мјесто *прасе*, али управо не знам или је то учињено за то што се онамо тако говори, или што су мислили да сам ја погријешио у писању, или је у штампарији погријешено. Истина да је за врећу приличније *просо* него *прасе*, али се и мали прасци носе у врећи, и ја сам још у ђетињству овако слушао. Ако се ђе заиста говори *просо*, онда може бити да је ово обрнуто на *прасе* у онијем мјестима ђе се мјесто *просо* највише говори *проа*.

Како ми је тако ми је.

Како мирили тако се смирили! Кад се људима суди и намирују се за што, и значи: како право судили тако и вама Бог дао. У Перасту.

Како не заборави гаће везати! Кад је ко врло забораван.

Како оваца не држим, паса не чувам. Кад ко пита за кога, а онај који се пита хоће да каже да за оног нити зна нити се мијеша с онакима.

Како оморила тако и носила.

Како онда и лани. Како је остало онда тако стоји и данас.

Како оцу тако и Шокцу (ваља право чинити).

Како посијеш онако ћеш и пожњети.

Како право (чинио или говорио) **тако здраво** (био)!

Како први да врви. Веле трговци кад ујутру прву крајцару пазаре.

Како простреш онако ћеш и лежати.

Како радила тако се хранила.

Како сам постао, није ми подробац остао. Рекао некакав гост гребући жђелу, а домаћица наспе опет пуну говорећи: **Од како сам доведена, није ми жђела огребена.**

Како сам се надала, добро сам се удала.

Како свирац свира онако ваља играти.

Како се ослободих тако се осрамотих.

Како си? — Ка' и грум земље.

Како с очи тако и с памети.

Како старији свира онако млађи ваља да игра.

Како су ме дерали нијесу ме ни искрвавили.

Како те Бог учи. Како најбоље знаш, н. п. ради, чини што.

Како ти игра тако му пој. Гледај те ради према њему. У Кривошијама.

Како ти је име? — Ислам. — Тако сам ти и сам. И мени је тако као и теби.

Како тко никне онако и обикне.

Како туђу кокош изијеш одмах своју за ногу вежи (да и ти частиш онога који је тебе частио).

Какоће као квочка. Особито се говори женама, кад се што много карају и вичу.

Какоће као кока на сједалу.

Како ћемо се виђети, кад ти не идеш у цркву, а ја не идем у бирцауз (или: **кад ја не идем у цркву, а ти не идеш у бирцауз**)? У војводству.

Како удробиш онако ћеш и кусати.

Како чоек дође на просјачки штап, свак га се клони.

Калина је лијепа гледати, ал' је грка зобати.

Калуђере, умрла ти мати. — Ва истину цриње не понесох.

Калуђер који не умије просити, и магаре које не умије носити, не ваљају ништа. У Новоме.

Каматник душу губи. У Котору.

Камен воденични боље меље кад се често покива. Тако се мисли да и млађи боље слушају кад се почесто бију. Гледај: Удри зло, да је горе.

Кам из руке а ријеч из уста. Што се рече не може се ласно повратити као и камен кад се из руке пусти.

Ками мајци! Као клетва — у Херцеговини и у Црној гори. По овоме се каже и оно у III. књизи (у Липисци 1823) народнијех Српскијех пјесама на страни 330 у стиху 113: *Ками мајци*, да утећи могу!

Ками ономе кога бију!

Ками ономе ко туђ кам премеће! Тешко оном ко није код своје куће, него туђ посао ради. У Црној гори.

Ками ти у срце! Клетва у Херцеговини и у Црној гори.

Канда га је врана на пруду избљувала. Ружан.

Канделора зима фора (вели Блаж да је лаж. Или:

За њом иде Блаж,
Који вели да је лаж). Кад прође *сретеније* прошла је и зима; али свети *Блаж* — св. *Власиј*, који је по Римском календару први дан по сретенију, и који се у Дубровнику, ђе сам ја ову пословицу чуо, обично зове свети *Влахо* — вели да је то лаж.

Кантар кадија. Гледај: Мјера вјера.

Као баба и Бог. Кад се двојица разговарају па један говори једно а други са свим друго. И о овој ће пословици бити приповијетка, али је ја до сад нијесам чуо.

Као бабини зуби. Кад је што слабо и кламиће.

Као Бог и шеширџија. Кад хоће да се каже да су два чоека врло различни један од другога. У војводству.

Као вуна (сијено — т. ј. лијепо и мекано).

Као говече без рогова (што особито; мимо остале људе).

Као грабанцијаш (н. п. подеран). У војводству.

Као да га ђаволи за уши вуку. Каже се да дијете женско послије десет година тако брзо расте.

Као да га је са свијећом тражио. Кад ко што особито рђаво нађе.

Као да га је с гвозденим штапом (по свијету) тражио (тако га је нашао баш као што треба). У више приповиједака приповиједа се како су људи били проклети или осуђени да траже кога с гвозденим штапом и у гвозденим опанцима, т. ј. да га прије не нађу докле гвоздене опанке не подеру и док се гвозден штап од поштапања не изједе.

Као да га је с лучем тражио.

Као да је голуб зрно по зрно бирао. Кад се за шеницу хоће да каже да је врло чиста.

Као да је из глади утекао (тако нагло једе, или не може да чека док се почне јести).

Као да је из Циганке ђецу вадио (тако су му руке прљаве).

Као да је нагуске устао (тако му све иде у назадак).

Као да је у боб врачао. Кад ко што погоди, или учини кад треба.

Као да је хараче (по Босни) купио (тако је дебео и црвен).

Као да камену бесједиш (тако ћути или не помаже).

Као да му девети млин псима меље. Кад се ко поноси и гради богат.

Као да му је грло вратилом проваљено (н. п. говори).

Као да му је пупак онђе укопан. Кад ко на какво мјесто радо иде, или не може од њега да се отисне.

Као да му је торба на глави (тако не види).

Као да му сто шиљака под кожу уђе (тако је немиран).

Као да на ватру пада. Кад се што врло троши.

Као да није од чоека пао. Као да га није чоек родио.

Као да нијеси врата на кући имао. Кад ко за собом остави врата отворена.

Као да руком однесе. Каже се за лијек који какву болест одмах излијечи.

Као да се буна назобао. Гледај:

Као да се бунике најео. Као да је полуђео, јер кажу да чоек полуди од бунике.

Као да се на коприве поп ... о. Кад је ко срдит.

Као да се ни на божић није хљеба наио. Кад је ко сух и мршав.

Као да си дошао ватре узети. Кад ко одмах пође одакле, н. п. из чије куће.

Као да си испросио. Кад ко што *мало* донесе.

Као да си јабуку располовио. Кад је ко на кога врло налик.

Као да сједи на ушима (тако не чује).

Као да су га гује пиле (тако је рђав у лицу).

Као да су га Цигани јахали. Рече се за рђава коња. У Црној гори.

Као да трећи дан хљеба не једе (тако је рђав).

Као да туђим устима жваће. Кад ко полако једе.

Као два одсјечена пања. Каже се за стара чоека и жену који ђеце немају.

Као додола (н. п. начинио се, — кад се ко врло накити цвијећем).

Као Ердељски тањир. Каже се дволичну чоеку, који се претвара свакојако — као што је и Ердељски тањир с обје стране.

Као запета пушка (н. п. готов).

Као златна јабука. Рече се н. п. за лијепо дијете.

Као злогук. Кад ко све зло слути и говори.

Као (и) два на путу (кад се размимођу, тако и то остаде без и каква спомена даље).

Као из књиге (н. п. говори, т. ј. лијепо по реду).

Као и попо без ракије. Приповиједа се како је некакав поп говорио да никако не може без ракије јести, па опет кад је се никако није могло наћи, јео без ње.

Као канарски пас: ко прије јаше, он за њим и иде. Кад ко нема господара нити ради по својој воли, него све пристаје за другијем.

Као коњ пастух (н. п. побјеснио). У Котору.

Као курјак. Каже се здраву, јаку и окретну чоеку.

Као лађа без кормана. Кад што нема управитеља, н. п. каква кућа. У војводству.

Као лане. Рече се за здраво мало дијете.

Као лук и очи. Кад се казује да се ко с ким не слаже.

Као Насрадин хоџа. Кад ко што ради наопако.

Као ни себе ни своме (н. п. ради што, т. ј. врло рђаво).

Као овчина о Марчу (н. п. рђав или мршав). У Црној гори.

Као од неба до земље (што далеко или различно).

Као осуђена душа (н. п. забунио се).

Као пас кад лежи на сијену (па сијена сам не једе а стоци која би га јела не да). Говори се за људе који што имају, па сами не уживају, а другима не даду.

Као пијан Циганин. Кад ко посрће.

Као преко бундева. Кад ко што говори без слике и без правога реда, т. ј. као да се иде преко бундева.

Као према глави (н. п. прозлио се или друго што чини).

Као Сарајевска госпа (н. п. стискује уста). Гледај: Пошета миш по рафу —

Као сиромах у богатој вароши. Одговори се на питање: *како си?* или: *како живиш?*

Као смушен (н. п. лети, гледи).

Као Српски сватови (н. п. безобразни, вичу).

Као тица на грани. Кад чоек нема куће, нити је чим другим привезан за какво мјесто.

Као трудна жена. Кад ко изволијева сад једно сад друго.

Као у Бога говеда (н. п. има доста, т. ј. као будала на свијету).

Као у кума на части (било свашта доста).

Као уочи кијамета. Кад је врло ружно вријеме, а особито кад је мећава.

Као уочи смрти. Гледај: Као према глави.

Капа ти, капа ми! Или:

Капица ти, капица ми! Шта си ти то сам и ја; не бојим те се.

Капља те згодила! Клетва у Рисну.

Капом вјетар ћерати. Бити вјетрењак.

Карај Мару, а Мара што Мара.

Карају се цријева. Кад коме крче цријева у трбуху.

Кар је Божиј дар, али је зло кад бију, па не даду плакати.

Касапско је месо по четири паре, ловачко по грош, а хрсуско по дукат. Јер ловац издангуби, а хрсузин плаћа глобу и дангуби у затвору.

Касно али часно (н. п. ако је, биће).

Кафу пије а кашу ије. У војводству.

Кафу пије а профунту ије.

Кашаљ, шуга и ашиковање не може се сакрити.

Кашто је и главница лијепа вајдица.

Кесега побије цијену моруни. И мала ствар, кад се јевтино даје, поквари цијену и великој.

Ким се друштво похвали, брже кланац завали. Гледај: Јунакова мајка најприје заплаче.

Кини ми се с душе! Прођи ме се, не досађуј ми.

Кириџија, камо ти кирија? —
У ханџије и у механџије.

Кисело грожђе, не ваља, трну зуби од њега. Казала лисица кад није могла да га дохвати.

Кисело као вишт.

Кисело као сирће.

Кисни, не мисли, сгигло ме до врата! Закиселила жена у соби (или у мљечару) лонац млијека, па га покрила и повезала торбом, да би се у топлини прије укиселило. Кад то све сврши онда рече: „Кисни, не мисли, стигло ме до врата!" (т. ј. да се млијеко укисели док она буде до врата), па се обрне к вратима, а лонац и млијеко за њом по земљи, јер је нехотице била запела ногом за упрту од торбе.

Кихаће он то (платиће, скупо ће га стати).

Киша и снијег и још једно вријеме. Одговорио Циганин кад су га запитали како је на пољу, а ишла киша и снијег и цигани; а како се то треће вријеме зове, никако га није ћео по имену казати, него најпослије рекао: „*Онако као што се ми зовемо.*"

Киша кад хоће да падне, најприје почне капати. Гледај: Кад киша хоће да удари —

Киша пада капљицама,
Пак напада локвицама.

Клањам вам се! Кад се ко с ким састаје или растаје — мјесто: *помози Бог!* или: *с Богом остај!* У Дубровнику.

Клањам ти се као млада задњијем сватовима. Понајвише се говори у шали, а свак ласно може знати какав је од младе поклон ономе пред којијем она иде и клања се у напредак. У Котору.

Клапило се, не клапило, јешћу те, платио сам те. Приповиједа се да је казао Херо кад је јео сапун који је био купио мјесто сира.

Клели су се Турци на погачу
Да не иду никад на Морачу.

Клин клин избија, а сјекира оба. Или:
Клин клин тјера, а сјекира обадва.

Клин се клином ћера.

Клинчорба. Приповиједа се да је дошао солдат баби у кућу, и искао да му да што да једе, а она му казала да нема у кући ништа за јело. Онда солдат рече: „А ти дај ми барем тигањ и мало воде, да начиним *клинчорбу.*" Баба му то да, а он метнувши у тигањ гвозден клин, налије воде и метне над ватру; кад се вода угрије, а он заиште од бабе мало соли (и баба му да), те је посоли; кад вода узаври, а он заиште мало брашна (баба му да и то само да види од чуда каква ће то бити *клинчорба*), те саспе у ону воду и замете; по том заиште једно јаје, те и њега разбије у онај скроб; за тим заиште још мало масти, те оно замасти, па онда скинувши тигањ с ватре, извади клин на поље, а *клинчорбу* изједе.

Клони се и сјена његова.

Клони се луда као и света.

К међи нејаче!

Књига колико струка. У Црној гори.

Ко бачву направља, меће чап ђе хоће. У Црној гори.

Ко бесједи шта хоће, мора слушати шта не ће.

Ко брзо суди, брзо се и каје.

Ко би га наио, душу би стекао.

Ко би рекао да је курвин син? Гледај: Нико не ће рећи: ја сам курвин син.

Ко болан није био та Богу није мио. У Црној гори.

Ко боље може, да га Бог поможе. Гледај: Ко зна боље, широко му поље.

Ковати кога у звијезде. Хвалити га.

Ковач за то има клијеште да руке не жеже. Чоек за то има млађега да га у тешку послу замијени.

Ко вина вечера, воде руча. Ко у вече пије много вина, у јутру пије много воде.

Ко вина не пије, рђа га бије, а ко га много пије, по глави се бије.

Ко вино пије, опиће се,
Ко коња јаше, убиће се.

Ко високо лети, ниско пада.

Ко више заложи но може прождријети, удавиће се.

Ко више ио, не био ми мио. Гледај · Сит и ја и мој гост.

Ко више има, више му се и хоће.

Ко више себе пљује, на образ му пада (н. п. кад чоек срамоти кога).

Ко вука гађа, бистро ваља да гледа.

Ко врага свијећом тражи тај ће га и наћи.

Кога Бог куцне ономе ништа друго не ваља.

Кога Бог милује онога и кара.

Кога Бог чува онога пушка не бије.

Кога ваља молити, не ваља га срдити. Или: Кога је молити, није га срдити.

Кога калуђери бију и свиње дрпају, не треба му горе невоље.

Ко га не зна, скупо би га платио.

Кога нема на дијелу, нема му дијела. Гледај: Кога није на дијелу —

Кога није да хљеба не ије (ко је умръо).

Кога није на дијелу, нема му дијела.

Кога се мрзи љубити, каже: боле ме уста.

Кога су змије клале, и гуштера се боји.

Кога тишти онај и вришти. Мјесто *вришти* говори се и *пишти*.

Кога што срби, нека се и чеше.

Ко гледа на Бога, иште за Бога. Ко многима Бога ради добро чини, најпослије сам до прошње дође.

Когођ има густа, има и дизгуста. Од прилике: ко се весели ваља да се и сневесели. У Дубровнику.

Когођ што ђеља, предањ пада.

Ког убије руда
Оном нема суда.

Код астала неваља се стидити, него само ред пазити. У војводству.

Ко дијелио а плакао, не веселио се!

Код касалове куће. Кад ко за што пита, па онај који се пита не ће право да му каже, него га вара, т. ј. да *каса* једнако узалуд.

Ко добра служи онај се не тужи.

Ко добро чини, боље дочека (а ко зло чини, горе дочека).

Ко добро чини, не ће се кајати.

Ко до двадесет (година) не зна, а до тридесет нема, тешко кући која га има.

Ко доцне устаје, обојака му нестаје.

Код попа пио, код Цигана вечерао. Гледај: Од попа до ковача.

Ко држи за перчин, удара куд хоће.

Ко другога вара и њега ће други.

Ко другому јаму копа сам ће у њу пасти.

Код собе. Одговори онај кога запитају *ђе му је кућа*, а он не ће да каже.

Код (толике браће и код) све крађе па на божић без меса. Или:

Код (толике браће и код) толике крађе па на божић без меса.

Кожа и кости. Гледај: Једва му кожа кости држи.

Ко жали клинац, изгуби поткову.

Кожа му је на образу као ђон. Или:

Кожа му је на образу тврда као у вола.

Кожа нам се не дере, месо нам се не ије, ако немамо образа, шта имамо?

Ко жени, једно весеље (има); ко удава, два. Једно што му се кћи или сестра удаје, а друго што му се брига скида с врата.

Ко жену слуша, гори је од жене.

Ко за жену није тога жена бије.

Коза липсује, а реп не спушта.

Коза не прска докле не види вука.

Ко за свијетом плаче, без очију остаје.

Ко за туђом вуном пође,
Сам остолижен кући дође.

Ко захваљује, не мисли враћати. Рече се као у шали кад ко захваљује на части.

Ко за чорбом вино пије, од онога не ваља савјета искати.

Ко злима опрашта, добрима шкоди. У војводству. Гледај: Ко крива жали, правом гријеши.

Ко зло ради, ваља зло и да дочека.

Ко зло сједи (још) горе мисли.

Ко зло чини и дочекаће га.

Ко зло чини и дочека (га).

Ко зло чини нек се добру не нада.

Ко зна боље, широко му поље
(Ко зна више, родиле му вишње,
Ко зна љепше, родиле му трешње).

Ко зна не зја.

Ко зна поштено њему један, а ко не зна

њему два (ваља да дијела). Гледај: Ко има образа, добро живи, а ко нема, још боље.

Козопаше надмонташе. Они који су били ништа — *пасли козе,* — постадоше господари — *надвисише нас.* У Рисну.

Ко иде из куће без ништа, или нема ништа или не зна ништа.

Ко иде на зли пут, ваља да га и нађе. У Црној гори.

Ко иде у млин тај се и омучи.

Ко изгуби срам људски, изгуби и страх Божиј. Гледај: Ко се људи не стиди, ни Бога се не боји.

Ко изије месо, ваља и кости да глође. Кад ко пријатеље зове од ручка на вечеру, или од вечере на ручак, да поједу оно што остане.

Ко има браду он ће наћи и чешаљ.

Ко има лијепу кућу и лијепу жену, није господар од ње. За кућу мисли се за то што му гости досађују, особито Турци и калуђери.

Ко има образа, добро живи, а ко нема (образа), још боље (живи). Гледај: У Циганке је црн образ, али пуна торба.

Ко има образа, има и душу. Гледај: Ко се људи не стиди, ни Бога се не боји.

Ко има поља има дио Бога. У Боци.

Ко истину гуди, гудалом га по прстима бију.

Ко иште боље, находи горе.

Која воћка сама пада не ваља је млатити.

Која врви да поврви као овца на солило! Који хватају раке или рибу, као пљунувши у оно што први пут ухвате реку ово.

Која је грмљавина, и не би много кише.

Која је корист од оне краве која да пуну музлицу млијека, а потегне ногом те проспе? Рече се за чељаде које је врсно, али с друге стране чини што неповољно.

Која кокош много какоће, мало јаја носи.

Која крушка сама пада не ваља се на њу бацати.

Која рука може посјећи ваља је цјеливати.

Која се врца она и врше (кобила, али се говори и за жене, и значи: која је љута она је и за посао добра).

Која се не нада она се и не уда.

Која се (ријеч) не рече она се и не чује. Или:

Која се не рече она се не ће ни чути.

Која се често огледа, слабо кућу надгледа.

Која смрт храни, другој не да.

Која тиква често на воду иде, разбиће се.

Која туга разговора нема? Кад се чоек у бризи или у невољи шали.

Која црква не помаже, не ваља јој се молити. Ономе чоеку који не ће да помогне, не треба се молити.

Ко јачи онај и кобачи (граби себи или присваја). У Хрватској.

Која уста рекла она и одрекла.

Ко је витез! Рече се у Црној гори и у Херцеговини, кад се зове у помоћ против непријатеља. Ђекоји још додаду и име онијех људи међу којима се живи, н. п. *ко је витез и брат Црногорац!* или: *ко је витез и брат Цетињанин!* и т. д.

Ко је год с ђаволима шућурице сијао све су му се о главу разбијале.

Ко је гођ сирац изио, браца Миливоја крв шикала. Кад на кога за свашто кривицу бацају.

Ко је, да је.

Ко је далеко од очију, далеко и од срца.

Ко један пут слаже, други пут му се не вјерује ако и истину каже.

Ко један пут слаже, други пут залуду каже. Јер му се не вјерује ако и истину говори.

Ко један пут украде, увијек се за хрсуза држи.

Ко је добар јунак? — Доста људи добар јунак.

Ко је дужан тај је тужан.

Ко је јачи онај и старији.

Ко је јачи тај и тлачи.

Ко је јунак, има доста праха; а ко није, ни од преше му није. У Црној гори.

Ко је јуче умръо, данас се каје. Кад један дан буде вријеме врло ружно а други дан лијепо.

Ко је какав, ни свом оцу не вјерује. Ко је какав он мисли да су сви људи онакви, н. п. лажа мисли да сви људи лажу.

Ко је коме крив што је здрав и жив?

Ко је млад,
Тек да му је хлад. Кад се млади туже да је зима.

Ко је мој, близу рупе стој. Казао некакав стари миш осталим мишима кад су се негђе с мачком мирили.

Ко је нагорео, смрди.

Које око заплакало оно испало!

Ко је, он је. Кад се ко поноси и мисли да нико није онаки као што је он.

Које очи за свијетом плачу, брзо исплачу.

Које очи зло чине оне и по свијету гледе.

Ко је први, није потоњи.

Које псето хоће да убију, повичу: бијесно је.

Ко је рад да у старости отпочине, у младости ваља да се труди.

Ко је себи душманин, како ће другом бити пријатељ? Или:

Ко је себи зао, како ће другом бити добар?

Које се стакло један пут разбије оно се већ не састави.

Ко је слуга, није господар.

Који домаћин не мисли у вече шта у јутру ваља радити, ту нити је куће ни домаћина.

Који здраво диже нос
Тај ће скоро ићи бос.

Који је Бог дао ово, даће и оно друго. Приповиједа се како је некакав чоек молио се Богу да му да хиљаду дуката, „али” вели „ако један буде мање, не ћу узети.” Чувши то некакав богат чоек метне у кесу 999 дуката, па баци на пут куда ће онај проћи, а он се сакрије украј пута да види шта ће онај чинити кад види да није пуна хиљада. Кад онај дође и нађе кесу, и избројивши дукате види да је један мање од хиљаде, он мећући кесу у њедра рече: „Који је Бог дао 999, даће и онај један.” У том онај који је кесу онђе бацио, истрчи предањ и повиче да су то новци његови, и да их је онђе оставио само да огледа хоће ли их он узети кад види да је мање од хиљаде, али овај није ћео то ни да слуша, него однесе новце говорећи да је то њему Бог дао.

Који кога бегенише, с оним и јегленише.

Који ме пас увиједао, својом длаком лиjечио.

Који много пријети, слабо освеђује.

Који пије а не плаћа, та се у крчму не повраћа. У Црној гори.

Који светац не помаже, не ваља му се молити. Гледај: Која црква не помаже —

Који се камен често премеће, не ће маховином обрасти. Чоек који често мијења мјеста, не ће се обогатити.

Који се мучи та и измучи. У Црној гори.

Који се хрт силом у лов води онај зеца не хвата.

Који с коца, који с конопца (н. п. састали се, т. ј. све неваљали људи, *објешењаци*).

Који су били торбоноше они су сад харамбаше.

Који шаком, који капом, ето ти (га) пуна торба.

Којој овци своје руно смета,
Онђе није ни овце ни руна.

Коју руку не можеш посјећи, ваља је пољубити.

Кокало. Одговори се кашто кад ко пита ко је то рекао или учинио, и значи да је онај који пита, н. п.
А. Ко је то учинио?
Б. *Кокало* (т. ј. ти који питаш *ко је*).

Ко кога двори онога се и боји.

Ко коло води тај и почиње.

Кокоши је двије паре у глави, па зарана тражи конака. Доста ће стара бити ова пословица. Ја памтим кад је кокош била 10 — 12 пара, а

сад је око 80 пара; али ондашњи 12 пара није било мање од данашњијех 80 (јер је онда цванцика била 20 пара, а сад је 133 паре и газету). Тако се цијена кокоши за тридесет и неколико година у правоме и постојаном новцу нимало није промијенила.

Кокош пије, а на небо гледа (да је не би јастријеб преварио; даклен и чоек таковаља да се чува).

Ко краче више него може докрочити, пребиће гњатове. У Црној гори.

Ко крива жали, правом гријеши.

Ко купује што не треба, продаваће и оно што му треба.

Ко купус сади и крмачу храни, не боји се глади.

Ко куца тому се и отвара.

Кокша из Дивоша. Одговори се, у Сријему, на питање, као и *кокало*.

Ко лагано иде, даље ће отићи.

Кола ђубрета. Каже се за великога и лијена чоека.

Ко лакше иде, пријеђе дома долази.

Кола ненамазана шкрипе.

Ко ласно вјерује, ласно се и превари.

Ко̀ла̑ђер! Као што се у Бару рече радину: *сирова ти!* тако се на лијевом бријегу Дрине у Семберији рече: *колађер!* Али сам заборавио шта се на то одговори.

Ко лијевом перчин држи, десном сијече кудијер хоће.

Колика је Милошева, да је пуна проскурица! Ваља да се и ово пришива некакоме Херцеговцу да је казао.

Колике очи, кума не виде! Кад ко у што гледи а не види га.

Колики му је нос, као патлиџан!

Колики си велики, а гаћа немаш! Матор си чоек, а немаш памети. Ђеца по селима обично не облаче гаћа до 6 до 7 година (док их не могу сама дријешити и свезати), па кад их обуку, више их не остављају. Често људи по том рачуне године кад је који гаће обукао, н. п. кад је то и то било, ја још нијесам био гаћа обукао, или: тек сам био гаће обукао.

Колики су му нокти, могао би орати (њима).

Колико би пијевац с прага скочио (каже се да толико дан одуља до малога божића).

Колико би пљунуо чоек (тако је близу).

Колико више клечи, свој реп мечи. Гледај: Што пас дуже на репу стоји, овце све диље.

Колико знала толико грјешна била! Реку жене кад говоре о чему што признају да је грјехота, н. п. о каким чинима и т. д.

Колико знао толико грија имао! Кад се ко правда да не зна за какав рђав посао.

Колико има како те Бог оставио? Кад ко што лудо или неваљало ради.

Колико је бијелијех врана
Толико је добријех маћеха. У Котору.

Колико је го и опет му је зима. Каже се чоеку који је зими слабо обучен.

Колико је од моје куће до твоје толико је од твоје до моје.

Колико је села толико је навичаја.

Колико је низбрдица толико и узбрдица. Или:

Колико је узгорица толико и низгорица. Мјесто *низгорица* говори се и *низдолица*.

Колико људи толико ћуди.

Колико ме родио толико ме уклео! Кад ко куне кога.

Колико му је чело, могао би нескверната на њему написати. У војводству по варошима.

Колико му одовуд стопа толико одонуд година!

Колико пијевац с прага може скочити. Гледај: Колико би пијевац с прага скочио.

Колико сам те пријеђе видио толико ти и какво зло наудило.

Колико теби (њему) до божића толико и мени. Не марим за тебе, не бојим те се.

Колико црно иза нокта.

Коље као гладна уш.

Ко љети гори, зими годи. Ко љети ради онај се зими весели.

Ко љети хладује, зими гладује. Или:

Ко љети пландује, зими гладује.

Ко људи не слуша, није ни он чоек.

Комада до врата, а хљеба ни залогаја.

Комад из уста коме отети.

Комад је у туђој руци свагда већи.

Комад хљеба не би заискао да зла не помисли (тако је зла срца).

Комарцу дигни ногу, и цријева на долину.

Ком домаћину половица чељади не моли Бога за смрт, а половица за живот, није добар домаћин. Јер не гледа шта се по кући ради, и не кара никога.

Коме Бог оном и сви свеци (помажу, дају).

Коме Бог среће није дао ономе је ковач не може сковати.

Коме вашар капу купује онај гологлав иде. Који не купује капе кад му затреба, него чека о вашару да је купи? У војводству.

Коме враг, томе и ђаво.

Ко ме гази та ме не пази. У Црној гори.

Коме име Злокера, свуд га зло ћера. Кад је ко несрећан.

Коме ја бољи та мене гори. Кад се коме добро враћа злијем. У Црној гори.

Коме је криво, намирио му Бог!

Ко мене: добро јутро! ја њему: добра ти срећа! Како ко са мном онако и ја с њим.

Ко ме један пут превари онај је неваљао, а који више пута, вриједан је чоек.

Ко ме је лани био, ни сад ми није мио.

Коме је путовати, није му коље дријемати. У Црној гори. *Није му коље* значи: *нема кад.*

Коме је чела за клобуком (и сам се сјећа). Кад су се људи у некаком селу били скупили да изнађу ко је украо кошницу, један од кметова рече да он зна ко је то учинио: „Ено онај" вели „што му је чела за клобуком." Онда онај који је био украо махне руком преко главе, као да оћера челу, и тако се ода. Мјесто *за клобуком* говори се и *за капом.*

Коме не било овђе, не било му нигђе (доста). Одговори гост, или радин кад га домаћин понуди да једе још, да не би остао гладан. У Рисну.

Коме није било патити он не може ни запазити.

Коме ни је вијека није му ни лијека.

Коме није попито, а оно му је пролито.

Коме није у ораху, није ни у товару (доста).

Коме су гођ уста прорезана (когођ уста и-ма — н. п. говори то и то).

Ко меће прст међу туђа врата, откинуће му.

Ко ме фали та ме мами. У Црној гори.

Ко ми забави, нек ми да млађу кћер (ако не да старије).

Ко ми забави, нек ме не добави. Ваља да је некаква ђевојка или удовица казала.

Ко ми је дао дио та ме није убио. У Црној гори.

Ком је зло, и горе му се збори.

Ко много бесједи много и лаже.

Ко много дијели, скоро ће просити.

Ко много зна много и пати.

Ко много пита мало му се дава. *Пита* овђе значи *иште*. По југозападнијем крајевима.

Ко много пријети онога се не бој.

Ком обојци ком опанци. Кад се казује да ће се ко с ким побити или свадити, па ко буде јачи, или ко шта докопа. Ваља да су се негда двојица отимали око обуће, па један уграбио обојке а други опанке.

Ко може, да му Бог поможе!

Ко може и коњ му може. Гледај: И ти можеш и коњ ти може —

Ко може и коњ му може, а ко не може и кобила му посрће. У шали.

Кому враг тому и ђаво.

Ко мудро мучи лијепо говори.

Кому је зло тому и наопако.

Кому се више да од тогај се више и пита. И овђе *пита* значи *иште*.

Кому се мачка умиљава онога и огребе.

Ко нагло почне нагло ће и свршити.

Ко на звијезде лаје, испашће му зуби.

Ко не види и сједнијем, испала му оба!

Ко не држи брата за брата он ће туђина за господара.

Ко не зна за себе, не зна ни за мене.

Ко не зна на ораху, не зна ни на товару (захвалити).

Ко не зна поштено њему је проштено.

Ко не зна служити, не зна ни заповиједати.

Ко не зна чапом, а он ће врањем (точити). Ко не зна штеђети, брзо ће му нестати. У Црној гори.

Ко не зна што је приговор, не зна ни што је договор.

Ко не иде на пазар, иде му пара у динар. Који сам не иде те својијех ствари не продаје и што му треба не купује, него то препоручује другоме, он губи. У Црној гори.

Ко не купи мрвице, не ће стећи пунице. Ко не купи мрва, т. ј. ко не чува, не ће стећи куће ни жене?

Ко нема млијека, нема лијека. У Црној гори.

Ко нема памети, има ноге. Гледај: Отишао по памет.

Ко нема сокола, и кукавици се весели.

Ко нема спахије, нека купи сахат (па ће потрошити оно што би плаћао спахији).

Ко не мјери мјером та преврну вјером. У Црној гори.

Ко не може да плати, ваља да моли.

Ко не плати та се не поврати. У Црној гори.

Ко не скваси г....е, не ухвати рибице. Гледај: Нема рака без мокријех гаћа.

Ко не умали г..и тај не угоди друзи.

Ко не учини љубав у туђој трпези, ками ће у својој! У Рисну.

Ко не храни мачку, храни мише.

Ко не чува карантане, не броји цекине. У Дубровнику.

Ко не чува мало, не може ни доста имати.

Ко не чува туђе, не ће имати ни своје.

Ко није виђео цркве, и пећи се клања.

Ко није за се, није ни за другога (добар или ваљан).

Ко није сагријешио, ко ли не ће?

Ко ништа не пробира, ништа и не добија.

Ко носи, не проси.

Ко носи при руци, носи при души. Реку ономе који криво мјери. У Котору.

Коња ваља бити а вола миловати. Гледај: Коњи зобљу а волови ору.

Коња с магарцем не ваља, поредити.

Коњи се мјере пеђу а људи памећу.

Коњ не личи ономе који га умије јахати, него ономе који га има.

Коњ се жив једе. Не треба га жалити од посла.

Коњ се кроз длаку не хвали, него кроз брзину.

Коњу и пушци не ваља вјеровати.

Ко од двадесет година не зна, а од тридесет нема, тешко кући која га има! У Котору.

Ко о злу (ради или мисли) **онај и по злу** (иде или му се зло догађа).

Ко о свадби ко о брадви. Ваља да је некакав дошао на свадбу па украо брадву.

Ко олтара не види, и пећи се клања. Гледај: Ко није виђео цркве, и пећи се клања.

Ко о чему, баба о пести.

Ко о чему, баба о уштипцима. Гледај: Ко о чему, Рабо о уштипцима.

Ко о чему мисли, о оному и сања.

Ко о чему, Рабо о уштипцима. Ја сам ово слушао још као дијете у Тршићу.

Ко панаду често куса,
Образ му је како руса. У Дубровнику, ђе сам ову пословицу чуо, највише се даје ђеци за јело *панада,* хљеб скухан у говеђој чорби. *Руса* значи *ружа.* Мјесто *образ му је* рече се и: *румени се.*

Ко пита (хоћеш ли), **рад не даје.**

Ко пита, (с пута) не залази.

Ко полако иде, прије дома дође.

Ко по много пије,
По глави се бије.

Ко попа ко попадију (воли).

Ко попуно ио, попу није мио. Гледај: Сит и ја и мој гост.

Ко по селу много иде, или ће га пси ујести или ће на ручак нагазити.

Ко послије слијепи, љепше гуди.

Ко право збори, Бога хвали.

Ко п.. е колац потрже, а ко чу једва утече.

Ко прије ђевојци онога је ђевојка.

Ко прије седла, прије и јаше

Ко проси, да круну носи, ваља му дати. Ко за Бога иште, ваља му дати, ако и не би био сиромах. Опомињем се још у Лозници кад сам ишао у школу (прије педесет и неколико година) како су сиромошнија ђеца богатијој говорила: „Пружи руку па реци: „„Удијели *за Бога* (или *Бога ради*, или *на Божиј пут*),"" пак ћу ти дати пару." Пак је слабо које то ћело учинити, а које би учинило, заиста би му дали пару, али би га родитељи послије карали и може бити избили.

Ко проси, не дијели.

Ко прст да, и руку ће дати.

Ко пружа ноге изван бјељине, озепшће му.

Ко ради, Бог не брани.

Ко рад игра, лако му се свира.

Ко ради, изради.

Ко рад лаже, рад и краде.

Ко разгађа, не погађа. У Црној гори.

Ко рани, не мркне.

Ко рано рани, двије среће граби.

Ко рано руча и млад се ожени, не ће се кајати. Или:

Ко рано руча и рано се ожени, не каје се.

Ко рано урани, лако зеца улови.

Ко рано устане, вас дан му добар настане.

Ко рат жели, код куће га имао! Или:

Ко рат жели, на глави му био!

Ко рукама мед мијеша, прсте олиже.

Ко са псима лијеже, пун буха устане.

Ко свакога слуша, зло чини; а ко никога не слуша, још горе (чини).

Ко с вашкама спава, напуни се буха. Гледај: Ко са псима лијеже, пун буха устане.

Ко свашто за зло прима онај међу људе нек не иде.

Ко својих посала нема, туђе пребира (или *претреса*).

Ко свој може бити, туђ нек не буде.

Ко свој посао чини, руке не брља.

Ко с врагом тикве сади, о главу му се разбијају. Или:

Ко с врагом тикве сије, све му се о главу лупају.

Ко с ђецом спи, политан освиће.

Ко себе не зна сачувати, не зна ни другога.

Ко се Бога не боји и људи не стиди, бјежи од њега.

Ко се боји врабаца, нек не сије прохе.

Ко се дима не надими,
Он се огња не нагрија. У Црној гори.

Ко се држи правице
Тај не музе кравице.

Ко се другоме за што руга оно ће му на врат доћи.

Ко се дуга не одужи та се туге не отужи. У Црној гори.

Ко се жене боји, нека ђецу доји.

Ко се жене боји тај је грђи од ње.

Ко се за вјешала родио, не ће утонути. Гледај: Која смрт храни, другој не да.

Ко се јачему не умоли та се не обрани. У Црној гори.

Ко се један пут ожеже, и на хладно пуше. Приповиједа се како се Арнаутин ожегао печеном бундевом (које ваља да прије није био ни виђео), па кад ју је

други пут виђео у пољу на вријежи, а он преко плота пирио на њу.

Ко се крив куне, од трага гине, а ко се прав куне, од страха (гине).

Ко се људи не стиди ни Бога се не боји.

Ко се мотиком не набуса та се круха не накуса. У Боци.

Ко се мраза боји, нек не сади винограда.

Ко се на туђим колима вози, не ће далеко отићи. Гледај: С туђег хата усред блата.

Ко се не да познати, мотри га с ким се мијеша.

Ко се не мучи у младости, куку му у старости!

Ко се не намучи та се не научи. У Црној гори.

Ко се не освети
Он се не посвети. У Црној гори.

Ко се не стиди свога образа, не стиди се ни туђега.

Ко се не умије Богу молити, нека пође на море. У приморју.

Ко се овцом учини, курјаци га изједу.

Ко се од људи крије, боље да га није.

Ко се ожеже а не каже друштву да је чорба врућа, није поштен чоек. Различне се смијешне приповијетке приповиједају како они који су први јело окусили и ожегли се нијесу осталима ћели да кажу да је јело вруће, него их још варали, док се и они нијесу ожегли. Тако се н. п. приповиједа како су двојица сјели уочи божића да вечерају, па један сркнувши врућа јела тако се ожеже да му сузе ударе; други видећи то запита га за што плаче, а он му одговори да му је

пао на ум покојни брат, који је лани уочи божића с њиме на вечери био. У том и овај други сркне, и ожегавши се тако да му ударе сузе као и ономе, рече: „Ти плачеш што ти је брат умрьо, а ја плачем што и ти нијеси с њим умрьо."

Ко се прије обује, онај и заповиједа.

Ко се прије роди, прије му се и дроби.

Ко се пустоши не весели од њега остала! У Црној гори.

Ко се рад псује, нађе узрок.

Ко се рађа та и умире. У Црној гори.

Ко се ријечи не боји, не боји се ни батине.

Ко се роди онај ће и умријети.

Ко се руга та се и понуђа. У Црној гори.

Ко се сам сјетује, ђаво му одговара. Ко не слуша другијех људи, него чини све по својој глави, каје се.

Ко се с злијем здружи
Он се вазда тужи.

Ко се с злијем дружи
Та у вијек тужи. У Црној гори.

Ко се с оног свијета разбијене главе вратио! Гледај: Нико се с оног свијета није разбијене главе вратио.

Ко се с рђом дружи,
Вазда му се тужи.

Ко се срди, главом о дувар! (нека удари).

Ко се с трицама помијеша, ваља да га свиње изједу.

Ко се туђему злу весели, нек се своме нада.

Ко се у бари удави, оном друго море не треба.

Ко се у господском послу прекине, не ваља му звонити. Господски се дакле посао ради као од биједе! Гледај: Није то беглук.

Ко се узда у прошњу, зло се храни.

Ко се у коло хвата, у ноге се узда.

Ко се фајди нада онај ваља и штету да трпи.

Ко се хвали, сам се квари.

Ко се често сели и жени, мучно ће сермије запатити.

Ко се чува и Бог га чува.

Ко се чуда не нагледа та се Бога не нахвали. У Црној гори.

Ко се шта боји, не ће се убојати. Или:

Ко се шта боји, оно ће му на главу доћи.

Ко скочи, ваља и да посвједочи.

Ко слуша он и куша. Дају му те једе.

Косовски (н. п. он је, стар је као да је још од боја Косовскога).

Ко с псима лежи, с бухама устаје.

Ко старо крпи, конце трати.

Ко старо љуби, данке губи.

Ко старо не крпи, ни ново не носи.

Ко стоји код волова, и не зна више од волова.

Кост у грлу. Гледај: То му је кост у грлу.

Ко с царем ратује, жље дома носи.

Ко тврдо веже, ласније дријеши. У Рисну.

Ко тврђе веже, лакше одрјешује.

Ко тебе каменом, ти њега хљебом.

Ко те један пут ћушио, онај ће те други пут коцем ударити.

Ко те неће, не намећи му се,

Ко те хоће, не реци му: не ћу.

Ко те пре? — Турчин. — А ко ти суди? — Турчин. Гледај: Ако те онај пре који ти и суди, онда (само) од Бога ваља суда искати.

Ко ти велики дар даде, он гледа и велико уздарје (да му даш).

Ко ти вјеровао, опанке ти изио (пас постао).

Ко ти је извадио око? — Брат. — За то је тако дубоко.

Ко ти је мани, био ти у најму!

Ко толикој војсци коње оседла? Питала баба војника, а он јој одговорио: Свак свога.

Ко тражи божић на божић, на чудо ће му доћи божић.

Ко тражи веће (он) изгуби и оно из вреће. Гледај: Ко хоће веће —

Ко тражи избирач, наћи ће подлогач.

Ко тражи обирач, нађе отирач.

Ко тражи пребирач, нађе отирач. У Котору. Гледај: Пробирач нађе отирач.

Ко тражи хљеба преко погаче, жели и овсенице.

Ко трчи он се натопрчи.

Ко туђ посао гледа, свој заборавља.

Ко туђ посао пази, свој заборавља.

Ко ће знати шта је у завезану мијеху?

Ко ће комод, нек не иде у брод. У приморју.

Ко ће ме, ево ме; ко ли ме не ће, не мирита ме. У приморју.

Ко ће од чувара сачувати?

Ко ћер хоће да добије, матери ваља да се умиљава.

Ко у бој не иде тај не гине.

Ко узаимље тај је и дужан.

Ко у један пут много иште, с празном се торбом кући враћа.

Ко уљезе прав, не изљезе здрав; ко уљезе крив, не изљезе жив. Гледај: Ако дође прав, не изиђе здрав; ако дође крив, не изиђе жив.

Ко у љето не ради, у зиму гладује.

Ко умије тому двије.

Ко у младост стење, у старост сједе.

Ко у млиницу униђе, брашнав изиђе. У Црној гори.

Ко у небо пљује, на образ му пада.

Ко у Пешти не ваља, у Будим нек не иде.

Ко у плочу, ко у клинац (удара, кад људи у чему нијесу сложни).

Ко фино лаже та слично каже. У Црној гори.

Ко ходи, находи.

Ко хоће веће, изгуби (и оно) из вреће. Гледај: Ко тражи веће —

Ко хоће да га други људи поштују, ваља најприје сам да се поштује.

Ко хоће да му се види, нека носи свијећу наприједа.

Ко хоће да штеди, нек зарана почне.

Ко хоће самљети, треба засути.

Ко хоће свагда лијепо, може на божић слијепо. Ко хоће сваки дан лијепо да једе, може на божић не имати ништа. У Црној гори.

Ко хоће часно, не може ласно.

Ко хрче, не срче. Ко много спава онај слабо једе што кувано.

Ко чека божић на божић, вазда му је худи божић. Гледај: Печеница се не тражи уочи божића.

Ко чека (и) дочека.

Ко чека ножић на божић, на чудо му је божић.

Кочи се ка' и нога неварена.

Ко чува клинац, изгуби плочу.

Ко шенкује, тај се не светкује. *Шенковати* (од Њем. schenken) значи *поклонити* и *поклањати*, и ваља да значи: ко другима поклања тај сам без ништа остане.

Кошено, стрижено. Приповиједа се како је чоек са злом женом ишао преко покошене ливаде, па чоек казао да је ливада лијепо покошена, а жена казала да је стрижена и т. д.

Ко шњим пазари тај не пјева на божић.

Ко што добио то и понио.

Ко што ђеља, предањ пада.

Ко што има, нек чува. Гледај: Што ко има, нек чува.

Ко што има оним и клима.

Ко што испроси то дома носи.

Ко што ла! Хранећи Турчин код Нијемаца у ропству зими свиње успе им врло врућу мећу у корито; окусивши свињче меће и опрживши се потрчи брже боље са сурлом у снијег, он пак видећи то помисли да свињче воли снијега него меће, па рече: „ко што ла” (ко што воли).

Ко што не разумије оног нек се махне.

Ко што посије то и пожње.

Ко што тражи, наћи ће.

Ко што узајми оно ће му се и вратити.

Ко што умије, срамота му није.

Ко што учини то дочека.

Крањско звоно, и Арбанаска жена, и градско магаре, то су највећи мученици на овоме свијету. *Крањско* овдје значи управо *Кршћанско*, јер Кршћани звоне више него Хришћани. У Хрватској.

Красно момче, ка' балаво сомче.

Кратке главње готови угарци,
Позна ђеца готове сироте.

Кратким штапом у дубоку воду одупирати се.

Крваве ваља (сузе). Кад се казује за кога да плаче или онако да му је тешко.

Крв га јела! Клетва.

Крв га сукала! Клетва.

Крв заспати не може. Кад ко кога убије, не може се заборавити. У Црној гори.

Крв и нож (н. п. између њих, т. ј. мрзе један на другога).

Крв није вода. Каже се кад се браћа заваде, т. ј. од једне су крви, могу се опет ласно и помирити.

Крв платио на свом дому! Клетва у Херцеговини.

Криво као гудало.

Криво рало Лазарево
Криве лазе разорало.

Криво сједи, а право реци.

Криву је дијелу ласно намирити.

Крије као гуја ноге. Приповиједа се да гуја има ноге које само онда покаже кад се у процијепу припече к ватри; али ко их гођ види онај мора одмах умријети.

Кришка сланине и комад средине (добро је). У Црној гори.

Кроз Гацко не пјевај. Јер кажу да су између свију Херцеговаца у Гацкоме најбољи пјевачи.

Кроз плот ткато, коцем збијато. Рече се за ријетко платно.

Кроз прстен би прошла. Каже се за танку кошуљу. За то чауш кад на свадби дијели дарове каже: Ево снаша донијела н. п. куму кошуљу: како је танка, кроз прстен би прошла, да је прстен гужва орачица, па да два вуку а четири туку.

Кротак као јагње.

Крпеж и трпеж по свијета држе.

Крпеж је сиротињска мајка.

Крпеж кућу држи.

Крпеж кућу тече.

Крпи као Фата питу.

Крпи рупу док је мања.

Крсно име није ти изненада дошло, ни ти је за невољу свадбу чинити.

Крсте липови! Рече Турчин Хришћанину кад га што псује.

Крсте носити а Бога молити много је. Два посла је тешко радити.

Крсти вука, а вук у гору.

Крсти се, попе, земља се тресе. Кад се чему у шали чуди.

Крст на се, а прасе преда се. Кад ко хоће да каже да се Турчину ласно покрстити.

Кртина испод земље иде, па опет не може да се сакрије.

Крупно брашно као жир.

Крчмар мисли једно, а крчмарица друго.

Кубури као ђаво у паклу.

Кувар и подрумар увијек се добро разумијевају. По манастирима.

Куга га уморила! Клетва.

Куга је у Срему. — Није, него у трему. У Бачкој.

Куда војска пролази
Туд се трава не налази.

Куда иде Русто туда стоји пусто, а куда иде Лазо туда стоји празно. У Херцеговини.

Кудгођ сунце тече
Свуд се хљебац пече.

Кудијенгођ пасаше, посаше (н. п. овце или краве, и значи: како је гођ било, еле се штета учинила).

Куд је вода једном текла, опет ће протећи. Или:

Куд је вода прије текла, опет ће тећи.

Куд је отишла сјекира нек иде и држало.

Куд је отишла тисућа нек иде и стотина.

Куд је отишло јуне нек иде и уже.

Куд је прт туд је пут.

Куд је, снашо, у то село пут послије ручка? Запитао некакав путник младе пред кућом, ђе је био стао да се напије воде или да запали лулу, а она му одговорила: Овуда, брато, испод градине прије ручка.

Куд је теже онамо и претеже.

Куд луди продријеше, мудри не могоше.

Куд ме очи воде и ноге носе (њи ћу).

Куд пало да пало. Или:

Куд пукло да пукло. Било како му драго.

Куд сви Турци туд и ћелави Мујо.

Куд ће вјештица до у свој род?

Куд ће губа него на јаре?

Куд ће ивер од кладе? Од каква је ко рода онаки је.

Куд ће рђа до у род?

Куд ће суза нег' на око?

Куд ће штета те на рђава кмета.

Куд ушло туд изишло! Рече се у шали наздрављајући.

Куд хитиш? није ти крава на ногу стала.

Кука и мотика. Приповиједа се да су Нијемци ухватили ђавола, па га питали шта је лијек од куге, а он им казао: *кука и мотика*, т. ј. вуци мртваца куком у гроб па мотиком закопај. Тако се то сад уз ријеч говори и за друге болести, а кашто и за моралне погрјешке. У Црној гори *кука* значи чакља или кљуна (с једне стране као узак трнокоп а с друге кљун), и у овоме смислу биће оно: „*Кад устане кука и мотика.*"

Кукољ ваља из коријена ишчупати.

Ку́ма ку̑ма ако није даровала, није му ни бриге задала (чим ће он њу даровати).

Кума нуђена као и чашћена.

Кумим ве за Бога сваком ствари! Кад ко кога моли. У Црној гори.

Кумим ти змију под каменом! Кад се ко моли коме. У Црној гори.

Кумим ти плочу на коју печеш летурђију! Кад се ко моли коме. У Црној гори.

Кумим ти (сву стоку редом) твога пса, пут којим идеш, и змију под кршем и тицу у гору! У Црној гори.

Кумићеш кугу да те умори (ако ти то и то буде).

Кум кеса, а торба пријатељ. Храним се оним што купим и што носим у торби.

Куљадо бабе ђедове. Рече се ономе који хоће силом да се своји с киме. У Боци.

Купи да пусти. Каже се за онога који је већ на самрти.

Купи као куга ђецу.

Купи класје по лањском стрништу.

Купио би га за мекиње. Тако је богат према ономе другоме.

Купио хајдук гаће за марјаш, а попио форинту алвалука. Овђе *хајдук* значи *пандур*, или *чешник*, као што се обично у војводству говори.

Купи се кучница. Кад какој жени или ђевојци долази много младијех и беспосленијех људи.

Курјак кожом плаћа.

Курјак ако длаку и промијени, ћуди не мијења. Или:

Курјак длаку мијења, а ћуди никад.

Курјак се не плаши шушњатом граном.

Курјаку пут у шуму показивати.

Кусалом га закусује,
А дршком му очи вади. Кад се ко показује, да је коме пријатељ, а мисли му и ради о злу.

Кус пијевац пиле до вијека.

Кутњи лупеж кућу копа.

Кућа му је на батини (у торби? просјак).

Кућа му је од камена,
А у кући ни камена.

Кућа му се коцем затворила! Пуста остала!

Кућа му се кућерином звала!

Куће колико те може покрити, а баштине колико ти око види (ваља гледати да чоек стече). У Боци.

Кућни је праг највећа планина. Тешко се чоеку само од куће отиснути, а послије оде куд науми.

Л.

Лавица једно окоти, али лава. Или:

Лавица окоти једно, али вриједно.

Лажац и скупац ласно се погоде. Ваља да за то што лажац много обриче само да би излагао, а скупац се на више лакоми?

Лаже и кад се Богу моли.

Лажи су господске ствари.

Лаж се пређе прими него истина.

Лаж чуо лаж казао! Како сам чуо тако и казујем.

Лазо лаже, а Мато маже. Један лаже а други полагује.

Лајава кучка село учува.

Лајав (језик) што више збори, мање се мори.

Лајавој секи целиви ријетки.

Лак је испод капе (празне главе).

Лако је — Гледај: Ласно је —

Лако као перо.

Лакома квочка не може пиплића извести. У Дубровнику.

Лакомац и лажљивац одмах се погоде.

Лакоме су очи према погачи.

Лакомцу је вазда мало.

Лакше је вјеровати него ићи те питати.

Лакше је камење уз брдо ваљати него се с лудим разговарати.

Лакше је стећи него сачувати.

Лакше је чувати овце него новце.

Лакше се поштено намирити него срамотно потезати.

Ласно је бити с туђијем добар.

Ласно је говорити, ал' је тешко творити.

Ласно је готову ђетету отац бити.

Ласно је дијете имати, ма је тешко сина имати.

Ласно је (ђаволу) у риту свирати (у карабље). Јер онђе трске има доста за карабље?

Ласно је заповиједати, ал' је мучно извршивати.

Ласно је здравому болеснога савјетовати.

Ласно је иза грма стријељати. Мјесто *иза грма* говори се и *иза града.*

Ласно је из пуна врата пјевати.

Ласно је испод јапунџета прстима пуцати. Гледај: Напсуј се царице иза главице.

Ласно је кавгу заметнути, ал' је тешко кавзи ћевап дати.

Ласно је камен у Дунав бацити, али га је мучно извадити.

Ласно је луда преварити.

Ласно је на добром времену кормanити. У војводству.

Ласно је научити, него је мука одучити.

Ласно је неваљала на зло навратити.

Ласно је одбити кривицу на мртвога.

Ласно је покрај чаша јунаком бити.

Ласно је рећи, него је мука одрећи.

Ласно је рећи птрше, али се усне тресу. Свашто је ласно рећи, али је тешко учинити. Ова ријеч *птрше*, које се обично говори кљусету кад се хоће да одбије, управо се не може записати нити ја знам како би се за њу слова могла измислити. Оваковијех ријечи има у језику нашему још неколико, као н. п. 1) онај глас који се учини кад се више предњијех горњијех зуба језик метне па подигне, које кад се учини један пут, значи *није*, а кад се више пута узасопце учини онда показује да се чоек чему чуди; 2) онај глас који се учини стиснутим уснама, које обично чине жене кад се мало дијете протегне, или кад ко пред ђететом спомене жабу или какву болест, а оне дијете повуку за ухо; 3) онај глас — као два *е* — којим се псету показује као да га виде, него да сједи с миром, или да иде оданде, које се у таком догађају рече и чоеку — узевши га за псето. — Може ко рећи да ово и нијесу ријечи; али ја за цијело мислим да јесу, како постају као и остале ријечи, и имају своје значење.

Ласно је сироту уцвијелити, ал' је мучно ођенути.

Ласно је с пуним трбухом пост хвалити.

Ласно је срдитка расрдити.

Ласно је с туђим добром добар бити.

Ласно је тебе, ал' је тешко поштеном чоеку. Рече у шали вршњак вршњаку.

Ласно је туђим рукама за врело гвожђе хватати.

Ласно је ћелава обријати.

Ласно је ћерки с мајком пређу сновати.

Ласно је удрит' на Морачу, но је мука изаћ'

уз **Рзачу**. *Рзача* је велика страна низ коју се из Херцеговине силази у Морачу, и у којој Турци највише гину и пропадају враћајући се натраг.

Ласно се добро заборави, али зло мучно.

Ласно се оженити, ал' се мучно раженити.

Лати, није сватко мати. Узми што ти се даје, јер није сватко мати да ти да оно што је најбоље.

Латини су старе варалице.

Лашње је — Гледај: Лакше је —

Лебди око њега као мати око ђетета (или *над ђететом*).

Леже као снопље. Побољели се сви.

Лежи а режи. Кад је ко болестан, а једнако зао.

Лежи као пас код мртве кобиле.

Лежи пијан као сјекира. Гледај: Пјан Ђуро као сјекира.

Лези хљебе да те једем. Кад се говори за кога који никаквога другога посла ни бриге нема, него да једе готово.

Леп је момак цванцик.

Лете данци као ријека, а годишта као ништа. У Рисну.

Лети као вједогоња. У Рисну. Гледај: Јак као вједогоња.

Лети као муха без главе.

Лети као муња.

Лети као пас без госе.

Лети по небу. Гледај: Вјетар капом ћерати.

Лети у очи као зоља.

Лиже као мачка, а ждере као вук. Кад ко, особито како женско, једући хоће да се стиди, а једе за двојицу.

Лијева рука крста нема, а ово овђе мјеста нема. Говори бајалица кад лијевом руком баје око каке бољетице, дохвативши онијем прстом што је до малога себе за врх језика, пак онда прекрстивши изнад бољетице. У Грбљу.

Лије киша као из кабла.

Лијеном Бог не помаже.

Лијепа али слијепа. Кад је жена или ђевојка лијепа, али непоштена.

Лијепа је врућа погача у кисело млијеко. — А окле ти знаш? — Виђео је мој отац ђе једе попов ђак.

Лијепа је калина гледати, ал' је грка зобати.

Лијепа је риба рак, ма је не једе свак. Овђе се мисли велики морски рак који може доћи по двије оке један и који се продаје — на кантар — скупље од рибе. У Дубровнику.

Лијепа лаж сиромашка сермија.

Лијепа (ријеч) лијепу иште.

Лијепа ријеч гвоздена врата отвара.

Лијеп дебео, зенђил паметан. Ваља да се прво мисли за коња.

Лијепе коло воде, а ружне кућу куће.

Лијеп је гледати, но какав је мирисати?

Лијеп као лијеп на плоту (као блато, којим је што улијепљено).

Лијеп као тру у по ноћи.

Лијеп као уписан.

Лијепо блеји, али зло доји.

Лијепо везеш ако не пометеш.

Лијепо звиждиш, тек да хоће овце за тобом. Кад ко људе на што наговара, а они не ће да га послушају.

Лијепој ђевојци срећа не мањка. У Рисну.

Лијепо је рухо и на пању лијепо. Гледај: И пањ је лијеп обучен и накићен.

Лијепо је писмо, и лијепо је писато, али је зло што је црним печатом запечаћено.

Лијепо је свакому мило.

Липсује а псује (лаје а не устаје). Гледај: Лежи а режи.

Лисица му на пут! Гледај: Вук му пут пресјекао!

Лист као зец. Или:

Лист као рт. У Црној гори.

Лице без мозга. Кад је ко прикладан, а без памети.

Личи као песница на око.

Лиши мене и моје душе! Далеко од мене било!

Л'јепа љуба, али у другога.

Ловац да увијек улови, звао би се носац а не ловац.

Ловац је да лови, а препелица да се чува.

Ловник лови, а препелица нека се чува.

Ловци су да лове, а препелице да бјеже. Гледај: Да те бијасмо привезали —

Лоза и коза воду не милују (не милују кишовито вријеме ни подводна мјеста, него сушу и брда).

Лозова јуха тоболац опуха (вино). У приморју.

Лој и цквара једна маст. Једно као и друго. У Котору. *Цквара* или *сквара* се гради од смијешана лоја, сала и уља, у које се метне и мало цвијећа, и то се троши у кући као у нас маст или масло.

Лој кости измеће. Или:

Лој кости ишћерао на поље. Каже се за мршаво марвинче.

Луда памет погибија готова.

Луда се (лисица) хвата у једну (ногу), а мудра у све четири. Гледај: Ђе су кола мудрости ту су двоја лудости.

Луда сила брза погибија.

Луди бој бију, а мудри вино пију.

Лудим се брод куша.

Луди се пење да високо сједе; а кад буде до бесједе, каје се што онђе сједе.

Луд као враг на добро.

Луд као грах прчак.

Луд не зна за шалу.

Луд није ником мио, а луду је сватко.

Лудом мужу и говедари жену пуштају, а мудром не може ни владика.

Луд се дару весели. Гледај: Кума кума ако није даровала, није му ни бриге задала.

Луд се по смијеху познаје.

Луд се са свијећом не тражи.

Луду махни, а луд се помами.

Лукаво као машче. Кажу да је маска врло лукава и да се у један пут окрене и хоће чоека да убије ногама, као псето кад мучке хоће да уједе. У Црној гори.

Лук и вода. Од тога нема ништа. Може бити да се ово за то каже што се обично бијели лук утучен једе са сирћетом (особито од грознице), а ко нема сирћета он успе воде мјесто њега?

Лук ти у очи! Кад се ко чему зачуди — као да не би урекао.

Лупа као псето у помрчини (кад је у какој згради).

Лупа као путо о лотру. Кад ко што лудо говори.

Љ.

Љескова је маст чудотворна. Којем се учини много којешта.

Љесковина је из раја изишла.

Љетни је дажд ка' и војска. У Црној гори. Гледај: Град је ка' и војска.

Љетној облачини (колико) и зимској ведрини не ваља вјеровати.

Љето без муха. У јесен или зими кад је лијепо вријеме.

Љето и зима годину изјухаха.

Љето сине па и мине.

Љубав је пуна и меда и једа. Ја мислим да је ова пословица постала скоро у варошима у војводству.

Љубим бабу док ј' у тикви вина,
А ђевојку док је годе жива. Кад стара жена полази за млада чоека који је узима само ради богатства њена.

Љубиш Доро Мартина? —
(За кај бих га не љубила?)

Људи Бога не виде, него (га) по прилици налазе (да има Бог). Кад ко наговара да се вјерује оно што се није виђело.

Људи жито вију на лопату, а жене на решето.

Људи кад буче, жене нек муче.

Људи се не мјере пеђу, но памећу. Гледај: Коњи се мјере пеђу, а људи памећу.

Љути се зима. Кад на великој зими пропада снијег, а управо не може да удари.

Љутит као змија између госпођа (уз међудневицу, кад се ваља да спрема да одлази са земље).

Љутит као пас у жежељу.

Љут као рис.

Љуто (н. п. сирће) као ватра.

Љуто сирће своју фучију квари.

Љуцки чоек љуцки и говори, а поган погански. У Котору.

М.

Магарац не умије пливати док му се (вода) у уши не залије.

Магарац уз брдо иде полако, али кад пође низ брдо онда трчи на врат на нос. Гледај: Кад магарац иде уз брдо —

Магарећи глас на небо не иде.

Магарца одведи и на Јерусалим, он ће опет бити магарац.

Магарца су звали на свадбу да воду носи.

Ма ђевојци срећу губи (н. п. кад се за какву рече: добра и поштена ђевојка, *ма* — али). У Рисну.

Мажу га љесковом масти (бију га).

Мајка била, мајка мила. Гледај: Браћа била, браћа мила.

Мајка родила, мајка лијечила.

Мајка ћерку кара, снаши приговара.

Мајку и Бог има.

Мајмун је мајмун, ако ћеш га у какве хаљине облачити.

Мајстор за то има клијешта да не жеже руке. Гледај: Ковач за то има клијешта —

Мајсторија козе пасе (двије оћера, а три доћера). Ваља да је некакав тако умножавао козе крађом ?

Мајстор плетикотарица. Рече се у шали кад се хоће за кога да каже да је никакав мајстор; јер у народу нашему сваки чоек зна котарицу оплести, и свак би се смијао кад би чуо да је негђе и то занат. Мјесто *плетикотарица* говори се и *плетикрошња.*

Мајчино млијеко. Каже се за добра чоека.

Макар знао на кози орати (продавши све волове).

Макар хљеб у пепео умакао. Гледај: Да бих знао хљеб у пепео умакати.

Мак на конац ћерати. Истраживати што до најпошљедње ситнице.

Макну га као биров кучку (удари га). У војводству.

Мала ђеца мала брига, велика ђеца велика брига.

Мала ласт буде често велика мука. Што би се у почетку могло ласно учинити оно послије буде мучно и тешко. Гледај: Прва ласт потоња мука.

Малена је тица препелица,
Ал' умори коња и јунака.

Малени брегови брзо се прелију.

Мален лончић брзо покипи.

Малено је зрно бисерово,
Ал' се носи на господском грлу.

Мали лонац ласно покипи.

Мали џеп брзо се напуни.

Мало бесједи, ал' много твори.

Малог хвали, а големог ћерај (коња у колима).

Мало једе, ал' се лијепо носи.

Мало је праве мјере и тврде вјере (већ).

Мало је срамота, ал' је чиста работа (н. п. побјећи са страшна мјеста, или друго што таково).

Мало ме у топ не баци. Искара ме врло, мало сам жив остао.

Мало пљеве доста вјетра. Више се говори него је. У Рисну.

Манити и на звијезде лаје.

Мање, више, свак има свог врана. Сваки чоек — који мање, који више — има своју невољу. *Врана* мјесто *врага*, као да му се име не спомене. У Дубровнику.

Мање једи, па ку́пи (н. п. нож или друго што кад се иште од другога).

Мање му у торби (н. п. кад се ко расрди па неће што да узме).

Марково благо за Маркову душу. Ваља да је од оне пјесме како је Марко Краљевић преобучен у калуђерске хаљине дошао Мини од Костура, који му је дворе био похарао и љубу заробио и донио глас да је Марко умръо па му љуба нешто дала Марку за душу?

Масан тарчуг, а јарета нема.

Мати ако је најгора опет је рада да јој кћи буде добра.

Матица је невиђена болест, ма је тешка, убио је Бог! Реку Црногорке.

Матора дрва не даду се пресађивати.

Матора лисица чува се гвожђа.

Матор курјак ако и не може ујести он опет шклоца.

Матор курјак пасја маскара.

Матор се коњ не учи играти.

Маћеха зла уђеха. У Дубровнику.

Махаћеш (ти) ватру у капи. Бјежаћеш гологлав с капом у руци. У народу је нашему ћибрет још врло мало познат, него кад ко ватру укреше он онај комадић труда замота у сухо сијено или у папрат, па маше у руци, док се не запали.

Махни и ти рукама, махни! Казао свети Никола чоеку који је био пао у воду па само викао: „Помози, свети Никола!" а није гледао да плива или од воде да се отима.

Мач вуковац, чарак ђурковац и сабља димишкиња (ваљају).

Мачка се у врећи не купује (него се гледа шта се купује). Гледај: Риба се у води не погађа.

Мачки је до игре а мишу до плача.

Мачки трупац, мени крушац. Кад се врача да прође чибуљица трупац. У Грбљу.

Маше главом као коњ торбом.

Медена уста гвоздена врата отворају.

Мед на осовини роди. Ваља кошнице често промијешати. У Бачкој.

Међу ватром и водом бити (међу два зла).

Међу два бана мени гола глава.

Међу ћоравијем ко има једно око међу га за цара.

Меко као памук.

Мекообразној ђевојци трбух до зуба.

Мене веле да ожене,
Блашко ли си мене!
Али жена хљеба хоће,
Тешко ли си мене!

Мене за мало, а себе до вијека (н. п. чиниђеш штету). Каже газда слузи, а и други старији своме млађему.

Мене је тешко за онога који не зна пливати, а који зна онај је мој. Каже ђаво, јер онај који не зна пливати бјежи од воде и чува се.

Месо ваља из коже, а риба из воде.

Месо при кости а земља при кршу (ваља). У Црној гори.

Метла дошла, метла пошла. Приповиједа се — у Котору — да је одговорила некаква калуђерица светој Јозани кад ју је она замолила да је научи како ће се Богу молити. Калуђерица је мислила: „каква си — проста — дошла таква ћеш и отићи;" света Јозана пак мислећи у простоти својој да јој се на молбу њезину управо одговара, говорећи тако молила се Богу и њему, који не гледа на ријечи, него на мисли и на ђела, буде та молитва угодна, и она се посвети.

Метни ти на полицу, а ја ћу лако на столицу. Казала некаква жена мужу, т. ј. ти донеси у кућу, а ја ћу зготовити и изнијети преда те.

Метни у боју, па носи као своју. Некакав чоек који није знао Српски, изгубио негђе у путу кабаницу, па неколико дана хода оданде у некакој вароши навали да пусти телала да му да кабаницу ко је буде нашао. Телал видећи да онђе није прилике тражити ствар која је тако далеко изгубљена, узевши своје напријед викне преко чаршије овако: „Тај и тај изгубио овђе и овђе кабаницу, ко је нађе нека метне у боју, па нека носи као своју." Онај пак који је изгубио кабаницу, ишао је за телалом и чујући ђе он виче и мислећи да виче онако као што му је он казао, говорио је: „А, а! тако, тако!"

Метнули му перду на очи. Залуђели га да *не види* ништа. У Црној гори.

Метнути главу у торбу. Прегорети свој живот.

Метнути ђевојци грану на пут. Смести је чим да се не може удати.

Метнути коме буху у ухо. Или:

Метнути коме црва у главу. Казати му што, да се узнемири.

Метнути коме црн комад у торбу. Учинити му какy штету.

Метнути образ под ноге. Обезобразити.

Мијења као Циганин коње.

Милије ми је то него да ми се крава отелила.

Милици у мрвици нема ништа.

Мило за драго. Кад се коме како — понајвише рђаво — ђело врати.

Милује као враг тамјан (мрзи на то).

Милутину полутину. Приповиједа се како је некаква жена имала сина Милутина и три пасторка, па умијесивши три колача дала свакоме пасторку по један говорећи: „Ево вама свакоме по читав колач, а ви моме Милутину подајте само по полутину."

Мимогред није у ред.

Мини га сабља, мини га пушка! Некакав чоек који се скоро био оженио, опремао се на војску, а жена увразила конац у иглу да нешто зашије, али будући да није добро виђела за то није могла одмах да уврзе, него све промашала мимо ушице иглене говорећи: „Мини га сабља, мини га пушка!" као да муж не осјети да је она слаба вида, него да рече да она њему врача; али он опази шта је, па јој рече: „Минуло је мене свако добро како сам ја тебе узео."

Ми о вуку, а вук те у овце.

Мио му је као кози нож.

Ми о псу, а пас те на врата. Кад ко ђе дође баш онда кад се за њега пита.

Мираз ђевојку удаје.

Миран као јаре. Немиран.

Миран као овца (н. н. коњ).

Мирише као душа ђевојачка.

Мирише на кољиво. Готово умръо.

Мирна Бачка. Кад ваља што да се учини, па онда да не буде ником криво, и у овоме догађају дода се напријед *па*, ако ли је то учињено онда се дода *сад*.

Мирно срце Бога моли,
А немирно сузе рони.

Мируцају! Кад је некакав велики помор био, запита неко попа мру ли људи, а он му одговори да *мируцају*; али кад послије неколико дана умре и попадија, одговори поп на таково питање: „Помрије сав свијет."

Мислиш ли ме мртва пожалити,
Пожали ме док сам у животу.

Мити га као мати попрдљиву ћерку. Приповиједа се како је некаква ђевојка нехотице испустила пред просцима, па просци ударили натраг од прошења; по том мати ђевојачка видећи шта би, поклони им по кошуљу молећи их и заклињући да те срамоте не казују никоме. Пошто просци изиђу из куће, мати стане кћер карати и ружити и каже јој како је просцима поклонила по кошуљу. Кад ђевојка то чује, она брже боље потрчи за просцима и стигнувши их рече једноме: „Молим те, брато, игла ми је у тој кошуљи што ти је мати моја дала, него дајде кошуљу да је нађем." Кад јој он кошуљу да, она је развије и по том је у брзо згужвеља и метне под пазухо говорећи другоме: „Нема је овђе, ваља да је у тој другој." А кад узме и другу кошуљу, онда им рече: „Ове кошуље нијесу материне, него моје, а ви себи тражите ђевојку без г . . . . е," па се врати натраг. Онда просци стану говорити један другоме: „Ова је ђевојка паметнија од матере, и ми ћемо тешко наћи паметнију од ње." Па се врате за њом и испросе је.

Миши ти уши одгризли! Клетва лијеној мачки.

Мјера вјера. Гледај: Вјера мјера.

Мјером мјери а цијеном цијени. Измјери право, па ишти шта вриједи.

Млад војак стар просјак. Или (које се мени чини да је у народу обичније):

Млад делија стар просјак.

Млад може а стар мора умријети.

Млад мрнар стар просјак. У приморју.

Млад не хоће а стар не може.

Младо лудо. Гледај: Младост је лудост.

Младом зету јаја пеку, а староме сузе теку. Приговоре каткад староме зету у Рисну.

Младо пољубити и богато закинути није грјехоте. Рече се у шали.

Младо се дрво савија.

Младост је лудост.

Младост плахост. У Дубровнику.

Млад се нада напретку.

Млађем на вољу, а себе на невољу.

Млати руком као кобила репом. Кад се ко ружно крсти.

Млати језиком као плиска репом. Кад ко много говори.

Млеци цвијет а Цариград свијет.

Млин од свакога брашна. Ко свашто може начинити.

Многи је болестан, али не јечи. Није само зло ономе који се тужи.

Многи су ме сватови водили, али оваки поштипачи никад. Казала некака удовица. Гледај: И до сад се ђеверивало, али овога поштипивања није бивало.

Многи су се помогли, па иду гологлави, може и он (или: *можеш и ти*) **бос.**

Многи ти ту од негледа лежи. Казао Циганин идући поред гробља.

Многи чоек није назадан Богом већ собом.

Много добија онај који свашта не купује.

Много запреда. Много иште или жели.

Много збора, а никаква створа.

Много зрна гомилу начине.

Много је ку̀пу̑са̑ изио. Има му много година.

Много је основао, не знам хоће ли моћи поткати.

Много пута зец у онаковом џбуну лежи ђе не би нико ни помислио.

Много пута најбољи пливач утоне.

Много ће донде Дунавом воде протећи.

Могао би свијећу носити. Кад ко хоће да каже да на пољу нема вјетра ни мало.

Могао бих навору узети. Кад ко хоће да каже да онај дан још ништа није јео.

Моја глава цареву плаћа. Кад ко хоће да каже да ће што учинити макар главу узгубио, и значи: и цара да убијем, не могу ми ништа више учинити него ме погубити. У Црној гори.

Моја је мати и његова на једном сунцу тарану сушила. Гледај: Моја мати и његова мати двије рођене жене.

Моја крава, дакле моје и теле.

Моја кућа моја слобода. Лисица частила дању јежа па га увече устављала на конак, али он никако није шћео остати говорећи да је рад ићи својој кући. Кад се опрости с лисицом и пође својој кући онда лисица пристане за њим поиздалека да види каква је та његова-

ва кућа, за којом он толико чезне и не ће да остане код ње у лијепој пећини на конаку. Дошавши јеж до једне кладе, увуче се под њу у буково лишће, па се протегне колико је дуг, и одрезавши рече: „Моја кућа моја слобода." — Говори се и:

Моја кућица моја слободица.

Моја мати и његова мати двије рођене жене.

Моја мати и његова мати на једној води пређу прале.

Моја мати и његова мати на једном се сунцу гријале. Ова и двије пређашње пословице реку се кад се у шали каже за кога да му није никакав род.

Моја мука његова душа. Кад се ко заклиње за што н. п. да није коме што дужан, или да није украо и т. д.

Моја сјерчана тојаго! Кад се коме хоће да каже да је у њему слаба узданица.

Моја ће ми земља моју крв попити. Не дам се са својега жив оћерати.

Моје благо у пепелу расте. Рече мајка за своју дјецу.

Мој мертик не ће убити (а два ми не даду, макар на сваком чокоту аков родио). Кажу да рече калуђер кад ко каже да је туча побила, или да ће побити, винограде.

Моји се свеци од твојих не стиде.

Мојом гобом не могу вас свијет исправити. У Боци.

Мокар као мочионица.

Мокрој земљи мало дажда ваља.

Мора окусити као кучка сичана.

Море невјерно поље. У приморју.

Мотика и лопата (н. п. излијечиће га или одучити ода шта). Гледај: Кад лопата пукне виш' главе,

Мрав и чела уче како се тече.

Мрда као болестан око нездрава.

Мрзи га као слијепца пара. Мило му је.

Мрзна нарав пријатеља не тече.

Мрзост на страну, а корист преда се.

Мрка капа зла прилика: масан тарчуг, а јарета нема.

Мрке гаће зли биљези.

Мртав да је а за новце да чује, скочио би (таки је среброљубац).

Мртва глава дугова не плаћа.

Мртва глава не зна говорити.

Мртва глава низам даје. Злочинце не плаши тако ни затвор, ни бој, ни глоба, као кад виде погубљена чоека.

Мртва се глава по сокаку ваља, још се вишем јаду нада. Иза највећега зла може бити горе. У Рисну.

Мртва уста не говоре.

Мртва чоека четворица из његове куће носе (а жив се и од педесет за невољу може бранити). У Котору.

Мртви се коњи не кују, него раскивају. У Црној гори.

Мртвога већ зуби не боле.

Мртву се курјаку реп мјери.

Мршав коњ не заиграва се.

Мудар ка' и лисица.

Мудар као Латинин.

Мудра будала. Кад се ко претвара да је луд, а није.

Мудра глава, штета што је само двије ноге носе (а не четири као какво живинче).

Мудра је мука преварити.

Мудра је то звјерка! Каже се за мудра или лукава чоека.

Мудре је ласно сјетовати.

Мудрији си кад ћутиш.

Мудри ради да завали лудијем ждријело. Гледај: Лудим се брод куша.

Мудрој глави једно око доста.

Мужа од жене, а жену од мужа не може ништа раздвојити, већ ако кука и мотика (смрт).

Муж жену коротује од дома до гроба, па од гроба до дома.

Мука душе не вади, но суђен дан.

Мука иде по људма.

Мука се срећну родити, а није му о храни мислити.

Мукли пас петне жиле коље.

Мутав мутавог најбоље разумије.

Мутара као кучка по мљечари.

Мути као Бијела по пазару. Гледај: Зашао као Бијела по пазару.

Мути као кормош по сирку. Ваља да је *кормош* некаква буба? У војводству.

Мути као пас без госе.

Мути као риба по плиткој води.

Мутна вода као орање.

Муха орала волу на рогу стојећи.

Мучањем се ђаво мучи.

Мучим се и дрветом и каменом.

Мучи се као ђаво у плиткој води.

Мучније је сачувати него стећи.

Мучно — Гледај: Тешко —

Мушки донос богати донос.

Н.

Набити коме огњиште. Досадити му једући и пијући дуго код њега.

На Богу и на теби моја ђеца! Говоре људи обично на самрти својим пријатељима којима препоручују своју ђецу. Приповиједа се да је рекла некаква удовица својој свекрви или јетрви, кад је чула гадље и угледала сватове који су ишли по њу. И у овоме смислу говори се сад у шали и у другим таким догађајима — кад ко од радости не зна шта ради.

Навадио се као Турчин на крметину.

Навађеник је гори него крвник.

Навалили част као на шарова коље.

Навалио као Вуја на јеванђеље.

Невалио као зима ка гола чоека.

Навалио као Мухамед у рај.

Навалио као попадија у клијет.

Навалише као Аламани.

Навести кога на танак лед (преварити га).

Навика је једна мука,
А одвика двије муке.

На врапце проху оставити.

На врат на нос (брзо н. п. иде, или ради што).

На врби свирала. Од тога нема ништа.

На вука вика, а иза вука лисице вуку.

Нагазио на сугреб. Каже се у шали кад по коме изиђу какве красте.

Нагао као зец на Сланкамен. У Сријему.

Наги смо на овај свијет дошли, наги ћемо с њега и отићи.

Нагорео. Каже се мало рђавом чоеку, т. ј. забиљежен, шарен, као мачка или псето кад нагори. Гледај: Ко је нагорео, смрди.

Награисао као ђаво на велики петак.

Нагрдо једна!

На̀да̑ло се продало се! Каже трговац кад му се што обори у дућану.

На десет међеда једна крушка.

Над килом кичац. Рече се за чоека који је што особито.

На добру је мјесту. Рече се у шали кад се ко потужи да му се кака бољетица ђе попела.

Надуо се као мијех (н. п. од зиме).

Надуо се као уш.

Надуо се као штене у бари.

На живот и на здравље! Кад се што први пут ове године види — н. п. какво ново воће, ждралови и т. д. — или чује — н. п. кукавица.

На зло просо мало с' слане хоће.

Најбољи је пазар на својој кући. Кад се не носи никуд, него купац дође кући.

Најгора жена ваља педесет гроша, а добра се никаквим асприма платити не може.

Најгоре прасе најбољу крушку добије.

Најгори је муж добар муж, а доброга мужа ни једне аспре исцијенити не могу. У Котору.

На један пут се раст не посијече.

На једном се волу не може орати. У једној чаши нема ништа. Гледај: Без треће нема среће.

На једно око ћорав, а на друго не види.

На једну страну ђаво, а на другу баба, па ко натегне.

На језику мед, а на срцу јед.

Најела се гладница, па се назвала баница. Кад ко од ништа дође до чега, па се понесе.

Најео (сам) се као од дуга.

Најео се као сироче на задушнице.

Најзадњи ка' и амин у оченашу.

Најмилијег госта
Три дана је доста.

Најмио се зао у горега,
Ђе га храни, а горе му ради.

Најми се ти у мене, а ја ћу у попа, у попа је боља храна.

Најприје добијмо, па попијмо (а не најприје попијмо, па добијмо). У Дубровнику.

Најприје скочи, па онда реци: хоп!

Накасао као пас на кијак.

Накваси мало, нијесам баш из Сарајева (него поблизу оданде). Некакав Турчин дошавши у берберницу да се обрије, каже на питање да је из Сарајева. Берберин од ђаволства стане хвалити како су Сарајлије сви јунаци, и да се они нигда не даду наквасити, него суву косу брију. Турчину то буде мило, и показавши да је и он јунак пристане да га брију не наквашена; али кад га стане врло бољети, и више не могне трпљети онда рече: „Накваси мало, нијесам баш из Сарајева, него поблизу оданде." — Оваки сам догађај ја очима својима гледао у Србији 1822 године. Док сам ја путујући из Рама у Крагујевац ручао у Свилајници у двору Ресавскога кнеза Милосава Здравковића, једно Грче око 22 године, које је онога љета било утекло из Грчке, једнако се момцима хвалило како су у Грчкој јунаци и како у друштво не примају онога који се сув не може обријати. Будући да кола за мене по ручку одмах не дођу, а сјутрадан је био светац (велика госпођа), тако ја чујући за бријање кажем да ми дозову берберина да ме обрије. По-

што се ја обријем, момчад наговоре и Грче, у кога је коса била повелика, да се обрије, и будући да се оно мало прије хвалило да се њихови јунаци, међу којима је оно било, суви брију, тако и оно каже берберину да га не мије него онако да брије. Кад берберин почне свој посао, и види да тешко иде, и да Грче стискује зубе и очи, онда га понуди Турским језиком да накваси мало, а оно бојећи се срамоте одговори му опет Турски да не кваси него да брије онако, а пошто га берберин мало послије по други пут понуди онда допусти да се мало накваси.

Наквасити се. Опити се.

Накитио се без цвијећа. Опио се.

Наклапа као баба у грозници. Гледај: Бунца као баба у болести.

На кога су мнози на тога и бози. У Црној гори.

На кога су мнози на тогај су рози.

Наком боја копљем у трње.

На коњу (бити, т. ј. добро, н. п. он је на коњу).

На крај срца (н. п. он је). Коме за најмање што буде жао те се расрди.

На кратко насађен. Који не зна много за шалу.

На курјака стадо оставити.

На курјаке вика, а лисице месо једу.

Налијепио негђе. Нагазио на зло, добио болест.

На лијепога дим иде.

Налик гајде на музику. Кад ко пореди неједнаке ствари једну с другом. У Сријему и у Бачкој.

На литре уходи, на драме исходи (н. п. болест).

Налокао се као пас.

На љубицу мајко,
У свој домак мајко! (као сједавши)
Сједи мати, сједох ја,

Ђелорина мајко!
Сједи мати медена!
Смири домак мајко!
Смири мати медена (куцајући каким штапом по улишту)
Ево домак мајко! Говори онај који челе зове у кошницу. У Грбљу.

Нађутио се као овца лежећи.

На мене Бога мeће, а сам чини шта му је драго.

Намеће се као кила на грбаво дрво.

Намеће се као сочиво на божић. У војводству.

Намеће се као шише на руду. Кад се ко уплеће и трчи напријед ђе му није мјеста.

Намјера дуг наплаћује.

Намјерила се коса на брус.

Намјерио се на рутав нос (на чоека који не да на себе). Гледај: Рутава носа.

Намјерна је најбоља (што чоек нађе изненада, н. п. ђе јело или друго што).

На младу је, зарашће. Рече се у шали младијем људима кад их што заболи, ако и није рана.

На млађима свијет остаје.

Намргодио се као да ће му киша из чела ударити. Гледај: Намрштио се —

На мрзећему кућа остаје. Или:

На мрзилу кућа остаје (на ономе на кога мрзе).

Намрштио се канда ће му киша из чела ударити. Гледај: Намргодио се —

На нејачицу свак насрће.

На нестадак људи
И Станиша суди. У Црној гори. Гледај: У несташицу људи и Станиша суди.

На њему се сломила кола (догодила се несрећа).

Наоблачио се као да ће му киша из чела ударити.

На онога пас лаје кога не познаје.

Наопако да свако псето уједе које залаје.

Наопако и наузнако!

Наопако и у зао час!

На опрезу као зец.

Напао као смрт на живот.

Напео се као свечарски лонац уз ватру.

Напије л' се ко Вуке и наједе л' штуке, остаде у Вуковару.

Напио се као пијавица крви.

На попа грозница, на мене водица! Рече се као у шали кад се што ново први пут од године окуси.

Напријед као кам уз орање.

Напријед не могах, а натраг не дадоше.

На просјака и пси лају.

На псето замахни, а ђевојку удри. Ваља да се мисли да је ваља држати под заптом. Гледај: Удри ђевојци и мјесто ће сједи.

Напсуј се царице иза главице. Кад ко за ким говори оно што му у очи не смије рећи.

На псу рана на псу и зарасла. Говори се у шали кад се ко потужи да га што боли. Може бити да је најприје неко некога у шали наговарао да тако врача за себе, као што и сад наговарају онога који се потужи да га грло боли да обзине комадић хљеба па да га баци псетету рекавши: „Пса грло боли, а не мене."

На путу му броћ (и глогово трње)! Ваља да се то најприје говорило вампиру, јер за њега кажу да се боји глогова трња; а сад се говори за свакога кога нијесу ради да дође.

На путу ружица, а код куће тужица. Кад

је која на путу и у друштву накиђена и весела, а код куће лијена и жалосна.

Напухао се као пискавица. У Рисну. *Пискавица* је некаква риба морска.

На рану би га привио. Кад кога хвале да је добар и умиљат.

На свињама се свињски добије, али се свињски и изгуби.

На се као рак у понту. Кад ко бјежи натраг. У Боци.

На сиротнога сваком је лака рука.

На сирцу иже, али сирца ниже. Гледај: Слово иже, али сирца ниже.

Насмијала се коза овци (кад је скочивши преко кладе дигла реп и показала задњицу).

На сну дошло на сну и отишло.

На соколу је мало меса. Не треба гледати на чоека што је мали или мршав.

Наспавати се сит на обадва уха.

На спасеније (Христово)! Гледај: Спасуј се!

На срцу јед, а у устима мед. Кад који лијепо говори, а зло мисли и ради.

Натеже као Шваба с гаћама.Ваља да што нема гатњика, него их спучава око себе?

На ти, врана, коштан зуб,
Дај ти мене гвозден зуб. Кад малом ђетету изваде који зуб, ваља да га пребаци преко куће говорећи ово.

На ти куме јаје — ал' га нема! Кад ко пође коме што да да па не може да нађе.

Натмурио се као да су му краве посале.

На трбуху нема пенџера (да се види шта је чоек изио, него нек једе шта му драго, само да није гладан).

Натркује као зима на гола Турчина.

На трњу грожђа тражити.

Натрти коме хрена под нос. Напркосити му, наљутити га.

Натрчао као ждријебе пред руду.

Натрч напрч. Одговорио Циганин кад су га питатали како ће му ђетету име нађести, т. ј. онако нешто брзо и окретно.

Наћерао крмка на раст. Кад је који пијан. Може бити за то се ово каже што се пијану чоеку све чини могуће, тако и крмак да може уз дрво пузати, као мачка?

Наудиће му као врабац гуски.

Наука је једна мука,
А одука двије муке.

Нахранићеш ти оца сомунима. Рече се немирну ђетету, и значи: учинићеш да га затворе у варошши — и да се храни куповнијем хљебом.

На част му лаж! Кад ко слаже.

На чијим се колима возиш, онога и коње хвали.

Начинио се као додола. Кад се ко много накити цвијећем.

На чуну катана. Кад се за кога хоће да каже да је рђав војник. У војводству.

Нашао би длаку у јају.

Нашао глух ћорава.

Нашао је цркву ђе се Бог моли. Кад ко што тражи онђе ђе се оно не може наћи.

Наша Тара не боји се Турскога цара. У Херцеговини.

Наше жене брашно крале — Сад ћу казати. Жене молиле некако дијете и поклониле му нешто да не каже људма што су оне домаће брашно давале за нешто, и дијете им обрекло да не ће казати; а кад се

људи у вече скупе, оно пред њима стане говорити: „Наше жене брашно крале — Сад ћу казати!"

Нашишу по пунишу, а туђишу по поњишу. *Нашему пуну*, н. п. чашу вина, а *туђину по ње*.

Нашла врећа закрпу.

Нашла врећа засторак.

Нашла га биједа на суху путу.

Нашла млада сјекиру за вратима.

Нашла слика прилику.

Нашла шљука прдавца. Кад се два једнака састану.

Не би га надлајало деветеро паса. Кад који много зна говорити.

Не би га оразумио товар ораха (као што обично прости људи рачуне у грах и у кукурузе).

Не би дао ни Богу тамњана. Тако је тврд.

Не би доста кад не оста.

Не би ђаволу нож дао да се закоље. Гледај: Не би дао ни Богу тамњана.

Не би једному добро док другому не буде зло.

Не бије мене торба, већ оно што је у торби. Казао некакав кога су тукли торбом, у којој је било камење.

Не бију да не боли, него да боли.

Не би крив ко вијеђе, но ко приповиједе.

Не би крив ко п..е, већ ко чу.

Не било га! Клетва.

Не би му ни ораха из руку узео. Тако је неопран и гадан.

Не би ни пси с маслом изјели (шта је изговорио). Кад ко кога испсује или онако што безобразно изговори.

Не би оћутио, да му сто узлова на језику свежеш.

Не би пас с маслом полокао. Гледај: Не би ни пси с маслом изјели.

Не би скола скочила. Рече се за ђевојку за коју ко говори да је још млада за удају, и значи да не би побјегла кад би је сватови повели.

Не бих га пољубио ни кроз девет поњава.

Не бих за то дао ни луле дувана.

Не бих те трпљео да бих знао е ћу сокола извести од тебе. У Црној гори.

Не бих те убио да те нађем у купус. Ниjеси вриједан да те убијем — него си као говече? У Црној гори.

Небо високо а земља тврда (дакле нема се куда).

Не бојим се, но ме је страх. Као у шали одговори се кад ко рече коме да се не боји.

Не боји се Бајо (Пивљанин)
Пушке џефердара,
Него пушке опутом свезане. Јер се многа лијепа пушка носи само дике ради, а ружна се носи баш до невоље. Приповиједа се да је славни поглавица и јунак Српски Јанко Катић погинуо (1806 године) од пушке која није вриједила шесет пара, а ни Конда под Лозницом није погинуо од боље.

Не боји се лисица вечерњега хвалиоца, него јутрењега раниоца. Мјесто *лисица* једни реку и *тица*.

Не бој се од свијетле пушке, него се чувај од чађаве. Гледај:
Не боји се Бајо
Пушке џефердара,
Него пушке опутом свезане.

Не боји се свака шуша Бога, него батине.

Небојшу најприје пси уједу.

Не боли га срце за њим, јер их није једна мати родила.

Не боли га што је луд. Не осјећа да је луд.

Не број трећу док је не видиш у врећу.

Не буди од мене речено. Кад се казује да је ко рекао што ружно.

Не буди примијењено! Кад се у говору пореди мртви са живим или несрећни са срећним, н. п. покојни Мирко био је, не буди примијењено, тако висок као ти; ударило га тане, не буди примијењено, ево овђе — показавши прстом какво мјесто на тијелу своме или туђему.

Не буди сваке пећке жарило. Не мијешај се у свашто.

Не буди свакој тици кобац.

Не буди урока! Кад се што хвали као да се не би урекло. Мјесто *урока* говори се и *уречено*.

Не буди сваком лонцу заклопац.

Не буд' по заповијести. Кад се коме рече да му што дохвати или учини.

Не ваља вјеровати љетној облачини ни зимској ведрини.

Не ваља пљувати па лизати. Не ваља од своје ријечи натраг ударати.

Не ваља (прије) летети докле крила не нарасту.

Не ваља свакој тици кобац бити.

Не ваља свашто к срцу примати.

Не ваља своје звоно на туђег овна везати. Своје име или своју славу не ваља другоме давати. Гледај: Свега села овце, а попово звонце.

Не ваља се изувати прије воде.

Не ваља ти посао! Није право што тако радиш или што си то урадио.

Не ваља шарати, јере ћемо умријети. *Шарати* овђе значи *лагати.*

Не ваљаш колико ђевојчина. Рече се — у Црној гори — рђаву мушкарцу, особито који није јунак.

Не види даље од носа. Не разумије ништа.

Не види се отле дотле. Или:

Не види се прст пред оком. Тако је помрчина.

Не висе нигђе колачи од драчи.

Невјерни котац. Много чељади у кући, особито ситне ђеце.

Невјерни Тома. Кад ко сумња о свачему.

Не вјерује ни својим очима.

Не вјеруј куме пасјим устима. Казала кума куму, којега је нудила да једе, а он се изговарао да не може јер је сит.

Не вјеруј љетини док је не метнеш у амбар, ни жени док је не метнеш у греб. У Дубровнику.

Не вјеруј сну, колико ни псу.

Невоља свачему чоека научи.

Не вриједи ни луле дувана.

Негђе ваља капа а негђе шака. Гледај: Јачему капом а нејачему шаком.

Не гледа Бог на каљаве ноге, већ на чисто срце. Казао некакав који је харајући цркву стао каљавим ногама на часну трапезу да дохвати кандило, па га друг опоменуо на то.

Не гледај ме избијена ока, већ пуна бока. Казао некакав ком су за ручак који није имао чим платити око извадили били.

Не гледај ме ко сам био, већ ко сам сад.

Не гледај што поп твори, него слушај што збори.

Не говори: нека! прије него видиш на трпези. Не говори да се не даје или не доноси оно што још не видиш.

Не гори образ од сунца, већ од поштенијех људи.

Не гризеш ти мене уши, веће онај што се вије изнад мене. Казао зец жаби кад му је гризла уши, а он од орла није смио да се макне.

Не губи цијене. Рече се у шали ономе који се накашље, и значи да не губи цијене као *коњ*.

Не гули коре, не чини горе.

Не дави се ђаво маслом.

Не да дојкиња најбољега залогаја ђетету.

Не даду погану к вагану. Кад ко хоће или пријети што да узме или да учини, и значи: не ћеш, не дамо ти.

Не даду предњаци. Кад ко не може на оброку да једе — јер је прије што јео.

Не дај ми га, Боже, ни на путу срести!

Не дајте му на плот! Кад ко трчи беспослен на коњу, или кад поносито иде дигнувши главу у небо; т. ј. иде без памети, па се може набости на плот као бијесан коњ кад пође да прескочи преко плота.

Не дају рогуље него многуље. Боље је *много* и малијех крава него мало највећијех. Мјесто *рогуље* говори се и *добриље*. Гледај: Један чоек ништа јунак, него много људи јунак.

Не да му бијела зуба помолити. Не да му ријечи рећи.

Не да му враг мировати.

Не да ока отворити (н. п. мећава).

Не дао ми Бог колико свога меса (јести). Кад хоће ко да каже да чега ни пошто не би јео.

Не дао му Бог области! (н. п. ђаволу, кад му се име спомене).

Не да се ни вилама седлати. Кад ко не да са собом о чему ни проговорити. Ваља да се мисли да је као бијесан коњ, који не само не да к себи приступити да се оседла, него ни вилама седла нањ не можеш метнути?

Не да се ни опепелити. Или:

Не да се ни осолити. Не ће ни да зна за то што му се говори.

Не да ћосо Босне. Приповиједа се како је неко некад казао да је Турски цар некоме од Хришћанскијех краљева дао Босну, а некакав сиромашак ћосо Бошњак пљесне се по свом јатагану говорећи: „Ако је цар дао, ја не дам.” — Гледај: Газда даје, а телал не да.

Не дружи се с оним с ким се не можеш почупати.

Не жали мајка мрсна, већ мртва. Гледај: Није га у јелу, већ у злу ђелу.

Не забуди на којој си. Кад ко хоће коме ријеч да пресијече. У Боци.

Незвану госту мјесто за вратима.

Не зна балија што је здрава Марија.

Не зна гост што је пост. Гледај: Дође гост па разори пост.

Не зна да бесједи, а не умије да ћути.

Незнадоше свијет поједоше (они који се чине и говоре да не знаду ништа).

Не зна ђаво ђецу давити? У Хрватској.

Незнајшу рђа бије.

Не зна магарац што је мајдонос.

Не зна ништа колико магарац.

Не зна онај који куса, него онај који дроби.

Не зна онај што дроби, но онај што ломи.

Не зна он пет на девет. Не зна много за шалу.

Не зна пијан Влах што је гладан Турчин. Приповиједа се како је гладан Турчин дошао негђе пред Српску кућу и сјахавши с коња повикао домаћину, који је пијан пред кућом ђељао државицу за будак: „Држи море коња, па вичи Влахињу нека мијеси погачу и куха цицвару и пече кокош." Па онда отиде у кућу. Пошто у кући мало посједи и види да нити ко долази ни се шта готови, изиђе опет на поље, и видећи да му коњ стоји ђе га је и оставио, а Србин једнако ђеља државицу, он не знајући да је Србин пијан, сврне лулу, па њега камишем преко леђа, а Србин њега државицом иза врата једном па и другом, и да не дотрче жене те га отму, мало га не убије.

Не зна псето за поскурно брашно.

Не зна ракија што је кадија.

Не зна товар што је мајдонос. У Дубровнику. Онђе се *товар* зове *магарац*.

Не зна товар што је петрусин. У Дубровнику.

Не зна чалма шта пати глава.

Не знаш ти, мајко, како је мучно дијете родити!

Не зове се пијаница онај који много попије, него онај који се опије.

Не зови зло, јер само може доћи.

Не играј се главом!

Не играј се с ђаволским послом (н. п. с пушком).

Не избива као куга из Сарајева.

Не изједини, Халаху, крста! Гледај: Не уједини, Боже, Влаха!

Неимање немир од свијета.

Не испијај свакој чаши данце,
Изврнућеш у небо прканце.

Не иште хљеба (нек стоји). Кад се што оставља, па ко рече да не треба. Гледај: Злу не требовало.

Нејаку браству нејака и правда. У Црној гори.

Нејачица правду губи.

Не једе се месо од сваке тице.

Не једе се све што лети.

Не каже баба како је сан снила, већ како је по њу боље.

Нека зна чалма шта пати гужва. Возећи чоек веслом пукне му гужва, а он скине с главе своје чалму пак мјесто гужве свеже.

Не казује баба шта јој се снило, него како јој је мило.

Нека је кока шарена, па макар и не снијела јајета. Реку ђекоји, највише у шали, о ђевојкама, кад се говори о женидби, т. ј. нека је лијепа, а у осталом макар каква била.

Нека је нама напитак, а њима какав им драго житак. Кажу да говоре, или мисле сватови за младијенце.

Нека мене сунце сјаје, а звијезде ако ће све поцркати.

Нек зна и гужва, што пати лијевча.

Нек зову и лонцем, само нек не разбију. Кад се ко тјеши што му се име издијева.

Неки се ђаво боји крста, а неки тојаге. Гледај: Не боји се свака шуша Бога, него батине.

Нек носи бисаге, кључ је у мене. Казао Грк кад су му хајдуци однијели бисаге.

Некоме и олово пливје, а некоме и слама тоне. У Црној гори.

Некоме добар, а некоме зао.

Некоме мајка, а некоме маћеха.

Некоме плуто тоне, а некоме олово плута. Или:

Некоме слама тоне, а некоме олово плута (плива).

Не копај трица! Прођи се беспослице и будалаштине.

Неко се за лист сакрије, а некога не може ни дуб да покрије. Или:

Неко се за лист сакрије, а неко не може ни за дуб.

Нек' осуши, ал' за што пресуши? Рекао Цинин кад је зими метнуо обојке на месечини да се суше, а они се смрзли.

Нек плаче, док буде јаче. Рече се у шали ђетету кад кажу да плаче. Мјесто „*док буде*" једни реку „*биће.*"

Нек покопа оне што је до сад побио. Кад се хвали и пријети да ће убити онај за којега се мисли да није кадар то учинити.

Не крије се поштење никоме.

Нек све даске клепећу, а шљеме нек мирује (па ће добро бити).

Нек се зна чија је кућа масна. Чини ми се да је казала Циганка Циганчету кад му је допустила да поједе читаво јаје.

Не купује се мачка у врећи.

Не лаје куца села ради, него себе ради.

Не лези враже. Кад се приповниједа да је ко што зло једно за другим радио.

Не липши, магарче, док трава нарасте!

Нема болећега. Некакој болесној жени падне на ум усред зиме на букову мезгру. Кад јој муж каже: „Бог с тобом жено! откуда сад букова мезгра? Сад букве пуцају од мраза," она му одговори: „Е мој чоече! нема болећега, а он би наложио ватру око букве па би се буква откравила, и било би мезгре."

Нема већег бокца од попа удовца. У Хрватској.

Нема вјетра колико (ни) у тикви.

Нема вјетра ни дŷха. У Дубровнику — ђе се никад не говори *духа вјетар*, него *пуха!*

Нема га ни од корова. Кад кога не могу да нађу. *Ни од корова,* као псето кад се ваби, па изиђе откуд из корова.

Нема га ни у плећу. Гледај: Нема те ни у плећу.

Нема га у по тигања земље. Каже се за кога у шали, као н. п. што се рече: *нема га* (онаког чоека) *у читавој нахији* и т. д.

Нема горе болести од глади.

Нема горега заклада у кућу од ђевојке.

Нема господства ђе му га кућа не даје.

Нема женства без чоества. Тешко жени без чоека. У Рисну.

Нема жита без кукоља.

Нема жита без полога. Људи немају право што се туже кад жито полегне, јер рђаво слабо кад може полећи.

Нема жучи у себи. Каже се за чоека који се ласно не срди. Гледај: И у бухе жуч има.

Нема зиме без вјетра, ни зла госта без Турчина.

Нема јачег пића од воде.

Нема јела без ђела.

Нема кола без Кокана. Пјева се и приповиједа како се некакав Кокан челебија погодио

У зле дане, у године гладне,
За два гроша и чакшире сукна,
Да он чува хиљаду оваца
И да служи седам газдарица;

како је газдарица Мара купила коло ваздан у суботу, да игра ваздан у нећељу, да би домамила Кокана од оваца. Како је Кокан дошао, и ухватио се до газдарице Маре у коло те играо и т. д.

Нема крвника над потурчењака.

Нема крижа за пољубити. Нема ништа. У Дубровнику. *Криж* значи *крст*.

Нема куд ни амо, већ је и код нас добра нестало. Казала Циганка кад је некака жена карајући своје дијете рекла му у Цигане да иде.

Немала баба бијеса, него купила прасе (да је подрије).

Нема лица без црвена винца.

Нема (није) лова без старога гарова.

**Нема љета без Ђурђева дана,
Нити брата док не роди мајка.**

Немам, тако јада немала! Кад се каква жена правда да што нема. У Рисну.

Нема науке без муке.

Нема ни једне игле прошиваљке.

Нема ни краја ни конца (н. п. какав посао; т. ј. замршено са свим).

Нема ни кучета ни мачете. Кад ко нема у кући ништа живо за што би му се ваљало бринути.

Нема ни мангуре.

Нема ни мраке (ни мало).

Нема ни пребијена новца.

Нема ништа грђе него кад чоек превали свој ваган. Као свиња кад се наједе па превали своје корито.

Нема освете без луда брата.

Нема очевине без крчевине.

Нема памети ни колико паче.

Нема памети ни колико ћурка.

Нема рака без мокријех гаћа.

Не мари глота за једнога скота.

Не мари марва за једног мрава.

Нема слађег меса од краденог. Гледај: Касапско је месо по четири паре, ловачко по грош, а хрсуско по дукат.

Нема смрти без суђена дана,
Ни јунака без првога брата.

Нема с њим ништа као ветар с опаклијом. У војводству.

Нема суда без страшнога дана.

Нема тврђега града од празна чоека. У Црној гори.

Нема те ни у плећу. *У плећу*, т. ј. на кости од плећа као што се — врачајући — налази рака, колијевка, војска и т. д. У Рисну.

Нема треће даске у глави. Гледај: Нема четврте даске у глави.

Нема Турчина без потурчењака. Јер су потурчењаци за Хришћане свагда гори од правих Турака.

Нема ћара ни шићара,
Док не дође Каро из Мостара:
Гроше даје, а золоте прима.

Немац светац (што се тиче суда и уредбе земаљ-

ске). Срби у границн свагда воле имати у селу официра Нијемца него Србина или од какога другога народа; једно за то што је Нијемац кротак и складан, а друго, што га могу лакше и преварити и подмитити него Србина.

Немац се не боји да ће гаће изгубити. Ваља да за то што их нема?

Нема четврте даске у глави. Ћанут је мало.

Немаш на чему (захваљивати). Кад ко рече коме за што: хвала!

Немиран као јуне, кад му муха под реп уђе.

Не могао се миш провући кроз јаму, па свезао тиквицу за реп. Кад ко сам учини себи каку сметњу.

Немогоше поједоше,
А некћеше све попише. Или:

Немогоше свијет поједоше (они који све говоре да не могу).

Не могу бити и вуци сити и овце на броју. У приморју и у Црној гори говори се и *козлићи* мјесто *овце.*

Не могу се све тице једнијем каменом побити.

Не може бити хрсузин без јатака.

Не може ковач бити, а не омрчити се.

Не може му колач на руку да наиђе. Не иде му посао за руком.

Не може се (крива) Дрина раменом исправити.

Не може се никад исплатити колико Циганска крв. Или:

Не може се платити колико (ни) Јеђупачка крв. *Јеђупак* у Црној гори зове се *Циганин,* а *Јеђупачки* значи *Цигански.* Како у Црној гори тако и

по свима њеним околинама, когођ убије кога ваља да га његову братству или племену плати или главом или новцима (ако се на плату пристане, глави је обична цијена 133 дуката и 2 гроша и по паре). Али кад ко убије кога од Цигана, који нигђе немају својијех братства ни племена, њега не само тражи да освети оно племе или нахија ђе је сједио, него и сви Цигани макар откуд били, па још кадгођ који узмогу, не марећи ако би глава другим Циганима већ и плаћена била. Тако се приповиједа, да је у Жабљаку некакав Турчин пет — шест пута плаћао једну Циганску крв да би се избавио од Цигана који су долазили из различнијех крајева и ударали му на кућу, да га убију и свога брата да освете.

Не може се спавати, и пипуне чувати. У приморју.

Не можеш дланом сунце заклонити.

Немој бити љута,
Да не будеш жута;
Веће буди добра,
Да не будеш модра (од боја).

Немој свакој тици бити кобац. Немој се у свашто мијешати.

Немој ти ту (нада мном) растресати гаћа. Немој ми старјешовати.

Немој, хаџија, Бога ти! Некакога слијепца ухвате хајдуци те га оплијене и свуку до кошуље и обуће. Кад га тако оставе, и пођу својим путем, поврати се један, и стане га нагонити, да скине и опанке, а слијепац молећи му се рече: „Немој, хаџија, Бога ти!" Хајдук, који је злиста био хаџија, зачуди се кад ту ријеч чује од њега, па га запита: „Откуда ти море знаш да сам ја хаџија?" А он му одговори: „Та ја знам да то други чоек не би учинио (т. ј. и опанке му скинуо) до онај који је на ћабу ишао."

Немотњик мало једе, а много троши. У Дубровнику.

Не мреш ти од пушке. Укор ономе који није јунак. У Црној гори.

Не нагоји онда коња кад (баш) ваља на војску ићи.

Ненадно те грдило нашло! У Црној гори.

Не ничи ђе те не сију. Не мијешај се у оно што ти није посао, не иди ђе те не зову.

Не обрука прије године! Приповиједа се да је у Херцеговини обичај (негда био?) да младожења с младом не спава прије године; па је ово некаквоме казала млада, који је тај обичај ћео да поквари. А сад се рекне кад ко пође кога да превари у чему па онај осјети.

Не огади ти псу стрвине.

Не одби најам за сјекиру! Кад ко не право хоће коме да одбије једну ствар за другу.

Не озивај се кад те нико не зове.

Неопојан гроб. Каже се за стара чоека који је већ готово мртав.

Не ортачи се с оним с ким ћеш се гологлав есапити.

Не остави, Боже, без пријатеља!

Не отвори, Боже, душманину уста! Не дај му прилике да може за мном зло говорити.

Не откини прст при меду.

Не падају из неба печене мушмуле.

Не пада снијег да помори свијет, него да свака звјерка свој траг покаже. Невоља не долази да помори све људе, него да се покаже какав је ко. Гледај: Није дошло врнјеме да погинемо, него да видимо ко је какав.

Не парају сад, већ на мијех гуле. Каже се у шали ономе који иште *пара*.

Не пече питу ко има, него ко умије. Гледај: Боље је умјети него имати.

Не пик не! Не ћеш преварити.

Не пик повре! Кад се ђеца играју бацајући што, и значи да *по други пут* није слободно.

Не пири ђе те не жеже.

Не пита за њега нико као ни за смрдљив сир.

Не плаче слијеп што није лијеп, већ што не види бијели свијет.

Не плачу ми дјеца (код куће — да ми се хити).

Не плаши се камила решетом.

Неповрат кола ломи. Кад чоек не ће да се *повраћа*, него хоће у један пут све да понесе.

Не познаје Ђуро своје жене. Кад ко не може да позна оно што би ваљало да познаје.

Не познајем ја нашега бунгура. Казао некакав Херцеговац кад је чуо ђе Турци *бунгур* зову *пилавом*, као што га по Босни Турци, особито сиромашнији, заиста и зову и употребљују — као пиринач.

Не помаже му колико ждребету кашика. Многи малом ждребету објесе кашику покраћенога дршка о врату као да га не би ко урекао — а ђекоји може бити да мисле и курјак да га не би ујео?

Непостојан као Март мјесец.

Неправедно тециво на треће кољено не слази.

Непријатеља који бјега, не ћерај.

Не пружај се даље од губера.

Не пуштају га у село, а он пита ђе је попова кућа (ђе је најбоље ноћити)!

Не пуштају кусоњу под пласт!

Не рађамо се да ијемо (него ијемо да живимо).

Не реци другом! Кад ко што зло проториче.

Не реци ми: ћоро, док ти не речем: беља.

Не сијеци, родиће. Гледај: Ја тебе рогом, а ти мене родом.

Неслано (н. п. јело) као трава.

Неслан чоек. Који говори што му на уста дође.

Не слушај, Боже, што пас лаје. Казао некакав који је на божић у јутру узео орах, те врачао говорећи: „Као што је овај орах пун, тако да буде пуна кућа свашта, амбар жита, тор марве, подрум вина и ракије" и т. д., а кад свршивши врачање орах разбије, а то он празан.

Несрећа је дугорепа. Гледај:

Несрећа танко преде. Несрећа се ласно може догодити.

Несрећнога лубарда бије. У Котору.

Несрећну попу несрећна капа. У Црној гори.

Неста вина, неста разговора,
Неста блага, неста пријатеља.

Нестадоше стари, нестадоше и ствари. У Котору.

Не стаје он на трухлу даску. Зна он шта ради.

Не станио се до мора! Клетва.

Не стани сироти на скут, не ћеш себе на срећу.

Не старај се јелом, већ трбухом. Кад се мисли да ће ђе доста јела бити.

Не стој ђаволе! Рече се уз ријеч кад се приповиједа како се што зло догодило.

Не стоји кућа на земљи, него на жени.

Гледај: Да чоек у кућу вилама баца, а жена из куће иглом да избацује.

Не тргуј с оним с ким ћеш се гологлав есапити.

Не треба квоцати, него јаја носити.

Нетреба сваком лонцу повраз бити.

Не тресе ми се проха. Немам никакве потребе хитати.

Не трчи као шише на руду. Гледај: Намеће се као шише на руду.

Не ће Алија, не ће Балија, еле одоше свиње у џамију.

Не ће воћка испод дебла.

Не ће га опрати ни Сава ни Драва. Тако ће бити погрђен.

Не ће гомила дажда.

Не ће гром у коприве.

Не ће, да му на реп станеш (ујести). Каже се за мирно или управо за лијено и неваљало псето.

Не ће, да о небу виси. Не ће ако му шака не падне, н. п. украсти што и т. д.

Не ће је за капом носити (жену, да мора бити лијепа).

Не ће ли и у нашем јошику дренова батина нарасти!

Не ће мачка сланине!

Не ћемо се оковати на овоме свијету (него ћемо помријети и отићи с њега).

Не ће мртав у рај!

Не ће му ништа учинити, само мало провјешати па пустити.

Не ће те та буха ујести. Не ћеш те среће имати.

Не удаје се ни једна ђевојка без прћије, нити и један поп иде без књиге у цркву.

Не уједини, Боже, Влаха! Кажу да се тако Турци моле Богу.

Не у крв! (Бог ти и свети Јован!) Кад се људи сваде па хоће да се побију, онда говоре ово они који су ради да их од боја сачувају. *Бог ти и свети Јован!* значи: *кумим те Богом и светијем Јованом!* У Црној гори и у Херцеговини.

Не умије магарац пливати, доклен му вода до ушију не дође.

Не упиши му, Боже, у гријех!

Не хвалећи му вјере. Кад се рече добра ријеч за чоека од друге вјере, н. п. нехвалећи му вјере, поштен чоек.

Не хвали ми вечерњега сједиоца, већ ми хвали јутрењега раниоца.

Не хвали ми туђу жену за туђијем мужем.

Не хвалит му закона. Гледај: Не хвалећи му вјере.

Не хоће на празно ни пас лајати. Забадава нико ништа не ће да чини. У Црној гори.

Не чекај ножић на божић.

Не чини добро, да те чудо не нађе. Приповиједа се у Боци и у Црној гори — да је казао некакав Паштровић. Гледај: Чини добро па и у воду баци.

Не чини му се море до кољена. Кад се ко велики гради.

Не чинио Бог од мене што ћу ја од тебе! Кад ко коме пријети.

Не чини (оно) што поп чини, него твори што учи. Гледај: Не гледај што поп твори, него слушај што збори.

Не чини се ни вјешт (*чему* или *коме*). Кад ко не ће што да зна.

Не чуј, Боже, на зло! Кад ко, за кога се није надало, што добро рече и учини, и значи, као да се не би урекло.

Не чуо кукавице! Кад ко послије дугога викања одговори: *чујем*, или се правда за што да није *чуо*; и значи: не дочекао прољећа!

Нешто нешта изјело па од нешта кости остале. Приповиједа се да је одговорио Херцеговац кад је први пут виђео лијес нерасклопљен у пољу, па га неко запитао шта је то.

Нешто Турчин силом, нешто поп с књигом, еле сиромаху не оста ништа. У Босни.

Нешто шушну. Некакав чоек казао да је ту и ту виђео десет курјака. Кад га они којима је казивао, заокупе с доказивањем да то не може бити истина, онда спусти на девет, па на осам, и тако дођера до једнога; а кад му ни то не ђедну вјеровати, него му стану говорити да је он то привиђео, откуд онђе курјак! и т. д. онда рече: „Нешто шушну, мени се учини има десет курјака."

Ни беза, ни веза.

Ни благо да дође ни куку да не дође.

Ни Бог не може сваком да угоди.

Ни Божиј се гроб за бадава не чува.

Ни буди мед да те разлижу, ни јед да те распљују. Мјесто *да те распљују* говори се и *да се тобом трују*.

Ни ваш ни наш, носи га враже куд знаш.

Ни враг црн ни мати му бијела.

Ни врана кост да ми тамо не однесе! Кад ко показује да у каком мјесту није рад живљети.

Ни вране ми кости тамо не виђеле (или: *однијеле*)! Кад се ко тужи на зао пут.

Ни вратиша ни платиша.

Ни вриједну теци, ни мало вриједну оставй.

Нигда му језик не стоји, као воденично коло (који много говори).

Нигда није сова излегла сокола.

Нигђе мјеста згријати не може. Каже се чоеку који на једном мјесту не може дуго да остане.

Ни горе (све) посијеци, ни без дрва дома дођи.

Ни гуди, ни гудала вади. Не помињи ништа за то.

Ни да Бог! (н. п. није, ни да Бог; не ће, ни да Бог!) Од прилике као: Сачувај Боже! У Црној гори.

Ни душом нема кад дахнути.

Ни ђаво није онако црн као што људи говоре.

Ни за кога није добра кавга.

Ни злу теци ни добру остави.

Није благо коњи ни волови,
Нит' је благо срма нити злато,
Но је благо што је срцу драго.

Није благо ни сребро ни злато
(Ни су благо гроши ни дукати),
Већ је благо што је коме драго.

Није Бог двије куће покварио. Кад је рђав и чоек и жена.

Није вино вода, него војвода

Није врач, ал' је погађач.

Није гадљив. Не пробира много.

Није га (гријеха) **у помишљеном, него у учињеном.**

Није га (гријеха) **у јелу, већ у злу ђелу.** Ка-

кову мудрост народ показује у овој пословици, а опет има људи у Турским државама који би прије пристали да убију чоека, него у пост месо да једу!

Није глада до Ђурђева дана. У Дубровнику.

Ниједан дим без (мало) огња није.

Ниједан кип није пружио руку од себе, него сваки пригрлио к себе. Слабо ко даје, него све иште. У Хрватској.

Ниједна вјера. Рече се, као поруга, злу и немирну чоеку.

Ниједна понизна глава не да се посјећи.

Ниједна ствар не ваља без прута и кључа. У Грбљу.

Ниједно зло не долази без велике прћије. Свако зло вуче друга зла за собом. У Црној гори.

Није добро лед ни у марами кроз виноград пронети. У Сријему.

Није добро ни кога много благосиљају, а камо ли кога куну!

Није добро с великом господом из једнога чанка трешње јести. Не знам за што, ако није за то што ће као играјући се кошчицама сиромаха у очи туђи.

Није доста, кад не оста.

Није дошло вријеме да погинемо, него да видимо ко је какав.

Није жао на мали дио, него на криви.

Није жао на мало, већ на заборављено.

Није за козу сијено. Мушкатировић има *за гуску* мјесто *за козу*; али ја тако никад нијесам чуо.

Није залуду Бог не дао кози дугачак реп.

Није за псето поскурно брашно.

Није за свињу од кадифе седло.

Није за ћелава чешаљ (као ни за слијепца огледало ни за глуха свирач).

Није за учење, већ за убијење.

Није зиме докле божић не мине.

Ни је зиме ни зимице
До Которске трипуњице. У Црној гори.

Нијек ђаволу! Кад који све каже да *нема*, и да му *није* добро.

Није коме је речено, већ коме је суђено.

Није кошено, већ стрижено. Гледај: Кошено, стрижено.

Није крвника без брата родника. У Црној гори.

Није крив онај који је два овна изио, већ онај који му је дао.

Није куђ камо. Нема се куда, него тако ваља да буде.

Нијеку ками! Гледај: Нијек ђаволу!

Није курјак зиме изио. Доћи ће зима макар и доцније. Гледај: Зима ако устима не уједе, она репом ошине.

Није ласно на бој ударити.

Није ли то Богу плакати? Кад се што криво учини.

Није мáла што се под пазухом не може понијети (као новци).

Није матере за сису ујео. Каже се за добра чоека.

Није ми нико до сад држао руку у перчин. Нико до сад није био нада мном господар, и чинио шта хоће. У Рисну.

Нијем као риба.

Нијемом ђетету ни мајка не може помоћи.

Није му виђет' на оку (да може то и то учинити).

Није му врана мозак попила. Није луд.

Није мука за вијека.

Није му мати језик испредала. Зна добро говорити.

Није на тај глас, Рако! Казали некакоме који је нехотице испустио па се стао врћети да би људи рекли, шкрипи столица.

Није никаква мајсторија међу добрима добар бити.

Није ни онђе коке, која снесе јаје, па га откакоће.

Није ни онђе краве, која да крављачу млијека, па потегне ногом те проспе.

Није ово опаклија већ добраклија, опак био ко јој име наденуо. У војводству.

Није ово шуша ни грмуша. Није ово шала или беспослица. У Црној гори.

Није онај луд који је девет проха изио, него онај који му је дао.

Није онај сиромах који никад ништа није имао, него онај који је имао, па изгубио.

Није онђе вука, за којим пси не лају.

Није онђе штете, која у лонцу ври (што се закоље, него што поједу курјаци, или га онако нестане, или се омрцини).

Није пећки на што зја, већ што јој се да.

Није племена до славна имена.

Није погинуо зајам, но враћање.

Није по шији, већ по врату. Гледај: Та по шији, та по врату.

Није речено да се вјерује мáлу, него Богу.

Није ријеч бреме (ласно је рећи).

Нијесам га ни зврчком ударио.

Нијесам грђи ни грђевић од тебе. Свaки Црногорац рекне и првоме старјешини.

Нијесам ја твоја жена. Кад ко хоће над оним над ким нема право, да покаже своју власт и старјешинство, н. п. кад га удари, или опсује и т. д.

Нијесам ја тиква без коријена (него имам рода).

Нијесам ја то из прста исисао. Нијесам измислио, него сам чуо.

Нијесам му био на бабинама (да знам колико му је година).

Нијесам ни ја по глави озебао. Нијесам луд.

Нијесам пјаница, ма ми је мила капљица.

Нијесам рад ни да га у врећи кроз моју кућу пронесу (рече се за рђава чоека).

Нијесам се с кесом свадио (да просипам новце).

Није састављен око лијеске. Није у глави као што би требало. Гледај: Није трипут око лијеске састављен.

Није свака мука до вијека.

Није свака ала за диздара.

Није сваке тице једнако месо.

Није скаки дан Божић.

Није сваки чоек, који гаће носи.

Није свако Туре за везира.

Није свачиј посао, испод села пропјевати.

Није све злато што се сија.

Није свијет решето (него је простран, може чоек куд хоће).

Није седло за магарца.

Није се (ни он) на Бога камењем бацао.

Није се том колачу надао (тој несрећи). Гледај: Зла колача!

Није сиромах онај који нигда није имао, него онај који је имао, па изгубио.

Нијеси цареве ријечи.

Није слично, ал' је жалосно. Рекне се у шали, н. п. кад ко пјева.

Нијесу биле ни зреле. Рекао међед за некакве крушке, кад их није могао дохитити.

Нијесу вуци стекли по поруци, него што си сами приправе.

Нијесу новци стекли мене, него ја њих. Кад ко хоће да каже да не жали новаца што се троше.

Нијесу пуцали топови кад сам се родио, па не ће ни кад умрем.

Није та фаца од умрећа. *Фаца* значи *лице.* У Дубровнику. Гледај: Није то тијело за опијело.

Није ти врана мозак попила. Гледај: Није му —

Није ти га мати родила (шта га жалиш?).

Није ти крава на ногу стала (шта си навалио?).

Није ти торба на глави (те не видиш).

Није то беглук. Кад се што рђаво ради, или просипа. Гледај: Ко се у господском послу прекине —

Није (то) без неке (без особитога узрока).

Није то та. Није тако.

Није то тијело за опијело. Кад који здрав говори да ће да умре.

Није то шуша ни грмуша. Није мала ствар ни беспослица. У Црној гори.

Није трећу ноћ дочуван. Гледај: Није састављен око лијеске.

Није трипут око лијеске састављен. Гледај: Није састављен око лијеске.

Није ту грмена, откуд ће вук изићи. Или:

Није ту грмена, из којега ће вук изићи. У Црној гори.

Није ту среће, док иза деветога (брата) **десетом не остане.** Приповиједа се у шали да је казао некакав Бошњак, т. ј. док куга не умори девет браће, па десетом не остане све. Гледај: Ко се пустоши не радује, иза њега остала!

Није ту ћука, да улови вука.

Није у бунар, већ крај бунара. У Кокановој пјесми (гледај: Нема кола без Кокана) пјева се како су заову снахе потвориле да се *онередила у бунар*, а она се правда да није, већ *крај бунара*. А сад се рече кад се ко правда да није што учинио, а својијем правдањем показује да јесте.

Није украо, већ узео да нико не види.

Није умрла баба од корбе, већ од празне торбе.

Није у ономе у чему очи виде, него у ономе у чему Бог даде (срећа?).

Није уроклив (не ће му ништа бити).

Није чист грош. Није посао или ствар као што треба.

Није чоеку жао на мало, него на неправо.

Није што мислите, но што видите. Рекне домаћин гостима, кад их нуди да једу, као да се не надају какој великој части. У Црној гори.

Није што очи виде, но што Бог хоће.

Никад не ће имати три јаке за вратом. Никад не ће стећи да обуче три хаљине.

Никоме није написано на чело шта је у њему.

Нико и не пита зањ, као ни за смрдљив сир.

Ни колико би муха на перу понијела.

Ни колико црно иза нокта.

Ником ништа, а себи ни мало.

Нико не види шта је коме у трбуху, него шта је на њему. Боље је лијепо носити се, него лијепо јести.

Нико не живи два вијека (за то чоек ваља да се стара да живот свој лијепо и добро проведе).

Нико не зна шта носи дан, шта ли ноћ. Или:

Нико не зна што носи јутро, што ли вече.

Нико не може наткати махрама, да цијелом свијету уста повеже (да се не говори оно што он не би ћео).

Нико не може овога свијета у свачему срећан бити.

Нико не може цијелом свијету колача намијесити (да о њему сви добро говоре).

Нико не ће рећи: ја сам курвин син.

Нико није с онога свијета разбијене главе дошао. Као да се потужи да су му онамо главу разбили, т. ј. нико не зна како је на ономе свијету.

Нико никога не може наружити, док се сам не наружи. Или:

Нико никога не може осрамотити, док се сам не осрамоти.

Нико сам себе судија не може бити. Гледај: Нико не може бити и судац и парац.

Нико себе злотвор није.

Нико се није научен родио.

Нико ти на реп не стаје (сједи с миром, кад у те нико не дира).

Ни крвнику, Боже (не дај)! Кад ко казује за како зло. Гледај: Не дао Бог ни највећем непријатељу.

Ни крив, ни дужан. Кад се коме што зло на правди догоди.

Ни куди Херака, ни хвали Петака, оба су брата једнака. Гледај: Ни хвали —

Ни куд мајци, ни куд у ђевере.

Ни лијеп враг, нит' му добра мати.

Ни лук јео, ни луком воњао. Или:

Ни лук јео, ни њим мирисао. Кад се ко чему што зна, чини и невјешт.

Ни ми дај, Боже, брата жељети, ни му на гламњама сјеђети. Гледај: Бит' ми брата и жељети и т. д.

Ни ми је (то) у кесу, ни из кесе.

Ни ми (он) соли, ни дроби. Не марим за њега, било му право шта ја чиним, или не било; јер ме он не храни, нити шта друго имам од њега.

Ни ми старо кашље, ни младо плаче. Немам ни оца ни мајке, ни жене ни ђеце; могу куд хоћу.

Ни моја сабља није зарђала.

Ни моја хајка, ни моја засједа. За тијем није ми стало.

Ни мој лов, ни мој зец.

Ни муже ни гриже, ни добре вечере. Нити има бриге, нити каква добра.

Ни на небу, ни на земљи. Кад се ко поноси.

Ни о̑ Богу, ни о слову (не зна).

Ни од мухе бубрег (не могу оставити). Рече се у погодби кад се што продаје.

Ни о трн, ни о грм, већ на пометно гумно! Кажу да рекне вјештица пошто се намаже некаком масти и пође да полети к својим другама на састанак. Приповиједа

се да је некаква жена — која није била вјештица — намазавши се очом масти, мјесто *ни о трн, ни о грм*, нехотице рекла: *и о трн и о грм*, и полећевши, сва се испребијала које о шта.

Ни пас голе кости не глође.

Ни пас, ни рт, ни чобанска вашка. Гледај: Пи торни, ни ловни.

Ни пет, ни девет (него, н. п. узе батину, па по њему, т. ј. без и какога говора, одмах).

Ни платиша ни вратиша. Рече се за онога који би рад све муктице имати.

Ни помози Бог, ни селам алећим. Кад ко није коме ни мукает.

Ни по смрти му не могу добра рећи (или *помислити*).

Ни придај, ни одузми. Тако је као што треба.

Ни прсти у руке нијесу сви једнаки.

Ни риба без воде ни звијер без горе.

Ни род, ни помози Бог. Нити је род, ни познаник.

Ни сам се у благу родио, ни ћу се (с њим) у гроб закопати.

Нијесам с тобом свиње чувао. Одговори се ономе који би шћео да се дружи и пореди с онијем који се од њега поноси.

Ни свагђе, ни свашто. Или:

Ни свашто, ни свагђе (ваља говорити).

Ни свакоме мед ни никоме жуч (не ваља бити).

Ни све горе посијеци, ни без дрва дома дођи.

Ни свежи, ни одријеши. Кад се хоће за кога да каже да не зна ништа.

Ни све злато што сја, ни све пећина што зја.

Ни сви твоји свети, ни сви моји клети.

Ни себи, ни своме (н. п. није вриједан што добро учинити).

Ни се у добру понеси, ни у злу поништи.

Ни сто дужан, ни двјеста готовијех. Ако нијесам врло богат, нијесам ни врло сиромах.

Ни су благо гроши ни дукати. Гледај: Није благо ни сребро ни злато —

Ни с четири коња не би му из главе извукао. Кад ко што себи уврти у главу.

Нит' га можеш за реп, ни за уши ухватити. Не може се да дозна шта мисли, јер сад говори једно, сад друго.

Нити зна шта смрди, ни шта мирише.

Нити је она вила, нити ће за вилу поћи. Говори се за ђевојку коју други хвале.

Нити је царев ни краљев.

Нити кисне, нит' га сунце жеже, него узури, једе и пије. Кад се каже за кога да добро живи.

Нит' има куће, ни кућишта.

Нит' има у мору мјере, ни у људима вјере. Највише говоре жене и ђевојке.

Ни ти мене кум, ни ја тебе стари сват. Немамо ништа више између себе.

Нити могу, нити ми остаје (кад једем).

Нити сам црноока, нити се бојим урока.

Нити смо се заједно родили нити ћемо заједно умријети.

Нит' је мојој матери мило мријети, нит' се мене за њом дријети.

Нит' је наш, нит' је ваш, вуци га, враже, куда знаш.

Нит' је шака дана, ни врећа година.

Ни то није без његова масла. Гледај: И ту има његова масла.

Ни торни ни ловни (пас, који нити је за тор, да чува овце, ни за лов).

Ни трага ни гласа. Нити се што чује, ни зна за то.

Ни трна ни грма (н. п. нема). Кад се хоће за какву земљу да каже да је голетна.

Нит' се зна ко дроби, ни ко куса.

Нит' се зна ко пије, ни ко плаћа.

Нит' се може славити, ни оставити.Ваља да је најприје неко рекао за крсно име; а сад се говори уза сваки тежак посао, који се не може оставити. У Црној гори.

Нит' се мужа бојим, ни уре бројим. Кад ко каквој жени говори да похити кући. У Боци.

Нит' се шије, ни пара. Особито се говори за људе који не старе, него се држе једнако.

Ни убиј, Боже, мимо свијет, ни помози, Боже, мимо свијет!

Ни ћу црње носити, ни горе просити. Казао калуђер, кад су му пријетили нечим, и значи: горе ми не ће бити, макар се и то догодило.

Ни у гори о Турчину (зло) не говори.

Ни у лакомца мјере, ни у пса вјере.

Ни у мртва проговора, ни у мудра поговора.

Ни у тикви суда, ни у Влаху друга. Мушкатировић каже: *у непостојану*, мјесто: *у влаху*; али ја друкчије никад нијесам чуо него овако. Ово говоре не само Срби за праве Влахе, него и Турци за Србе, а и Срби

Римскога закона за своју браћу Грчкога закона. Гледај: С Влахом до по здиле, а од пола њом у главу.

Ни у тикви суда ни у страшљивцу друга. У Црној гори.

Ни хвали Херака, ни куди Петака, оба су брата једнака.

Ни цару харача, ни Богу колача. Или:

Ни цару харача, ни попу колача (даје, т. ј. не плаћа ником ништа).

Ни црно ти је око у глави не смијеш му рећи.

Ниче ђе га не сију. Гледај: Не ничи ђе те не сију.

Ни честиту теци, ни злочесту остави.

Ништа му бити не може без глогова коца. Не ће ласно умријети, већ ако да га убију, као вампира.

Ништа није горе од дебела бука из рђава трупа.

Ништа није ново на свијету.

Ништа се са здрављем помијешало није.

Ништа се с образом није измијешало.

Ништо ти (у Бога) красније (или љепше, т. ј. врло лијепо).

Нова метла добро мете. Или·

Нова метла лијепо мете. У Котору. Гледај: Ново сито само сије.

Нова ткаља, нова натра.

Новац је душогубац.

Новац је ловац.

Нови касапи под реп кољу.

Нов од конца. Каже се за нову хаљину.

Ново сито на високо сије. Гледај: Ново сито само сије.

Ново сито о клину виси. Кад је ко у кући нов — н. п. млада или слуга, — па га штеде.

Ново сито само сије. Из почетка свак свој посао ради добро.

Новци се не бране и двапут бројити.

Новци ситно звече, ал' се далеко чују.

Новци (су) трговци.

Новчана болест (болује што нема новаца).

Новци су и у искрпљеној кеси повољни.

Нога му нози добра не мисли. Каже се лукаву и злу чоеку.

Ноге у њој прекрстио ко је начинио! Рекне се за малу чашу.

Нож ти је у руци, а хљеб туђ (одсијеци ми комад, гладан сам). Можеш ми с туђим учинити добро без своје штете.

Нож у репу сломити. На свршетку посла учинити штету.

Нокат и месо (н. п. они су или он је с њим, т. ј. пазе се).

Нокат у ледину (утече, или бјежи!).

Нокти су му, орати би мог'о.

Носим врећу ријечи. Кад дијете не може за дуго да проговори, ђекоји га метну у врећу оставивши му само главу на поље, па га носе око куће; један запита онога који га носи: „шта то носиш?" а он му одговори: „носим врећу ријечи."

Носи ми крв с очију. Бјежи, док те нијесам убио.

Носи струку у љето, а у зиму како ти драго.

Ноћас руби, сјутра труби. Рекне се на покладе вече, и значи: ноћас једи и сувише, а сјутра јаучи од глади. У Црној гори.

Ноћас ће миш и мачка заједно спавати. Каже се у вече кад се види да ће велики мраз бити.

Нуде се као Грци у аришште. Приповиједа се (у војводству) како су Грке поћерали у аришште, па су на вратима све нудили један другога да први (као части ради) уђе унутра, док их није пандур батином ућерао.

Нуди као Турчин вјером. Турци кажу да им се пише грјехота Хришћанина не понудити да се потурчи; и за то веле да и Хришћански свештеник, кад ђетету на крштењу дуне у уста, говори полако: „Потурчи се, да ме не кривиш на ономе свијету.”

Нуђену госту бројени залогаји. Кога често за трпезом нуде, на онога се гледа како једе.

Нужда закон измењује. И ово је постало у војводству од књижевника, јер народ наш мјесто *нужда* каже *невоља*. Гледај: Потреба закона нема.

Њ.

Његова болест другога здравље. Кад се н. п. за каква господина каже да је од најмањега чега болестан.

Његова и пасја година. Рече се као у шали кад коме иде што у напредак.

Његово називало, а другога издирало. Гледај: Једнога издирало, а другога називало.

Његује га као мајка јединца. У Црној гори.

Њемачки божић нашему меље. Кад је о Кршћанском божићу југовина.

Њихова игра и пасја трка (све једно). Играју се, па се заваде.

О.

Оба, бено! (викао некакав ловац рту *бену*, кога је био напустио за два зеца) **па ни једнога.** Ово сам ја казао прије кад су пословице штампане, а сад мислим да је овђе *бéно* од *бѐна*, које у Хрватскоме значи *луда* или *будала*, па ђе ова ријеч није позната, онамо јој промијењен глас.

Обећава му мазно на празно. Кад ко кога вара лијепим ријечма.

Обећај а не дај, луду срце контентај. У Боци.

Обећање је дужност.

Обећање је лудому радост.

Обећање је тешко дуговање.

Обећато као дато. За онога који је обећао.

Обија ка' и просуља у бијелу нећељу. У Црној гори. *Просуља* значи *тигањ* — *тава*.

Обилази као лисица око гвожђа.

Обила мајка родила обила јунака. Приповиједа се да је *силни цар Стефан* ловећи по Церу угледао на једном мјесту ђе се гране од дрвећа и доље савијају и горе узвијају. Кад дођу на оно мјесто, а то дијете код неколико оваца ударило своју сјекирицу у кладу, па легло на леђа те спава: кад дихне из себе онда се гране узвијају у висину, а кад повуче пару у се онда се савијају к земљи. Кад то види цар, зачуди се врло, па пружи руку с коња да му узме сјекирицу, али хоћеш! не може да је извади из кладе! Брже боље сјашу слуге и војводе с коња, огледају сви редом објема рукама да изваде сјекирицу из кладе, али ни један је не мо-

же ни помаћи. Онда пробуде дијете, и цар га запита како му је име, а оно одговори: „Милош.”

Цар. Имаш ли оца и мајку?

Милош. Имам мајку, а отац ми је умръо.

Цар. А ђе ти је мајка?

Мил. Ето је тамо доље у селу код куће.

Цар. Хајде, да нас водиш твојој кући.

Мил. Не могу од оваца.

Цар. Хајде, ми ћемо поћерати и овце. — И тако га којекако намоле да поћера овце и да пође пред њима кући. Сад су они ради знати и виђети шта ће он радити са сјекиром: како ће је извадити из кладе, или ће је онако оставити. Кад Милош крене овце, а он узме сјекиру једном руком и заметне на рамо. — Како дођу у село кући, Милош одмах остави овце и непознате госте, па замакне међу зграде да тражи мајку. Пошто цар сјаше с коња, пође и он за Милошем да гледа да му се ђе не сакрије; кад погледа кроз брвна у једну зграду, а то му мајка мијеси хљеб, а пребацила десну сису преко лијевога рамена, а лијеву преко деснога, те он остраг сиса. Онда цар рекне: „Међер обила мајка родила обила јунака.”

Обилата мајка, обилата и шћи

Обишао кућа као миш кука. Рече се за скитницу.

Објесио руке (низа се) као пиштоље.

Облазни, па опет! Кад коме слаже пушка, т. ј. да оближне кремен, па опет да креше.

Облизује се као псина око млина.

Ободи га, Ђуро! Кад ко рђаво, а особито на рђаву коњу трчи.

Облизује се као пас на стрвину (кад гледа у њу, а нешто му смета да је једе). Мјесто *на стрвину* говори се и *према стрвини*.

Облизује се као шаров.

О Богу луд, а о ђаволу мудар.

Обрадовала се рђа гвожђу. Кад нађе једнак једнакога.

Обрадовао се као да је нашао бијеле челе.

Обрадовао се као сироче сунцу.

Образ ваља, кум ће доћи.

Образ од образа стиди се. Рече се, кад се казује за какав велик стид или срамоту; али ја управо не знам, или ово значи да се на једноме чоеку један образ од другога стиди или образ једнога чоека од образа другога чоека. На ову је пословицу налик и 495 стих у II. књизи народнијех Српскијех пјесама на страни 239:

Запали се образ од образа.

Образ му је као опанак Гледај: Кожа му је на образу као ђон.

Обрати зелен бостан (зло проћи).

Обриј се на више. Гледај: Очисти се, е ћеш пити.

Обрлатио као хајгир ћору.

Обршио као нико његов.

Овај је свијет као масна кобасица. Рече се највише у шали.

Овамо је тамо. Кад ко не ће правијем путем да иде.

Овђе сам најтањи. Дотакнувши се руком до врата рече онај који се правда за што, и значи: ако не буде овако, посијеци ме.

Овђе се не десило! Гледај: Далеко од нас било!

Ове године на вратило, а до године на грабило. Говори ђевојка узјахавши на вратило да би се стали *грабити* око ње и да би се удала.

Оволики ти зијев! Дигнувши ногу каже се жени, кад се нађе ђе снује пређу.

Ово у руку, а крух у квас. Узевши са земље што у руку реку жене у Грбљу кад крух метну у пећ, да би крух нарастао и лијепо се разабрао.

Овчије руно, а вучије срце. Или:

Овчије рунце, а вучије срце.

Оглав ти спао у доњој земљи! Клетва коњу. У Херцеговини.

Ограисао као ђаво на велики петак.

Ограисао на сухом путу.

Огријало га сунце. Обрадовао се.

Огуглао као (и) магаре шиљак.

Огуглао као Цигански коњ бубањ.

Одадрьо као пандур кучку.

Одакле си? — Одакле ми је и жена.

Ода шта свиња сита, од тог и дебела.

Ода шта се чоек мало боји, од онога нек се врло чува.

Од бабаземана и од цара Шћепана (н. п. то је; и значи: Бог зна од кад).

Одбијам ти на лудост. Кад ко што коме непристојно учини, и значи: да нијеси будала, не би тако ни чинио.

Одбити коме што на дару.

Одбићемо му од реда. Рече се у шали н. п. кад ко умре.

Од боба и од попа пуна су уста. У Морињу.

Од Бога здраво, а од цара мирно. Одговори се кашто на питање: Како си? Као што у Хришћанским државама људи један другога у јутру питају: Јеси ли добро спавао? тако се под Турском владом, ђе се људи од различнијех зликоваца често узнемирују на кућама, пита: *Јеси ли мирно освануо?*

Од Бога ти здравље! Гледај: Здрав си!

Одвалио као Марко на Косову. Што се онђе није десио?

Од везиље злата (куповати).

Од вјешта ловца плаши се лисица.

Од воде воде, а од вина носе.

Од воље му (је или **стоји), као Шокцу пост.**

Од главе до пете (н. п. ођенути кога).

Од глади, као да руком однесе. Одговори се у шали, кад ко за какво јело упита како је, т. ј. од глади лијек. Гледај: Као да руком однесе.

Од гладна трбуха нема горе невоље.

Од гола Влаха гола пара.

Од гола попа и официра нема ружније ствари. У војводству.

Од готових новаца не ваља вересију чинити. Што се може сад добити, не ваља за послије остављати.

Одгризла ти уши! Реку жене, кад ко помене жабу код ђеце; ђекоје још повуку дијете за ухо и устима као цвокну — који се глас не може записати.

Од двије смрти нико не гине.

Од двоје се плете. Не зна се управо како ће бити, него може бити и тако, а може бити и друкчије.

Од длаке до греде. Од најмањега до највећега.

Од (добре је) **кобиле и ждријебе** (добро).

Од домаћег хрсузина тешко је сачувати.

Од дувана кућа попљувана.

Од ђеце људи бивају.

Оде без свијеће (н. п. кад се ко утопи).

Оде као и утопљеник (на дно).

Оде на јагму као алва. Кад се што брзо распрода.

Од живога штогођ, а од мртва ништа.

Од зла до зла (нема ништа друго).

Од зла дужника и козу без јарета (ваља узети). Мјесто *јарета* говоре једни *млијека*, а и *млика*.

Од зла дужника и козу без козлета.

Од зла рода нек није порода.

Од зле жене браду у шаке (бјежи).

Од зле жене и рђава друга уклони се, да те не обруга. У Црној гори.

Од зле ћуди нема већега зла на свијету. Гледај: Зла се година може на штапу прескочити.

Од знана зеља глава не боли. Особито се говори око женидбе и око удаје. Гледај: Боље је знано с маном него незнано с хвалом.

Од ината нема горега заната.

Од инћара нема бољег ћара. Гледај: Док је хаша, дотле кућа наша.

Од јалове краве млијека тражи. Кад ко удари у бједу.

Од једне козе два мијеха не могу бити.

Од једнога дрвета никаква грађа не бива.

Од једнога ударца ништа му бити не може.

Од једног удара дуб не пада.

Од јефтина меса чорба за плот.

Од јефтина меса чорба на долину.

Од како је гавран поцрнио.

Од како је Нови, свак себе воли.

Од како се ослободи, од онда се осрамоти.

Од камена ником ни камена.

Од кара глава не боли.

Од кмета и бесједа. Какав је чоек онака му и бесједа; понајвише кад ко што ружно рече.

Од кога је, и доста је.

Од краја до конца.

Од крви не може бити вода. Гледај: Крв није вода.

Од крмаче куд ће племенитије шта бити, која по осморо опраси?

Од лозе грозд, а од трна купина (н. п. бива).

Од мала мало.

Од мира глава не боли.

Од мртва коња поткове (т. ј. ништа).

Од мухе прави елефанта. У војводству.

Од мучања глава не боли.

Од нас далеко било! Гледај: Далеко од нас било!

Од нас пјесма а од Бога здравље! Обично се додаје на свршетку сваке јуначке пјесме.

Од наше је горе лист. Наш је, од нашега је рода.

Од невјешта и гора плаче. Гледај: Вјешт гору ломи —

Од немила до недрага (н. п. потуцати се).

Однијели је краци. Одговори се у шали малој ђеци, кад запитају ђе им је мати, па онда много дијете, не знајући да су краци ноге, него мислећи да су некакви бауци или звјерке, стане плакати, или говорити да то није истина.

Односи главу као свирац од прдаљке.

Од обилности свијет не гине. У Далмацији.

Од ока (н. п. дати што, т. ј. не мјерећи, него по гледању судећи да има толико и толико).

Од оца сермију а од Бога жену (ваља искати?).

Од питома зеља глава не боли. Гледај: Од знана зеља глава не боли.

Од плашљива ждребета много пута добар коњ изиђе.

Од повоја до покрова.

Од подмукла псета чувај се.

Од по Марча и пас у хлад бјежи. У Дубровнику.

Од Понција до Пилата.

Од попа до ковача. Ријетко или раздалеко, н. п. што сашивено. Гледај: Код попа пио, а код Цигана вечерао.

Од прута бива велико дрво.

Од рамена (н. п. што пресудити, т. ј. не истражујући дуго правице, него онако како се судији учини да је право).

Од рђе до рђе (нема ништа друго).

Од речена до створена
Ка' од листа до корена.

Одрт вук а напет реп. Гледај: Липсује а псује.

Одрљо би међеда о њега. Кад је ко здрав и јак.

Од светога Илије
Све хаљине милије.

Од светога Луке
Тур' у њедра руке.

Одсијече као на пању. Кад ко што каже управо, да се разумије шта хоће.

Од силе пуца, од глади се заваљује.

Од сјекире сјекириште. Од зла дужника ваља узети и *сјекириште* — држало — мјесто *сјекире*.

Одсјећи коме руке. Забранити му да не чини оно шта би ћео.

Од смрти нема лијека.

Од стара оца ђеца сирочад. Гледај: Позна ђеца готове сироте.

Одступите неколико, много вас је. Приповиједа се да је рекао некакав пијан чоек који је пошавши да узјаше на коња рекао: „помозите триста и седамдесет богоносних отаца!" па се онда превалио на другу страну.

Од суђења се не може утећи.

Од тебе сефте, од Бога берићет! Рече трговац ономе који онај дан први од њега што купи — у Србији и у Босни. — Може бити да је ово све преведено с Турског језика.

Од те кајде нема фајде. Од тога што ти говориш, не може бити ништа.

Од тог брашна не буде пита.

Од тог (ударца) **магарци цркавају.**

Од туђега је чоек штетан или срамотан.

Од туђега туга бије.

Одужи па онда тужи.

Од уста одврзи, а на се врзи.

Од чоека се ништа није отело. Чоек може свашто учинити око чега се потруди као што треба.

Од чувена до виђена далеко је.

Од шале глава не боли.

Од шенице се може снијет претворити, а од снијета шеница. Од добријех родитеља могу изаћи рђава ђеца, а од рђавијех добра. У Црној гори.

Од шта вређа од тог и узица.

Од шта земан од тог и вријеме.

Од шта кутао од тога и ручица.

Од шугава прасета здраво свињче буде.

Ођевен као цвијет.

О Ђурину петку. Никад.

Оженио бих се и ја и Мија, али нема хљеба и вина.

Ожени се, стаће ти волак на ногу (пашће ти брига на главу). У Дубровнику.

Оживио као пљева и мрав. У Рисну.

Озад је Маре са сватовима. Ово је што видиш ништа, него ће сад тек право да дође. У Црној гори.

Оздо море, а одозго горе,
С десна плоча, а с лијева драча.

О јаране боле ли те ране? —
Да не боле, не б' се ране звале.

Ој да! Кад се коме подригне, и значи као да је свиња.

Окајмачити. Гледај: Скинути кајмак.

Ока на момка. Ока вина на свакога. Гледај: У поке нема ни цвоке.

Ока од вас не остало! Клетва кокошима.

Около Бого, у кућу ђаволе! Приповиједа се да је рекла некаква жена кад је грмљело: она је мислила да Бог тучу оправи около, а на дијете које је било пред кућом викнула је да иде и кућу.

Около двора дупчићи, а у кућу синчићи. Рече ђевојка у себи кад је сватови уводе у кућу, да би мушку ђецу рађала. У Грбљу.

Око му оку добра не мисли. Гледај: Нога му нози добра не мисли.

Око шта је руке скрстио! Кад ко учини какав посао који не вриједи много.

Скратили му рукаве. Кад ко на јело дође подоцкан.

Окрени леђа. Иди, тепи се.

Окретан као доњи жрвањ.

Окрп кућу држи.

О кукову дне. Никад.

Окумио га је да га огули. У Грбљу.

Окупили као рти зеца.

Олес ајнс, као Шваби тралала. Приповиједа се како су ђаво и Швабо погодили да један другога носи, докле онај који се носи не испјева једну пјесму. Тако најприје узјаше ђаво на Шваба и започевши најдужу пјесму коју је знао, стане пјевати, а кад је сврши, онда Швабо узјаше на ђавола, али мјесто каке праве пјесме заинтачи пјевати *тралала*, и тако Швабо преварио ђавола, те га је морао носити читав дан, а пјесми ни краја ни конца.

Оли танко ол' дебело, теке даје на вретено.

Оме вуче а кобила не ће.

Омијенио кошуље. Кад је који подрт.

Омитарио се као квочка

Омиче се као масна кобасица.

Омјери о се. Помисли како би теби било да ти се то учини.

Омркао, а не освануо. Утекао или га онако нестало ноћу.

Омрцинио се на огњиште. Реку у Црној гори за онога који умре код куће, а не погине у чети.

Онај је новац најбоље потрошен, с којим се четири заштеде.

Онај ми је брат, који ми је добру рад.

Онај се не вара, који зна да га варају.

Онај (текао) с душином, а овај (једе) с дружином. Кад какав тврдица стече имање и право и криво, па послије његове смрти допадне каквоме који га немилице троши и просипа.

Онаки му је живот као мјесец: часом пун, а часом празан.

Онакога ни у цијелу стоку владичину нема.

Рече се за чоека за кога се мисли да је луд. У Црној гори.

Онако ми живљело што је од мога срца пало!

Онако се окаљао, да га ни Костурско језеро опрати не може. Ове пословице ја никад чуо нијесам, него сам је узео из Мушкатировићевих; и по свој прилици су је Срби још с патријаром Чарнојевићем донијели у војводство.

Она мауче која дохватити не може. Кад се ко руга мудријему од себе за то што и он није онако мудар. У Рисну.

Онда си ти хљеб звао папом. Био си мало дијете.

Онђе нема нигда старјешине,
Старјешине, ни да судит' може,
Који није кадар платит' вина
У механи за потребна друга.

Они су као божић и бадњи дан. Не раздвајају се никад.

Он мора свуда носом забости.

Он му је трун у оку.

Онога не ваља карати који се и сам кара.

Оно је глава од ћушице. Рече се ономе који није пристао код људи.

Оно је прави Хришћанин који превари осам Жуђела. У Боци.

Онолико знамо колико у памети имамо.

Оно ствар вриједи, по што се може продати.

Он пали, он жари. Ради и управља по својој вољи.

Он ће бити богат,

Кад буде пас рогат.

Опак био, ко јој је име наденуо! Гледај: Није ово опаклија, него добраклија —

Опасала се језиком као куја репом. Рече се за лајаво женско.

Опасати кога у лико. Доћерати га у велику сиротињу: да се нема чим другијем опасати осим *ликом*. Кад се овијем коме пријети онда се још дода: *па кад се накашљеш, да ти лико пукне.*

Опет је мало ближе кући. Има помоћи макар колико.

Оправио посао као Петроније на Браићима. Игуман у некакоме манастиру наређујући у вече млађе шта ће који сјутрадан радити, рече некакоме Петронију: „Ти ћеш Петроније сјутра ићи на Браиће.” Кад ујутру сване Петроније не чекајући да му игуман каже за што ће ићи на Браиће узме пушку на рамо па управо на Браиће; и проведавши онамо читав дан врати се пред вече опет у манастир. Кад га игуман, који га је ујутру тражио да му каже шта ће чинити на Браићима, запита: „Ђе си ти данас, Петроније?” он му одговори: „Ишао сам на Браиће као што си ми ти синоћ рекао”.

Оправио се као липа у прољеће.

Опраштам све и змију под крш и тицу у гору! Кад ко умире. У Црној гори.

Опремио га у сухо грожђе. Упропастио га.

Опросио би њиме бијели свијет. Тако је издрпан.

Опростити је по суду а заборавити по луду.

О прохиној жетви. Никад, јер се проха у нас обично коси, а не жње се.

Опрћио усну као лужан бубрег (кад се пече на угљевљу).

Опслужи пак се тужи.

Опузао као миш (н. п. кад ко покисне).

Ора вино пије, а намјера дуг наплаћује.

Орање је шетање: сиј, виј, па у кош; али је мучно чувалдузе теглити. Казао Циганин сељаку.

Орао вас однио! Клетва кокошима.

Ораси се не могу сакрити.

Ори, ори, али кад станеш дрљати (знаћеш).

Осам ми мањка, а девету ћерам (тицу да ухватим, дакле нема ни једне).

О свачему говорисмо, а о мојој удаји ништа. Казала некаква ђевојка.

О свом комаду туђа говеда чувати.

Осијеци псу уши, пас као и пас; осијеци реп, пас као и пас.

Осим крста. Дода се у говору: 1) кад се каквом живинчету, н. п. *коњу*, рече да је *паметно као чоек*; 2) кад ко *Турчина* пожали, да је *добар као и Хришћанин*; а 3) кад се *Хришћанину*, као псујући рече: *пасја вјеро!*

Осмочио се као Ликић о дудове. У Вуковару.

Осоколи га, па гледај како ће врат сломити.

Остави брата, а поведи свата. Ваља да кад се иде по ђевојку?

Оставити мачку да чува рибу.

Оста као ћуприја на Вишеграду. Вишеград је мала варошица у Србији крај Дрине (ниже утока Лима у Дрину), и ту је славна ћуприја на Дрини, коју је чини ми се зидао некакав Босански везир. О постању ове пословице овако се приповиједа. Кад мајстори ћуприју довршe онда у вече ону прву ноћ дође у један пут вода и понесе кладе и читаве јеле

и борове те је поквари и однесе. Пошто мајстори ћуприју наново сазидају и вода је тако исто поквари и однесе, каже неимару неко у сну, кад ћуприју трећи пут сазида, да се прво вече под њом негђе намјести са сјекиром у руци, па кад вода дође и понесе кладе и јеле и борове, да удари у нешто сјекиром: и тако да ће му се ћуприја одржати. Неимар учини, и кад удари сјекиром у оно у што му је речено, а нешто из мрака повиче: „Оста! како данас тако и до вијека." И вода онај час удари на траг, и ћуприја остане до данашњега дана.

Остаде му као из Гацка.

Оста један као пањ у лазину. Кад коме сви помру. У Црној гори.

Остао као брабоњак на цједилу. Ђекоја се овца и коза побрабоња у музлици кад је музу, па кад се млијеко проциједи, *брабоњци остану на цједилу*. Мјесто *брабоњак* говори се и друга ријеч.

Остао у шарагљама. Преварили га. У војводству.

Остарио, а памети не стекао.

Остарио, а ћуди не оставио.

Осушио се као Цигански светац у оџаку. Приповиједа се како су Цигани ћели да и они имају свеца, па свога церибашу, кад је умръо, сушили у оџаку.

Отвори очи као сочиво. У шали.

Отегао папке (умръо).

Отегао све четири ноге и пети реп. Рече се у шали и за чоека кад лежи без бриге.

Отегао се до неба. Кад је ко висок.

Отегао се као по коња.

Отегло се као гладна година. Мјесто *гладна* говори се и *зла*.

Отелила крава вола,
Да вози у јарму кола.

Отето проклето.

Отисни, потисни,
Воци ти корисни! Кад се што тешко у друштву ваља или тура пред собом.

Отиснуо га од себе, као лико низ воду.

Отићи ће бача, остаће снаша. Гледај: Гост ће отићи, а домаћин ће остати.

Отишао да му виде ноге пут. Кад ко иде куд беспослен или узалуд.

Отишао ђе пијетли не пјевају (без трага, ђе нема људи).

Отишао ђе шева не пјева. Гледај: Отишао ђе пијетли не пјевају.

Отишао је ђе ће наћи лука за петка.

Отишао је стид у зид. Нестало је стида.

Отишао на истину (умръо). Гледај у III. књизи народнијех Српскијех пјесама (1823) на страни 326:

Када Иван буде *на истини.*

Отишао пасјом пртином. Зло прошао.

Отишао по памет. Кад ко што заборави, па иде да тражи.

Отишао у Недођију (без трага, да *не дође*). Мјесто *у Недођију* говори се и *у Недођин.*

Откини комарцу једну ногу, он сакат до вијека. Гледај: Ишчупај комарцу —

Откини псу реп, пас те пас. У Дубровнику.

Откуд вјетар дува, одонуд ваља и јапунџе окренути.

Откуд сам се надао да ме сунце огрије, одонуд ме лед бије.

Отоболио усну као логовски ам. У војводству.

Ототоли дебело,
Као моје кољено;
Ако ли ћеш и дебље,

Као моје и бедре. Кажу да говори жуња прељама које су се задоцниле кад у прољеће ударајући кљуном у шупље дрво тотрче.

Отпор баби гребени да су јој зупци мједени. Гледај: Боли Влахињу пета да не чешља вуне.

О Турчине, за невољу куме! —
А ти Влаше, силом побратиме!

Оћерао псе на воду. Кад ко пита за кога ђе је, а онај који се пита, не ће да му каже.

Офукао као Влах питу.

Оцат који није љут, и домаћин који није зао не ваља ништа.

О чем чоек радио о том се и хранио.

Оче наш! како знаш; метни погачу међу нас, ако остане, ево нас. Рече се у шали мјесто оченаша.

Очи воде а ноге носе.

Очи господарове коња goје. Гледај: Господарове очи коња гоје.

Очима више ваља вјеровати него ушима.

Очима проси, устима не пита. Кад ко не иште, а на њега гледајући рекао би да би рад био да му се што да.

Очин и материн. Одговори онај кога запитају чиј је, а он не ће да каже.

Очи свашто виде, а себе не виде.

Очисти се, е ћеш пити. Кад ко иште оно што му се не може дати.

Очи су варалице.

Очи су вода (могу чоека ласно преварити).

Очи су да гледу а ноге да греду. *Гледу* је мјесто *гледе* само да би се сложило са *греду*. У Боци.

Очи су несите. Гледај: Лакоме су очи према погачи.

Очи у камен! Мјесто *у камен* говори се и *у пањ.* Гледај: Лук ти у очи!

Ош гриво! Туђе је мливо.

О шкрипову дне (кад се бараци стригу). Никад.

Оштар туп, ка' и био, ђецу клао ка' и до сад. Рече се у шали кад се навлачи нож.

Оштро као змија (н. п. нож, бритва). На ово је налик и оно што је вила казала Краљевићу Марку:

Камо тебе *змије* из потаје.

П.

Паде као кап (н. п. чоек од ударца).

Паде као на ватру. Кад се што одмах потроши или прода.

Паде Плива у Врбас, и изгуби свој глас. Кад се мањи удружи с већијем од себе и поред њега се изгуби. *Плива* је у Босни вода која код града Јајца с велике висине пада у Врбас.

Пазарио као пас на вашару. Кад ко ђе пострада.

Паде му мраз на образ (кад му то и то рекох, т. ј. застиђе се, промијени се у лицу, или смете се).

Пазар љубав. Нити треба да се срди купац ни продавац, ако први иште много, а други даје мало, па се не погоде.

Пазе се као мачка и миш. Или:

Пазе се као мачка и псето. Или·

Пазе се као со и око. Мрзе један на другога.

Пази да ти зло јутро не дође.

Пала муха на међеда. То није ништа, н. п. кад се ко тужи да му је од мале какве бољетице зло.

Пала му сјекира у мед. Срећан је. Ја не знам како је постала ова пословица; дали није, кад се исијецају челе из дрвета, па кад је дупља пуна меда, те сјекира, како се удари њом у дрво, пропадне у мед?

Пало му шљеме на тјеме. Гледај: Кад падне шљеме на тјеме.

Паметан као попино прасе. Гледај: Што би ваљало да су и попова прасад мудра то су му и ђеца луда.

Паметан полако иде а брзо дође.

Паргал дере, јечменицу ждере. У војводству.

Паре од мртвога жива чине.

Пас био, паски прошао.

Пас и на звијезде лаје.

Пасја вјера. Рече се, као поруга, злу чоеку.

Пасја вјера осим крста. Кад карају кога.

Пасја пара. Гледај: Пасја вјера.

Пасја те рђа не убила! Клетва у Црној гори.

Пасји ак море не мути. У Боци.

Паски живљео, паски и умръо.

Пас који (много) лаје, не уједа.

Пас од пса не једе.

Пас псу брат. Какав један онаки и други.

Пас цијели дан прекаса, па опет садна не добије.

Пати од злијех очи. Ко је урокљив.

Паук по цвијећу бере јед, а чела сакупља мед.

Петар Петру јаје пече,

Ако пуче, не истече. Ваља да рече онај који пече јаје у пепелу, да не би јаје пукло, или ако би и пукло, да не би истекло у пепео.

Пет за девет дати коме. Преварити кога.

Петљанија купус не зачиња. Блебетање посла не оправља. У Рисну.

Пече га сало. Бијесан је, добро му је. У Хрватској.

Печеница се не тражи уочи божића.

Печи се као пијетао.

Пешкир ма! Рекао ђевер кад му је снаха полила те се умио, а не дала му пешкира да се обрише; а она му одговорила: **Ош о скут, ђевере?** Ђевер да би снаху осрамотио, *мамнуо* пешкир као псето, а она му мјесто *хоћеш* рекла *ош* као псету.

Пијан без вина. Луд.

Пијан и тријезан не могу се слагати.

Пијан као земља.

Пијаној снашици мили ђеверци.

Пијану чоеку не метну ласно локота на уста. Не можеш му забранити да не говори.

Иј, делија; точи, Анђелија! Кад се дође у крчму да се пије.

Пијевац пјева да сване, далак тарем да спане. Бабе кажу да тако ваља говорити тарући далак у јутру кад пијевци учестају.

Пије вино ко има новаца,
А ко нема сједи код лонаца.

Пије као сунђер.

Пије као Тудешак.

Пије крв на памук. Кад ко лијепим ријечима забашуруије оно зло што чини; особито се говори за поглаваре и управитеље.

Пијесак у море сипати.

Пи, коке те пос..ле! Рече се маломе, особито лијепу ђетету, да не би уречено било.

Пиле пишти у љусци:
Ја не смијем изљести,
Шале ће ме изјести. Ваља да је *Шале* био у Босни или у Херцеговини некакав Турчин или хајдук, који је радо јео кокоши.

Пиљи као штрк у јаје.

Пињата се повразу руга. У приморју. Гледај: Ругао се лонац тенџери.

Пис мацо (на кисело г...о)! Кад кихне дијете.

Питајући у Цариград (може се отићи).

Питали Краљевића Марка како је постао (онаки) јунак, а он одговорио да је научио од ђеце и од паса: „Најбоље псето кад побјегне, сва пашчад, и најгора трче за њим; а најгоре кад се упре, ни нај јача не смију ласно на њега; а тако исто бива и ђеца кад се бију."

Питали курјака: кад је највећа зима? — а он одговорио: кад се сунце рађа.

Пиши кредом на дувару. У војводству по варошима.

Пиши куком по леду (н. п. кад је коме дужан ко од кога се не може наплатити). По варошима се говори и:

Пиши угљеном у оџаку

Пиште дрва (на ватри, као да се ђевојка у кући родила). Мјесто *у кући* говори се и *у селу.*

Пишти као гуја у процијепу. Гледај: Крије као гуја ноге.

Пишти као црв под кором (кад дрво гори на ватри).

Пјана чоека и Бог чува.

Пјан Ђуро као и сјекира.

Пјанца и дијете Бог чува.

Пјевала је тица на глоговцу:
Тешко ти се свакоме трговцу
Који нема у своме тобоцу!

Пјешак на коњика (увијек) мрзи.

Планина густа (без хајдука) није пуста.

Планина је и гладна и хладна.

Пламуло му на чанку. Изишло му као што је жељео, као пушка кад упали.

Плати, па се не инати.

Плати, па се поврати.

Платићеш као курјак кожом.

Плаче гора за мајстора. Гледај: За мајстором гора плаче.

Плашив као зец.

Плаши се од репа (од ништа; ваља да као лисица или друга каква звјерка кад бјежи, па јој се од свога репа чини да је неко ћера).

Плети котац ђе ти и отац. Или:

Плети котац као ти и отац. Ради и живи онако као што ти је и отац.

Плећа за празнијех врећа! Кад кога у шали хвале да је јак, рече се ово пљеснувши га по плећима.

Плива као цртало.

Пљуни врх себе, кад ли на образ.

Побијелише очи изгледајући. Кад ко једва чека кога.

Побиј зубе, па лези у колијевку. Кад ко каже да је много млађи него што је.

Поблиједио као шљепачка тиква уз бербу. Кад се ко врло зацрвени; јер је шљепачка тиква уз бербу црвена од новога вина, које им људи сипају у њу.

Повлачи се као болест по говедима.

Повуци се па се натуци. Отиди те се наједи, н. п. на свадби.

Поганац га (зли) шинуо! Као мала клетва коју највише говоре жене. Гледај: Змија га шинула!

Поганијех уста (н. п. чоек, жена). Кад ко радо говори зло за другијем. Гледај: Има погана уста.

Погача се пријатељу штеди.

Погину као во на пријеглавицу.

Погинуло је вртање, али није зајам.

По гласу тица, а по шапама се лав познаје.

Погледај ми на лубину, па сигуравај ужину.

Погледај му на губицу,
Па га води на музлицу.

Погледај му на обућу, па га пуштај у кућу.

Погледај му на рило,
Пак му реци Гаврило.

Погледа као озебао сунца.

Погледа као сека сватове.

Погодити у динар земље. Кад кога у шали, или у подсмијеху хвале да је добар пушкар; јер нико не погоди у више земље, него у онолико колики је динар.

Подавиј реп пода се. Сједи с миром, не дирај ни у кога. Гледај: Нико ти на реп не стаје.

Подај, па се не дај (откупљуј се).

Подај попу поповско,
А господи господско,
па бјежи (од њих).

Подај псету кост (нека глође) да не лаје на тебе.

Подај рукама па тражи ногама.

Подај ти Циганину торбу, а не казуј му пута. Чоеку који је за какав посао, реци само да га учини, а не казуј му како ће га учинити — он то сам зна.

Под биком јуне тражити.

По двапут се у воденици говори.

Подвући под кога меку постељу. Обласкати га.

Под јагњећом кожом много пута курјак лежи.

Подједнака дружина једе меса и на велики петак, а нејединa ни на претили четвртак. У Боци.

Под једним пазухом не могу се двије лубенице носити.

Подметнули му чавче под голуба. Преварили га; дали му друго, а не оно што би ваљало.

Подметнуо би под вола ждријебе. Тако зна обиједити.

Подметнуо му лубеничну кору под ногу (те пао, т. ј. преварио га, навратио га на зло).

Подмеће као кукавица јаје.

Подмукло псето најприје ће ујести.

Под ноћ тикве цвјетају. Кад ко што под старост почне радити.

Подрепнице неваљала! Као поруга. У Црној гори.

По други се пут лисица не хвата у гвожђа.

Подсјео ме као рђав комшија.

Под старост бердо! Војник под старост. У војводству. Гледај: Под ноћ тикве цвјетају.

Подупрьо душом као ћускијом. Кад се ко за што куне и узима на душу.

Пођи гријеше (од мене)! Кад кога нађе кака биједа.

Пођи за стара, пођи за цара; пођи за млада, пођи за врага. Кад наговарају ђевојку или удовицу да пође за стара чоека.

Поздравили те по опаклији. Не маре за тебе. У војводству.

По зло не ваља елчије слати. Оно само дође.

Позна ђеца готове сироте.

Познајем га као (слијепац) рђав новац. Кад опипа међу прстима?

Познајем те, лонче, и прије сам те гребао.

Познаје рђа (своје) гвожђе.

Познаје се коза по розима. У Хрватској.

Познаје се пијетао по крести.

Познају се као Пулијешки лупежи. У Боци.

Позно, али скозно (н. п. биће, ако је).

Појели све као скакавци. Овђе се мисле они скакавци што јатима долијећу кашто из Азије. Приповиједа се кад падну ђе на зелену шуму, за неколико минута остане шума црна.

Показао џевер. Показао се да је *шарен*.

Показује докле је снијег лани био. Рече се у шали кад женско идући по роси или по блату подигне скуте повисоко.

Поклањам ти се као (и) невјеста задњијем сватовима. А свак може знати какав је поклон онима који су за невјестом кад се она у напредак поклања. У Котору.

Поклен се накусају, ондар се ругају.

Поклисару се глава не сијече.

Поклони се махниту ка' и свету.

Поклону се у зубе не гледа. Или:

Поклоњеној се кобили у зубе не гледа.

Покој ти оцу! Као заклетва.

Покондирила се тиква. Гледај: Кад се тиква покондири.

Покољ као на Косову (н. п. био, биће). У Црној гори.

Покопај (најприје) оне што си до сад побио. Кад ко пријети коме да ће га убити, а мисли се да није вриједан то учинити.

Покори се махниту, као и свету.

Покорну главу сабља не сијече.

Покрај суха дрвета и сирово изгори. Уз крива чоека пропадне кашто и прав.

Покрај фуруне сједећи ништа се не добија.

Покриј га, тето, да не трабуни. Рекла некаква жена кад је болестан чоек казивао за њу некаку истину, која њој није била по вољи.

Покучи, (па) докучи. Најприје подај, па онда гледај да ти се да.

Пола је посла готово. Казао Циганин кад се спремао да проси у цара ђевојку, т. ј. он хоће, само још ако ђевојка хоће њега.

Помага Бог! У Црној гори. Гледај: Добра ти срећа.

Помажем ти спрдати. Кад ко шале ради другоме коме за љубав говори што против себе, што се јавно види да није истина. Херцеговац донио на пазар да прода врећу чисте шенице, у којој ништа није било до само зрно. Некакав Турчин дошавши к њему, и заграбивши из раскриљене вреће шаку шенице и гледајући у њу рече: „Море Херо! у овој шеници има кукоља." А Херо му од-

говорно: „Има господару.“ — „А има и главнице“ настави Турчин; а Херо опет: „Има господару.“ — „А има и земље“. „Има господару.“ И тако Турчин изреди све мане, које на шеници бити могу, а Херо му све потврди. Кад се Турчину најпослије досади што му Херо очевидну лаж против себе једнако потврђује, он му, као пола срдит, рече: „Буд ја, море, твоје добро кудим, а за што га ти кудиш?“ А Херо му онда одговори: „Помажем ти спрдати, господару.“

Помакни се с тога мјеста! Кад ко рече да ће се што зло догодити. Гледај: Пресјекао језик.

Помогао му ка' и Бајо Оташу (коме је био ђевер на мејдану, па га мртва однио — као и онај други свога — те их закопали). У Црној гори.

Помогао се као чела на брусу. Гледај: Мож се одморити.

Помоз' Бог! Гледај: Добра ти срећа!

Помоз' Бог, зла жено! Ударивши некакви путници поред много жена које су у друштву сјеђеле, један од њих рече шале ради: „Сад ћу ја познати која је зла жена међу овим женама;“ па онда кад им се прикуче рече: „Помоз' Бог, зла жено!“ А једна између њих, која је управо била зла, одмах одговори: „А како сам ти зло учинила? Јела те болест!“

По мозгу ти тојага! Одговори се ономе који од шале рече: Помоз' Бог! Гледај: Узјахао на магареће.

Помози Бог! Гледај: Помоз' Бог!

Помози Боже како се може!

Помози Боже лукавоме, а правоме није од преше.

Помози ми носити, а пушти ме зборити. Особито кад се суде.

Помози ми рећи. Кад се ко каквога имена или другога чега у говору не може да сјети.

Помози цвјетна и велика (и још двије три око ње)! (т. ј. *нећеље*). Кад се као у шали каква помоћ призива.

Помолац баби теоце враћа. Ваља да оно што *помоли*, да да ђетету што ће јој теоце вратити.

Помрчина као тијесто.

Понеси га ђаволе на роге. У Црмници.

Понешен па упуштен. Ћахнут као да је упуштен на земљу, те се разбио као лонац?

Поноси се као мачка огорелом шапом.

Поноси се као свитац гузицом.

По оцу се познаје син, а по мајци шћи.

По оцу син, а по матери кћи познаје се.

Попео ми се на душу. Додијао ми.

Поп заповједи ђаку, а ђак црквењаку. Кад се коме заповједи да што учини, а он опет заповједи другоме.

Поп књигом, а Турчин силом (влада).

Поп кобилу јаше, а кобилу тражи.

Поплашио би буљук говеда. Кад је ко неочешљан и чупав.

Попљешти бијесна, да је бјешњи.

Попни лудо на високо, да ногама маха. У Боци.

Поповска свађа ђаволска свадба.

По порукама вуци меса не једу.

Поп попу није крив е му је поредан бир.

Поп се не бира по бради, но по глави.

По пустој цркви и пси лају.

Порадивши Бог ће дати.

Поредом се и говеда лижу.

Поредом се и у воденици меље.

По свили уводи, а по трњу изводи.

Посвирај, па и за пас зађени. Може се чоек н. п. и прошалити, и поиграти, али се ваља и оканити.

Посвири пак затакни (за пас).

Пос..и благо при образу. У Рисну.

Посијао бундеве. Каже се кад ко падне. Гледај: Толике ти бундеве!

Посијеци по једном прсту, боли, посијеци по другом, боли. Кад ко хоће да каже да му је једнога — н. п. ђетета — жао као и другога.

Посилио се ка' и шогав с капицом. У Црној гори. Гледај· Докопао се као ћелав капе.

Послије боја копљем у трње.

Послије кише јапунџе не треба.

Послије оца из лонца (јешће се; може бити за то што не ће бити чанка ни трпезе?).

Послужиши, послужен будеши. Особито говоре калуђери и попови.

По смрти нема кајања.

Посрне и коњ од сто гроша.

По старини бог помага.

Постеља и трпеза нема сржбе. У Дубровнику.

Постидио се ка' и куповни пас.

Пости као пас од кости.

Потајни угљен најгоре ожеже.

По твом образу цвијеће расло! Кад се за кога казује што ружно или срамотно.

Потковао би ђавола на леду. Гледај: Зна ђавола на леду потковати.

Потонуле му шајке. Кад се ко оневесели.

Потоња памет магарцу под реп.

Потреба закона нема.

Потреба очију нема.

Потрже као кебу иза појаса. Кад ко често чим пријети или онако што говори.

По трагу се зец нађе.

Потукле се зебе око туђег проса.

Потуљен угљен прљи. Гледај: Тиха вода бријег рони.

Потуткача глава не боли. Онај пати који се наговори те зло учини, а онај који га наговори остане на миру. У Боци.

Поуздан као врбов клин.

Похватали му се крајеви (од лажи).

Поцрвенио као вампир. Гледај: Зацрвенио се —

Поцрнио му образ ка' и ништа чоеку. Нема стида ни поштења. У Црној гори.

Почео као лисица војску. Кад ко што почне па не сврши; али о том ништа више нијесам чуо.

Пошао му магарац низ брдо. Окренула му се срећа у назадак.

Пошао му магарац уз брдо. Кад коме срећа пође у напредак.

Пошета миш по рафу па обори сунђер те ми разби главу. Казала Сарајевка кад је муж дошавши из чаршије нашао је у постељи болесну па је запитао што јој је. Гледај: Као Сарајевска госпа.

Пошљедња прву убија (заповијест, уредба, ријеч и т. д).

Пошљедња се броји. Ко најпослије надвлада и одржи се.

Пошљи луда на војску пак сједи те плачи.

Пошљи луда на пут па хајде за њим упут.

Пошљи луда у гору
Да побере сву гору.

Пошљи рђу на пут,
Трчи за њом упут.

Пошљи рђу на пут па хајде за њом упут.

Поштена је чоека ласно преварити.

Поштен к'о и пројеран.

Поштено плати пак се и опет поврати (н. п. у крчму).

Поштење је претежније од новаца.

По што би се потурчио Марко? Питао Турски цар Марка Краљевића а он му одгорио: **За инат, честити царе.**

По што, Влаше, кикош? Некаква се потурчила у суботу па то казала у нећељу своме оцу кад га је виђела ђе носи кокош да прода. *Кокош* није ћела казати, јер би то било по Српски а она је ћела да говори као Туркиња; а тако му је и *Влаше* рекла као да га и не познаје.

По што купио по то и продао. Како сам чуо онако и кажем.

Права мука никад не гине.

Правда је давно погинула.

Правда је у Бога; а да у кога?

Правда не треба многог шеврдања.

Прави је тетак (будала).

Прав (је) као уже у врећи.

Правога Боже! Рекне се у шали кад грми, јер се мисли да су сви људи грјешни, и да Бог ни једнога не ће убити ако стане правога тражити.

Право као стријела.

Право реци, па гледај те утеци.

Право се дрво по половини цијепа. Кад се што погађа, т. ј. пола од тога што ти иштеш.

Право ћу ти казати као да ћу умријети!

Прав се смије а крив се крије.

Празан тарчуг зла прилика. Гледај: Бољи је и црн колач него празна торба.

Празна врећа усправо не може да стоји.

Празна је торба тежа од пуне. Јер се из ње нема шта јести. Гледај: Није умрла баба од корбе, већ од празне торбе.

Празна (кућа) као вилина пећина.

Празна кеса готова грозница.

Празна рука мртвој друга.

Празна хвала и женин побратим (све једно је, т. ј. ни једно не ваља).

Празна хвала не ће у торбу.

Празне ријечи џеп не пуне.

Празно буре (већма) звечи. Сиромах и луд више се хвале него богат и паметан.

Празној чаши молитве нема.

Прасац чист никад претио. Гледај: Бијеле руке туђ посао милују.

Прасе ђе чини сланину ту је и оставља.

Прасе репом замеће, али нигда узла не заveже.

Праћу му ноге па пити ону воду. Кад ко хоће да каже за кога, особито за старијега од себе, да му је врло мио и да ће га служити и слушати.

Прва ласт потоња мука. Кад чоек не ће одмах што да ради, него све одгађа говорећи: *ласно* ћемо; јер сила пута оно што би се у почетку ласно могло учинити буде послије тешко.

Прва мука потоња област.

Прва памет магарцу под реп. Кад чоек учини што рђаво не размисливши *по други пут* каква ће ште-

та од онога у напредак бити. Мјесто *магарцу* говори се и *кучку*. У Боци.

Прва пошљедњу не стиже.

Прва се ђеци даје.

**Прва срећа пуна чаша цвећа,
Друга срећа пуна чаша вина,
Трећа срећа пуна чаша једа.**

Први је Рим био благочастиви, па ће бити и пошљедњи. Римљани ће се опет повратити у наш закон.

Први се мачићи у море бацају. У Рисну. Или:

Први се штенци у бару бацају. Не треба гледати што коме из почетка срећа иде у напредак.

Првоме овна а задњему рог.

Пребила орла зла година. Гледај: Пријерала орла зла година.

Пре би лепиње у фуруну утрчао. Кад је ко озебао.

Преброј ако и на путу нађеш.

Превари ме у два пута, убио га Бог! а превари трећи пут, убио ме Бог!

Превео би га жедна преко воде. Гледај: Жедна преко воде превести.

Превуци брану, пак хајде у Босну на храну. Говоре Личанима који по каменитој земљи не могу дубоко да ору, и тако им не треба дрљача, него само брана (грана).

Прегазити кога као бијесна крава теле.

Пред зору се мрзне. Не треба гледати што какав посао из почетка добро или зло иде: и на свршетку се може друкчије окренути.

Пред кума. Добро, да се може пред кума изнијети.

Пред ноћ тикве цвјетају. Гледај: Под ноћ тикве цвјетају.

Предобар недобар.

Прекинули длаку. Покварили пријатељство.

Преко мјере никаква добра није (никаква ствар, ништа).

Преко погаче хљеба тражити.

Према глави и оца по глави.

Према губеру ваља се пружати.

Премакне се и у цареву двору.

Премеће се као прегаљ по сиру.

Препоштен непоштен.

Препријатељ непријатељ.

Прераслој ђевојци помрли сватови.

Пресјекао језик, да Бог да! Кад ко рече за што неповољно да ће се догодити.

Преслано као цецељ.

Прећи ватру, вежи мачку. Приповиједа се у Србији да тако у Њемачкој вичу у вече кад буде вријеме спавати, да не би мачка на себи однијела ватру и запалила што.

Пржио бих, господару. Одговорио гладан и озебао Циганин кад су га запитали: или воли јести или се гријати; т. ј. пржио би хљеб према ватри: дакле обоје, и јести и гријати се.

Прибио се (уз крај) као двије паре у кеси.

Прибира наваку. Кад ко пред смрт много једе, т. ј. хоће да поједе оно што је његово на овоме свијету.

Привезали му реп. Кад се за ким рђаве ријечи стану говорити.

Привезали му рог за реп. Гледај: Привезали му реп. Кад се псетету понајвише од шале, или да би га оћерали од куће, привеже рог за реп, оно плашећи се рога, који за њим лупа и удара га, кашто хоће да цркне бјежећи.

Привиј, отпала! Рече се у шали ономе који се потужи да га што боли н. п. нога или рука.

Пригода чини лупежа. У Дубровнику.

Придржи ми, секо, ово копиле, да се оне курве напсујем!

Приђе него ли induced

Пријатељ се у невољи познаје као злато у ватри.

Прије био лијек него ти запитао! Одговори се ономе који запита: што ће ти? кад се што тражи лијека ради.

Прије зоре не може сванути.

Прије кадија из Стамбола него хоџа из Котора. У Црној гори.

Пријекор је грђи од смрти.

Прије ће мати заборавити своје рођење него Бог своје створење.

Прије ће престати ријека тећи него калуђерска ћеса пресушити. У Рисну.

Прионуо као гладна уш.

Прионуо као мачка за џигерицу.

Прионуо као чичак за јаје. Кад који што полако ради.

Припни га, па ти га је ласно погубити.

Присјешће то њему. Платиће он то, скупо ће га стати.

Приспио си као Стојан у пошљедње. Кад се ко придоцни.

Пристаде му као Хери сомун за пару.

Пристао деда међ говеда.

Пристао као шипка уз бубањ. Турски буб-

њари у лијевој руци држе шипку, па кад бубањ спријед ударе маљицом онда га и остраг шину шипком.

Пристоји му се као свињи седло.

Пријерала орла зла година. Кад кога невоља до шта дођера.

Притисни ногом. Кад ко што испусти или обори на земљу, — као да не би даље утекло?

Прица и кмет не може бити.

Пркос кола ломи. Кад се утркују на колима. У војводству.

Пробио ми је главу. Досадио ми је молећи се за што или онако говорећи о чему.

Пробирач нађе отирач. Гледај: Избирач нађе отирач.

Пробитачно му (било) као јарцу јуфка. Гледај: Било му пробитачно —

Проводаџији најприје опсују матер. Или момку по времену не буде повољна ђевојка или ђевојци момак, обоје криве проводаџију.

Проговорио би на г . . . . у (да му уста свежу).

Продаје зјала. Кад ко беспослен хода.

Продаје јордан. Кад се који чим поноси да га људи виде.

Продај оца па купи магарца те се наслањај на њега. Кад се ко на кога наслони.

Продао (на јагму) као алву.

Продрта врећа не може се напунити.

Прође сивац Крушевац! Већ је прошло вријеме томе.

Прођ' се врага, не ћерај му трага.

Прозлио се као према глави.

Прокопсао као Турски цар на Сенти (1697 године).

Пролази као мимо Турско гробље. Не ће ни да погледа на — .

Промеће се као хоџа кроз поњаву. Приповиједа се да је Насрадин - хоџу карала жена да не сједи беспослен, него да се *промеће*, т. ј. да ради што; хоџа пак разумјевши то (по свој прилици навалице) са свим друкчије, разапне поњаву у авлију па прорезавши је, стане скакати кроза њу и тамо и амо.

Пронесоше га на чабренику. Рече онај који по други пут не ће што да каже. Гледај: По двапут се у воденици говори.

Просих и просих, па једва себи. Рекао некакав који је био послан да проси ђевојку за другога па је испросио за себе.

Просјака не милује ни онај који га је родио. Или:

Просјак није мио ни ономе који га је родио.

Просјачка торба не може се напунити. Или:

Просјачка торба свагда је празна.

Протећи ће вода и на моју воденицу.

Протећи ће вода куд је текла.

Протрчи де зече сад између ногу! Рекао некакав чоек раскорачивши се са сјекиром у рукама по што му је зец изненада протрчао између ногу.

Прођу браца и невјеста.

Прођу губера се ваља пружати.

Прошао и кроз сито и кроз решето. Трпљео је и огледао свашта.

Прошао је, прошао. Један сиромашак чоек спреми се на своје крсно име како је боље могао, и позове неколико гостију; али ови су вољели први дан добрим газдама отићи мислећи да њему могу и сјутра на појутарје. — Тако и учине. Али кад му они стану честитати

крсно име, он их запита ко је то кога му честитају. Кад му они на то одговоре да је његово крсно име свети тај и тај, он им рекне: „прошао је, прошао" и тако их оправи као што су и дошли.

Прошао као Јанко на Косову. Приповиједа се да су једном — Сибињанин Јанко и Секула — утекли с Косова само са дванаест људи, па и то чак преко Дубровника.

Прошао као лањски снијег.

Прошао пасјом пртином. Догодило му се зло.

Прст међу туђа врата метнути. Навалице пасти у зло.

Прст му само пружи, ухватиће те за цијелу шаку.

Прошће к'о и коље, а коље к'о и остало дрвеће. Одговори се у шали кад ко рекне: *прости* или *опрости*.

Пртиште на буњиште а несрећа у кућу. Кад ко у женидби гледа на оно што ће му жена донијети. Гледај: Узех врага поред блага и т. д.

Пружи ноге докле бијељ заповиједа.

Пружи ноге колико је бијеља.

Пружио ногу као укочено ждријебе.

Пружити коме слану руку. Обласкати га лијепим ријечма — као кад чоек марвинчету пружи *соли из руке*.

Прут док је млад ваља га савијати.

Пса грло боли а не мене. Гледај: На псу рана, на псу и зарасла.

Пси кси, кси пси, сви сте пси. У Паштровићима.

Пси ти се меса најели! Каже се као готово у шали ђеци и другима млађим.

Псује као Влах с коца. Јер чоек који је набијен на колац не бојећи се никаква већега зла псује Турцима шта му на уста дође, не би ли га убили.

Пукла му кожа на челу. Гледај: Кад чоеку пукне међу очима.

Пуна кућа као сат (меда).

Пуне очи а празно срце. Кад је што на очима добро а само у себи рђаво.

Пуне очи, пуно и срце.

Пуне се пушке боји један а празне двојица. Пуне се боји само онај у кога је обрнута, а празне се боји и онај који је обрнуо; јер зна да је празна.

Пуница воли зета него сина.

Пун новаца као жаба длака.

Пуно као око (какав суд, н. п. воде, вина и т. д).

Пуно као шљива (н. п. прасе).

Пуно празнине.

Пуста памет дође ми на памет кад што попијем. Кажу у Рисну да говоре Херцеговци, а и Ришњанин слабо ће који у јутру из куће изићи док не попије чашу ракије а особито кад полази на какав суд.

Пусти баба коњу крв и телету млијека. Говоре ђеца метнувши травку кунице у нос и тукући одоздо једном песницом у другу која травку под носом држи; и тако чине док не удари крв из носа. У Сријему.

Пусти коку на полицу, она ће и на столицу.

Пусти масло маст! Говори се кад се кува масло — цицвара — особито од ораха; ђекоји још додаду: пустио тај и тај ту и ту, именујући каквога млада мужа и жену.

Пусти муху на длан, она хоће у браду.

Пустио бих ја њега, али не ће он мене. Некакав Турчин сврне с пута у поток да се напије воде,

па га ухвати хајдук, а он онда дозвавши свога друга, који је био остао на путу, каже му: „Ходи ухватио сам хајдука.” Друг му одговори: „Кад си га ухватио, а ти га поведи амо.” Онда му он каже: „Али не ће да иде.” Кад му друг на то рече: „Ако не ће да иде, а ти га пусти,” а он му одговори: „Пустио бих ја њега, али не ће он мене.”

Пусти пијетла на праг, попеће се и на полицу.

Пусто млијеко и пси лочу. Ја се опомињем да сам у ђетињству слушао и *масло* мјесто *млијеко*.

Пусто расло, махнито старало. У Црној гори. Гледај: Што дикла навикла.

Пуст остао! Клетва.

Пут кола вози.

Путник за пост не зна.

Путуј ти, оче игумане, а не брини се за манастир. Казао некакав калуђер игуману, који је пред смрт нарицао што ће манастир без њега.

Путу рока нема.

Пут широк а врата отворена. На поље!

Пући се као ћурак.

Пући ће као (неначет) кестен (у ватри). Говори се за људе н. п. да ће пући од муке, од једа и т. д.

Пуха ка' и хоџа на тикву. Приповиједа се како се некакав хоџа опарио једући кухане тикве (бундеве), пак послије пирио на тикву и кад је виђео у пољу на вријежи.

Пуца му срце (*за чим* или *за ким*) **као кобили за сувачом.**

Пуче као (сињи) гром (н. п. пушка, топ).

Пучине ми морске! Заклетва. У приморју.

Пуши му се кика! Кад је ко у великоме послу и у бризи.

Пушку, жену и коња може чоек показати, али у наруч не давати.

Пушти муху на длан, а муха у брке.

Пушци и коњу не ваља вјеровати. Јер ће најбоља пушка слагати, а најмирнији ће коњ и свога господара ногом ударити.

Пушци је онолико година колико се пута запне. Толико кажу да јој запињање уди.

Р.

Равно као по длану.

Ради, али не укради. Бошњаци Турског закона, правдајући се пред Хришћанима што раде у петак и у остале њихове свеце, кажу да тако Бог заповиједа.

Ради а не кради, тргуј па плати. У Рисну.

Радиј бих те убити но се посветити. У Црној гори.

Радиј сам бити једну годину во него четири крава. У Кривошијама.

Ради као да ћеш сто година живљети, а моли се Богу као да ћеш сјутра умријети.

Ради као мрав.

Ради као ни себи, ни своме. Кад ко какав посао рђаво ради.

Радимо да и ти дођеш. Одговори се у шали, кад ко запита: шта радите?

Ради о својој глави. Каже се у шали мјесто: *сам за себе*, али се управо разумије да ради себи о глави. Гледај: Стао ногом на хљебац.

Ради, па ћу ти и ја помоћи, вели Господин Бог.

Радиши Бог помаже (ономе који *ради*).

Радљивој ђевојци у брзо сватови.

Радња је за чоека, а штедња за жену.

Радује се као озебао сунцу.

Раж јаму пуни. За Србље у Турским државама не ће бити сувише овђе напоменути да се у војводству особито у Бачкој сипа раж, а кашто и друго жито, у јаме мјесто амбара или кошева.

Разби на виле на куле. Кад ко кога различним ријечима одврати од каква намјерења.

Развалио вилице као бијесан пас. Кад ко много говори и виче.

Разврзао као лисица војску. Кад се много послова почне а ниједан не сврши. Гледај: Почео као лисица војску.

Раздрта врећа не може се напунити.

Раздрто је мучно закрпити.

Разминуше се ка' и Вукац и добра срећа. У Црној гори.

Размисли па реци. Гледај: Боља је једна размишљена него стотина учињенијех.

Разумијева се (у чему) **као магарац у кантару.** Мјесто *разумијева се* говори се и само *разумије*.

Разумијемо се као кроз рукав од капота. Не разумијемо се. У Рисну.

Ракија хљебу канџија. Кад се чоек напије, он боље једе — као што коњ боље иде кад осјети канџију.

Рало и мотика свијет храни.

Рана ако се излијечи, познаје се биљега.

Рана која још под завојем стоји, њу је ласно позлиједити.

Рани тићи одлијећу.

Раноранилац и доцнолегалац кућу тече.

Рану позлиједити. Рђав какав догађај опоменути и чоека на ново расрдити.

Рањени зна јаукати.

Рањенога је лако увриједити.

Раскречио се као жаба на мочилу. Кад ко ружно сједе, те много мјеста заузме, н. п. ђеца код ватре.

Раскречио се као рак на брзаку. Кад се ко гради већи него што је. У Ресави.

Распачао као алву. Гледај: Продао (на јагму) као алву.

Растали се као и два на путу (не свршивши ништа). Гледај: Као и два на путу.

Растаћеш се и са мном, али не ћеш са својом памети.

Расте му перје. Кад се коме што по вољи догађа.

Расте (брзо) **као да га ђаволи за уши вуку.** Гледај: Као да га ђаволи за уши вуку.

Растресати гаће над ким. Градити се господар, заповиједати.

Расту му зазубице. Кад ко чезне гледајући што у другога.

Расушио се као Буњевац без млијека.

Рачваст колац у земљу не (може да) иде. Ђе је неслога онђе посао не може у напредак да иде.

Раширио се као да је у тазбину дошао.

Рђава је тица, која у своје гнијездо тори.

Рђава ријеч (иште) шаку у главу.

Рђав је оно миш који само једну рупу има.

Рђав комшија велико је зло.

Рђаво говече све трогоче.

Рђавој кобили самар досади.

Рђавој проји мала слана треба.

Рђаво ме служи, а горе га плаћам.

Рђав почетак (иште) камиш у главу. У Црној гори.

Рђа га убила као чавао на путу.

Рђа му шпаг убила! Рече се тврдици, н. п. кад што не плати као што би требало, или не поклони ђе би ваљало поклонити.

Рђа се за злато не прима.

Рђа ти свака додијала!

Реве на страну, као Марково рало. Пјева се како је мајка била намолила Краљевића Марка да се окани четовања, него да оре и тако да храни себе и мајку; али он опет није ћео да оре брда и долине — куд други људи ору, — него орао цареве друмове. Отуд ваља да је ова пословица постала.

Редом рђа по дружини хода.

Рекао ускрс божићу (као подсмијевајући му се): „Ти си мастан и премастан," а он му одговорио: „Ја сам мастан и премастан, али осам дана; а ти си шарен (као лијеп) и прешарен до подне, а од подне у коприве." Гледај: Васкрсеније је ручак без вечере.

Рекла је грађа тако се згађа (тако бива на свијету). У Далмацији.

Реп глави не заповиједа.

Репом о ледину. Умръо.

Рефена куће не обара (али и не подиже).

Реци бобу: боб, а попу: поп. Кажи ствар управо као што јест, а немој окрајчити.

Реци ми док ти нијесам рекао. Кад ко кога кори чим, чим би ваљало да онај њега кори.

Ржу му новци по кеси. Кад се као с подсмијехом хоће за кога да каже да нема новаца.

Риба без воде и вук без горе не може живљети.

Риба по дубоку плива. Не може се ласно ухватити.

Риба се у води не погађа.

Рибу учи пливати.

Ријетко као бијела врана.

Ријетко истину говорим, а још ређе истину творим. Рече се кашто у шали за себе.

Ријетко умије добро господарити, који нигда није служио.

Ријеч из уста а камен из руке. Гледај: Камен из руке и ријеч из уста.

Ријечи треба мјерити, а не бројити.

Робом и кад, а гробом никад. Заробљен може кући доћи, али који погине или умре онај никад.

Рог за свијећу (н. п. дати коме, т. ј. преварити га). У Дубровнику.

Родила мајка ћерку, да је научи вести.

Родило као губа (н. п. шљиве, јабуке и т. д).

Родио се само да ије и да пије.

Родиће се и у мојој кући слијепац! Приповиједа се да је рекао некакав који је завиђео другоме што је имао слијепца у кући, те просио и кући доносио. Гледај: И мени ће мати умријети, и ја ћу панаије јести.

Ругала се руга, па јој била друга.

Ругала се сова сјеници: иди кучко главата!

Ругао се лонац тенџери (што је црна).

Руга сједи украј пута, те се руга свакоме, а њој сватко.

Ружан чоек не иде радо на огледало.

Ружна ружну иште (ријеч).

Рука руку пере, а образ обадвије.

Рука руци суди. Од кога је ко што узео ономе ваља и да преда у руке, — а не другоме коме. Ово се на судовима често чује.

Рутава носа (чоек, који не да на себе).

Рутина и путина. Беспослица, мале ствари, ништа. У Дубровнику.

Ручак без вечере (н. п. то је, каже се за какву рђаву ствар).

С.

Сав је од пукотина. Који никакве тајне не може да сачува.

Саво, Саво! себе не забијели, а мене зацрни. Казао сиромах чоек који је имајући у чанку мало млијека, притискао чанак у Саву да би мало воде захватио и тако више да би начинио, али у један пут напуни се чанак воде, и млијеко помијешавши се с осталом водом изгуби се са свијем.

Сади купус. Рече се у подсмијеху ономе који храмље.

Сад јаја какоћу, а кокоши ћуте.

Сад не мркне, него свиће (н. п. кад превали зима, пак се прикучује прољеће).

Сад не свиће, него мркне (н. п кад настаје зима).

Сад па никад.

Сад (ти) је прочка, а други ће пут бити квочка. Сад ти се опрашта погрјешка, а други пут ако погријешиш, платићеш добро.

Сад ћу ти крв попити! Убићу те.

Са здрављем се ништа помијешало није.

Са зла на горе (ударити).

Са злијем се немој садружити,
Јера ти се хоће сатужити.

Са злим жље, а беза зла још горе.

Саибија даје, а телал не да.

Салтир! Некакав господин запитао ђаче шта учи, а оно усекнувши се прстима и потегнувши бале предањ о земљу одговори: „Салтир, господине!" За то се то обично и сад говори кад се ко ружно усекне.

Сам Бог нема господара.

Сам је Бог без гријеха.

Сам је Бог на карару (т. ј. савршен и свагда једнак).

Само сунце трепти кад ко змију бије, и радује се говорећи: како мој мравак аждају бије! У Црној гори.

Сам под собом дрво подсијеца.

Само тичјег млијека нема (н. п. у дућану или у кући, т. ј. има свашта што се имати може).

Само што траве не пасе. Гледај: Да нема носа, пасао би траву.

Сам чоек није добар ни на вагану (т. ј. на јелу). Саму чоеку није добро ни на јелу, а камо ли у каку послу. Гледај:

Сам чоек није пристао ни на јелу. Мјесто *на јелу* говори се и *на трпези.*

Сан је лажа, а Бог је истина.

Са свим је говедо, још да има реп. Гледај: Да нема носа, пасао би траву.

Са својим и пиј и једи, али ништа не мијешај. Мјесто *не мијешај* говори се и *не тргуј*.

Са својим се ваља кроз цијев љубити (да не одгризе уста).

Сасма је много скалабурио, не знам како ће раскласти.

Састала се курва и ђидија (од вечерас до јесенас, а на прољеће куд које хоће). Кад се два неваљала чоека удруже.

Састала се лажа и полажа.

Састали се као лисице у сепији.

Састало се зло и горе,
Да се мало поразговоре. Кад се састану муж и жена обоје неваљали.

Сатри мачка и булумаћа. Одговори у шали онај кога запитају шта је јео, а он не ће управо да каже. Код *сатри мачка* мисли се на *сатрицу*.

Сачува' га Бог ка' и јаје низ петар. У Црној гори.

Сачувај те Боже камкала; јер искамка.

Сачувао те Бог с рогатијем се бости и с ћелавијем се чупати.

Сачувао те Бог од Хасана диздара и његова кривога кантара.

Сачуваће тајну, док се с првим не састане.

С Богом (остај)! Гледај: Бог с вама.

С Богом памети! Рече се н. п. кад се много пије, т. ј. већ се растаје с памећу.

С Богом пошао! Гледај: Бог с вама!

Свабио шеве. Хоће да умре.

Свагђе је добро, ал' код куће најбоље.

Свадили се врапци око туђе прохе.

Свадили се пси око голе кости.

Сва је вика на (онога) Марка (Краљевића).

Сва је хука на вука, а иза вука и лисица сита.

Свака бака под свој котао пуше.

Свака болест има свој лијек (али га људи не знаду).

Свака вода с поточићи јака.

Свака жена на свог мужа налик. Какав је муж онака је и жена.

Свака земља по једног јунака храни. Јунак се нађе свагђе кад затреба.

Свака јаја масла ишту.

Свака је вашка на свом тору јача.

Свака је добра девом, но да је видимо невом. Гледај: Девом вила а невом гњила.

Свака је квочка на свом гнијезду јака.

Свака је кока на свом сједалу пијетао.

Свака крава ноћом црна.

Свака је ствар лијепа шарена до чоека.

Свака је шала пола истине.

Свака коза за свој пикаљ виси.

Свака крава своје теле лиже.

Свака му ријеч батине вриједи. Кад ко говори све оно што не би требало.

Свака риба вода а бакалај војвода. У Котору.

Свака свекрва мрзи на снаху.

Свака сила за времена, а кнежева за годину. Јер се у војводству кнезови по селима мијењају сваке године.

Свака сила за времена,
А невоља редом иде.

Свака сила проклета, а та благословена! Кад се ко нуди н. п. да остане на ручку.

Свака сјекира (сама) себи маљ начини (којим је послије бију у ушице кад се што цијепа).

Свака скужа има мужа. Свашто има свој узрок. У Котору.

Свака служба своју плаћу иште.

Свака тица има (над собом) копца.

Свака тица к своме јату (лети).

Свака тица од свог кљуна гине. Гледај: Ђетао у кљуну нађе.

Свака тица своме јату иде.

Свака туђа коза пуна је лоја. У Кривошијама.

Свака утробица о свом гркљану виси.

Свака штета учи чоека памети.

Сваки братац себи за ужитак а крајини шипак. Потиска, кад је крајина — граница — 1751 године укинута.

Сваки дар иште уздарје.

Сваки даша добар даша, а недаша ђидибаша.

Сваки зна своју а Мијат његову.

Сваки (је) глух полак луд.

Сваки (је) домаћин дому владика.

Свак има (само) једну душу (па је ваља чувати, јер кад се огријеши и изгуби, друге нема, нити се може добити).

Сваки пијевац на свом буњишту јачи.

Сваки попо у својој књизи вјешт.

Сваки по свом начину, а магарац по старински.

Сваки светац себи руку држи. Гледај: Нијендан светац од себе руку не држи него себе.

Свак испред своје куће нека мете.

Сваки ће му скок ваљати маџарије. Кад се за кога казује како ће добро бјежати.

Сваки Циганин свог коња хвали.

Свак је од свога мала господар.

Свак је свога дома владика. Гледај: Сваки (је) домаћин дому владика.

Свак је себи најближи.

Свак може фалити.

Свак на своју а Мијат на његову.

Свак на своју воденицу воду навраћа.

Свако зло има свој устук.

Свакој тици бити кобац. Мијешати се у свашто.

Свакој шуши: еј вала,
Оста глава ћелава.

Свако лице с носом лијепо.

Свакоме злу смрт је лијек.

Свакоме је мило бијела коња јахати и црвену чоху носити (јер је виђено издалека).

Сваком лонцу бити заклопац. Мијешати се у свашто.

Сваком своја невоља.

Сваком своје лијепо.

Свакоме своје треба. Кад ко иште у кога што своје, што му у онај мах и није од потребе.

Свакоме се своје чини најљепше.

Свакоме ће доћи по један црн петак.

Свако псето на свом кориту јаче.

Свако Туре себи дере.

Скако ће се пиле својим зрном задавити.

Свако чудо за три дана.

Свак по себи суди и о другоме.

Свак своје тражи. Гледај: Сваком своје треба.

Свак својој капи зна ћуд.

Свак своју робу хвали.

Свак себи воли.

Свак се бије да добије.

Свак се чеше ђе га сврби.

Сва му је памет на језику. Ко говори шта му на уста дође.

Свачем има прилика а пријеснацу лопар.

Свачија је сила до времена, а Божија до вијека.

Свачију слушај, а своју свиђај. Или:

Свачију слушај, а своју сматрај. Слушај штогођ ко о каком послу мисли и говори, али најпослије ради како сам нађеш да је најбоље.

Свашта му се за руку прилијепи. Краде.

Свашта у свијету.

Свашто не ваља на крај ишћеривати.

Све бити може до брећ чоек. У приморју.

Све боље лани.

Свега је мање до воље Божије.

Свега љета једна репа, и та црвљива.

Свега села овце, а кнежево звонце. Гледај: Не ваља своје звоно на туђа овна везати.

Свега ће бити (и претећи), а нас ће нестати.

Свега чеса по залогај,
А зеља се набалај. Свашта помало, а купуса се

ваља најести. У Црној гори. Гледај: Турци веле, тарана је храна —

Све делије у демије,
А у коше жита није. У Црној гори.

Свеђе теже претеже.

Свежи ликом, па не дај ником. Одговори се у шали ономе који каже да га што боли.

Свежи одријеши. Кад се хоће за кога да каже да не зна ништа више до онога што му се каже.

Све зло с тобом! Кад се извади болестан зуб, кажу да га ваља пребацити преко куће рекавши ово, као да више ниједан зуб не би бољео. Гледај: На ти врана коштан зуб.

Све зло, те горе.

Све знам, ма не знам кад ћу умријети.

Све једно те једно (н. п. говори).

Све је лијепо шарено до чоека.

Све је то његово масло. Гледај: И ту има његова масла.

Свекрва се милој снаси својој радује:
Благо мене, ево снахе, ево одмјене! —
Снаха тихо проговара испод мараме:
Тако врат ја не сломила с ове коњине,
Редом ћемо у планину сваке године.

Свекрва се не сјећа да је негда и она снаха била.

Све купус и дијете. Кад која жена сваке године рађа.

С великом господом није добро трешње јести. Ја не знам за што, ако не за то што ће господа као играјући се сиромаха кошчицама погађати у очи?

Све ми се то врти по глави као прираслој ђевојци удаја. Мјесто *по глави* говори се и *по памети* и *по мозгу*.

Свему свијету ни Бог није угодио.

Све на мање до воље Божје.

Све: не ћу, не ћу, а овамо и ногом копа. Кад ко говори за што да *не ће*, а једва чека.

Све сам купио и змију под каменом. Кад ко купи какву земљу. У Рисну.

Све се мијења до воље Божје.

Све се наше обазнаше.

Све се промијенило до воље Божје.

Све су грабље, нема вила. Свак себи граби, а нико не ће да успреми што и да остави за друштво или општину.

Света душица, паклена мјешиница.

Светац прође у један дан.

Свети Лука снијег захука. Кад дође свети Лука, 18. Октомвр., онда може и снијег ударити.

Свети Лука у нокте ука. *Ука* мјесто *уче* овђе је да се сложи са *Лука*. Гледај:

Од светога Луке
Тур' у њедра руке.

Свети Мрата снијег за врата.

Свети Никола најпријед је своју браду направио пак другоме. Гледај: Бог је себи најприје браду оставио.

Свети Никола не чува торбу, но тврд повраз.

Светити коме дрвена масла. Избити га подобро какијем *дрветом*.

Свети Тома ћера планинке дома.

Све ће бити до у ћосе брада.

Све у гору и у воду (н. п. побјеже).

Све чини што зна, а ништа не зна што чини.

Сви гледају откуд извире, а нико не гледа куд понире.

Сви дошли, а ти долетио! Кад ко дође с чиме што се једва чека. У Карловцима.

Сви ђаци једнаци.

Свијетао ти образ! Као благослов и похвала. На ово је налик и оно што се пјева да је нејаки Урош казао Краљевићу Марку: *Свијетло* ти *лице* на дивану.

Свијет иде наоколо, а невоља редом. У Перасту.

Свијећа под мјерицом.

Свијећу у подне жећи.

Свиња крмачу! (т. ј. љуби). Кад се двоје љуби, па им се ко подсмијева.

Свиње се кољу између себе, али како курјака опазе, оне се све сложе на њега.

Сви поштени, ма мене нема струке.

Сви се коњи заиграше, дедер и ти сивче!

Сви се свати наједоше, а кум се провали.

Сви су бези на Херцеговину,
Док не дође бего Љубовићу;
А кад дође бего Љубовићу,
Али нема бега ђавољега.

Сви су болесни осим килавога браје. Гледај: Чисто као брајине гаће.

Свјетска гладница. Изјелица, н. п. какав поглавар који радо мит прима.

Свјештаћу ја њему масло! Досадићу му, убићу га.

С Влахом до по здиле, а од по њом у главу. Гледај: Ни у тикви суда, ни у Влаху друга.

Своја кућица своја вољица. Или:

Своја кућица своја слободичица. Гледај: Моја кућа моја слобода.

Своје и на олтар од цркве може се тражити. У Црној гори.

Своје не пушти, а туђе не прихити. У Дубровнику.

Свој свога над јаму води, ал' опет не ће у јаму да га тури.

Свој својега украј воде вода,
У њу тура, ал' га не упушта.

С врагом дошло, с врагом и отишло.

Сврбе га леђа. Тражи да га ко бије.

С временом и са сламом и мушмуле зрену. У Црној гори.

Сврх моје душе! Као заклетва. У Боци.

Свршен посао. Гледај: Мирна Бачка.

Свуда је проћи, ал' је кући доћи. Гледај: Свагђе је добро, а код куће најбоље.

С главе Бог помаже.

С главе риба смрди. До старјешине све стоји.

С голим грлом у јагоде (поћи или дигнути се). Кад ко пође куд неспремљен, као што треба — као да би чоек пошао да бере јагоде, а не понио суда никаквога.

С добошем се зец не лови.

Себи ореш, себи сијеш, себи влачиш, себи ћеш и жњети.

Себи руке, ђевере (туђа је снаша). Кад се у туђе макар што дира.

Седлан коњ не може бити као неседлан. Жена ни у лицу не може бити као ђевојка.

С..и, рђо! изгоре луч. Казала жена мужу, који није смио ноћу изићу на поље, него га она извела

и свијетлила му лучем, а он чучећи и гледајући у мјесец стао говорити:

Сјај, мјесече, мој ноћни путниче!
Доста ти сам с тобом путовао,
Према теби Турске коње крао!

Сестра сестру удаје, а бачва бачву продаје. Ако је удата сестра поштена и врсна, мисли се да је така и неудата; тако кад ко види у кога добру бачву, он иде к ономе који ју је градио да и себи наручи.

Сестра удата сусједа назвата.

Сијала је баба бар,
Да је баби заувар. У Боци.

Сија се као тигањ на мјесечини.

Сиј, виј, па у кош. Гледај: Ласно је орати и копати.

Сијече ражањ, а зец у шуми.

Сиј лук, сиј лук, сиј лук! Кажу да говори голуб дупљаш гучући у прољеће, и значи да је већ вријеме лук сијати кад он долети и стане гукати.

Сила Бога не моли (а Бог силу не моли). Или:

Сила Бога не моли, а правде не пита.

Сила је у Бога (једнога).

Сила кола ломи.

Сила отме земљу и градове.

Силе те убиле! Женска клетва. У војводству.

Силе ти кра̑тке! Као клетва. У војводству.

Силом баба у рај.

Силом као метлом. Или:

Силом, као у јаму. Кад се ко изговара да не може јести, а једе за двојицу.

Сина жени кад хоћеш,
А кћер удај кад можеш.

Синуо као балега испод снијега.

Сирака је ласно уцвијелити. У Црној гори.

Сир који плаче, и ракија која скаче, ваља (т. ј. сир мастан, а ракија из које скачу искре кад се уточи у чашу). У Црној гори.

Сирова ти! Рече се у Бару кад се дође каквом чоеку који што ради; а он одговори: *Здраво био!* или:

Сирово ти рамо!

Сиромаха је ласно помоћи, ал' је тешко онога који је (био богат, па) пропао.

Сиромах је ђаво (у јами). Кад се за кога рече да је сиромах.

Сиромах је крпељ који г....е нема.

Сиромах чоек готов ђаво.

Сиромах чоек и од глади спава.

Сиромаштво и кашаљ не даду се сакрити.

Сиротињо, и селу си тешка,
А камо ли кући, у којој си! (Мјесто ове друге врсте каже се и овако:
А камо ли мени сиромаху!)

Сиротињска мајка. Каже се за доброга старјешину народног.

Сиротињска суза јемљеш пробија. У Црној гори.

Сиротињско љето. У јесен или зими кад је лијепо вријеме.

Сиротној ђевојци сиротни и дарови.

Сирће је најљуће, пак најприје само свој суд поквари. Говори се за љуте људе. Гледај:

Сирће своје буре највише гризе.

Сита (госта) частити, и богата (пријатеља) даривати, тешко је.

Сит весео, гладан плакао. Одговори онај кога запитају како му је име, а он не ће да каже.

Сит гладну не вјерује. Мјесто *не вјерује* говори се и *не разумије.*

Сити вуци (и) цијеле овце (не може бити).

Сит и ја и мој гост (ко много ије, мени мио није). Приповиједа се како је некаком чоеку дошао шура на конак, па жена зготови и донесе лијепу вечеру, али тек што почну јести а домаћин рекне: „Сит и ја и мој гост (ко много ије, мени мио није), носи жено.” Пошто жена јело дигне и легну спавати, зет устане те вечера, а шура остане гладан. Исто тако дочека он и другога шуру, а кад му дође трећи, који је био мало и сулудаст, он му на ове ријечи: „Сит и ја и мој гост” одговори: „Ако си ти сит, ја нијесам,” па се онда наклопи те поједе сву вечеру, и остави зета гладна и т. д.

Сит као даска. Гладан.

Ситно брашно као пјена.

Сит оченаш ђаволу очи вади. Кад се чоек сит и у добру Богу моли. У Дубровнику.

Сит поп и попов ђак, ко много ије, попу мио није. Гледај: Сит и ја и мој гост.

Ситу трбуху и добар хљеб није угодан.

Сједи (на коњу) баш као да је вилама посађен.

Сједи као спуж у љусци.

Сједи с миром, док није било с чиром.

Сједи с миром, кад ти нико на реп не стаје. Гледај: Подавиј реп пода се.

Сједи с миром и махни се врага,
Нит' га дирај, нит' му тражи трага.

Сјед', мацо, сједох и ја! Говори онај који уставља рој, и говорећи то као сједа.

С једнијем Богом на сто непријатеља. Или: **С једним Богом на сто злотвора** (може се ударити).

С једним Влахом једи и пиј за асталом, а другога вежи у врећу под асталом: што ти гођ мисли онај под асталом, то ти мисли и онај за асталом. Гледај: Ни у тикви суда, ни у Влаху друга.

С једним оком може цар бити (ђе су сви људи слијепи? Или по ономе: Мудрој глави једно око доста?)

С једним се колачем може сто миља проћи, а су сто колача један миљ (по мору). У приморју.

Сјекни ка' змија из круга. Кад ко ријечима кога вријеђа. У Црној гори.

Сјеме му се затрло! Клетва.

Сјео, па не устао! Гледај: Зашао, па не изишао!

Сјерчана моја тојаго! Кад се за кога хоће да каже да је у њему слаба узданица.

Сјета га убила! Као клетва. У Перасту.

Сјетила се преља кућеље у очи нећеље.

Сјечива у торбу! Спремај се, па хајде одатле.

С каким си до подне онаки си од подне.

Скаче као бијесан.

С кебом у коријење. Н. п. нема друго ништа, него *с кебом у коријење*, т. ј. пропало све, нити се има чим другим хранити, него да се иде у купусиште, ђе је купус посјечен, да се тражи коријења.

С ким си до подне онаки си по подне.

С ким си онаки си.

С ким те виде с тијем те и пишу.

Скини капу, па метни на кољено, те се њој потпрдуј. Кад се који коме подсмијева.

Скинуо би с матере Божје покров. Кад ко краде, или онако граби себи.

Скинути кајмак. Узети оно што је најбоље у каквој ствари.

Скита се као пас без госе. У војводству.

С кога дрвета само воће пада, не ваља га трести.

С коња на магарца (доћи или усјести). Кад коме пође срећа у назадак.

Скоро баба вјенчана. Или:

Скоро Бог да! Кад ко говори о чему као да је сад, а оно одавно било па и прошло.

Скочи као опржен.

Скочи као прегаљ. У Дубровнику. *Прегаљ* је црв који у сиру живи.

Скочи, па онда реци: хоп! Не хвали се да ћеш што учинити, доклегођ не учиниш.

Скочиће то њему на нос. Платиће он то, скупо ће га стати. Може бити *искочиће на нос*, као кад се бљује?

Скројићу ја њему капу. Досадићу му.

Скуп више плаћа а лијен даље иде.

Скупи брке, сад ћеш путовати. Рекао косац гладан кад му је у кашику скакавац натрапао.

Скупили се као Чифути у авру. *Авра* значи *Чифутска богомоља.*

Скуп је град за динар,
Кад динара нема.

Скупљај хајташе! Спремај се, па хајде одатле.

С кућишта! Рече се у шали кад когођ хукне.

Скухати коме попару. Досадити му.

Слађа смоква преко плота (него она што се може узабрати кад чоек хоће).

Слажу се као хљеб и со.

Сланина се на купусу вари,
А доброта на далеко хвали. Не треба гледати чоеку на тијело, него на разум и на поштење и доброту.

Сланинице, сласти,
Пуна ти си масти!
(Али кад те плаћах,
По глави се млаћах).

Слатка смоква преко плота. Гледај: Туђа коза пуна лоја.

Слатко је папати, ал' је грко плаћати.

Слатко као мед.

Слијеп код очију.

Слијепца за пут и будалу за савјет не ваља питати.

Слово иже, али сирца ниже. Записао калуђер на сирцу (ђе се реже) *иже* (и), да би познао ако ђак одсијече мало. Кад калуђер изиђе из собе, ђак узме сирац да одсијече мало, а кад види на сирцу *иже*, он одсијече повелику кришку, па запише опет онако *иже* као што је и било. Кад дође калуђер, погледа сирац и узме у руке: „Ва истину, слово изе, али сирца низе."

Сложили као гуска и прасе. Кад се каки гласови не слажу.

Сложна браћа и у петак месо једу.

Слуга вам сам! На састанку и на растанку мјесто: *слуга сам вам.* У Дубровнику.

Слуга нека много чује и зна, али мало нека бесједи.

С лудим се не ваља шалити.

Служба није дружба.

Слути, слуто, наслутићеш. Приповиједа се да је казала жена мужу кад јој он рекао да она иде по рђаву путу, па кад је он послије ухватио у том послу, а она стала кривити њега за што је слутио.

Слушају, али не ушају. У Црној гори. Гледај: Чује, ал' не хаје.

Смаза као сироче слинац.

Смаза као Фата питу.

С мале зачепице већа бива. У Црној гори.

Смаче се с личара. Кад се изгуби оно што је чоек као поуздано у рукама имао. Мјесто *с личара* говори се и *с ошћих.* У Црној гори.

С мека образа девето копиле. Кад чоек види да му се што на штету иште или чини, али од доброте не ће другоме воље да квари.

Смео се као Маре међу сватовима. У Паштровићима.

Смије се као луд на сјекиру.

С милим Богом све се може.

Смиље и ковиље (н. п. то је, ово је; т. ј. то је према другоме злу ништа).

Смирио се и ти! Гледај: Зашао, па не изишао.

С мога брата Николе мрзим и на светога Николу. Или:

С мојега брата Николе и свети ми је Никола омрзнуо.

Смолаве руке не ваљају нигђе (т. ј. руке које краду — као да су смолаве, те приањају за њих).

Смрди господством. Кад се ко поноси преко мјере.

Смрди као вуга.

Смрди као гем.

Смрдљиво буре најбоље вино поквари.

С мртва гаће. Никад ништа.

Смрт је варалица (јер дође изненада).

Смрт не гледа никоме у брке.

Смрт не пази ни старо ни младо.

Смућкај па пролиј. Нема од тога ништа.

Снага вино пије.

Снага кућу гради а помња виноград сади. У Далмацији.

Снаха у род, а свекрва у попрд. Гледај: Буд снаха у род, туд свекрва у попрд.

С неба те у ребра. Кад се што изненада, без и каква узрока, рече или учини.

Сниваће ми се ноћас. Кад лијеже спавати ваља да каже онај који се боји да што страшно и неповољно не сни.

Снијела вода шушањ, пак начинила олош. Или:

Снијела вода шушањ, пак се нанио олош. У Бачкој. Гледај:

Снијела вода шушањ, па начинила криш. Кад ко каже да је с ким род, а не зна се по чему.

Снијеће њему ђаво јаје. Зло ће проћи.

Сну колико ни псу не ваља вјеровати.

С њиме нит' је пјевати ни плакати.

Соко из врањега гнијезда. Кад се коме подсмијева.

Соко перјем лети, а не месом.

С опанцима од коже крадене краве милостињу чинити.

С опроштењем! Будући да се обично говори *с опроштењем*, кад хоће што срамотно да се каже, тако је кашто и ова сама ријеч (н. п. то је с опроштењем) до-

ста да се покаже да је оно о чему се говори срамотно или неваљало.

Спава као зец.

Спавао сам као окупан.

Спала књига на два слова.

Спаси Бог! Гледај:

Спасуј се! Кад хоће ко да пије — ракију или вино — рекне ономе који ће послије њега пити; а он му одговори: На спасеније Христово!

Спети! Каже се кад се дође к женама а оне снују. Да ли није *с педи*, да им буде зијев велики?

Сплачино грдна! Као поруга. У Црној гори.

С поља гладац а изнутра јадац. Кад је што на очима лијепо, а у себи неваљало.

С поља лијеп а изнутра слијеп.

Спомени се, снахо, да сам ја тебе лук. Рекла свекрва невјести, а невјеста јој одговорила: **И ти, моја свекрво, спомени се да сам и ја тебе лук и туколук.** У Црној гори.

С празном руком никуд чоек није пристао.

Спрда као баба у болести. Гледај: Бунца —

Спремо за Дизала (јемац, т. ј. зао за горега, јер један *сирема* с пута, а други *диже*, т. ј. обојица краду).

Срамота није врх себе погинути.

Срамоти чоека ђе те чује, а хвали ђе не чује.

Србин коси, Шваба носи,
Србин бере, Шваба ждере.

Срдиту попу празне бисаге.

Сребрно је лијепо, а позлаћено још љепше.

Сребрно седло не чини добра коња.

Средња је срећа најбоља.

Срећан као пас у Хришћанској цркви. Јер не смије завирити у њу.

Срећан као уже у врећи. У Рисну.

Срећан му пут као Пуђку у Ердут! Ишли сватови па ударила мећава те нијесу могли стићи на вријеме. У Вуковару.

Срећни једу на обадвије вилице. У Црној гори.

Срећнији (си) него паметнији.

Срећноме жене умиру, а несрећноме кобиле цркавају. Приповиједа се како је некаком чоеку, који се у туђу земљу био доселио, цркла крава па за њом и кобила, и ни један од његовијех сусједа, којима се тужио, није рекао да му накнади коју од тијех штета; а кад им се стане тужити да му је умрла жена, сви навале да га жене, онда он рече да је у оној земљи боље да̑ чоеку умиру жене, него да му цркавају краве и кобиле. И отуда ваља да је постала ова пословица.

Срчну попу празни бисази. У Котору. Гледај: Срдиту попу празне бисаге.

Стави луда на високо, нек ногама маше.

Стаде мома на удадбу;
Не ћⅇ мома за једнијем,
Не ћеше је два.

Стан' полако, рогове,
Много ти је обоје.

Стан ти за црно море! У Црној гори. Гледај: Не станио се до мора!

Стао као тетак. Кад се ко у што заблене.

Стао ногом на хлебац. Каже се — у Сријему — у шали мјесто *постао свој господар*, као да би се ћело рећи: *стао ногом на земљу и једе свој хљеб.*

Стара коза радо се лиже. Стари се радо ките.

Стара кокош добра чорба.

Стара чоека не питају: што те боли? но: што те не боли?

Стар вук пасја маскара. Или:

Стар вук пасја прдачина.

Стари гриво, не куни се криво.

Стари дуг нова наплата. Дуг нигда остарјети не може.

Старија је Божја но царева.

Старија капа од главе. Кад ко коме хоће да узме капу с главе, н. п. за какав дуг, које се код ђеце често догађа.

Старија му кожа на челу. Кад се за кога рече да је старији и да је у чему претежнији од другијех.

Старије је јутро од вечера. Кад се о чему у вече разговара, пак се остави до у јутру да се одреди.

Стари људи поготову ђеца.

Стари пањ већма гори кад се упали.

Стар је пас вуку за маскару. У Далмацији.

Старога је кова. Здрав као људи пређашњи што су били.

Старог вина и стара пријатеља држи се.

Старо љуби, данке губи,
Старо крпи, конце трати.

Старо месо добра чорба.

Стар пас кад лаје, свјет даје.

Стару врећу мучно је закрпити.

Стару чоеку млада жена годименат, а младу чоеку стара жена погибија. У Црној гори.

Старца ваља слушати, али за њим неходити.

Стидан као млада невјеста.

Стиди се као курјак у рупи. Људи кашто ископају велику рупу ђе на брду куд мисле да курјаци често пролазе па у вече спусте у њу јаре. Кад курјак ноћу чује ђе се јаре дере, он дође над рупу и скочи у њу; али (кажу) како доље скочи и види да не може на поље искочити, одмах се тако поплаши да се јарета и не дођене, него га људи у јутру нађу ђе се прибио уз један крај, као и јаре уз други.

Стиди се (или *стидљив*) **као млада невјеста.**

Стидније је украсти него питати. У Дубровнику.

Стискао се као два новца у кеси.

Сто зборова пазар чине, а једна (ријеч) веже и дријеши.

Стојан се креће а из дома не ће. Кад се ко накањује и дуго спрема куд да иде.

Стоји као страшило.

Стоји ми на врх језика. Кад чоек не може да се сјети чега што добро зна.

Стоји му душа у носу. Готово умръо.

Стоји у куту да није ником на путу.

Сто мисли дуга не плаћа.

Сто табана по туђем поплату не боле. У Боци.

Стотину малијех чини једно велико.

Сто ћоса сто гроша, ћос-баша три гроша. Кад ко у шали хоће да каже да ћосе, које се држе за мудре и лукаве људе, нијесу ништа.

Страхић козе пасе. Или:

Страх козе пасе. Ко се кога боји онај и ради посао, а без *страха* нема ништа.

Страх чува винограде.

Страшиви дома долази. У Црној гори.

Страшиву трговцу г...о у тобоцу.

С трбухом за крухом.

Стрепи као фуруна. Гледај: Дркће (од страха) као фуруна.

Стреха му мјера а рок Ђурђев дан. Рече се снијегу кад врло иде, или кад кога ко плаши њиме; и значи: од стрехе даље не може, а о Ђурђеву дне мора окопњети.

Стригли те ђаволи! Одговори жена кад је ко назове *стрином*, а она мисли да је још млада за то име.

Стрпљен спасен (а спасен поготову свет).

Студен с леђа (ко нема јака братства). У Кривошијама. Гледај: Вруће с леђа.

С туђа ата усред блата. Или:

С туђа коња насред поља.

С туђе њиве и чанак прге (заувар је).

С туђим добром добар бити.

Субота ђачка бубота. Кад сам ја 1796 године ишао у Лозници у школу, још је био обичај ђаке у суботу послије подне туђи без и какве кривице; ако је који онај дан, макар и послије подне, био бијен за лекцију или за друго што, то му се није примало у рачун, него је морао и по други пут обичаја ради бити бијен.

Сувишња преша миша не лови.

Суза сузу стизат' не престаје. Или:

Суза сузу сустиже. Кад се за кога казује да врло плаче.

Сунце грије,
Киша иде,
Ђаволи се легу. Мјесто *ђаволи* једни говоре *вјештице*.

Сунце на исток, а Бог на помоћ! Прекрстивши се рече Црногорац кад види сунце ђе излази.

Сух као биљка. Кад је ко врло мршав.

Сух као печен зец. Особито се говори ђеци.

Сухој земљи и слана је вода добра.

С чим се ругаше тијем се понуђаше. Кад коме дође оно на врат за што се другоме ругао.

Т.

Тајала, тајала, па и попи казала.

Тај је био и на врзину колу. Кад се за кога мисли да је много учио и зна.

Та је из дома! Кад ко што паметно рече.

Тајно мито крв пије.

Такни у огањ и у зуб, једнако је. Како се у огањ такне, он боље гори; а кад чоек почне јести, он једе, ако му се најприје и чинило да не може. Мјесто *огањ* говори се и *свраб*, у који обично како се дирне, стане сврбити, и што се више чеше, све више сврби. У Црној гори. Гледај: Не вјеруј, куме, пасјим устима.

Такови се овас рађа и у нас.

Тако грдне ране не дапао!

Тако губом не смрдио!

Тако душу паски не изгубио!

Тако згрчен на твоја врата не долазио!

Тако здраво сјутра освануо!

Тако имао кога наком себе оставити!

Тако имао откуда давати вољноме и невољноме!

Тако ја здрав био и ко ми је мио!

Тако ја здрав и жив!

Тако клијенита не сиђела! У Црној гори.

Тако магарећу главу не носио!

Тако махнит на свој образ не пљувао!

Тако махнит по гори не ходио!

Тако махнит по гори не скакао!

Тако махнит сва четири кантуна свијета не обишао!

Тако ме арантос не било! У Рисну.

Тако ме Бог од људске напасти уклонио!

Тако ме братска не попрла!

Тако ме браћа не издала!

Тако ме браћа не помрзјела!

Тако ме гринта не јела! У Рисну.

Тако ме грозница не спопала!

Тако ме гром не убио, а ви сви здраво и весело!

Тако ме губа не јела!

Тако ме дружина не прекорила!

Тако ме живина не гризла!

Тако ме живина не дрла!

Тако ме живи огањ не сажегао!

Тако ме земља не радовала! Тако ме одмах не *укопали*! Тако се каже н. п. и тако ме злоба, завист не *радовала* и т. д.

Тако ме земља сунцу не отела!

Тако ме зли нарок не ћерао!

Тако ме коњска копита не сатрла!

Тако ме коњски репови не вукли!

Тако ме куга не уморила!

Тако ме море здраво носило!

Тако ме море не изјело!

Тако ме море не ћердисало!

Тако ме мртви зној не попао!

Тако ме напрасна смрт не нашла!

Тако ме напријед ногама не носили! (мртва).

Тако ме не јела губа до паса, а живина од паса!

Тако ме не клело мало и веље!

Тако ме не кумиле горе и воде!

Тако ме ненадно зло не нашло!

Тако ме ненадно чудо не зађело!

Тако ме не попрло што си ми из твоје руке дао! Пријатељу.

Тако ме не прождрла пучина морска!

Тако ме не такла љута змија усред ока!

Тако ме ово не разгубало! Кад се једе.

Тако ме оружје не издало кад ми највећа потреба била!

Тако ме помама не напала!

Тако ме пријеђе сјутра у мртве очи не љубили!

Тако ме пушка не убила, да не речем ни јаох!

Тако ме рђа не убила као гвожђе на путу.

Тако ме рђа не убила као чавао на путу!

Тако ме сјутра бамбата не нашли! (*мртва* изненада, тако не цркао).

Тако ме сјутра отегнутијех пета не нашли!

Тако ме стријела уврх почеока не удрила!

Тако ме сува муња не осмудила, а прав се Богу не уклео!

Тако ме туђе ноге не носиле!

Тако ме туђе очи не водиле!

Тако ме туђе руке не залагале!

Тако ме туђе руке не превртале!

Тако ме Турска сабља не поразила!

Тако ме Турци не продавали сваки дан на пазар!

Тако ме у студено чело пријеђе данашњега дана не љубили!

Тако ме у четворицу не носили!

Тако ме Циганска сабља не посјекла!

Тако ме Циганска торбица не хранила!

Тако ме црви не точили!

Тако ме чудо не задесило!

Тако ме чума Цариградска не омела!

Тако ми аманата Божјега!

Тако ми Бог душу од нечастивога сачувао!

Тако ми Бог ђецу намирио у свачем за што га молио!

Тако ми Бог ђецу сачувао!

Тако ми Бог мој пород смирио!

Тако ми Бог моју ђецу пропутио и на добри пут намјерио!

Тако ми Бог не дао више једа него ми је на глави длака!

Тако ми Богова дома!

Тако ми Бог оца! (т. ј. сачувао у здрављу). Куну се жене и ђевојке у Прчању и у Столиву.

Тако ми братске љубави! Пријатељу.

Тако ми вида очињега!

Тако ми вијенаца којијем смо здружени! К жени.

Тако ми вјенчања!

Тако ми вјере коју вјерујем!

Тако ми вјечне муке!

Тако ми вјечнога дома!

Тако ми вода не засјела (у грлу не стала)!

Тако ми враг анђелу душу не отео!

Тако ми враг душу не понио!

Тако ми вук срце не изио!

Тако ми грешне душе (а душа једна врата има)!

Тако ми гробне земље!

Тако ми душа на они свијет уживала (а на ови како му драго)!

Тако ми душа Хришћански испала!

Тако ми душа царовала!

Тако ми живио тата!

Тако ми жив тата!

Тако ми зауза Христовијех! Око поклада.

Тако ми здравља, од којега ми ништа није милије!

Тако ми земља кости не изметала (по девет пута на ноћ, а по девет на дан)!

Тако ми земље у коју ћу!

Тако ми златног светог Јована!

Тако ми зло година не донијела!

Тако ми кадгођ јадној (или *јадноме*) Бог помогао!

Тако ми кола небескога!

Тако ми конца који ме чека!

Тако ми кости не горјеле као ови огањ! Кад је код огња.

Тако ми крви! К сроднику.

Тако ми крсне свијеће!

Тако ми крснога мојега имена!
Тако ми крснога самуна!
Тако ми крста које смо држали! К побратиму.
Тако ми крста у ком сам кр̂штен!
Тако ми крста часнога!
Тако ми лако душа испала!
Тако ми лако умријети!
Тако ми летурђије!
Тако ми лијева десној не помогла!
Тако ми љубави коју имамо (а нека Бог зна)! К пријатељу.
Тако ми мајка тавне вијенце не савила пријеђе сјутра!
Тако ми мајке Божје!
Тако ми мајчине хране!
Тако ми Митрова и Ђурђева (дана)!
Тако ми мога брка, биће око куће трка!
Тако ми морске пучине!
Тако ми мука Христовијех!
Тако ми на зло година не дошла!
Тако ми најзадње уре!
Тако ми напретка!
Тако ми неба и земље!
Тако ми небеса!
Тако ми не пропао језик проз вилице!
Тако ми образа и поштења!
Тако ми образ не поцрнио (као Арапу)!
Тако ми образ пред људма не поцрнио!
Тако ми оваќо кости не горјеле! Кад чоек пуши.
Тако ми ова пушка срце не понијела!

Тако ми ове жераве, и тако је махнит не зобао!

Тако ми ове крви Христове! При вину.

Тако ми ове мученице! При ракији.

Тако ми ове свијеће, и тако ми се нашла на умрли час!

Тако ми овијех поста! Уз посте.

Тако ми овога блага Божјега (хљеба), и тако га не жељео!

Тако ми овога огња!

Тако ми овога печата Христова! Пак се прекрсти.

Тако ми овога пуња Христова! При вину.

Тако ми ово најпотоњи залогај не био! Или:

Тако ми од овога отров не било! Кад чоек једе.

Тако ми оне жраке небеске! (пут сунца показујући).

Тако ми онијех Божијех прилика! Код икона.

Тако ми онога гласа Божјега, а Бог је истина! Кад се чује звоно.

Тако ми онога који ме створио и који ће ме растворити!

Тако ми очи не испале!

Тако ми Петровијех рана!

Тако ми плоче на коју проскуру печем!

Тако ми помогла летурђија!

Тако ми попа Комнена и млина гвоздена и 377 извора, ено чоека су двије главе! Приповиједају да се овако заклела вила видећи два чоека на Ловћену ђе сумитице леже.

Тако ми попа небескога!

Тако ми правда Божја помогла!

Тако ми правде Божје!

Тако ми правога проговора! Пријатељу.

Тако ми пријестола Божјега!

Тако ми пријатне биле молитве ка господу Богу!

Тако ми пута на који мислим!

Тако ми сваке муке и работе!

Тако ми све пасјом глађу не помрло!

Тако ми света неђеља јаде не нанијела!

Тако ми светога Јована, који ми је с тобом од добре воље а без невоље! Ка куму.

Тако ми све црна штета не помела!

Тако ми све црном штетом не пошло!

Тако ми све штета не радовала! (не *понијела*).

Тако ми свијета и вијека!

Тако ми се вино на крсно име у крв не прометнуло!

Тако ми се вода у мјехир не свезала!

Тако ми се гроб не просјео као Арији безумноме!

Тако ми се душа с њим не прела! Кад се мртвијех опомиње.

Тако ми се зли час на вјенчање не намјерио!

Тако ми се језик не завезао!

Тако ми се крсна свијећа не угасила! Тако сви од мога рода не помрли и не имао ко крснога имена славити и у славу устајући свијеће палити!

Тако ми се кућа не звала кућиштином!

Тако ми се кућа не ископала!

Тако ми се на јаде не купили!

Тако ми се не закаменило дијете у жени, теле у крави, јагње у овци, свако сјеме у баштини и дух у костима!

Тако ми се не ископала три сјемена: људско, скотско и земаљско!

Тако ми се не угасила крсна свијећа!

Тако ми се огњиште мојом крвљу не угасило!

Тако ми се огњиште на крсно име мојијем пуњем не угасило!

Тако ми се пси меса не најели, а ја пасјега!

Тако ми се свака работа не закаменила као станац!

Тако ми се свијећа не угасила!

Тако ми се тијело не разлијевало као пјена морска!

Тако ми се тако по образу не писало! Кад види кога да пише.

Тако ми се траг не затръо!

Тако ми се траг не ископао!

Тако ми се траг не истражио!

Тако ми се траг по трагу не ископао, као и шаренијем коњма! У Црној гори. Будући да шаренијех коња врло мало има, за то се овђе мисли да их је нестало са свим — послије шарца Краљевића Марка?

Тако ми се туга на срце не савила!

Тако ми се уста на затилак не обратила!

Тако ми се уста наопако не обратила!

Тако ми се утроба не завезала! (да не може родити или воду пустити).

Тако ми се утроба не просјела као Арији безумноме!

Тако ми се цријева не сукала!

Тако ми силе Божје!

Тако ми силе васиљене!

Тако ми славе и ваславе мога крснога имена!

Тако ми слом не пукнуо! Тако се не сломио; не пао и мртав остао!

Тако ми смртне уре, која ме чека и која ме не може проћи.

Тако ми соли и хљеба! Пријатељу.

Тако ми срећа напредовала!

Тако ми среће!

Тако ми створитеља!

Тако ми страшне уре (која ме чека)!

Тако ми страшнога суда (који ме чека)!

Тако ми твога лијепога давања!

Тако ми твоје летурђије! К попу.

Тако ми твоје љубави!

Тако ми твоје хране! К матери.

Тако ми твојијех молитава! Ка калуђеру.

Тако ми тога и овога свијета, а ближе сам гробу него дому!

Тако ми трипут од неба до земље!

Тако ми триста и осамнаест богоносних отаца!

Тако ми тројства!

Тако ми троскот на огњиште не изникнуо!

Тако ми умријети Бога зовући! Заклетва женска.

Тако ми умрле чаше!

Тако ми унакрс земље и свијета!

Тако ми цара небескога!
Тако ми царева хљеба!
Тако ми царства небескога!
Тако ми цркве коју служиш! Ка калуђеру.
Тако ми чатенија и ваведенија!
Тако ми четверо јеванђелија!
Тако ми четверо поста!
Тако ми чим те гледам!
Тако ми шљеме на огњиште не пануло!
Тако ми што ведри и облачи!
Тако ми што је данас! Кад је свечан дан.
Тако ми што је до Бога!
Тако ми што је међу нама! Пријатељу.
Тако ми што је сјутра! Уочи празника.

Тако ми што подијелити не можемо! (т. ј. крви). К сроднику.

Тако ми што си ми дао из твоје руке! Пријатељу.

Тако ми што сја! (т. ј. сунца).

Тако ми што смо заједно изјели и попили, и тако ме не губало! Пријатељу.

Тако ми што смо проговорили! Пријатељу.
Тако моја мука за мене не била!
Тако моје тијело вран не кљуцао!
Тако моје тијело морске рибе не јеле!
Тако на мене губа не сјела!
Тако на мене нова клетва не останула!

Тако на туђа врата не долазио да кору круха питам!

Тако на Хришћанску вјеру не похулио!
Тако на часни крст не пљувао!
Тако не вечао као брав од цркавице!

Тако не горио као котао на огањ!

Тако не дошао згрчен да могу опет у утробу материну уљести!

Тако не имао среће као црни паук у гору! У Црној гори.

Тако не јечао од Ђурђева до Митрова дана!

Тако не клањао ђе Турци клањају!

Тако не остануо без јединка!

Тако не убио сам себе!

Тако не ходио за туђим очима!

Тако не ходио куд пара иде!

Тако не ходио на ноге и на руке!

Тако не ходио почетворке!

Тако ове посте за пса не испостио! Уз пост.

Тако ови нож крвав из мојих утробица не вадио! У Црној гори.

Тако од гладиње смрти не умръо, а пријед ми Бог дао смрт!

Тако од мене вјетар месо не носио!

Тако од мојега трага свијеће не остало!

Тако паски не погинуо!

Тако не плакао до своје смрти!

Тако не погинуо да ме нико не жали!

Тако покајнице за мном до вијека не лагале! Покајнице (које наричу за мртвим чоеком) свакога хвале, а овај вели ако се криво куне да би у његову роду нико ништа не учинио што би ваљало хвалити, него покајнице све да би лагале.

Тако не растао виши!

Тако не чуо пусти глас!

Тако пепео не сијао мјесто сјемена другога!

Тако по сунцу весео ходио!

Тако потрбушке не ходио као жаба губавица!

Тако саморана не сиђела!

Тако своје куће жив не видио!

Тако своју вјеру не изгубио!

Тако своју вјеру не преврнуо!

Тако своју ђецу печену не ио!

Тако се залуду не мучио!

Тако се земља испод мене не просјела!

Тако се лијевом не крстио, а десна ми усахла!

Тако се нада мном небо не ломило!

Тако се не амбисао, као јама безадњица! У Црној гори.

Тако се небо нада ме не проломило!

Тако се не вукао потрбушице као змија љутица!

Тако се не вукао почетвороноже као жаба губавица!

Тако се не губао као жаба губавица, а прав се Богу не уклео!

Тако се не згрчио као и цар Арон под кош. У Црној гори. Ја за тога цара Арона ништа друго нијесам чуо.

Тако се не згрчио као клувко у решето!

Тако се не згрчио као уже у врећу!

Тако се не молио ђе ми барета (капа) не ваљала! (ђе ми не помаже молити се с капом у руци).

Тако се не мучио као납 пртена жица!

Тако се не очајао хиљаду година! У Црној гори.

Тако се не пропао као Арија безумни! У Црној гори.

Тако се не савио као срп!

Тако се не скитао од немила до недрага!

Тако се овијем не удавио! Кад једе.

Тако се овога не одрекао! (прекрстивши се).

Тако се оволики не закаменио!

Тако се од мене грдило не догодило да се чуди мало и веље!

Тако се од мене не личило мало и веље! (т. ј. чељаде).

Тако се од мене приказаније не учинило да пас псу казује!

Тако се од мене свијет не калижио! У Боци.

Тако се од мене свијет не уклањао!

Тако се од мене џомбос не чинио! У Рисну.

Тако се пасје крви не налокао!

Тако се пасје крви не напио!

Тако се по рђи не познавао!

Тако се ћитапу не клањао, а пријед ми Бог дао смрт!

Тако се утопник не назвао! У Боци.

Тако се у црно не завила!

Тако сиједу косу не плела на очино огњиште (или *пријеклад*)! Ђевојачка.

Тако с кокотом не орао мјесто волова!

Тако срамотно не погинуо! (т. ј. без замјене).

Тако сретно ћар ћарио!

Тако те исконска рђа не убила! У Црној гори.

Тако ти помогао Рњо из Луштице. Рече се ономе који што лажно доказује. Приповиједа се да је некакав Рњо (или Хрњо) био негда озидао кулу код Роса и из ње се бранио јуначки од морскијех непријатеља.

Тако Турску вјеру не вјеровао!

Тако у јаду не кукала!

Тако у махнити вјетар не удрио!

Тако Циганин на мене крв не личио! Гледај: Не може се платити колико (ни) Јеђупачка крв.

Тако Чифутску вјеру не вјеровао!

Таман смо се ђидо натражили. Кад који кога у чем улови.

Тамница је за људе начињена. Кад се правда што је ко затворен.

Тамница је кућа необична.

Тамној ноћи свједока нема.

Тамо њему (рекавши). Кад се изријеком казује како је неком што опсовато или онако ружно речено. Гледај:

Тамо он. Говори се: 1) Кад се изријеком што ружно за кога казује или говори, н. п. *тамо он пас* и т. д. 2) Кад се казује да се коме догодило што зло, н. п. *тамо он заклао се* и т. д. Ово се овако говори како у другим родовима, тако и у падежима, н. п. *тамо она кучка! тамо њу ујела змија! тамо њему отпала рука! тамо њега убио гром* и т. д.

Тамо, субота је смела! Кад се вратилом опасала, а ужем поштапала, тадар му наудила! Рече се у Рисну кад каква жена пољуби дијете за коју се мисли да је вјештица.

Тамо, чоече, и више ми је ђаво понио. Рекао Црногорац кад га је неко укорио што се у незнању прекрстио пред Латинском црквом.

Танак као трс. У Дубровнику.

Танак око ребара. Сиромах, нема новаца, који се обично носе у њедрима и у џеповима око ребара.

Тандара мандара, цицвара без масла.

Танка као коноплика. Говори се за жене и за ђевојке, кад се хоће да каже да је која лијепа раста.

Танкијех ребара. Гледај: Танак око ребара.

Та по шији, та по врату. Гледај: Није по шији, већ по врату.

Та се не броји колико ни лањски снијег.

Та се у бари, та у мору удавио (све једно је). Гледај: Ко се у бари удави, не треба му море.

Ташта зету масло вари, докле му зло у кућу ували.

Твоја баба и моја баба исте двије бабе.

Твоја јабука не ће погинути. Кад ко кога за што моли; и значи да му не ће бити забадава ако му оно учини, него да ће му што поклонити, *као пријатељ пријатељу што да или пошаље јабуку*.

Твоје је дијете, ти му име ђени. Одговори се продавцу кад пита купца шта ће му дати за ствар, и значи: кажи ти најприје шта иштеш, пак ћу ја онда казати шта ћу ти дати.

Твоје масло моју манџу не слади.

Твоје месо, а моје кости. Говоре обично родитељи учитељима и мајсторима кад дају ђецу на науку и на занате, и значи: удри колико ти драго, само немој кости пребити.

Твој севап наш џевап. Реку људи под Турском владом — кад каквога рђава чоека предаду судији да се погуби.

Тврда врећа проху држи.

Тврда мука кад дође на чоека, вања да трпи док скапље. У Црној гори.

Тврд више даје, а лијен даље каса. Гледај: Скуп више плаћа, а лијен даље иде.

Тврди пазар. Кад се ко затеже, као да не ће да пристане на оно што једва чека.

Тврди скеле, (и) пази себе.

Тврд од зиме као пас.

Тврдо је као бабини зуби.

Тврдо као камен.

Тебе хвале, а мене не куде.

Теби из уста а Богу у уши. Одговори се кад што чоек добро рече.

Теглити се клипка (с ким — т. ј. ћерати се).

Теже претеже.

Тежи хатар од силе.

Тек што му кожа кости држи. Кад је ко мало жив.

Телац Божиј. Луд као во.

Теле веле, кока мало, јагње жао, те зету јаје на таву.

Теле за теле, ако и није шарено. Што си ти мени — зло — учинио, вратићу ти, ако баш онако и не узмогу.

Тешке муке, а рђаве плаће!

Тешко бону у дому голу! У Котору.

Тешко брату без брата, а ђевојци без свата!

Тешко вуку не једући меса,
А јунаку не пијући вина!

Тешко вуку за киме не лају,
И јунаку за ким не говоре!

Тешко вуку на препоруку! Гледај: По порукама вуци меса не једу.

Тешко вуку по порукам!

Тешко глави кад реп заповиједа!

Тешко грјешну и омражену!

Тешко до зла Бога!

Тешко другу без друга,
И славују без луга!

Тешко земљи куда војска прође,
И ђевојци која сама дође!
Прво јој је јутро прекорено:
„Да си добра, не би дошла сама."

Тешко злату на дебелу платну!
И ђердану на гараву врату!

Тешко један чоек може сермију стећи, док му се откуд не привали.

Тешко је добро виђети, а ласно га је познати.

Тешко је и дувати и сркати.

Тешко је мудрому међу будалама бесједити.

Тешко је од хрсузина што украсти.

Тешко је оката преварити.

Тешко је продрту врећу напунити.

Тешко је пса од намазана каиша оћерати.

Тешко је псето с мачком и курјака с овцом помирити.

Тешко је туђу кућу служити, ал' је још теже своју стећи.

Тешко је чекати, а сви ће атови протрчати.

Тешко је шуту с рогатим бости се.

Тешко као земља.

Тешко каши туђе млијеко чекајући! У Црној гори. Гледај: Тешко лонцу из села зачине чекајући.

Тешко Колаку на злу конаку!

Ни ко п..и ни мари,
Ни се шта пече ни вари;
Ал' кад се Колак помами,
И п..иће и мариће
И пећи ће и вариће! Ваља да је *Колак* био некакав хајдук или кесеџија.

Тешко коњу без поља а мрнару без мора! У приморју.

Тешко купусу из села смок чекајући!

Тешко кући без чоека а огњишту без хреба! У Боци.

Тешко кући ђе није госпара,
А баштини ђе није пудара! У Дубровнику.

Тешко кући на младој старјешини!

Тешко лонцу из села зачине чекајући!

Тешко лонцу, кад се стане с котлом играти!

Тешко луду и на божић!

Тешко мајци по ђевојци!

Тешко Марку (Краљевићу) у злу добра чекајући!

Тешко međи на туђој земљи! У Црној гори. *Међа* значи *ограда*, какове су онђе понајвише од камена.

Тешко месу без меса! За чоека је месо најбоља храна.

Тешко ми је вратити ономе који ми добро учини, а ко ми зло учини, лако ћу му вратити.

Тешко му се било родити, а ласно му је живљети. Кад се за кога хоће да каже да је срећан.

Тешко нејачему!

Тешко ногама под лудом главом!

Тешко оном до смрти
Ко се у зло упрти!

Тешк' ономе кога воде,
А још горе кога носе!

Тешко оној кужини ђе госпа не улази! У Котору.

Тешко ономе газди кога слуга учи!

Тешко ономе кога цар каје!

Тешко оном кога жале!

Тешко оном код кога се мачке с мишима окуме!

Тешко оном ко злотвора нема!

Тешко оном свакоме јунаку
Што не слуша свога старијега!

Тешко оному ком се из плијена враћа! У Црној гори.

Тешко пијаници, док механџију Бог убије!

Тешко пуници на зетовој улици!

Тешко свуда своме без својега!

Тешко се кадијом назвати, а онда доста меда и масла.

Тешко соколу без крила а јунаку без вина!

Тешко томе кога воде,
А још горе кога носе! Одговори у шали онај који се *водом* понуди.

Тешко томе ко за туђом памети иде!

Тешко томе ко памети нема!

Тешко тору око кога пси не лају!

Тешко упоћку на бабину оплећку!

Тешко шуши с вуком ратујући!

Ти кажи Јакову а Јаков ће свакоме.

Ти мене чувај од нокта, а ја ћу тебе од свакога зла. Кажу да говори бијели лук чоеку, и ваља

да значи да је бијели лук здравији кад се не љушти, него онако с љуском кад сеједе.

Ти си коза стара,
Ти си вука знала (па за што си се дала преварити?).

Ти си тић од кукавице. У Црној гори рече се каквој кукавици кад се јуначи.

Ти стар, а ја млад. Говоре ђекоји средовјечни људи ухвативши се за ухо, и поскочивши трипут према новоме мјесецу, кад га први пут угледају, као да би се помладили, или барем да не би нагло старили.

Титра се њиме. Држи га за будалу.

Ти туђим зубима хљеб једеш. Гледај: Он туђим зубима хљеб једе.

Ти ћеш боље испећи него ћу ја рећи. Ти ћеш то боље смислити него што ти ја умијем казати.

Ти ћеш свирати. Кад је некакав чоек полазио некуд на пут, комшије и познаници навале око њега, па један вели: донеси ми ово, други вели: донеси ми оно, а ниједан не даје новаца; онда некакво дијете изиђе предањ и пруживши му пару рекне: „На ти, молим те, ову пару, те ми купи и донеси свиралу." А он му онда одровори: „Ти ћеш, синко, свирати."

Тиха вода бријег рони.

Тихо море као уље. У приморју.

Тко — Гледај: Ко —

Товар носи, не види.

То двије куће гради! Кад се што против воље догађа, и значи: за то не можемо заједно, него нам се ваља растајати — као какви кућани кад се дијеле и сваки себи *кућу гради.*

Тодоре! сваки дан то горе.

То и Бог зна.

То је зло што је у торби! Гледај: Забунио се као Циганин у луку.

То је мило за драго. Гледај: Мило за драго.

То је на врби свирала. То је ништа.

То је његово масло. Гледај: И ту има његова масла.

То је она тета која смета. Кад се чему показује сметња.

То је преко јего јего. То је премного. У војводству по варошима.

То је смиље и босиље. Гледај: Смиље и босиље.

Толике ти бундеве родиле! Каже се кад ко падне. Гледај: Посијао бундеве. Може бити да овђе иде и оно што је — у II. књизи народнијех Српскијех пјесама на страни 142 — казао Милош Воиновић Вуку Ђаковици: „Толики ти родили гроздови!" — и Јанку Нестопољцу: „Толике ти јабуке родиле!"

Толики су атови протрчали, и нијесу запрашили, а ђе ће један магарац запрашити?

Толико и чини. Ништа за то, не марим што је тако.

Толико ми враг души наудио!

Толико ми зла у кућу!

Толико ми зле душе наудиле!

Толико ми зле очи наудиле!

Толико ми зле среће!

Толико ми злотвор пакостио!

Толико ми и каквога зла и напасти!

Толико ми и каквога јада на моју душу!

Толико ми и какво зло наудило!

Толико ми јада и зле среће!

Толико ми црне раше! То не може бити: кад се то догодило онда ја постао жалостан и носио *црну рашу!* У Боци.

Толико ти помогао! Рекне се ономе који се за-

куне Богом, а мисли се да се криво куне, и значи: како се право клео тако ти Бог помогао!

То мени, а теби друго. Кад ко падне.

То ми је девета брига. Не марим за то ни мало.

То ми је зубна болест. То ме мучи врло.

То ми је смрт (моја). Мрзи ме врло, н. п. што радити, слушати или говорити.

То може бити прије него божић.

То му је кост у грлу. То га врло мрзи и мучи.

Топ је пукао, а барјам је прошао. Било и прошло.

Топ пуче, барјам прође.

То се зна, ка' и Перашком колачу (цијена — двије крајцаре). У Рисну.

То су ваше добре ријечи. Одговори се ономе који кога хвали у очи. У приморју.

То су готови новци као у воску (јер се восак свагда може ласно продати, а покварити се не може ни ода шта осим од ватре).

То су његова добра уста. Одговори онај коме се каже да га је неко хвалио.

То те не помага колико ни врага крст.

То ти је (тврдо или **поуздано) као у шупљим њедрима.**

То ти се зна као Лацману божић. Ваља да што се мисли да он не пости, па и не зна кад му је божић.

То ти се и само каже.

Точи пуно за готово. Ево новаца, дај да се пије.

Тражећи веће изгубио (и оно) из вреће.

Тражећи иглу изгубио чувалдуз.

Тражи ватре на лањском ватришту.

Тражи кирије на суху путу. Тражи зла.

Тражи у јајету длаку.

Тражи у Циганке кисела млијека.

Тражи хљеба преко погаче.

Траљав посао. Није као што би ваљало.

Трбух је најбољи сахат. Трбух најболе показује кад је вријеме јести. По својој прилици ова пословица није врло стара. Гледај: Богат једе кад хоће, а сиромах кад може.

Трбух не зна за шалу.

Трбух нема пенџера.

Трбух нема ушију (да чује, н. п. кад му се каже да нема хљеба?).

Трговац је ловац.

Три жене и једна гуска чине вашар. У војводству.

Три је добра тешко саставити.

Тријес те Божиј убио!

Триста бата (штапа) **по туђему хрбату не боли ни један.**

Триста бата по туђијем леђима не боли ништа.

Триста без попа ништа. Гледај: Ако ће триста, без попа ништа.

Триста штапа по туђему хрбату не чују се.

Триста јада (н. п. на њега — т. ј. искарати га —, починити).

Триста сијасета. Гледај: Триста јада.

Три хајдука, девет капетана. Овђе *хајдуци* значи *пандури* или *четници*, као што се обично у војводству говори.

Трице и кучине. Рђаво, зло.

Три штапа и четврто ћитап из џенета је изишло. Кажу Бошњаци закона Турскога. Ваља да: штаповима да се непослушни бију и на прави пут на-

гоне, а из ћитапа да се учи како треба право радити и Богу се молити. *Џенет* значи *рај*. Гледај: Љесковина је из раја изишла.

Трк на поље, шет у кућу. Кад кога ћера на поље.

Трла баба лан, да је прође дан.

Трн му под реп (и борова шешарка). Кад ко отиде особито расрдивши се на што, у значи: ја не марим зањ, нек иде без трага. Мјесто *шешарка* говори се и *шишка*.

Трпеза крупа не једе.

Трпи, душо, Бога ради.

Трпљен спасен по готову блажен.

Трчи као овца на солило.

Трчи као ждријебе пред руду.

Ту га није! Обично се говори у игрању прстена, кад се дигне оно ђе прстена нема; по томе се говори и у другим догађајима, кад ко говори оно што није прилике да може бити.

Ту га чуј, ту га виђи. Кад се казује да је ко утекао, или онако да га је нестало.

Туђа жена, а своја сјекира (па је ласно тући).

Туђа капа, мрсна шака. Приповиједа се како је некакав чоек кад је пошао у сватове узео у сусједа капу у наруч, па кад су на свадби за трпезом сједили, сусјед га сваки час опомињао да му масном руком не би капу упрљао; а кад се ономе то досади, он зграби капу с главе па њом у масну чорбу.

Туђа коза го лој.

Туђа коза пуна лоја.

Туђа мајка зла свекрва.

Туђа мука вражја гука.

Туђа мука вражја мука.

Туђа обрана сјерчана тојага.

Туђа рука не спори.

Туђа рука не тече.

Туђему се похвали, а своједу право кажи.

Туђе просо у нашу шеницу меће. Кад ко што *туђе горе у наше боље* мијеша.

Туђим рукама змије хватати (ласно је).

Туђи нокти свраба не чешу.

Туђину се хвали а своједу се пожали.

Туђ никад нека не буде који свој бити може.

Туђу кућу диже, а своју обара.

Ту и тутило. Како је онда о том био говор, тако и остало.

Ту је вјетар, а ту је гумно. Ту је све, нити се има шта више тражити ни чекати, н. п. кад се парци састану код судије, који има пуну власт пресудити.

Тука, буди штука! Казао поп или калуђер, кад су негђе уз пост предањ донијели печену туку, и овијем ријечима као претворивши је у рибу, стао јести.

Тумара као пијан по помрчини.

Тумара као пијан по празном хајату.

Тумба као пивар бечку.

Тури ужину, а узми хаљину. Кажу да ждралови летећи тако говоре, кад у јесен полазе од нас (из Србије), а у прољеће кад долазе к нама, онда говоре:

Тури хаљину, а узми ужину.

Турски не знам, а кобиле не дам.

Турци веле: „Тарана је храна,"
А каури: „Купус и сланина."

Турци зеца на колима хватају (мајсторијом посао раде).

Турци мисле да је раја шала;

Ал' је раја градовима глава.

Турци поље, а Латини море,
А Хришћани дрвље и камење (притиснули). У Црној гори.

Турци силом а калуђери књигом поћераше нас у сиромаштво. У Босни.

Турчина преш, а Турчин ти суди.

Ту су мајци танки разговорци.

Тута, смрче, на унуче. Приповиједа се како је некаква баба говорила да би већ жељела умријети, а кад се неко преобукао и дошавши ноћу преда њу казао јој да је смрт и да је дошла по њу, она рекла: „Тута, смрче, на унуче," показујући руком дијете.

Ту ти глас, на мору ти вечера! Реку гаврану кад га чују ђе гракће, као да не би какво марвинче угинуло, или чоек да не би погинуо; јер кажу да његов глас слути на стрвину.

Ту ти ни папа не благосива.

Туђи коме лук на глави. Корити га чиме често, досађивати му.

Тушта и тама (н. п. има, т. ј. врло много).

Тушта, па ништа.

Ћ.

Ћаћа, баћа, јадно село плаћа. Кад ко на сеоску штету чини у селу што коме за љубав, н. п. што му је род.

Ћа ћу. Ништа, празне ријечи.

Ћаше у топ да ме баци. Гледај: Мало ме у топ не баци.

Ћелава је ласно обријати.

Ћелавој глави абењак капа.

Ћелав се дичи капом а луди снагом.

Ћелаву главу лако је обривати.

Ћења је код нас душа него литра лука. У Грбљу.

Ћерајући лисицу ишћерао курјака. Кад ко гледајући да се избави мањега зла удари на веће. Мјесто *ишћерао курјака* говори се и: *нагазио на курјака.*

Ћера мак на конац. Кад ко што хоће до најмањега да ишћера на крај.

Ћера Туре Краљевића Марка
(Ал' кад се Марко поврати —). Дође Турчин слијепцу који је код намастира у сабору пјевао, па му пружи пару говорећи: „На ти, слијепи, пару, али да ми пјеваш пјесму каку ја хоћу, ја сам Турчин." Слијепац узме пару, и захваливши му по свом обичају, размахне гудалом и запјева:

„Ћера Туре Краљевића Марка."

Онда Турчин: „А море, а! то је пјесма. Хеј механџија! дај му литру ракије." Слијепац попивши ракију, опет почне гуђети и пјевати:

„Ћера Туре Краљевића Марка" —

А Турчин: „Ћера, море, да!"

„Бјежи Марко преко поља равна."

„Бјежи, море, да! хоће Туре да посијече; и хоће вала, и вриједно је."

„Кад се Марко натраг повратио" —

„Бак, ана се ни ситим" (Гле, мајку му). —

„По . . а Туре и себе и коња" —

„Их курво ћорава! Пару дај, ракију бљуј; нити ваљаш ти, нити ти ваља пјесма."

Ћорава жена и крњ лонац, штета готова.

Ћор-бег сјаши, Мустај-бег узјаши,
Док дорату гриве отпадоше.

Ћути као куга.

Ћути као оловом заливен.

Ћути као свиња. Кад је ко срдит, па ћути.

У.

У бећара свакога шићара,
Понајвише буха и ушију.

Убила га ведрица у главу. Кад је ко пијан.

Убио патку. Кад ко иза амбара наће прстен, кад се игра прстена.

Убићеш се у врат! Кад ко иште или жели што много.

У Бога су вунене ноге, а гвоздене руке (не чује се кад долази, али се добро осјећа кад удари).

У Бога су пуне руке (може дати кадгођ што хоће).

У богата Влаха и говеда су паметна (јер му се ласка). У Далмацији.

У богата Влаха скупа шеница.

У богата мужа ваљана жена. Гледај: У богата Влаха и говеда су паметна.

У богата на глас, а у сиромаха на част (иди).

Убог муж готова лажа. Гледај: Сиромах чоек готов ђаво.

Убоде ли се Мујо? — Срце ми га зна.

У Божју се нико не меће.

Убоштина и неимаштина.

Убоштина и сиромаштина и рђава татина баштина.

Убрађен (без игала). Пијан.

Увалио му црн комад у торбу. Учинио му штету.

У варен пилав не треба воде сипати.

У везиље свилу куповати.

У велике (н. п. има трешања, ђевојка за удају, воће цвјета, т. ј. у најбоље).

У великим ријекама велике се рибе хватају.

Увео у танке нити. Спјешао, пропао.

У вече се дан хвали (пошто прође).

У вече триста, (а) у ј̓утру ништа. Кад ко много обриче, а мало чини.

У воденици се по двапут говори.

Угнао му је миша у брке. Приушио га. У Црној гори.

У град кад хоћеш, а из града кад те пусте.

Угријаћу ја тебе уши. Избићу те, прочупаћу те за уши.

Удала се курва за ђидију од вечерас до јесенас. Кад се једнаки састану.

Удала би се и кћерца и мајка, но нема су чим, а нема за ким. У Црној гори.

Удала се мома да је није дома.

Удара из њега вино (или *ракија*) као из мјешине. Кад се за кога хоће да каже да једнако пије.

Ударила га ведрица у главу. Или:

Ударила га чутура у главу. Опио се.

Ударила лима на ацал. У Црној гори. Гледај: Ударио тук на лук.

Ударила те крилатица! Клетва.

Udари ли ме, удари! вратих ли ти, вратих!

Казао Арнаутин коњу кад га је коњ ударио ногом у кољено, а он коња из пиштоља у чело.

Ударио га Винко Лозић у главу. Опио се.

Ударио га куд се теоци вежу (по глави, или по врату).

Ударио јоктур у кесу. Нема новаца.

Ударио тук на лук. Кад удари једнак на једнакога.

Удариђу те, да ти једно ухо пјева а друго плаче.

У двору као и на двору (н. п. кисне).

У девет хвала, у једном храна. Мати се обично *многим* синовима хвали и поноси, а и *један* је може онако хранити као и деветорица.

Удесној ђевојци хроми сватови. У Боци.

Удивио се као ружа у чуну.

У динар земље погодити (из пушке). Кад се ко у шали хвали да је добар пушкар, јер свако тане погоди у динар земље, т. ј. у онолико колико је оно и динар.

У добра домаћина гости разблуђени. Обезобразе кад им се допусти да чине шта хоће. У Црној гори.

У добри час! Гледај: Бог с вама!

У доброј је руци! Кад домаћин, или други ко који служи вино или ракију, пружи коме чашу, онда онај, ако није рад пити прије њега, одговори: „У доброј је руци," т. ј. почни ти. Тако се у шали одговори и кад ко понуди кога каким послом, и значи: ради сам.

У добру се лако поднијети.

Удовица Бога моли:
Еда ђегођ да зазвони,
Еда коме жена умре,

Еда мене младу узме. У Столиву.

Удовица се и на кола (или *на коња*) **пење, а све вели: не ћу** (удати се).

Удовица удо име.

Удову попу и мачку у вељачи за траг не питај. У Хрватској.

У доста шале има мало и збиље.

Удри, Боже, ко је крив. Слуга Циганин рекао кад је грмљело загњуривши главу у пласт, а кад га газда удари вилама преко леђа, он мислећи да га Бог удари, повиче: „Ао Боже, ни с тобом се није вриједно шалити."

Удри, Боже, кривога, а прави је одавно погинуо.

Удри ђевојци мјесто ђе сједи. У Котору. Гледај: На псето замахни, а ђевојку удри.

Удри (жено) рђом о крш, па дај и то јаје.

Удри зло, да је горе. Ко је од себе рђав, н. п. жена или дијете, не можеш га бојем дођерати да буде бољи.

Удри змију у главу.

Удрила курва на ђидију. Кад се два рђава чоека саставе.

Удрила те крилатица! Куну жене ђецу. У Црној гори.

Удри, Мујо, по ржаној слами! Кад чему прође право вријеме — као да би ко млатио празну сламу?— У Црној гори.

Удрио му прњиц под реп. Кад је ко немиран. У Рисну.

Удри пиће на голиће!

Удри рђом о земљу (на учини то и то, н. п. купи себи што; највише се говори тврдицама).

Удри Циганче докле није тикву разбило, а кад разбије, по нехари. Приповиједа се како је некакав Циганин опремао дијете на воду, па га најприје избио, да не разбије тикве.

У ђевојке играју,
У ђетића не знају. Или:

У ђевојке коло игра, у ђетића ни у ум није. Ђевојка се за цијело нада да ће се удати; а онај за кога мисли поћи, и не мисли о том. Ово се говори и у другим оваким догађајима.

У ђевојке свилу куповати.

Ужегла очи као ченгија. Гледај: Играју јој очи као на зеитину.

Уже, ждрале! Говоре ђеца кад се помету ждралови, као да би се управили један за другим — као уже кад се отегне? А кажу кад се скине капа с главе и метне се пред ждралове на земљу, или кад се што замршено преда њих баци, онда се они помету; али говори се да је то грјехота чинити.

У жене има девет душа. Гледај: Жена је као мачка.

У жене је дуга коса, а кратка памет. Овђе се може споменути и оно што је казала љуба Ивану Црнојевићу:

Ког су досле љубе сјетовале
С дугом косом, а памећу кратком?

У задње се нема рашта ни у цркву ходити. У Црној гори. *У задње* значи *позно, доцкан.*

У зајам до вијека (н. п. кад се што да у зајам ономе за кога се сумња да ће вратити).

У зајам се и говеда лижу.

Уза сухо дрво и сирово изгори. Гледај: Поред суха дрвета —

Узврдао се као ђаво испред грома. При-

повиједа се да Бог громовима бије ђаволе, и за то веле да се не ваља крстити кад грми, јер ђаво у невољи може утећи под крст знајући да гром у крст не ће.

Уздише као сироче за даћом. Или:

Уздише као Циганче за даћом.

Уздушио ка' и сухи поток. Кад ко од ништа дође до шта, па се понесе — као сухи поток кад дође од кише. У Црној гори.

Узео би и од мртва покров. Гледај: Скинуо би с матере Божје покров.

Узео зуб на њега. Постао му непријатељ.

Узео наше огњило, па му нађео име оцило. Кад ко узме што туђе, па га мало преиначи, као да се не би познало. Приповиједа се како је Маџар украо у Србина *огњило*, па казао да је то његово *оцило.*

Узео свијет на главу. Отишао је у свијет

Узео сугреб. Или:

Узео утреник. Утекао.

Узети ђем на зуб. Ослободити се, узети мах — као коњ, кад узме ђем на зуб, па не мари што се устеже.

Узех врага поред блага;
Благо пропаде,
А враг остаде. Кад се ко жени само новаца ради. Понајвише у војводству по варошима.

Узимало давало,
С кокошима спавало,
Кокоши га литале. Говоре ђеца ономе које што поклони, па опет узме натраг.

Узјахао на вељега ата. Кад коме пође срећа у напредак. У Црној гори.

Узјахао на магареће! Одговори се ономе који

од шале рече: *Добар вече!* Гледај: По мозгу ти тојага!

У зле и дома никад не мањка. Гледај: Да је кућа добра, и вук би је имао.

У злој се кожи находи. Зло му је.

У злосретња попа злосретња је и капа. У Боци.

У злу се чоек гледа какав је.

Узма те узела! Клетва, и значи: да ти се узму ноге и руке, т. ј. да се укочиш?

Узмидер се у памет, јер ћеш сад извући лутрију. Можеш бити бијен или на какво друго зло ударити. У војводству.

Узми на немоћну страну. Кад се ко затеже, те не ће да једе изговарајући се да не може, а мисли се да може. Може бити да и о овој пословици има каква приповијетка, али је ја нијесам чуо.

Узми с милијем, нек му је више, а с мрскијем, нек му је мање (на јелу; и значи: код милога једи му за љубав, јер је то њему радост и као добитак, а код мрскога једи му уз пркос, нек њему мање остане).

Уз пут, Ружо, низ пут, Перунико! Нек иде куд хоће.

Узрок баби гребени (да не може ићи на гребенање). Гледај: Отпор баби гребени, да су јој зупци мједени.

У јато, голубе (да те кобац не однесе).

Уједа се ђе не ваља. Кад се ко што каје.

Уједа се сада за уста. Кад ко што рекне па се послије каје.

У језику нема кости. Није тешко добру ријеч рећи, па помогла, не помогла.

Ујео вук кобилу. Рекао син, а отац му одговори;

Не говори на сва уста. Онда син затворивши руком пола уста: **Богме и ждријебе.**

У јошику дренову батину тражити.

У какво коло дођеш онако и играј.

У кам ударило! Или:

У кам упрло! Као клетва. У Црној гори.

Укао од зуба! Кад ко уче беспослен.

Уклони се луда као и света.

Уклони се пијану као и луду. Гледај: Покори се —

У ковача ни стругача.

У кога је погача у тога и нож (па дијели како хоће).

У кога је чаша у тога и молитва. Ко има власт у рукама, чини како му је воља.

У које си доба? Запитају онога који што ради, и значи: колико си урадио, колико ли ти још има не урађено?

У којим се опанцима састали у оним и растали. 1) Као благослов, у шали, кад се ко с ким састаје (н. п. жени се или узима слугу), за кога се мисли да не ће дуго заједно живљети; 2) кад се казује да ко с ким није дуго живљео.

Укочила се као ружа у чуну.

Украшће из очију.

Укубурио као ђаво на плиткој води.

У кума су велике очи, али малено срце. Кад ко много иште, а мало даје.

У лажи је плитко дно.

У лажи су кратке ноге.

У лакомца три тобоца.

Улар с коњем иде.

У луда кмета брза бесједа.

Уљегао је мрзлук у нас. У Црној гори.

У љето носи струку, а у зиму како ти драго.

У мало може бити доста, а у доста мало.

Ум за морем, а смрт за вратом.

Умиљато јагње и двије мајке посе (а омразито не ће ни једне).

Умиљато јагње и двије овце посе.

Умиљено јагње двије овце доји.

У мјесту слијепијех ко има једно око, види много. У Котору.

У млађега поговора нема.

У млин гусле не ваљају.

У моје чизме црн ђон (а женскиње рекне *ципеле* мјесто *чизме*). Гледај: Лук ти у очи!

У море пијесак сипати.

Уморној лисици и реп досађује.

У мраку је свака крава црна. Гледај: Свака крава ноћом црна.

Умре кумче, раскиде се кумство.

У мутној се води риба лови.

У мушкога је срамота под петом, а у женскога међу очима. Неке се ствари мушкоме не примају за срамоту као женскоме.

Ум царује, а памет имају и све животиње. У Црној гори.

У назад баби сватови. Кад се што учини послије него што треба. У Котору.

У највећи јек (н. п. има трешања, цвјета воће и т. д.). Гледај: У велике.

У нашега чабра гвоздене уши. Реку жене кад ко приповиједа у кући за каку болест, или за каку другу несрећу, која се ђе догодила.

У невољи не треба плакати, него лијек тражити.

У невољи се јако Бог моли.

У несташицу људи и Станиша суди. У Црној гори.

У несташу људи и Беќир суди.

У њедрима би га носио. Рече се за лијепо сијено.

У његову главу! Кад цркне како марвинче или се друга кака штета учини, и значи: сва штета нека буде *само* у томе.

У огњиште посвадиште, у одриште помириште. У Паштровиќима.

Упао у кљусу. Кад се ко ухвати у тијесно.

Упалио се као неслан сир.

У пјанцу нема ни чоека ни јунака.

Уплаши, Боже, али не умори. Кад чоеку дође каква невоља на главу.

Уплеќе се као шише пред руду.

У погодбу срџбе нема.

У подне свијеќу палити.

У поке нема ни цвоке. Гледај: Ока на момка.

Упоред ждраљеви као моји зубови! Ваља реќи кад се први пут у пролеќе или у јесен виде ждралови ђе лете. У Боци. Гледај: Гледај уже ждрале!

Управио као хајдук куќом.

У празну куќу ни миши не улазе.

(Упри) у се и у своје кљусе.

Упутио се као прасе у поље

У радише свега бише,
У штедише јоште више.

У ратара црне руке, а бијела погача.

Ура пићу цијени. У Црној гори.

У рату је боље коња за непријатељски плот везати (него за свој).

Уредио као Наста ташке. Кад ко што рђаво сврши. У војводству.

У репу нож сломити. Гледај: Сломио нож у репу.

У репу од гере није вечере. У Дубровнику.

У решето ждраљеви! Говоре они који би шћели да помету ждралове, али се каже да је то грјехота чинити. У Грбљу.

У ријетко ма ијетко.

Урла као курјак за скелом.

Урши, бурши, ка' и Турци. Рече се у Котору за *себичну неђељу*, која се онђе зове *урша* — и *урсена* — а по Грбљу, Луштици и Кртолама, као и по Црној гори *уша неђеља*.

У свакога попа торбица дубока.

У свакој кући има дима.

У свакој шеници има снијети. У Црној гори.

У сваком житу има кукоља.

У сваком хљебу има мекиња.

У свакој шали има половица збиље.

У свашто сам поган, а у закону нијесам, Божа ти вјера. У Црној гори.

У своје воће кад ко хоће.

У ситно се не десило, а у крупно нема. Каже се у шали, кад би требало кога даривати.

У сну дошло, у сну и отишло.

У сну се не снило! Кад ко говори о чему што не би рад био да му се сни, н. п. о риби и т. д. Ђекоји кад се говори о ономе што најави не би било рђаво, реку: у сну се не снило, а на јави се десило!

У сну се не снило, а на јави не виђело! Рече се за што неповољно.

У Солуну су чакшире за марјаш, али до Солуна сто сомуна, а од Солуна сто сомуна (ваља).

У сребро ти се оковала! Рече се ономе ко мудру ријеч проговори.

Уста велика, а створа никаквога.

Уста затвори, а очи отвори.

Уста има, а језика нема. Кад се за кога — у хвали — хоће да каже да није језичан.

Устали у славу без вина. Почупали се, па остали *гологлави*, као кад се устаје у славу.

Устани крајцара, нек седне грошић. Кад већи диже мањега, особито ђеца кад се играју. У Сријему.

Устани лијени,
Бог срећу дијели.

Устани, па опет. Кад ко падне.

Устани, попе, нека седне свирчева мати. У војводству.

У стара крвника нема нова пријатеља.

У стара оца сиротна ђеца.

У старом душманину нема новог пријатеља.

У старца млада жена биједа готова.

Уста спрдају, а новци говоре. Или:

Уста спрдају, кеса одговора.

Уста су да зборе а руке да творе. Особито се рече кад ко говорећи што престане и радити, и значи: устима можеш говорити, али рукама ради.

Уста су му као чарапин почетак (велика, као чарапа, кад је још не довршена).

У стидљива слијепца празна торба.

У стиду гине и чојство и јунаштво. У Црној гори.

У стиду поштење, а у страху јунаштво губи се.

У сто добријех часа! Кад се што добро догоди, а и жеља кад ко полази куда или што почиње.

Устумарао се као кучка по мљечари.

У суд врата широка, али су из суда уска. Гледај: У град кад хоћеш а из града кад пусте.

Утањи, Боже, али не прекини.

У тврда оца крадљива ђеца.

У торбици танка брашњеница.

Уторна зима зла зима. Кад је божић у уторник реку у Кривошијама да је и зима зла.

Уточио би ти и крви испод грла. Тако је добар и подашан, или, тако има кога радо.

У туђе мјесто је чоек као душа изгубљена.

У туђем оку види сламку, а у своме греде не види.

У туђему није нигда свога.

У туђој кози више лоја.

У туђој кући кнез, а у својој јеж. Кад ко у туђој кући заповиједа и изискује којешта (н. п. за јело), а у својој се ни жив не каже.

У туђој кући свашта види, а у својој ништа не види.

У туђој руци увијек је комад већи.

У Турчина вјера на кољену. Не можеш му се ослонити на вјеру и на ријеч. Може бити да се мисли: док сједи, кад ти вјеру задаје, дотле му и вјера стоји на кољену; а како устане онда и вјера с кољена спадне и нестане је?

У Турчина и у змије љуте,
У њих никад тврде вјере нема. У Црној гори.

У ћоравој земљи и сакати коњи пролазе.

У ћоравој земљи и слијепи коњи пролазе.

У ћораву земљу пролазе и ћорави коњи. У Црној гори.

У устима мед, а у срцу јед. Кад ко лијепо говори, а зло мисли и твори.

У хајдука самовољна рука. У Кривошијама.

У хвалише свашта више.

Ухватили се у коштац. Носе се, ћерају се.

Ухватио као утопљеник.

Ухватио шарова за реп. Опио се.

Ухвати слијепца, извади му око.

У Циганке је црн образ, ал' је пуна торба.

У Циганке тражити кисела млијека. Тражити што онђе ђе није прилике, да се може наћи; јер Циганка и сама проси млијеко.

У црној земљи бијело жито роди.

У црн тефтер кога записати. Забиљежити га као рђава чоека.

У чем те виде у том те и пишу.

У чему га видиш, у том га и пиши. Гледај: Што је руха на њему је, што је круха у њему је.

Учини добро, не кај се; учини зло, надај се.

Учини чоеку сто пута добро, а један пут не учини, све је заборављено.

Учиниħу те да видиш звијезду усред подне. Удариħу те да ти полете свици испред очију — као да звијезду видиш.

У чиста прасца танка сланина.

У шали има и збиље.

Ушима, а не очима, ваља се женити. Ваља слушати шта људи мисле и говоре о ђевојци и о њезину роду.

У шуму дрва носити.

Ушутио се као мало дијете кад се пос..е.

Ушутио се као миш у мучњаку.

Ф.

Фришак и здрав као риба.

Фришак као кремен.

Фришак као доњи жрвањ.

Фришак као рак.

Фришко поче фришко и доче.

Фрк пара, пазар те нашао!

Х.

Ха! бржи од репа! Каже се кад ко рђаво трчи на рђаву коњу.

Хазур кола без точкова.

Хазур пушка без кремена.

Хаир је на Вишеграду ћуприја. Кад се рече *хаир* мјесто *није* или *нијесам*.

Хајде г..о да путујемо! Кад се ко дигне да путује куд без посла, или неспремљен као што треба.

Хајде, доре, далеко је море! У Хрватској.

Хајде с ђаволом! Рекао некакав чоек другоме,

а онај му одговорио: **А ти брате с Богом; па ђе се срели ту се промијенили!**

Хајдучке куће нема. Или:

Хајдучког села нема. Хајдуци се не броје међу људе друштва људскога.

Хајдучкој мајци по обору трње расте. У Рисну.

Хај ђиди купус! Удружила се два чоека, па један давао месо, а други купус, те се хранили заједно. Кад би гођ јели, онда би онај чиј је купус, рекао: „Хај ђиди купус!" Слушајући то сваки дан онај чије је месо, досади му се и буде му жао што онај његова меса никад не похвали, него све једнако само свој купус; и будући да је он јело готовио, тако једном скува купус без меса. Кад га стану јести, друг му не само што по обичају своме не похвали купуса, него још рекне да то није његов купус, онда му онај други одговори да је купус његов, него да он свога меса није метнуо подањ, и тако му докаже да сам купус без меса није ништа.

Хало несита!

Хаљку на батаљку. Нема ништа, него хаљину на штап па куд хоће.

Хатарова кућа у потоку, једва јој се слеме види.

Хатарџија ће највише у паклу бити (т. ј. онијех који не раде по правди, него по хатару).

Хаџо, Мујо! добар ти си! — Хвала Богу, е не могу.

Хвала Богу на његову дару! Кад се коме што зло догоди. Гледај: Што је од Бога слађе је од меда.

Хвала, Боже, и на чорби, а месо ћу одспавати.

Хвала и ништа, то је барабар. Гледај: Празна хвала кесе не пуни.

Хвала је празна плаћа.

Хвала му као (и) кујн која је планинци сир појела!

Хвала му као и тетки без колача!

Хвала не стаје у торбу.

Хвала ти као да си ми кућу запалио!

Хвала ти као чоеку! Рече се у Црној гори, кад се хоће коме врло да захвали.

Хвала ти мудрости! Кад ко што лудо рече.

Хвала ти од неба до земље!

Хвали море а држи се главице.

Хвал'те ме уста,
Не остала пуста!

Хваљене јагоде, празне котарице.

Хватати се с ким у штап. Гледати ко има право, или ко је старији. Ђеца се хватају у штап у играма, и то бива овако: један ухвати руком надно штапа, па други до његове руке, по том (ако су само двојица) онај први пусти доље, а онај по том више његове, док не ишћерају на врх, па који не буде имао за што ухватити онај је изгубио.

Хеј, старости, пртено оружје!

Херо сто пута преко једне воде пријеђе, па је опет тојагом обидује, да се не удави.

Херцеговина све земље насели, а себе не расели. Херцеговци се много селе и у Црну гору, особито у мјеста по граници њезиној, али их се највише насељава у Србију: као што се у Сријему многи људи опомињу и приповиједају да су им се стари доселили из Србије, тако у Србији доказују да су из Херцеговине.

Хитар буди шта чути, а тих говорити.

Хитар одвише срећу прескаче.

Хитња је вражиј посао. Мјесто *вражиј* говори се и *ђаволски*.

Хладна пећка, а мокри обојци (па не могу да се осуше, т. ј. није као што би требало).

Хљеб са шупљикама, а сир без шупљика ваља.

Ходи ђаволе од мене и од моје душе! Кад чоек каку напаст одбија од себе.

Ходила дома доходила. У Рисну. Гледај: Свуда је проћи, ал' дома је доћи.

Ходио залуду као Петроније на Браиће. Гледај: Оправио посао као Петроније на Браићима.

Хоће кућа да изгори, али ће и миши да сједну ђе не ваља. По свој прилици је и ова пословица постала од Насрадин - Хоџе, за кога се приповиједа како је запалио кућу — једни веле сламу — да истријеби мише. Гледај: Изгореће кућа —

Хоће ли, не ће ли (н. п. иде или ради што, т. ј. лијено, скањујући се).

Хоће ли бити што на бубањ? Хоће ли бити каква добитка или поклона, као што се даје бубњарима?

Хоћемо се помирити, ал' се не ћемо више машалама пратити.

Хоће пушка, но није кремена.

Хоћеш, шипак! Од тога нема ништа.

Хоџа! Не боје те се ђеца. — Вала, ни ја ђеце. И ова је пословица јамачно од Насрадин - хоџе.

Храна и обрана. Рече се за какву важну ствар без које се не може живљети.

Храна храбра, а рухо господара (чини).

Храни коња као брата, а јаши га као душманина.

Храни псето да те ује. Кад ко коме учини добро, па му се врати злом.

Храни сироту на своју срамоту. Гледај: Храни псето да те ује.

Хранитељ је као и родитељ.

Хрватски мост, Шокачки пост и Њемачки гост (то су три рђаве ствари).

Христос васкрс! Од васкрсенија до Спасова дне говори се на састанку мјесто: *добро јутро! помози Бог!* и *добар вече!* и кад се пије мјесто: *спасуј се!* и *здрав си!* А у свим овим догађајима одговори се: *Ва истину васкрс!*

Христос се роди! Од божића до богојављенија говори се, као *Христос васкрс!* од васкрсенија до Спасова дне, и одговара се: *Ва истину роди!*

Хром трговац пазари (т. ј. који не хода којекуда, већ чува дућан и кућу).

Хрсузин хрсузина ласно позна.

Худобо паклена! Као псовка — и повелика. У Дубровнику.

Ц.

Цака цака, три дни лакат (откала). Кад се казује да се што ради полако.

Цар далеко а Бог високо.

Царевац је царевац, ако не ће имати ни новац; а магарац је магарац, ако ће имати и златан покровац. Гледај: Беговац је —

Цар на цара без велике не ће.

Царска се (ријеч) **не пориче.**

Царује као гуја на леду. Кад је коме зло.

Царује као пас на поздеру. Обично се пред кућама набија кућеља и лан, па пси леже на поздеру.

Циганине, ти и у неђељу кујеш? — Па како ми добро видиш?

Циганин избио сина, да му тикву не сломи.

Циганин се мрчи да му је боље. Други се људи перу и чисте, а Циганин се кујући мрчи да би што заслужио.

Цигани се псују (а људи поштени не).

Циганска ђеца од варница се не плаше.

Циганска крв никада се платити не може.

Циганска торбица пријекорна вечера а поредни ручак.

Цигански се ваља погађати, а господарски плаћати.

Цију, мију, дарастеш. Казала некаква жена дајући пасторчету танку кришчицу хљеба, а своме ђетету пруживши велику комадину рекне: Цемпреш, да цркнеш.

Цикох, пукох, сад ћу казати (на битвицу!). Казало у вече пред ђетићима дијете, коме су жене биле поклониле бритвицу да нешто не каже.

Цклени суд страшни суд (јер се ласно може разбити).

Црвени се као одерано говече. Кад је ко сав обучен у црвене хаљине.

Црвени се као слепачка тиква. Јер слијепци у тикви носе вино, па сипајући у њу, просипљу и мимо њу. У војводству.

Црвен као вампир.

Црвен као краставац (т. ј. жут).

Црвено као крв.

Црвено као кукуријек У Црној гори.

Црква је да се Бог моли а не да се у њој збори.

Црна капа зла прилика.

Црна му је (још) коса, као у зеца испод

репа длака. Рече се за онога који се хвали да је млад а није.

Црна му земља кости изметала! Клетва.

Црн као панцир.

Црн као Циганин.

Црној се земљи не показало! Кад се спомене велика боља, црни пришт.

Црно као угљен.

Црн ти образ! Као псовка ономе који што рђаво и срамотно учини. И у пјесмама се пјева:

Црн ти образ сјутра на дивану!
К'о што ти је данас на мејдану.

Црн ти сир без хљеба!

Ч.

Чавка и зла жена што се (гођ) више пере, то је црња.

Чапља је сваку тицу учила да плива, а сама се удавила. Мјесто *удавила* говори се и: *не научила.* У Црној гори.

Часна хаљина срамоте не покрива.

Чега се чоек највише боји, оно ће му на главу доћи.

Чег' се мудар стиди, тим се луд поноси.

Чекај, ђевојко, времена, не изгуби имена!

Чекај магарче док ти Ђурђев дан дође. Гледај: Не липши магарче док трава не нарасте.

Чекај мало док се клинац испече.

Чека као озебао сунца. Гледај: Погледа као озебао сунца.

Челебији није море ни до кољена.

Чему земан томе и вријеме.

Чему се ругаше тијем се понуђаше.

Чеса није, ни цар неије. У Црној гори.

Честа служба ретка сукња У војводству.

Честа су јутра и вечери. Кад се говори о чему што треба сваки дан. Гледај: Више је дана него кобасица.

Чести гости целив губе.

Чести походи целив губе.

Чести пути губе целиве. Коме чоек често долази, престаје се с њим љубити.

Честит ви зет! Рече се у Рисну ономе коме се роди *кћи*.

Честите ти нове очи! Кад ко што не види.

Чести целиви губе љубав.

Чест есап дуга љубав. Гледај: Чест рачун —

Често у вече плаче који се из јутра смијао.

Чест рачун дуга љубав.

Четири литре ока. Одговори онај кога запитају за какву ствар по што је, а он неће да каже — у Србији и у Босни и Херцеговини — јер су онамо четири литре у оци, а у Дубровнику и у Бокама теже су литре.

Чивит за карабоју (пазарити, т. ј. како једно онако и друго).

Чија бусија тога и јунаштво.

Чија је кобила онај (највише) за реп вуче. Мисли се кобила кад западне у блато, и значи: кога се ствар тиче онај највише и ради око ње, н. п. кад се заглибе кола, или кућа кад гори.

Чија је крава оног и теле.

Чија мати већу питу меси? Говоре женска

ђеца у Сријему окренувши се неколико пута с рашћреном сукњом и клекавши онако на земљу.

Чија сила онога и царство.

Чија сила тога и правда.

Чија сила тога је и суд.

Чија суша тог и море,
Чије поље тог и град.

Чије било, да било.

Чије главе оног и јунаштво. Који у боју изосијецају главе побијенијех непријатеља, они су и надвладали; јер они остају на разбојишту или гоне разбијенога непријатеља. У Црној гори.

Чије јуне оног и уже.

Чије море тог је крај,
Чије поље тог је град.

Чије није било,
Чије л' бити не ће?

Чије овце тога и планина.

Чиј је суд тога је и правда.

Чиј су мнози онога и Бози. У Црној гори.

Чим се коза дичила тим се овца срамила (што је дигла реп).

Чим се нов суд напуни на оно увијек удара.

Чини добро, па и у воду баци.

Чини се и невјешт. Гледај: Не чини се ни вјешт.

Чини с њиме као свиња с мекињама. Премеће га по својој вољи, као свиња кад једе мекиње, па по њима брбла њушом и размеће их.

Чипава као мачка. Каже се, н. п. кози или крави која има мале сисе.

Чире, мире, око тебе девет браће било! Кад се ко потужи да му је ђе изишао чир, рекне му се у шали да тако пробаје око њега.

Чистац коловођа! Бјежи! утече!

Чиста се злата рђа не хвата.

Чиста шеница као да је голуб (зрно по зрно) бирао.

Чист као флинта. Гоо, сиромах. Ваља да се овђе мисли на пушку *голоцијевку*.

Чист конат дуга љубав. У приморју.

Чисто као брајине гаће. Гледај: Сви су болесни, осим килавога браје.

Чисто као пачја нога.

Чистоменка Мара, нашла чешаљ у сурутки. Кад се ко хвали да је чист, а није.

Чисту образу мало воде треба.

Читава коледа. Кад много људи у гомили иде.

Чоек зна ђе се роди, али не зна куд се годи.

Чоек налаже, а Бог располаже. У Дубровнику.

Чоек жели да је од свакога бољи, а од сина да је гори.

Чоек (иде) по свијету као чела по цвијету.

Чоек и кад падне, одмори се.

Чоек и по; још да је по, па би био читав. Кад кога у шали хвале.

Чоек је (кад се помисли шта поднијети може) **тврђи од камена, а** (кад се помисли како најздравији чоек у један пут заковрне и умре) **слабији од јајета.**

Чоек је као надута мјешина. Тако ласно може умријети — као што пара изиђе из мјешине како се прободе или одријеши. Мјесто *надута* говори се и *надувана*, а на неким мјестима и *напухана*.

Чоек је у невољи досјетљив.

Чоек као и новац (иде по свијету, као и новац од руке до руке).

Чоек може сироти стати на скут, али не може на срећу.

Чоек не може бити чоек, докле га жена не крсти (док се не ожени, и пе постане *чоек своје жене*).

Чоек од чоека. И он је добар, и стари су му добри били. Велика похвала. У Црној гори.

Чоек све дава за образ, а образ ни за што. У Рисну.

Чоек се веже за језик а во за рогове.

Чоек се до смрти учи.

Чоек се по бесједи познаје.

Чоек се у невољи хита дрвља и камења. У Дубровнику. Гледај: Кад се чоек топи, и за врело се гвожђе хвата.

Чоек се у пићу познаје.

Чоек се учи док је жив, па опет луд умре.

Чоек у пићу, а коњ у блату познаје се.

Чоек чоека не може познати док с њиме не изједе онолико соли колико у зубима може одићи.

Чорбе чок, меса јок.

Чорба чорбушта, попа посипушта. У приповијеци кад је поп рекавши нешто из књиге узео рибу преда се, а ђак га онда рекавши ово посуо чорбом. Гледај: Варка пред Марка.

Чува га као мало воде на длану. Гледај: Држи га као мало воде на длану.

Чува га као очи у глави.

Чувај бијеле новце за црне дане.

Чувај лонца к'о и оца (кад је пун?).

Чувај ме, чувам те (дућан вели трговцу).

Чувај се да не повучеш гарова за реп! Гледај: Узмидер се у памет —

Чувај се да те не запопим. Гледај: Запопићу ја тебе.

Чувај се да ти не дође зло јутро!

Чувај се од онога кога је Бог наказио.

Чувај се од угља потајна.

Чувај се псета које мучке коље.

Чувај се пушке чађавице. Гледај: Не бој се од свијетле пушке, него (се чувај) од чађаве.

Чувај се стара Турчина, а млада Србина. За времена Карађорђијна рата у Србији доказивало се да су Турски јунаци готово сви били стари, а Српски млади.

Чувај ти мене од свога, а од туђега ћу се ја сам (чувати).

Чудна дола у Радула,
Да даду, да даду! Гледај: Лијепа љуба, али у другога!

Чудо паса уједоше вука.

Чудо те нашло! Нашло те зло, да ти се људи чуде! У Црној гори.

Чује, ал' не хаје. Особито се одговори кад ко запита за кога од млађих слуша ли. Гледај: Слушају, али не ушају.

Чуј, пуче и народе! роди вучица вука, свему свијету на знање, а ђетету на здравље. Повиче (здраво) бабица пошто одреже пупак мушкоме ђетету онога чоека коме су ђеца прије мрла.

Џ.

Џефердаре, мој по Богу брате!
Немој мене с ватром преварити,
За око те ни молити не ћу!

Џин башка, шеитан башка. Ово је управо Турски, али се у Србији, особито по варошима, може чути и од нашијех људи, и значи: *Друго је див, а друго ђаво.*

Ш.

Шака пе́ре (н. п. биће, т. ј. чупаће се за косе).

Шака и перчин (н. п. нема друго ништа, него шака и перчин, т. ј. да се чупамо и бијемо).

Шала маскара путем праскала. Кад се каже да је што шала и беспослица.

Шаљива друга дружина љуби.

Шаљи луда на војску, па за њим бугари (плачи). У Боци.

Шапат у папрат. Речне се у шали кад који у друштву што шапћу.

Шарен као ђетао.

Шарено и гиздаво младу је драго.

Шарен посао. Није чист, као што би ваљало.

Шат и мени један пут сване! У војводству. Гледај: Да ако и мени —

Шат и моја гуска роди прасе. Кад се ко нада да ће се и њему у напредак обрнути. У Бачкој.

Шеница тежатка не чека.

Шета се као гладан господин.

Шило за огњило. Једно за друго, или: једнако за једнако.

Шило у врећу. Кад се што ситно у велики суд метне.

Шири се као паун.

Шиче као гусак.

Шкакљив сам око врата. Рекао Циганин кад су га одсудили на вјешала.

Шљиве за брашно. Кад се мијења што једно за друго, као Сријемци што носе шљиве по Бачкој те дају за брашно.

Шогава овца све стадо ошога. У Боци.

Шокци убокци, Власи сиромаси (даклем нијједни немају ништа, него обоји једнаки).

Шта га паса лаје, да свако уједе (зло и наопако)!

Шта имате живо? У Котору упитају овако и за чељад кућну.

Шта их лаје, да сваки уједа (зло)!

Шта је највише онога ће бити најмање, а шта је најмање онога ће бити највише.

Шта је тражио, мало је нашао. Или:

Шта је тражио то је и нашао.

Шта лупаш (или *вичеш*)**? нијеси ти овђе ђевојке довео** (јер сватови обично лупају и вичу).

Шта нема у царевини! Одговори се у шали кад ко запита има ли у кући што поименце. Тако се приповиједа да је некакав гост на јелу запитао домаћина има ли паприке, а домаћин му одговорио: „*Шта нема у царевини!*" па онда одмах к жени: „Трчи де к сусједу томе и томе те заишти једну паприку."

Шта попујеш кад поп нијеси? Кад се ко намеће коме за учитеља.

Шта се уплећеш, као шише пред руду?

Шта ти чини отац? — Клања. — Шта ти чини мати? — Крсти се. — А шта чиниш ти? — Ја стојим међу њима, па се каменим. Казало дијете којега је отац био Турскога закона, а мати Хришћанскога.

Штедња је прво течење.

Штета и лудому очи отвори.

Што би, би.

Што би брже, утече. Кад се што рече или учини, па чоеку послије буде жао.

Што би брзо, утече.

Што би ваљало да волови ричу, то кола шкрипе.

Што би кола шкрипала, то волови ричу.

Што бих ја пасју крв на свој врат узимао? Одговори се, кад се коме рече да каквога рђава чоека убије.

Што ближе к Нишу, све горе пишу.

Што Бог даје то је све добро.

Што виде четири ока, виђеће и двадесет и четири. Што знаду двојица, то већ није тајна.

Што видиш, не виђео; што чујеш, не чуо (чини се).

Што видиш оно и пиши. Нема више ништа осим тога што видиш.

Што виси, нек отпада. Што се мора чинити нек се чини, како је могуће.

Што високо лети, на ниско пада.

Што више грми, мање дажда находи. У Црној гори.

Што вода понесе, у кућу не донесе.

Што волови мучу, ништа, само да кола не

шкрипе. Ништа је то, само кад не било још нешто друго.

Што га није на очи, није га ни на срцу. У Рисну. Гледај: Далеко од очију далеко од срца.

Што глув не чу то пристави (додаде).

Што говориш, то мени, а што мислиш, то теби.

Штогођ воко буче, себи за роге баца.

Штогођ једеш, дроби, а што носиш, прти. Кажу да говоре Херцеговци.

Штогођ ко ђеља, све предањ пада.

Штогођ ко чини, све себи. Досадивши се некакој були слушајући сваки дан дервиша ђе виче сокаком: „Штогођ ко чини, све себи," науми да му докаже да то није истина, па помијешавши с брашном подоста сичана, умијеси лијепу малу погачицу и даде му је. Дервиш не будући гладан не начне погаче одмах, него је остави у торбу, коју је о врату носио, па отиде даље вичући. Ходајући тако и вичући по вароши, удари испред дућана мужа оне буле што му је погачу дала, и будући да је идући јео други колач који му је неко поклонио, тако дијете овога Турчина, које се у дућану десило, навали с плачем на оца да му иште у дервиша онога колача што он једе. Отац да би утјешио дијете зовне дервиша и замоли га да му да комадић колача. Дервиш видећи дијете ђе плаче, и имајући у торби више колача, маши се у њу руком и мјесто комада даде ђетету читаву погачицу, и то случајно ону исту коју му је мати онога ђетета дала. Дервиш узевши од Турчина као уздарје за погачу неколике паре отиде својим путем, а Турчин одломивши комад погаче да ђетету да једе. Али тек што дијете прождере неколика залогаја, а оно се стане превијати и јаукати да га боли трбух; отац га брже боље замота у ћурак, и мало живо однесе кући, ђе одмах и умре. Кад Турчин жени својој приповједи како је ђетету узео од дервиша погачу,

и покаже јој је, онда се она увјери да је оно истина што дервиш виче: „Штогођ ко чини, све себи."

Штогођ маца окоти, све мише лови. Или:

Штогођ маца омаци, оно све мише лови.

Што даље све ближе смрти.

Што дијете издере и пијан изједе (пропало је).

Што дикла навикла то невјеста не одвиче. Што чоек у младости научи оно једнако чини. *Декла* у Крањском језику значи *слушкиња*, а *деклић ђевојка.*

Што зима издере, љето не види. За зиму су добре и ружне хаљине.

Што зна балија што је здрава Марија? У Дубровнику.

Што зна магаре што је петрусин?

Што знаду двадесет и четири зуба, знаће и двадесет и четири друга.

Што и војска без кисела млијека. Кад ко рече што ће се без чега.

Што изиђе из уста то се не поврће у уста.

Што и коза прасцу (род му је). Кад се ко гради да је с киме род а није.

Што искао то и нашао.

Што је већа тица, веће јој гнијездо треба. Гледај: Већа глава више главобоље.

Што је већи терет на таљига то је риђи дика. У Сријему.

Што је више јаја то је гушћа чорба.

Што је год крајина учинила, мир је платио.

Што је (гођ) наше то је лоше. Мјесто *што* говори се и *све.*

Што (је) гођ од лозе, слађе од воде. И најгоре је вино боље од воде.

Што је грко, није слатко.

Што је густо, није пусто.

Што је да је.

Што је далеко од очију, далеко и од срца.

Што један луд баци камен у бунар, десет паметних не могу га извадити.

Што један луд замрси, сто мудријех не могу размрсити.

Што један луд купи, сто паметнијех не може продати.

Што је добро, на оно и зло иде.

Што је једном мило то је другом драго.

Што је коме дато (од Бога, н. п. да је паметан).

Што је лудо, и не било живо!

Што је масније то је часније. У Рисну. Уз ову пословицу приповиједа се да је Крањац пригао сланину на масти, па кад га запитали за што то чини кад је сланина и сама од себе масна, а он одговорио: „Ча је боје, боје" т. ј. што је боље, боље.

Што је на столу то је понуђено.

Што је од Бога, слађе од меда.

Што је попово, да је готово.

Што је право и Богу је драго.

Што је руха на мени је, што је круха у мени је.

Што је скупље оно је и слађе.

Што је твоје оно је и моје и твоје, а што је моје оно је само моје.

Што је тврђе од гвожђа? па га опет рђа изије.

Што је туђе, није своје.

Што је, ту је. Гледај: Што видиш оно и пиши.

Што је худо и одрпано то је бијесно и помамно.

Што коба више скаче, то боље врше. Гледај: Која се врца она и врше.

Што ко више има то се више стеже.

Што ко више пије то више жедни.

Што ко ђеља, предањ пада.

Што ко зна оно и врача. Гледај: Благо ономе ко што зна.

Што ко има, нек чува. Казао Насрадин хоџа кад је лук ујутру садио а у вече чупао те носио кући, додајући још и то да му је доста дању расти.

Што колевка зањуњала,
То мотика закопала. Што се с чоеком роди то га прати до смрти.

Што ко милује оно му је и драго.

Што ко мисли о оном и сања.

Што коме пукне више репа. Кад кога истуку или му се друго како зло догоди, не може се повратити.

Што ко ради оно ће и патити.

Што кући ваља, (ни) у цркву се не даје.

Што куц то муц. Што заради то и поједе. Гледај: Дан и комад.

Што луди залуди, сто мудријех не лијече.

Што луд раздере и пјан попије, штета је.

Што махнити веже, сто мудријех не раздрешују.

Што маца окоти, све мише лови. Или:

Што мачка коти, све мише лови.

Што ме нашло, да те не обиђе! Кад који

коме наздрави, и значи: и ти мораш овако пити.

Што ми велиш, нек ми буде; што ми желиш, нек ти буде! Кад ко у очи коме лијепо говори, а Бог зна шта му мисли.

Што ми је с свијетом, то ми је с цвијетом. Што ми се (зло) догоди с осталијем свијетом то ћу радо подносити. Гледај: Ни убиј, Боже, мимо свијет, ни помози мимо свијет.

Што ми ти је за што? Каже онај који хоће што да загонене, и значи: Погоди ми шта је то, н. н. што ми ти је за што? Бијела њива, црно сјеме, мудра глава која сије? (одгонетљај: писмо по хартији).

Што ми ти се нену гонену? У Црној гори. Гледај: Што ми ти је за што?

Што мора бити, бити ће.

Што му је на срцу то и на језику.

Што му очи виде, руке му не оставе. Краде ђегођ што види.

Што му очи виде то му руке начине.

Што му̏чӣ, учи.

Што на ум (дође), то (и) на уста. Што чоек мисли оно и говори.

Што не би чоек ни у сну снио (н. п. говори се на кога).

Што не може болан Рајко, то ће жалосница мајка. Кад се што приправи болеснику за понуде, па поједу здрави.

Што не сједиш с миром, кад ти нико на реп не стаје? Јер и најмирније псето режи и хоће да уједе, кад му се на реп стане.

Што није гледати, није ни глодати.

Што није лијепо гледати, није лијепо ни љубити.

Што нијеси рад да ти други људи чине, не чини ни ти никоме, а што желиш да теби други људи чине, чини и ти свакоме.

Што одери то прождери. У Рисну.

Што од шта пало. Пород је као и онај који га је родио.

Што око не види, срце не зажели.

Што омиље, не омрзну.

Што очи виде, калауза не требује.

Што очи виде то руке творе. Кад се хоће да каже да ко може начинити штагођ види.

Што пан проси, село муси. Ово је управо Словачка пословица, али се у војводству може чути и од нашијех људи, и значи: што спахија моли оно село мора чинити.

Што пас више лаје, мање уједа.

Што пас дуже на репу (сједи) то овце све диље.

Што пас лаје, вјетар носи.

Што пас на звијезде лаје то Бог не слуша.

Што пјан изједе и дијете подере оно прође залуду.

Што пјан изједе и луд издере, грјехота је.

Што погача више у ватри стоји, то бољега госта чека. Овијем се тјеше ђевојке које стоје неудате.

Што пође низ воду, не врну се уз воду.

Што попујеш, кад поп нијеси?

Што прође преко девет зуба, оде преко девет брда. Што се рече оно се не може поправити.

Што рекох, не одрекох.

Што се више чује, мање се чини.

Што се данас може учинити, не остављај за сјутра. Или:

Што се данас може учинити, сјутра је доцкан.

Што се не почне то се не доспије. Што је човек рад учинити, ваља одмах да почне, јер се ништа не може свршити док се не почне. У Котору.

Што се почне, (то) ваља и да се доспије.

Што се с ким родило, од онога се не одучи.

Што се у вече говори, ујутру се не спомиње. Приповиједа се како је некакав цар, чини ми се пијан, у вече говорио нешто од чега се послије покајао; кад ујутру дођу к њему она господа која су у вече код њега била на разговору, а то он узео нож па гради све мале шиљчиће; кад га они запитају шта ће му то, а он одговори: „Да турамо у нос ономе који би споменуо за оно што је синоћ говорено."

Што се чешће разговара то се боље договара.

Што сит изије а пјан попије то штета носи.

Што смије поп, не смије ђак.

Што те срело, то те јело; што остало, Богу не пристало!

Што ти Бог да, нико ти не уграби.

Што ти љето да, зима ти не узимље.

Што ти мени попујеш? Што ме учиш? што ми старјешујеш?

Што ти у руци то ти на врату (било)! Клетва звонару кад звонећи кога узнемирује.

Што тријезан мисли, (то) пијан говори.

Што ће бити јесенас, нека буде вечерас.

Што ће мене кула на пенџере,
Кад ја немам ништа у тенџере? Гледај: Кућа му је од камена, а у кући ни камена.

Што ће слијепцу огледало?

Што умио, не заборавио.

Што умуз то у гуз. Што умузе то поједе, а не оставља ништа за послије.

Што устима, мени, што срцем, теби. Кад се за кога сумња да онако мисли као што говори.

Што фришко будне, фришко и прође.

Што чине ђеца? — Што виде од оца.

Што чоек више живи више и зна.

Што чоек не потроши оно је добио.

Што чујеш, не вјеруј; што видиш, то вјеруј.

Што шуша види лежећи то јој је близу и стојећи.

Штроји мухе. Кад се за кога хоће да каже да је са свим беспослен.

Шћерца удата сусједа назвата. Гледај: Сестра удата сусједа назвата.

Шуга се не може сакрити.

Шуга шугу нађе.

Шумагеле! Бјежи — у шуму!

Шума ти мати! Бјежи у шуму! Приповиједа се како је некака мати, наћерана од харачлије — који ваља да није Српски ни знао добро — звала сина кући: „О свједиље! Шума ти мати, грма се хвати. У з'о час пош'о, харачлија је дош'о."

Шуња се као пас из грожђа (т. ј. из винограда, кад иде те једе грожђе).

Шупља пара цијену губи.

Шупље је испод неба. Има се куд у свијет отићи.

Шуте као браћа. Јер се обично мисли да браћа између себе у кући најмање говоре. Гледај: Ако злотвора немаш, мајка ти га је родила.

Шуто (је) шутећи, рогато (биће) говорећи.

Шут с рогатим не може се бити.

ИМЕНА ГГ. ПРЕНУМЕРАНТА.

Берлин.

(*од Г. Ранка Алимпијћа*).

Г. Док. Петерман професор источнијех језика у Берлинскоме универзитету	1
— Ранко Алимпијћ	1
— Ђорђије Д. Ценић	1
— Петар Протић	1
— Антоније П. Книћанин	1
	5

Беч.

Његова свјетлост кнез Михаило М. Обреновић	
Његово сијателство Јефрем Т. Обреновић . .	10
Г. Александ. Константиновић	1
Госпођа Ана Константиновић, рођена Обреновић .	1
Г. Јан Колар	1
— Људевит Штур	1
— Михал Милослав Хоџа	1
— Јозеф Милослав Хурбан	1
— Ондреј Хоџа	1
— Михаил Теодоровић Рајевски, прото у капели Руске посаобине	1
— Јосип Штросмајер ћ. к. дворски капелан . .	1
— Фрањо Миклошић	1
— Метело Ожеговић Барлабашевачки . . .	1
— Иван Даубачи Дољски	1
— Светозар Кушевић	1
— Др. Карло Пацек	1
— Александ. Костић	1
— Васо Васиљевић, свињарски трговац из Новога сада	1
— Милош С. Руменкић	1
— Панто Петровић	1
— Павле Стоић из Даровара	1
— Лазо Станојевић	1
— Саво Стакић	1
— Петар Козлер	1

Г. Др. Теодор Петрановић 1
— Теодор Павловић 1
Госпођица Милева Нако 5
Г. Исидор Николић 1
— Анте Чаић 1
— Стјепан Пејаковић 1
— Јур Јенко. 1
— Др. Фр. Дворачек 1
— Теодор Д. Тирка. 1
— Христомано 1
— J. Г. Захаријадес 1
— Пфлук 1
— Амброз Враницањ 1
— Иван Кукуљевић 1
— Иван Мажуранић 1
— Фрањо Жигровић. 1
— Јулије Радишић 1
— Нико Ивановић 1
— Иван Бурати 1
— Александ. Рајовић 1
— Ђорђије Д. Кода 1
— Јован Шупљикац 1
— Јаков Живановић 1
— Ђорђије Натошевић 1
— Косто Панић 1
— Косто Воиновић 1
— Стефан Палковић трговац из Пеште . . 1
— Тошо Барбуловић 1
— Конст. Мировић 1
— Нико Ставра 1
— Павле Таназовић из Кикинде . . . 1
— Милан Миловук 1
— Јово Вулетић III. г. акад. художж. родом из Вршца 1
— Тошо Мандић за себе и за Перу Даду . . 2
— Ђ. Даничић 1

(*од Г. Н. Т. Петровића*).

Г. Никола Т. Петровић, докторски помоћник из Земуна 1
— Стефан Срдић „ „ . . 1
— Гавра Сушман „ „ . . 1
— Ђорђије Поповић „ „ . . 1
— Глигорије Њагул, „ „ . 1
— Матија Трначић, „ „ из Пожеге 1
— Јован Ђурђијан, „ „ . . 1

Г. Петар Вуић докторски помоћник . . 1
— Матија Петровић „ „ из Карловаца 1
— Петар Кнежевић „ „ Карловчанин 1
— Стефан Милутиновић, грађанин Великобечк. . 1
— Теодор Поповић „ „ . 1
— Ђорђије Даниловић „ „ . 1
— Димитрије Кудић „ „ . 1

Биоград (у Србији).

(од Г. Ивана Мркшијевића).

Високородни Г. Стефан Стефановић предсједатељ совјета, генерал - мајор и кавалер. . 1
— — Милосав Здравковић Ресавац совјетник, полковник и кавалер . . 1
— — Стефан Стојановић совјетник, полковник и кавалер 1
— — Павле Станишић совјетник, полковник и кавалер 1
— — Стојан Јовановић совјетник, мајор и кавалер 1
— — МилутинПетровић совјетник и кавалер 1
— Јован Вељковић совјетник, подполковник и кавалер 1
— — ЈефремНенадовић совјетник и кавалер 1
— — Стефан Марковић совјетник и кавалер 1
— — Илија Новаковић совјетник и кавалер 1
— — Стојан Симић, бивши предсједатељ совјета и различнијех ордена кавалер 1
Г. Александар Ђурић столоначалник . . . 1
— Михаил Ј. Радивојевић протоколиста . . . 1
— Никола М. Јоксић архивар 1
— Мато Миливојевић, протоколиста при апелацији 2
— Иван М. Мркшијевић канцелиста . . . 2
— Александар Л. Лазаревић канцелиста . . . 1
— Андрија П. Сокољанин практикант . . . 1
— Илија Маргетић књиговодитељ главне контроле 1
— Симеон Весовић столоначалник 1
— Михаил Петровић експедитор 1
— Коста Х. Брзаковић канцелиста . . . 1
— Коста Д. Сретеновић 1

(*из војске*).

Високоблагор. Г. Стефан Миљковић подполковник и командант артилерије и кавалер 1
— — Јован Лукавчевић мајор II. бат. коман. и кавалер 1
— — Риста Теодоровић мајор II. бат. коман. 1
— — Милоје Марковић, штапс-капетан командир III. роте II. баталиона 1
Благор. Г. Јефрем Махаиловић штапс-капетан командир 4. роте I. баталиона . . 1
— — Махаило Савић поручик 4. роте I. баталиона 1
— — Митар Ранђ поручик II. роте I. баталиона 1
— — Глигорије М. Божић поручик III. роте II. баталиона 1
— — Милош Петровић, поднаред. I. бат. I. роте 1

(*из попечитељства финанције*).

Високородни Г. Паун Јанковић попечитељ финанције, полковник и кавалер . . 1
Високоблагор. Г. Јован Гавриловић началник одјеленија промишљености . . . 1
Благор. Г. Данило Данић пр. глав. казначеј . . 2
— — Милан Д. Давидовић, II. казначеј . . 1
— — Владимир Јакшић, II. књиговодитељ . 1
— — Ђорђије Милановић практикант . . 1

(*потписали се у читалишту*).

Г. Јефрем Груић, I. године слуш. права . . 1
— Ђорђије Станишић 1
— Милан А. Симић 1
— Љубомир П. Ненадовић професор . . . 1
— Димитрије Аврамовић молер 1
— Андрија Стаменковић секретар суда . . . 1
— Јован Мариновић секретар совјета . . . 1
— Димитрије Матић професор 1
— Теодор Петровић члeн суда 1
— Јован Ђ. Јевтимијевић пост-официр . . . 1
— Ђорђије Нинић протоколиста 1
— Павле Арс. Поповић, секретар . . . 1
— Александар Васојевић, практикант . . . 1
— Јован Марковић, рачуноиспитатељ глав контроле 1

Г. Петар Милошевић практикант 1
— М. П. Ковановић 1
— Филип Христић, секретар попечитељства просвјештенија 1
— Гаврило Поповић, архимандрит . . . 1
— Милан Стојковић, протоколиста и архивар попечитељства внутрен. дјела 1
— Стефан Радоичић канцелиста 1
— Стефан Ковачевић из Дубровника . . . 1
— Јевтимије Аврамовић 1
— Константин Бранковић, проф. философије . . 1
— Милош Макс. Мачванин, слуш. I. фил. . . 1
— Стефан Андрејевић Перовић, Црногорац, слуш. филоз. 1
— Петар С. Протић Сокољанин, слуш. I. год. права 1
— Рад. Пав. Шарчевић, слуш. II. год. филоз. . . 1
— В. Димитријћ, слуш. II. год. права . . . 1
— Јован Мостић трговац 1
— Димитрије Исаиловић, началник одјел. попечитељства просвјештенија 1
— Гаврило Протић, канцелиста попеч. финанције 1
— Димитрије Радовановић, слуш. II. год. философ. . 1
— Конст. Ђорђевић, професор послено-трговачке школе 1
— Новица Лазаревић ђакон и учитељ Биоградски . 1
— Илија Хранисављевић, слуш. III. год. богословије 1
— Василије Стефановић, слуш. III. год. богословије 1
— Јован М. Николајевић, ученик II. предуготовничке класе 1
— Недељко Одабашић 1
— Јован Стеић, главни секретар совјета . . 1
— Лазар М. Живковић практикант суда вар. Биоград. 1
— Николај Поповић клирик 1
— Јанићије Ђ. Петровић 1
— Јован Ристић, слуш. филоз. 1
— Никодин П. Ћирић, II. рачуноводитељ попеч. внутр. дјела 1
— Димитрије Ђ. Плавинић трговац 1
— Владимир Васић, практикант суда окруж. Шабачк. 1
— Живко Ц. К. Стефановић 1
— Ђорђије Ј. Павловић, практикант попеч. внутр. дјела 1
— Живојин Стојановић, практикант попеч. внутр. дјела 1
Дружина младежи Српске у Биограду . . . 1

(*из суда вар. Биоград.*).

Г.	Светозар Д. Давидовић, секретар	1
—	Милан Антоновић, архивар	1
—	Јован Топал Павловић, рачуноводитељ . .	1
—	С. М. Богдановић, писар старији	1
—	Тодор И. Тодоровић, писар млађи . . .	1
—	Риста И. Миловановић, практикант	1
—	Новак Јеремијћ, препишчик	1
—	Мијаило Ђ. Ћелешевић, практикант . .	1
—	Ђорђије Николић	1
—	Милан Јоксимовић	1
—	Сава М. Грујовић, писар суда окружног . .	1

Г.	Јован Познановић, адвокат	1
—	Коста Бунћ, слуш. философије	1

Г.	Николај Мандић, слуш. I. год. богослов. . .	1
—	Конст. Поповић, „ „ „ . .	1
—	Лазар Герасимовић „ „ „ . .	1
—	Н. М. из Доросаве „ „ „ . .	1
—	Христофор Н. Поповић, слуш. I. предуготовн. године	1
—	Василије Симић из Голубака „ „	1
—	Глигорије Златковић „ „	1
—	Јефрем Протић „ „	1
—	Милош Попов из Скакаваца „ „	1
—	Стефан Поповић „ „	1
—	Лазар Вучићевић из Давидовице „ „	1
—	Милош Петровић „ „	1
—	Тодор Николић „ „	1
—	Живко Ћурчић, искушеник манастира Раковице	1
		119

Водице.

(*од Г. Јосипа Мркице*).

Поштовани отац Серафин Шарац од трећега реда Словинског свет. Фране у Првићу . .	1
— поп Јосип Рајмондић мјесто-жупник у Тисному на Мортерском отоку . . .	1

—	Мате Чавлина од реда свет. Фране у Шибенику	1
—	поп Иве Беламарић мјесто - жупник у Врпољцу	1
—	Господин Јосип Мркица	1
		5

Вуковар.

Г. Јустин Михаиловић трговац	20
— Глишо Пецикозић, кујунџија	1
— Васо Марковић, трговац	1
	22

Грац.

J. Fr. Dirnböck's Buchhandlung 2

Дубровник.

(*од Г. Ђ. Николајевића.*)

Преч. Г. Ђорђије Николајевић, прота	1
Високородни Г. Јеремија Гагић, надворни совјетник, консул и каваљер Руски . .	1
Г. Михаил Кристовић	1
— Спиридон Опуић трговац	1
— Јоко Лајновић	1
— Ђуро Ковачевић	1
— Ристо С. Ковачевић	1
— Јевто Периновић	1
— Божо Бошковић	1
	9

Земун.

Г. Васо Васиљевић 10

Златни праг.

(од Г. В. Душана Ламбла.)

Г. Михаило Панић из Биограда	1
— Перац Каменко Францесхини	1
— Винко Пацелић, Карловчанин	1
— Вилем Душан Ламбл	1
— Конст. Панић Чаковац из Баната	1
— Јан Јаромил Ламбл	1
— Херменегилд Јиречек	1
— К. Хавличек	1
— Јос. Новак	1
Г. Др. Кашпар	1
Студентски сполек Славија	1
Г. Др. Чејка	1
— А. Мусил	1
— М. Лауерманова.	1
— Кн. Либлински	1
— Др. Подлипски	1
— Вацслав Ханка	1
— Фр. Ламбл	1
— Фр. Резач	1
— К. М. Млада	1
— Фр. Хајниш	1
— Др. Шпот	1
— Фран. Племел	1
— Јос. Шпулак	1
— Боисл. Застјера	1
— Тонер	1
— Јан Поливка	1
— Ант. Достал	1
— Ферд. Красосл. Кошин	1
— Фр. Ферил	1
— Ферд. Рајман	1
— Јос. Пекарек	1
— В. Ј. Пицек	1
— Карел Јаромир Ербен уредник архиву мусејниго в Празе	1
— Фр. Ладисл. Челаковски	1
	35

Карловац.

(*од Г. Др. Н. Иванчевића*).

Славна читаоница Карловачка	1
Г. Јово Дијаковић прото	1
— Јанко Павлешић парох Дубовачки . . .	1
— Адолф Вебер капелан Дубовачки . . .	1
— Никола од Враницани властелин . . .	1
— Мато Зубчић парох од св. Петра . . .	1
— Ђорђије Костић фишкал градомеђе Загрепске .	1
— Драгутин Шоштарић фишкал града Карловца .	1
— Александар Мусулин трговац	1
— Михаило Миличевић трговац	1
— Коста Барако трговац	1
— Јандро Кунић трговац	1
— Мијо Крешић трговац	1
— Јосо Фабек физикус градомеђе Загрепске . .	1
— Матија Радаковић трговац.	1
— Емануил Солар трговац	1
— Васо Тулић трговац	1
Госпођа Марија од Теодоровић генералица . .	1
— Ана Матијевић капетаница . . .	1
— Марија Симић рођена Милеусnић . .	1
— Христина Живојновић	1
Јован Живојновић ученик	1
	22

Карловци.

(*од Г. Славка Златојевића*).

Преч. Г. Прокопије Ивачковић архимандрит Крушедолски	1
— — Сергије Каћански архимандрит Беочински	1
— — Никанор Грујић архимандрит Кувеждински.	1
— — Стефан Папић прота Жабаљски . . .	1
— — Павле Стаматовић прота . . .	1
— — Антоније Нако архиђакон. . . .	1
Г. Ђорђије Радак из В. Кикинде	1
— Ђорђије Бошковић Фрушкогорац . . .	1
— Дане Медаковић	1
— Стево Владислав Каћански	1

— Славко Златојевић	1
— Мијо Влашкалић	1
— Младен Мацаревић	1
— Илија Вунћ	1
— Ђорђије Камбер	1
— Светозар Свеслав Милетић Шајкаш . . .	1
— Стефановић мајор	1
— Ђорђије Јанковић из В. Кикинде . . .	1
— Срђ Биримац „ „	1
— Ђорђије Станковић „ „	1
— Аркадије Веселиновић „	1
— Стеван Стоинов адвокат	1
— Илија Захаријевић	1
— Аркадије Николић	1
— Др. Милош Радоичић	1
— Петар Нинковић	1
— Васо Јанковић	1
— Петар Марковић	1
— Лазо Јовановић	1
— Гласник Јовановић	1
— Данило Рајачић адвокат	1
— Јован Пасковић савјетник при струци правосуд.	1
	32

Котор (у Боци).

(*од Г. Вука Врчевића*).

Преосвештени Г. Антун Башић, тајни камаријер св. папе, каноник Дубровничке кат. цркве, доктор богословије и философије и директор школа норм.	1
Преч. Г. Виценцо Ћубранић, пропозит кат. цркве у Котору	1
Благор. Г. Бергнер, I. савјетник у трибуналу Которск.	1
— — Спиро Грати, ћ. к. окружни тумач језика	1
— — Михаило Ивелић, подестат Рисански .	1
— — Марко Ћеловић, подестат Будвански .	1
— — Лесо Папренница, асесор . . .	1
— — Стефан Љубиша, ревносни родољуб .	1
— — Ђуро Ђурановић, асесор . . .	1
— — Ђуро Вукшић, одлични добротвор .	1
— — Кресто Лазаревић, добростојник и родољуб	1

Преч. ГГ. пароси и игумни:

Хрисантије Николајевић, Которски . .	1
Крсто Лубардић, Топалски . . .	1
Инокентије Павловић, Будвански . .	1
Јово Аврамовић, Рисански . . .	1
Филип Костић, Кртољски . . .	1
Филип Тановић, Маински . . .	1
Митар Васиљевић, Убаљски . . .	1
Нико Берберовић, Морињски . . .	1
Трипко Комненовић, Кривошијнски .	1
Митар Ковач, Пријеворски . . .	1
Синексије Давидовић, Прасквички . .	1
Герасим Раповац, Савински . . .	1
Нико Цвјетковић, Баошички и Кумборски	1
Стефан Вуковић, Ластавски . . .	1
Арсеније Папић, Бањски . . .	1
Андрија Лазаревић, Мокрињски . .	1
Вук Поповић, ћ. к. катихета . . .	1
Косто Јовановић, учитељ и појач Которски	1

Благород. ГГ. капетани поморски Ришњани:

Марко В. Ђурковић	1
Петро В. Ђурковић	1
Трипо Берберовић	1
Јово Драгов Катурић . . .	1
Лазар Драгов Катурић . . .	1
Андро Ђ. Јовановић. . . .	1
Андрије В. Поповић	1
Марко А. Ђурковић за сина Велимира	1
Јово Л. Папреница	1

Поштенород. ГГ. трговци:

Стефан Ђурковић, за унука Миливоја	1
Алексије Ћеловић . . .	1
Крсто Поповић, за сина Јова .	1
Никола Ђурковић, љубитељ Српске књижевности	1
Ђуро Ђурковић	1
Нико Властелиновић . . .	1
Никола Угриновић . . .	1
Никола Поповић	1
Дреко Лучић	1
Мићо Ћатовић	1
Симо Ивелић, за сина Никицу .	1
Марко Јовановић за сина Владимира	1

Вук Врчевић, секретар и учитељ у Рисну за сина Стефана . . 1
Криле Милиновић, тутор и љубитељ Срп. књижевности . . . 1
Јоко Букилица, отлични ревнитељ рода и књижевности . . 1
Лазар Влаховић, за сина Јовицу . 1
Лука Нетовић 1
Стефан Греговић 1
Милош Перазић 1
Филип Франићевић . . . 1
Петар Мицор 1
Ђорђије Папан 1
Коста Греговић 1
Јово Мицор 1
Никола Суђић 1
Саво Поповић, учитељ, за своје братаниће: Љубомира, Јовицу, Светозара, Веселина, Младена и Уроша 3

Нормалисте:

Марко Давидовић 1
Киријак Томановић 1
Нико Огњеновић 1

69

Крагујевац.

(*од Г. Ник. Ђорђевића, практ. началн.*)

Високород. Г. Ранко Матеић окружн. началник, подполковник и кавалер за сина Милана ученика у I. разреду 1
Благород. — М. Божић, помоћн. началн. и поручик 1
— — Милош С. Радивојевић, писар началн. 1
— — Н. Ђорђевић, практикант началн. 1
— — Јован Мићић, член суда . . . 1
— — Јован Николић, секретар суда . . 1
— — Димитрије Протић, други писар суда 1
— — Стојан Обрадовић, други писар суда 1
— — Јаков Жабарац, практикант суда . 1
— — Филип Ракић, „ „ . 1
— — Владимир Шоповић „ „ . 1

— — Јеремија Аксентијевић, писар среза Јасеничког 1

12

Крушевац.

(*од Г. Миленка Тимића, практ. суда окр. Крушев.*)

Високоблагор. Г. Милосав Браљинац, предсједатељ суда, подполковник и кавалер . 1
— — Симеон А. Прокић, член суда и штапс-капетан 1
— — Лазар С. Морић, секретар суда . 1
Благород. Г. Милован Пантелијћ, први писар окр. суда 1
— — Јован А.Щурдановић,други писар окр.суда 1
— — Александар Ђорђевић, други писар окр. 1
суда 1
Високоблагор. Г. Јевта М.Тодоровић, помоћник началн. 1
— — Милајко Дунчић, практикант началн. 1
— — Јован Миловановић, практикант началн. 1
— — Милан Николић, практикант началн. 1
— — Павле Мутавџијћ, началник среза Крушевачк. 1
— — Михаило Ћирић, практикант окр. суда 1
Преподоб. Г. Јеромонах Нацпарски . . . 1
Поштенор. Г. Живко В. Виторовић, терзија и житељ Крушевачки 1
— — Коста Стефановић, трговац . . 1

15

Лијевно (у Босни).

(*од Г. Хаџи-Јова Кујунџијћа из Сиљеша*).

Г. Хаџи браћа Кујунџијћи, трговци . . . 1

Лозница.

(*од Г. П. Ј. Козељца*).

Високоблагородн. Г. Илија Чворић, окр. началник, мајор и кавалер . . .

Високоблагор. Г. Миливоје Јовановић, помоћник окр. началн. мајор . . . 1
Благород. Г. Петар Јов. Козељац, началник среза Јадранског, поручик . . . 1
— — Милан Јанковић, писар началн. . 1
— — Петар Марковић, практикант началн. 1
— — Гајо Марковић, члан окр. суда за сина Светозара 1
— — Ђорђије Јездимировић, пошттар . . 1
Преч. Г. Игњатије Васић, прота окр. . . . 1
— — Алекса Павловић, парох Јошевачки . 1
— — Петар Николајевић, парох Тршићки . 1
— — Марко Стевановић, парох Текеришки . 1
— — Ранко Тривуновић, парох Ковиљачки . 1
Преподоб. Г. Петар Стевановић, игуман ман. Троноше 1
Високоуч. Г. Димитрије Ђурђаковић, учитељ старије норм. школе у Лозници . . . 1
— — Коста Маринковић, учитељ Текеришки 1
— — Сава Давидовић, учитељ Недељички . 1
— — Стеван Лазић, учитељ В. Крупањски . 1
— — Милош Секулић, учитељ Зајачки . 1
Благород. Г. Теша Чотрић, марвени трговац за синовца Милисава из Љешнице . . 1
— — Живан Милетић, трговац Лознички . 1
— — Луко Зебић, марвени трговац Лознич. 1
— — Бајо Лукић, „ „ „ 1
— — Илија Бошковић „ „ „ за сина Јована 1
— — Петар Станојевић марвени трговац Лознич. 1
— — Мићо Јевтић марвени трговац Крупањски 1
— — Лука Јевтић, председатељ пр. суда Јошевачког за синовца Марка ученика 1
— — Петар Арсеновић, председатељ пр. суда Бадањског 1
— — Станко Степановић, капетан Шорски за сина Станоја 1
— — Никола Петровић, председ. пр. суда Грнчарског за сина Јована . . 1
— — Марко Бркић, писар пр. суда Добрићког 1
— — Коста Аврамовић, писар пр. суда Коренићког 1

— — Милош Арсеновић, писар пр. суда вар. Лознице 1
— — Стеван Станић, писар среза Јадранскога 1

33

Макарска.

Г. Стјепан Ивићевић 10

Мостар.

(од Г. Ђорђија Николајевића, проте Дубров.)

Препод. Г. Серафим Шолаја ефимер . . . 1
— — Јоаникије Памучина ефимер . . . 1
— — Петар Чокорило ефимер . . . 1

3

Нови (у Боци).

Г. Христофор Лазаревић. 1

Обровац (у Далмацији).

Г. Јосиф Валенчић ћ. к. Обровачки претур . . 1

Осијек.

Г. Моцо Ђорђијевић 20

Петербург (у Русији).

Његова Свјетлост, кнез Милош Т. Обреновић . . 100
Г. Косто Хадија, секретар кнеза Милош Т. Обреновића 10
— Милован Пенчиновић, родом из Србије из Бруснице 5
— Миленко Теодосијћ, родом из Србије из Станине ријеке 1

116

Петриња.

(*од Г. Павла Кушића*).

Г. Павле Кушић, ћ. к. фурир 1
— Павле Death Перенчевић, ћ. к. форстпрактикант . . 1

2

П е ш т а.

Свијетли Господин Јосип Јелачић Бужимски, бан Хрватски, Славонски и Далматински
Г. Димитрије Вељко 1
— Александар Вељко 1

П л а ш к и.

Његово Високопреосвештенство Господин Евгеније Јоановић, православни епископ Карлштатски и пр. за своје свештенство 10

П л о ч а.

Преч. Г. Стефан Лустина, парох Плочански . . 1

Подравина Хрватска.

(*од Г. Богдана Куретића*).

Г. Јосип Балашко, управитељ госпоштине Буковца 1
— Н. Малар, благајник госпоштине Буковца . . 1
— Виктор Сомођи, судац котарски жупаније Крижевачке 1
— Драгутин Стражимир, капелан у Св. Ђурђу. . 1
— Фрањо Шимаговић, парок „ „ . 1
— Јосип Шавор, капелан у Буковцу . . . 1
— Људевит Вукотиновић, мајор шесте чете (баталијуна) народне 1
— Ферко Бубановић, лаћман шесте чете народне . 1
— Иван Стражимир, капетан шесте народне чете 1
— Н. Шенк, лаћман шесте чете народне . . 1

— Молнар, капетан шесте чете народне . . 1
— Ђуро Феменић, капетан шесте чете народне . 1
— Драгутин Пајановић, капетан народне чете шережанске 1
— Камило Струпи, капетан шесте чете народне . 1
— Андрија Зидарић, лаћман шесте народне чете . 1
— Векослав Молнар, лаћман шесте народне чете . 1
— Фрањо Жигровић, главни бански комесар . . 1
— Мирко Боговић, комесар бански . . . 1
— Славољуб Гргић, сукапетан шесте народне чете 1
— Јосип Рукавина, оборлаћман Оточке регементе . 1
— Јакоп Хадровић, лаћман шесте чете народне . 1
— Драгутин Цекуш, бански повјереник . . . 1
— Иван Ткалец, биљежник града Копривнице . 1
— Јосип Ференчић, вијећник „ „ . 1
— Павао Кушце, парок у Иванцима . . . 1
— Лавослав Шрам, оборлаћман шесте народне чете 1
— Фрањо Кеменовић, судац жупаније Крижевачке . 1
— Драгутин Божински, капетан пете народне чете 1
— Ферко Краљ, сукапетан пете народне чете . 1
— Фрањо Перековић, сукапетан пете народне чете 1
— Славољуб Ковачић, капетан пете народне чете . 1
— Славољуб Шек, биљежник опћински . . . 1
— Јосип Вуковић, лаћман пете народне чете. . 1
— Фрањо Соларичек, капетан пете народне чете . 1
— Винко Томашеговић, лаћман пете народне чете 1
— Фрањо Урбан, сулаћман пете нар. чете . . 1
— Михо Бујић, оборлаћман „ „ „ . . 1
— Стево Добровој, научитељ опћине Ђелековца . 1
— Андрије Ухерник, биљежник жупаније Крижевачке 1
— Скандер Фодроци, „ „ „ 1
— Димитрије Бубановић „ „ „ 1
— Мирко Дреновачки, судац жуп. Крижевачке . 1
— Лазо Сомођи, пољски судац жуп. Крижевачке . 1
— Мартин Антолковић, кастелан жуп. „ . 1
Госпођица Зорица Антолковића 1
Г. Драгутин Вилем, лаћман нар. хусарске регементе 1
— Драгутин Коритић, сужупан жуп. Крижевачке . 1
— Нико Ловренчић, инцинир жуп. Крижевачке . 1
— Ђуро Шафарић, инцинир и надзиратељ друмова у жуп. Крижевачкој 1
— Иван Ожеговић, суфишкал жуп. Крижевачке . 1
— Фердинанд Бреговић, редовник реда Капуцинског 1
— Богдан Куретић, доктор жунанијски . . . 1

52

Пожаревац.

(*од Г. Петра Шљивића*).

Високоблагород. Г. Д. Здравковић, началник окр. Пожаревачког, мајор и кавалер за своје кћери Ефимију и Настасију 2
— — Никола Христић, предсједатељ суда окр. Пожар. . . . 1
— — Коста Јанковић, помоћник началн. за супругу Катарину . . 1
Благород. Г. Аћим Медовић, окружни физикус . 1
— — Јован Шљивић, началник среза Кључког окр. Крајинск. за кћери Милету и Ацу 1
— — Мијаило Раичић, началник среза Омољског за синове Петра и Павла . 1
— — Илија М. Ракић, секретар суда, за себе и супругу Јелисавету. . . 1
— — Јован Милинковић, секретар суда окр. Подринског за сестру Милицу . 1
— — Јован Радонић, писар први окр. суда . 1
— — Вуле Јанковић, писар началн. за сина Александра 1
— — Димитрије Дуголић, практикант началн. за сина Стефана 1
— — Петар Шљивић, практикант суда, за кћер Драгињу и сестрића Петра Симића, ученика у III. разреду . . 2
Поштенород. Г. Сава Савић, трговац, за себе и супругу Јулијану 2
— — Петар Протић, трговац . . 1
— — Јован Нешковић, учитељ . . 1
— — Јован Радовановић, учитељ . . 1
— — Василије Јанковић, учитељ Кличевачки 1
— — Милош Јосифовић, учитељ Печански 1
— — Живота Јевтић, учитељ Брежански 1
— — Стеван Јовановић, учитељ Ораовачки 1
— — Никола Марјановић, учитељ Четережички, за сина Јована . . 1
— — Јохиф М. Бркић, практикант . 1
— — Алекса Стојковић, практикант . 1
— — Милић П. Петровић, „ . 1
— — Ђорђије Петковић „ . 1
— — Нико Поповић, шећерџија . 1

Поштенерод. Г. Станисав Јовановић, абаџија	.	1
— — Стефан Нозић, абаџија	. .	1
— — Мијаило Јовановић, абаџија	. .	1
— — Мијаило Козић, абаџија	. .	1
— — Алекса Матејић, абаџија, за сина Михаила	. . . . . .	1
— — Петар Лалковић	. . . .	1
— — Мирко Радојковић, за сина Димитрија		1
— — Милан Стефановић, абаџија	. .	1
— — Цветко Миленковић, терзија за сина Константина	. . . .	1
— — Петар Митровић за сина Милоша	.	1
— — Сава Вучковић, терзија	. .	1
— — Милутин Ђорђевић, калфа болтаџијски	. . . . .	1
		42

Рума.

(*од Г. Ђ. Лазаревића адв.*).

Преч. Г. Урош Милутиновић, прота Шидски	. .	1
— — Станимир Крстић, парох Румски и асесор конс.	. . . .	1
— — Јован Поповић, парох Петровачки	. .	1
Г. Ђорђије Контић, вел. биљежник	. . .	1
— Јован Стојчевић, вел. судац	. . . . .	1
— Јован Маринковић, окруж. судац	. . .	1
— Никола Војновић, присјед. великог суда	. .	1
— Ђорђије Сарајкић, „ „ „	. .	1
— Живко Кирјаковић „ „ „	. .	1
— Јован Младеновић, помоћник окр. суд.	. .	1
— Димитрије Марковић, „ „ „	. .	1
— Игњат Здравковић, сенатор. маг. Румск.	. .	1
— Петар Тошковић, трговац	. . . .	1
— Радован Вујановић, биљежник Добриначки	.	1
		14

Ријека.

Г. Антун Вакановић	. . . .	1

Сењ.

Његово Високопреосвештенство Господин Мирко Ожеговић, бискуп Сењски и т. д.	1

Спљет.

(*од Г. Хаџи-Јова Кујунџијћа*).

Г. Хаџи-Јово Кујунџијћ трговац	2
— Лука Ристић трговац	1
— Христ. Н. Тузлић трговац	1
— Костантин Вучковић ађенте	1
— Петар Марић шавац	1
— Спиридон Кујунџијћ ученик у 4. норм. класи . .	1
	7

Столац.

(*од Г. Ђорћија Николајевића, проте Дубров.*).

Г. Ђуро Пецел трговац	1

Темишвар.

Г. Тодор Радичевић	10

Трст.

(*од Г. Д. Владисављевића*).

Преч. Г. Никола Вуиновић свештеник	1
— — Данило Вуић свештеник	1
— — Герман Анђелијћ ђакон	1
Г. Димитрије Ћирковић	1
— Александар Бајовић	1
— Никола Рађенковић	1
— Димитрије Рајовић	1
— Александар Мариновић	1
— Лука Трипковић	1
— Андрија Стојковић	10

Општина Српска	20
ГГ. браћа Никола и Јован Квекић	1
Г. Никола Шкуљевић	1
— Драго Павловић	1
— Димитрије Владисављевић	1

Познији:

Преч. Г. Мих. Верне домпропст	1
— — Симон Рудмаш	1
Г. Јован Весел савјетник камер.	1
— Матија Доленц	1
— Неданел Анђело Докт. Леви	1
— Едвард Филипи капетан пјеш. помор. . .	1
— Иван Мацун привр. учитељ	1
— Н. Франовић	1
— Емилије Репешић	1
— Евгеније Поповић	1
	53

Целовац.

Г. Јарнеј Францл богословац	1
— Лавослав Сеуник богословац	1
— Гашпар Ценц богословац	1
— Драгутин Симандл богословац	1
— Јозип Келич богословац	1
— Фрањо Фресл богословац	1
— Ламберт Ферчник богословац	1
— Антун Јанежић слуш. наровосл. и приврем. учитељ Словенског језика	1
— Плацид Јаворник учитељ богословије . . .	1
— Андраш Ајншпилер капелан	1
— Јакоб Маснар богословац	1
	11

Чачак.

(*од њег. Високопреосв. Г. Н. Максимовића епископа Ужичког*).

Његово Високопреосвештенство, Господин Никифор Максимовић, епископ Ужички и кавалер . .	1

Преч. Г. Радован Поповић, прота Чачански и члан консисторије 1
— — Филип Радуловић, прота Ужички . . 1
— — Петар Протић, прота Руднички . . 1
— — Вукосав Атанасијевић, прота Карановачки 1
— — Јоаким Марковић, намјесник Врдиљски и парох Чачански, за сина Илију, ученика 1
— — Игњатије Попа Павловић, парох Врдиљски 1
— — Јосиф Протић, парох Јежевички . . 1
— — Видосав Вучетић, парохРојачки . . 1
— — Јосиф Протић, парох Тијањски . . 1
— — Јован Протић, парох Цветачки . . 1
— — Милош Вујовић, парох Жички . . . 1
— — Миленко Левојац, парох Драгосински . 1
— — Михаил Стефановић, парох Врпски . . 1
— — Аврам Кнежевић, парох Властељички . 1
Преподоб. Г. Викентије Пешић, игуман Студенички 1
— — Јосиф Милошевић, игуман Вујински . 1
— — Гедеон Ивановић, игуман Сретенски . 1
— — Матеј Поповић, настојатељ манастира Клисуре 1
— — Василије Нешић, настојатељ манастира Благовјештенија у Стргарима . . 1
— — Никодим Павловић, настојатељ манастира Тројице 1
Преподоб. Г. Константин Гавриловић, јеромонах Сретенски 1
— — Мелетије Миливојевић, јеромонах ман. Тројице 1
— — Мелетије Петровић јеромонах Никољски 1
— — Венедик Рафаиловић, епископски јеродијакон 1
— — Рувим Николајевић, испосник манастира Преображенија између Овчара и Каблара 1
Благородни Г. Миленко Ђорђевић, предсједатељ суда окруж. Чачанскога 1
— — Васа Григоријевић, члан суда окруж. Чачан 1
— — Јевтимије Весовић члан суда окруж. Чачан 1
— — Јевтимије Весовић, за сина Атанасија члан суда окруж. Чачан . . . 1
— — Христофор Петровић, секретар суда окруж. Чачан 1

Благородни Г. Симеон В. Симић, старији писар суда окруж. Чачан 1
— — Креста Николајевић, млађи писар суда окруж. Чачан. за сина Светомира . 1
— — Гавриловић, практикант суда окруж. Чачанск. за брата Стефана . . 1
— — Петар Перуничић, практикант суда окруж. Чачан 1
— — Ананија Весковић, учитељ Врдиљски . 1
— — Гаврило Поповић, учитељ Ариљски . 1
— — Стефан Х. Јосифовић, трговац Чачан. за сина Светозара 1
— — Иван Трнавац, трговац Чачан. . . 1
— — Радосав Бојовић, калфа чаруџијски . 1
— — Милош Милошевић, ученик и љубитељ књига 1
— — Стефан Туцовић, љубитељ књига . 1
Благородна Г. Маца Паво, супруга П. И. писара К. Е. Уж. 1

43

(од Г. Јов. М. Перуничића).

Високоблагород. Г. Милија Драгићевић, началник окр. Чачанског, мајор и кавалер, за сина Милана . 1
Благородни Г. Јован М. Перуничић, помоћник окр. Чачанског и штапс-капетан, за сина Петра . 2
— Г. Димитрије Савић, казначеј окр. Чачанск. 1
Високоблагород. Г. Милован Недељковић, началник среза Драгачевског окр. Чачанск., мајор и кавалер 1
Благородни Г. Јован Енглезовић, писар началнич. окр. Чачан. 1
— — Милош Јелић, млађи писар началн. окр. Чачан. 1
— — Ђока Миленковић, практикант началн. окр. Чачан. 1
— — Панта Обрадовић, практикант началн. окр. Чачан. 1
— — Глиша Благојевић, началник среза Карановачког и подпоручик . . . 1
— — Стефан В. Поповић из Карановца . . 1
— — Васа Илијћ, поштар Чачански . . 1
— — Бранко Душманић, писар среза Студеннч. у окр. Чачанск. 1

Поштенород. Г. Ђока Перуничић, трговац и житељ села Слатине среза Трнавскога окр. Чачан.	1
— Г. Љубомир Радовановић из села Трнаве, писар општине Трнавске . . .	1
	15

Шибеник.

Г. Спиро Поповић	1

Шид.

(*од Г. А. Драгосављевића*).

Г. Адам Драгосављевић, бележник и месни школа Шицки управитељ за сина Николу . . .	1
— Тома Симуновић	1
— Петар Цвеић	1
— Коста Станић за сина Симу	1
— Стојан Форишковић	1
	5

ПОЗНИЈИ.

Карловци.

(*од Г. Саве Аранитског*).

Г. Сава Аранитски, ћ. к. поште Карлов. отправник	1
— Ђорђије Илијћ	1
— Александар Јовановић	1
	3

ЈОШ ПОЗНИЈИ.

Брод.

Преч. Г. Матеј Лазић	1
Г. Игњ. Ал. Брлић	2
	3

Задар.

(од Г. Ив. Брчића).

Г. Нико Валентић, учитељ богослов. и надбискупов тајник.	1
— Људевит Толмарчић, духовни управитељ у богосл. сјеменишту	1
— Петрановић, професор у Ришћанск. сјеменишту	1
— Доминико Папафава, биљежчик . . .	1
— Иван Брчић, катекет	4
— Петар Маупас, учитељ богосл. и управитељ Задарск. малог сјеменишта	1
— Кршеван Сокота, слуш. богосл. у сјеменишту .	1
— Мато Воларић „ „ „ .	1
— Данијел Марин „ „ „ .	1
— Јадре Илијћ „ „ „ .	1
— Кleме Паулиновић „ „ „ .	1
— Иван Љубановић „ „ „ .	1
— Иван Барбалић „ „ „ .	1
— Мате Ковачевић „ „ „ .	1
— Шимун Жупановић „ „ „ .	1
— Паве Господнетић „ „ „ .	1
— Кажимир Форлани, уљудних књига ученик .	1
— Нико Гршковић, слуш. богосл. у сјеменишту .	1
— Анте Милатовић, „ „ „ .	1
— Вице Грубешић, слуш. мудрознања . . .	1
— Иван Бакула, „ „ „ .	1
— Стипан Бузолић, уљудних књига ученик . .	1
— Антон Брчић	1
— Никола Градић, властелин Дубровачки . .	1
— Јован Божић	1
— Марко Мариновић, декан и парок од Кожина код Задра	1

Г. Марко Марковић	1
— Фране Милковић	1
— Давид Илијћ	1
— Теодор Јурковић	1
— Иван Брозовић	1
— А. Лушин	1
— Спиридон Петрановић	1
— Никола Вуковић	1
— Петар Славновић	2

(од Г. А. Кузманића).

Г. Иван Периновић Францески, професор . .	1
— Вуиновић, ћ. к. катихет	2
	43

Цетиње.

Његова свјетлост, високопреосвештени владика и господар Црногорски и Брдски, Петар Петровић Његош II.	5
Високородни Г. Перо Петровић, президент сената	1
— — Стефан Вукотић, сенатор . .	1
— — Филип Ђурашковић, сенатор и сердар Ријечке нахије . . .	1
— — Мило Мартиновић, сенатор и сердар Цетињски	1
— — Андрија Перовић, сенатор и сердар Цуцки	1
— — Рамо Бошковић, сенатор и сердар Бјелопавлићски	1
— — П. Јован Кнежевић, сенатор и војвода Мартинићски . . .	1
— — Димитрије Милаковић, секретар правитеља и кавалер	1
Високопр. Г. Петроније Лујановић, архимандрит Цетињски	1
— — Никодим Раичевић, „ Острошки	1
— — Димитрије Липовац, „ Морачки	1
Препедоб. Г. Мојсеј Станковић, јеромонах Острошки	1
	17